

[2.] varor. Republikens totala import år 1912 anslogs till ett värde av 10,653,000 dollars, varav 26 procent från Förenta staterna. Dess import beräknades för sagda år till ett värde per capita av 7,10 dollars. Ecuador torde icke sakna betydelse för Sveriges import av kolonialvaror (kakao).»

Under åberopande av ovanstående ifrågasätter chargé d'affaires Anderberg, huruvida icke tidpunkten nu vore inne för utvidgande av Sveriges effektiva representation i Sydamerika. Då nu våra förbindelser med Chile nått en beaktansvärd utveckling, som på grund av landets rikedom och köpförmåga — det torde i detta senare avseende anses stå efter endast Argentina och Uruguay men före Brasilien — säkerligen kan drivas vidare, föreslår Anderberg, att för främjande därstädes av våra intressen måtte i Santiago de Chile anställas en chargé d'affaires och generalkonsul. Denne ämbetsman torde, med hänsyn till vad ovan anförts om skeppningsplatserna för Bolivias handel, och i betraktande av att Bolivia och Chile äro grannländer, utan större olägenhet kunna anställas även såsom chargé d'affaires i La Paz. Efter de upplysningar, Anderberg kunnat inhämta, skulle ett belopp av 24,000 kronor anses som tillräckliga löneförmåner åt en befattningshavare av detta slag, vartill torde böra beräknas ett kontorskostnadsanslag av omkring 3,200 kronor. Det torde vara utförbart att till Peru och Ecuador utsträcka bemälda funktionärs verksamhet, även om denne, såsom rederiaktiebolaget Nordstjärnan föreslagit, erhöle ministers värdighet. Hans verksamhetsområde skulle nämligen i så fall — med bortseende från Columbia — komma att omfatta hela Sydamerikas västkust, varav endast Chiles kuststräcka utgör omkring 3,000 engelska mil, samt ett territorium, som anslås till omkring 1,800,000 engelska kvadratmil. Vidare torde det politiska förhållandet mellan Chile och Peru icke tillåta, att en och samma representant vore anställd i dessa två länder.

Generalkonsuln och chargé d'affaires i Rio de Janeiro J. Paues har för sin del uttalat, att med hänsyn till förhållandena i såväl Brasilien som Argentina vår utsände representant därstädes borde hava envoyés titel, samt att i sådana länder, där endast handelsintressen eller övervägande sådana vore att tillvarataga, borde inrättas beskickningar, vilka syntes kunna betecknas såsom beskickningar av andra klass, och vars chefer skulle utgöras av tjänstemän med övervägande konsulär utbildning. Dessa beskickningschefers löneförmåner skulle förbliva desamma som för ministerresident och generalkonsul eller 6,600 kronor i lön och 3,000 kronor i tjänstgöringspenningar samt med ortstillägg, olika för de särskilda platserna. En sådan anordning för de sydamerikanska länderna syntes generalkonsuln tillfredsställande, då den gäve våra representanter

den titel, som deras ställning krävde, utan att medföra någon förändring i den bestående organisationen. [2.]

Ministerresidenten i Buenos Aires friherre G. Löwen har jämväl föreslagit anställandet av en lönad representant i Chile, men ansett sig icke kunna bestämt avgöra, huruvida denna representant bör hava ministers grad och ackrediteras i Santiago, eller blott konsuls och i så fall vara bosatt i Valparaiso. Ministerresidenten uttalar sig emot att med posten i Chile förena representationen i flera länder såsom Bolivia, Peru och Ecuador och anser, att i varje fall icke flera länder än Chile och Peru böra läggas under en lönad representant, vilken i så fall måste hava diplomatisk grad, enär samme konsul icke anses kunna få exekvatur i två länder.

Chefen för Transmarina kompaniet direktör Svanström, som i affärssyfte gjort en längre resa i de sydamerikanska staterna, har med skrivelse av den 9 november 1916 till ministern för utrikes ärendena överlämnat trenne promemorior angående Sveriges diplomatiska och konsulära representation i Brasilien, Argentina och Chile. Under påpekande av vartdera av dessa länders stora betydelse för Sveriges handel och sjöfart har Svanström framhållit såsom lämpligt, att antingen den svenske diplomatiska representanten i Buenos Aires jämväl ackrediteras i Chile samt att i Valparaiso anställas en lönad konsul, eller ock att ett lönat generalkonsulat upprättas i sistnämnda stad. Även föreslår Svanström, att generalkonsulsbefattningen i Rio de Janeiro förvandlas till en ministerresidentpost.

De framställningar, som sålunda inkommit, synas mig vara väl värda beaktande. Otivvelaktigt är en utveckling av vår representation i Sydamerika av behovet påkallad. Emellertid torde man böra framgå med en viss försiktighet och låta ytterligare erfarenheter bestämma utvecklingen.

Vad nu först Chile angår, representeras Sverige där av en olönad konsul i Valparaiso, som tillika är chef för ett stort engelskt affärshus. Önskvärt vore otivvelaktigt att därstädes äga en utsänd lönad representant. Ett sådant syftemål synes tillika kunna vinnas utan upprättande av en särskild lönad generalkonsuls- och chargé d'affairespost genom att ackreditera den svenske diplomatiska representanten i Buenos Aires jämväl hos chilenska republiken. Avståndet mellan de båda huvudstäderna Buenos Aires och Santiago är till följd av den nyinrättade järnvägsförbindelsen över Anderna icke större än att beskickningschefen mycket väl kan tid efter annan vistas i Chile; under hans frånvaro torde den handelsattaché, som tillsvidare synes böra bibehållas med anställning i båda

[2.] länderna, kunna besörja de löpande göromålen. Skulle det framdeles visa sig nödvändigt, kunde en lönad konsulstjänsteman anställas i Chile. Huruvida det kan vara nödvändigt och lämpligt att ackreditera beskickningschefen i Buenos Aires förutom i Santiago jämväl hos bolivianska regeringen i La Paz ävensom i Montevideo hos Argentinas grannstat Uruguay, torde få bero å närmare undersökning å platsen. I varje fall synes det lämpligt, att för utvecklande av handelsförbindelserna mellan dessa länder och Sverige beskickningschefen erhåller officiellt uppdrag att besöka dessa.

Den ökade verksamhet, som beskickningschefen i Buenos Aires sålunda skulle erhålla, synes betinga en något förändrad ställning i fråga om grad och löneförmåner. Då posten i Buenos Aires år 1906 upprättades på förslag av dåvarande diplomat- och konsulatkommittén blev den ett lönat generalkonsulat, vars innehavare dock ansågs böra hava diplomatisk ställning och befogenhet som ministerresident. Lönen bestämdes till 21,000 kronor. Det visade sig snart, att denna summa var alldeles för lågt beräknad och redan för 1908 års riksdag framlades av Kungl. Maj:t förslag om lörens höjande till 42,000 kronor. Detta förslag vann endast så tillvida riksdagens bifall, att löneförmånerna bestämdes till 36,000 kronor. Vid 1909 års riksdag föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att å extra stat för år 1910 uppföra 8,000 kronor såsom lönetillägg för ministerresidenten i Buenos Aires, med rätt för Kungl. Maj:t att under år 1909 av tillgängliga medel utanordna 4,000 kronor. Detta förslag vann dock icke riksdagens bifall. Icke heller gjordes någon ändring i ministerresidentens löneförmåner i det vid år 1913 års riksdag antagna förslag till förändringar i den diplomatiska och konsulära representationen.

Om man beslutar sig för att låta beskickningschefen i Buenos Aires vara ackrediterad jämväl i Chile och möjligen några andra sydamerikanska stater, torde man böra taga steget fullt ut och förvandla befattningen till en ministerpost. Det är att märka, att, enligt senast tillgängliga uppgifter, alla främmande stater i Buenos Aires äro företrädde av ambassadörer eller ministrar med undantag av några mindre centralamerikanska republiker samt Grekland, Persien och Turkiet, vilka äro representerade av konsulter, ävensom Danmark och Guatemala, som hava chargé d'affaires. Inga andra stater än Sverige och Columbia äro företrädde av ministerresidenter. Jämväl andra med Sverige jämförliga stater såsom Norge och Holland samt Schweiz hava ministrar i Buenos Aires. Härtill kommer, att Argentina sedan år 1912 representeras i Sverige av i Stockholm bosatt minister, under det att chilenske ministern i London är utsedd att jämväl representera

Chile i Sverige. Med hänsyn till den brukliga reciprociteten stater emellan synes Sveriges representant i Buenos Aires därför böra hava ministers grad. Redan detta föranleder en höjning av den egentliga lönen från 6,600 kronor till 9,000 kronor samt av tjänstgöringspenningarna från 3,000 kronor till 6,000 kronor eller en ökning av 5,400 kronor. Med hänsyn till de från alla håll vitsordade högst avsevärt uppskruvade levnadskostnaderna i Buenos Aires, som sedan länge ansetts för en av världens dyraste huvudstäder, och med avseende därå att ministern skall vara ackrediterad å andra platser, torde det nu med 26,400 kronor utgående ortstillägget även böra höjas till 30,000 kronor, så att löneförmånerna för ministern komme att utgå med sammanlagt 45,000 kronor. På grund av önskvärdheten att redan under år 1918 kunna vidtaga den sålunda föreslagna ändringen, kommer jag att tillika hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes äska anslag å tilläggsstat för år 1918 för en minister i Buenos Aires från den 1 nästkommande april, för vilket ändamål erfordras en höjning av den nu till ministerresidenten utgående lönen med 1,800 kronor, av tjänstgöringspenningarna med 2,250 kronor och av ortstillägget med 2,700 kronor. Jag återkommer härtill i annat sammanhang.

De skäl, som från olika håll framförts att förändra generalkonsulsposten i Rio de Janeiro till en ministerpost, torde i viss mån förtjäna avseende, men, då posten inrättades så sent som år 1913, och då fullständig utredning i ärendet icke för närvarande föreligger, anser jag mig icke nu böra föreslå Eders Kungl. Maj:t någon annan förändring i avseende å vår representation i Brasilien än att generalkonsuln, vilken hittills varit förordnad till chargé d'affaires hos brasilianska regeringen, med hänsyn till önskvärdheten av att han erhåller den förbättrade ställning, som en högre diplomatisk titel medför, hädanefter skulle tilläggas graden av ministerresident. En sådan anordning behöver tillsvidare icke föranleda någon förändring i de löneförmåner, som för närvarande tillkomma generalkonsuln.

Jag får vidare anmäla, att Sveriges allmänna exportförening i en till utrikesdepartementet inkommen underdånig skrift hemställt, att Kungl. Maj:t måtte upptaga till prövning frågan om utsändande av någon kvalificerad person till Kuba för att i egenskap av chargé d'affaires eller lönad konsul underlätta arbetet för att stödja svenska industriidkare och köpmän i deras strävan att vinna avsättning för svenska produkter på den kubanska marknaden. Det torde ej kunna förbises, att stationerandet av en utsänd tjänsteman för Kuba skulle vara avsett att väsentligen främja de av exportföreningen sålunda angivna syftemål. Emellertid kan ifrågasättas, huruvida icke samma mål kan nås genom vidtagande

[2.]

såsom legationssekreterare vid beskickningen i Bern med rätt att som arvode uppbära ett belopp av 6,000 kr. för år ävensom anbefallt statskontoret att förskottsvis av under händer varande medel utbetala berörda belopp med 500 kronor i månaden samt sedermera före varje års utgång hos Kungl. Maj:t till ersättande anmäla vad sålunda blivit under året förskottet. Jämväl i Rom och Wien har beskickningspersonalen under kriget måst förstärkas med legationssekreterare, i vilken egenskap två den diplomatiska banan förut såsom ordinarie tillhörande personer tjänstgjort sedan respektive augusti 1914 och februari 1916, men hava dessa tjänstemän ställt sina tjänster till statens förfogande utan att därför påkalla någon ersättning av statsmedel. Även vid beskickningen i Bryssel har, sedan ministern i augusti 1914 nödgades till följd av kriget avflytta först till Antwerpen och sedan till Haag, tjänstgjort en yngre, icke å stat varande tjänsteman såsom legationssekreterare för tillvaratagandet av de svenska intressena i Belgien. Med den mångfald av ökade göromål, som till följd av kriget påvilat de ifrågavarande liksom övriga Kungl. Maj:ts beskickningar, är det emellertid uppenbart, att det i längden icke är möjligt att anlita frivillighetens väg för biträde vid beskickningsarbetets utförande.

Den hittills under kriget vunna erfarenheten torde sålunda tydligen hava ådagalagt erforderligheten av ett ökat antal legationssekreterare, och all anledning finnes att antaga, att även efter krigets slut detta behov fortfarande skall göra sig gällande. Att detta behov, för vad beskickningen i London angår, blir stadigvarande, därom kan ingen tvekan förefinnas; och jag anser därför, att anslag till en andre legationssekreterare i London bör uppföras å ordinarie stat för år 1919 med avlöningsförmåner, motsvarande andre legationssekreterarens i Berlin för vad angår lön, 3,600 kronor, och tjänstgöringspenningar, 1,600 kronor, men med ett något högre ortstillägg med hänsyn därtill, att legationssekreteraren vid beskickningen i London, som hädanefter torde böra benämnas förste legationssekreterare, uppbär ett ortstillägg, vilket med 1,500 kronor överstiger förste legationssekreterarens i Berlin. I proportion härtill torde andre legationssekreterarens i London ortstillägg böra sättas till 4,800 kronor. Även bör han äga rätt till samma ålderstillägg som andre legationssekreteraren i Berlin. Dessutom kommer jag att hemställa om anslag å extra stat till ytterligare två legationssekreterare, vilkas tjänstgöringsorter Kungl. Maj:ts skulle äga att bestämma.

Då, enligt vad jag ovan anført, en andre legationssekreterare tjänstgjort i London alltsedan 1914 med avlöningsförmåner, utgående från statskontoret, torde avlöningen till den ifrågavarande andre legationssekreterarebefattningen böra utgå redan för innevarande år, varför avlöning

- [2.] för befattningen torde böra upptagas i 1918 års tilläggsstat. Härtill återkommer jag i annat sammanhang.

Upprättande av en tredje kanslistbefattning vid generalkonsulatet i London.

Generalkonsuln i London har i skrivelse den 15 februari 1917 framställt förslag om anställande av en tredje kanslist vid generalkonsulatet. Generalkonsuln har därvid framhållit, att ökningen av göromålen nödvändiggjort anlitaudet i stor utsträckning av extra arbetskrafter; för det dåvarande vore å generalkonsulatets ena avdelning, som handlade ärenden angående beslag å svenska fartyg och till Sverige destinerade varor, anställda två manliga biträden, därav det ena med ett arvode av £ 3.0.0 i veckan, och ett kvinnligt biträde med arvode av £ 2.0.0 i veckan. Å generalkonsulatets huvudavdelning vore anställda ett manligt biträde med arvode av £ 3.10.0 i veckan, ett biträde utan arvode samt tre kvinnliga biträden med arvoden. Emellertid vore ett sådant anlitaude av extra arbetskrafter ej utan betänklighet. Ingen säkerhet finnes att få behålla de bästa av dessa, om de icke bleve på ett mera stadigvarande sätt anställda. Utan extra biträde kunde generalkonsulatet icke vara och torde vid ingen tidpunkt hava varit det, ej ens under gångna tider med betydligt mindre arbetsmängd. Den nuvarande ordinarie personalen vore icke i stånd att ensam fullgöra kansliarbetet. Vicekonsuln vore fullt upptagen av uppsättningen av skrivelser, särskilt tillhörande dagspostens mera löpande ärenden, sjöförklaringar och besvarande av frågor av besökande i allmänna ämnen m. m. Ledandet av kansligöromålen och tillseendet av desammas fortskyndande tillfölle generalkonsuln med biträde av de extra arbetskrafterna. Förste kanslisten hade hela räkenskapsväsendet och kassan om hand och uppsatte kvarlåtenskaps- och dylika ärenden, samt biträdde även med att mottaga besökande i mottagningsrummet. Andre kanslisten vore uteslutande sysselsatt med beslagsärenden och skulle, så länge han efter kriget komme att vara kvar å sin nuvarande post, biträda med besvarandet av handelsförfrågningar o. d. Generalkonsuln ansåge sig nu böra föreslå anställandet av en biträdande eller tredje kanslist med löneförmaner till samma belopp som andre kanslistens. I en ytterligare skrivelse av 25 maj 1917 har generalkonsuln framhållit behovet av en tredje kanslist som alltmera trängande.

Otvivelaktigt är generalkonsulatets ordinarie personal, vilken sedan år 1906 förstärkts endast med en andre kanslist, i behov av ytterligare förstärkning, och då, enligt vad generalkonsuln meddelat, en av de för närvarande å generalkonsulatet tjänstgörande extra biträdena är synnerligen lämpad för att erhålla en sådan befattning och därigenom på ett stadigvarande sätt knyts vid generalkonsulatet, anser jag, att framställ-

ning om anställande av en tredje kanslist bör göras. Avlöningen torde [2.]
bära sättas till samma belopp som för andre kanslisten eller 4,500 kronor, därav 2,400 kronor i lön, 600 kronor i tjänstgöringspenningar och 1,500 kronor i ortstillägg. Därjämte bör han äga rätt till samma ålders-
tillägg som tillkomma kanslist anställd inom Europa.

På grund av vad jag sålunda anfört, hemställer jag, att Eders
Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen att från och med år 1919

dels höja *ministerns i Madrid och Lissabon avlöning* med 3,600 kronor till 24,000 kronor, därav 9,000 kronor i lön, 6,000 kronor i tjänstgöringspenningar och 9,000 kronor i ortstillägg;

dels höja *ministerns i Washington avlöning* med 15,000 kronor till 60,000 kronor, därav 9,000 kronor i lön, 6,000 kronor i tjänstgöringspenningar och 45,000 kronor i ortstillägg;

dels, med indragning av den i staten för beskickningar och konsulat uppförda avlöning, 18,000 kronor, för en generalkonsul i Helsingfors, uppföra *avlöningar för en minister i Helsingfors* med 32,400 kronor, därav 9,000 kronor i lön, 6,000 kronor i tjänstgöringspenningar och 17,400 kronor i ortstillägg, innefattande även kostnaden för kanslilokal, *samt för en legationssekreterare därstädes* med 7,900 kronor, därav 5,400 kronor i lön och 2,500 kronor i tjänstgöringspenningar, tillhopa 40,300 kronor; kommande sålunda kostnaden för representationen i Helsingfors att ökas med 22,300 kronor;

dels, i stället för den i staten för beskickningar och konsulat uppförda avlöning, 36,000 kronor, för en ministerresident i *Buenos Aires*, uppföra *avlöning för en minister därstädes*, vilken jämväl skall vara ackrediterad i Santiago de Chile, med 45,000 kronor, därav 9,000 kronor i lön, 6,000 kronor i tjänstgöringspenningar och 30,000 kronor i ortstillägg, innefattande även kostnaden för kanslilokal;

dels uppföra *avlöning för en andre legationssekreterare vid beskickningen i London* med 10,000 kronor, därav 3,600 kronor i lön, 1,600 kronor i tjänstgöringspenningar och 4,800 kronor i ortstillägg;

[2.]

dels ock uppföra *avlöning för en tredje kanslist vid generalkonsulatet i London* med 4,500 kronor, därav 2,400 kronor i lön, 600 kronor i tjänstgöringspenningar och 1,500 kronor i ortstillägg;

kommande, i händelse av bifall till denna framställning, *ordinarie anslaget beskickningar och konsulat*, nu uppgående till 1,109,300 kronor, att höjas med 64,400 kronor till 1,173,700 kronor.

2. Avlöning åt en tillförordnad minister hos Schweiziska Edsförbundet.

[3.]

Avlöning åt en t. f. minister hos Schweiziska Edsförbundet.

(Extra anslag.)

Bland de förskott, vilka enligt meddelande från statskontoret anmäls till ersättande, upptages jämlikt nådiga brevet den 12 augusti 1915 avlöning för tiden den 1 november 1916—1 november 1917 åt tillförordnade ministern hos Schweiziska Edsförbundet, förutvarande ministern för utrikes ärendena, envoyén i disponibilitet greve J. J. A. Ehrensvärd 18,000 kronor. Sedan Kungl. Maj:t den 12 augusti 1915 förordnat greve Ehrensvärd att tillsvidare vara envoyé extraordinaire och ministre plénipotentiaire hos Schweiziska Edsförbundet med rätt för honom att, så länge hans uppdrag varade, uppbära, förutom sin expektanslön av 6,000 kronor, en avlöning av 18,000 kronor för år, därav 3,000 kronor i lön, 6,000 kronor i tjänstgöringspenningar och 9,000 kronor i ortstillägg, samt anbefallt statskontoret att av tillgängliga medel månadsvis i efterskott utbetala den greve Ehrensvärd utom expektanslönen tillkommande avlöning samt att sedermera före varje års utgång hos Kungl. Maj:t till ersättande anmäla vad sålunda under året förskjutits, har av statskontoret på grund härav anmäls såsom förskjutet år 1915 kronor 3,048:39, samt vartdera av åren 1916 och 1917 18,000 kronor.

De skäl, som år 1915 föranledde upprättandet tillsvidare av en ministerpost i Bern, måste fortfarande anses föreligga. Enligt de av Kungl. Maj:t vid underdånig föredragning av finansärenden den 31 nästlidne december godkända grunder för förskottsväsendets avveckling i fråga om sådana utgifter, som, ehuru regelbundet återkommande eller eljest på förhand beräkneliga, hittills bestritts under förskottstitel, skola för dem antingen uppföras anslag å 1919 års riksstat och 1918 års tilläggsstat, eller ock i de fall, där sådant prövas vara lämpligare, riksdagens medgivande inhämtas till att de få från och med år 1918 bestridas från vissa redan å riksstat befintliga anslag. Det till avlöning åt ministern i Bern nu utgående belopp läser icke kunna bestridas av något nu å riksstaten be-

fintligt anslag, utan torde ett extra anslag för år 1919 för ändamålet böra äskas. Såsom förut nämnt, uppbär greve Ehrensvärd ett expektansarvode av 6,000 kronor, varför den egentliga lönen hittills utgått med allenast 3,000 kronor. Då nu avlöning för en tillförordnad minister skall uppföras å extra stat, synes det riktigare, att lönen fastställes till det för övriga ministrar bestämda belopp av 9,000 kronor, och således avlöningen i dess helhet uppföres med 24,000 kronor. Denna högre lön kommer naturligtvis icke att utgå, så länge den tillförordnade ministern, såsom fallet är med greve Ehrensvärd, uppbär expektansarvode.

[3.]

Redan för 1918 torde anslag för ifrågavarande avlöning böra begäras och därför erforderligt belopp upptagas i 1918 års tilläggsstat. Härtill återkommer jag i annat sammanhang.

På grund av vad sålunda blivit anfört får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att för *avlöning åt en tillförordnad minister hos Schweiziska Edsförbundet å extra stat* för år 1919 anvisa ett förslagsanslag, högst, av 24,000 kronor, därav 9,000 kronor i lön, 6,000 kronor i tjänstgöringspenningar samt 9,000 kronor i ortstillägg.

3. Upprättande av två andre legationssekretärebefattningar.

Jag har förut för Eders Kungl. Maj:t redogjort för det ökade behov, som under kriget uppkommit, av personal i legationssekretäreregrad, och därvid hemställt om uppförande å ordinarie stat för år 1919 av en andre legationssekretärebefattning i London. Såsom jag då hade tillfälle framhålla, hava de väsentligt ökade göromålen påkallat anställandet av legationssekretärer i Wien, Rom och Bryssel. All anledning finnes antaga, att även framdeles åtminstone två legationssekretärer komma att erfordras utöver de nu å stat anställda. Jag vill härvid särskilt erinra om, att vid våra beskickningar i Sydamerika icke finnes anställd någon legationssekretärer, som kan under beskickningschefens frånvaro inträda såsom tillförordnad *chargé d'affaires*. Även vore det ur utbildnings-synpunkt synnerligen önskvärt, om de yngre tjänstemännen i utrikesdepartementet oftare och tidigare än hittills förhållandena medgivit kunde utsändas för att tjänstgöra vid beskickningarna. Med det jämförelsevis

[4.]

Upprättande av två andre legationssekretärebefattningar.

(Extra anslag.)

[4.] ringa antal legationssekreterarebefattningar, som äro å stat uppförda, torde i allmänhet en ganska lång tid förflyta, innan en till andre sekreterare i utrikesdepartementet befordrad diplomataspirant får tillfälle att ånyo såsom legationssekreterare komma i beröring med utlandet. Därest möjlighet finnes att tid efter annan till sådana beskickningar, där behov av förstärkning av arbetskrafter förefunnes, utsända en eller två yngre tjänstemän i andre legationssekreteraregrad, skulle otvivelaktigt tjänstemannautbildningen därå vinna högst väsentligt; den nödiga erfarenheten i beskickningsgöromål bör enligt min övertygelse förvärfvas så tidigt som möjligt.

De sålunda av mig påpekade behov och önskemål synas bäst kunna tillgodoses därigenom, att ett anslag uppfördes under tredje huvudtiteln för arvode åt två andre legationssekreterare, motsvarande å stat för samma befattningshavare vid beskickningen i Berlin uppförda löneförmåner eller lön 3,600 kronor, tjänstgöringspenningar 1,600 kronor och ortstillägg 3,800 kronor tillhoppa 9,000 kronor. Emellertid bör det förbehållas Kungl. Maj:t rätt att bestämma, vid vilka beskickningar ifrågavarande legationssekreterare skulle tjänstgöra; och böra med hänsyn härtill befattningarna icke uppföras å ordinarie utan å extra stat.

Jag får därför i underdånighet hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att å *extra stat* för år 1919 till *upprättande av två andre legationssekreterarebefattningar* anvisa ett förslagsanslag, högst, av 18,000 kronor eller 9,000 kronor till vardera, därav 3,600 kronor skola anses motsvara lön, 1,600 kronor tjänstgöringspenningar och 3,800 kronor ortstillägg, med rätt för Kungl. Maj:t att bestämma, vid vilka beskickningar ifrågavarande legationssekreterare skola tjänstgöra.

4. Espektansarvoden till vissa diplomat- och konsulattjänstemän.

[5.] Bland de förskott för tiden den 1 nov. 1916—1 nov. 1917, som av statskontoret anmäls till ersättande, upptagas expektansarvoden till följande diplomat- och konsulattjänstemän i disponibilitet nämligen: jämlikt nådiga brevet den 11 december 1908 till vicekonsuln J. A. Ljungqvist 3,600 kronor, jämlikt nådiga brevet den 21 februari 1914 till förutva-

(Extra anslag.)

rande ministern för utrikes ärendena, envoyén greve J. J. A. Ehrensvärd [5.] 6,000 kronor samt jämlikt nådiga brevet den 10 december 1915 till konsuln C. G. Puke 4,800. Därjämte har Kungl. Maj:t den 28 november 1917 täckts tillägga minister plénipotentaire i disponibilitet C. G. Westman ett expektansarvode av 6,000 kronor ävensom den 31 december 1917 generalkonsuln i disponibilitet A. Berencrentz ett expektansarvode likaledes av 6,000 kronor.

Jämlikt de av Kungl. Maj:t vid underdånig föredragning av finansärenden denna dag godkända grunder för förskottsväsendets avveckling torde ett extra anslag för år 1919 böra för ändamålet äskas. Men redan för 1918 böra medel för expektansarvoden göras tillgängliga och sålunda uppföras å tilläggsstat för samma år. Härtill återkommer jag i annat sammanhang.

På grund av vad sålunda blivit anfört, får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att å *extra stat* för år 1919 för *expektansarvoden till vissa diplomat- och konsulattjänstemän* anvisa ett förslagsanslag av 30,000 kronor.

5. Upprätthållande av vissa nya konsulat i Ryssland.

På extra stat för år 1918 har riksdagen anvisat 45,000 kr. till [6.] upprätthållande av vissa nya konsulat i Ryssland med rätt för Kungl. Maj:t att bestämma de platser, där ifrågavarande konsulat skola vara förlagda, ävensom de distrikt, som skola vara dem tilldelade. *Upprätthållande av vissa nya konsulat i Ryssland.*

Vid underdånig föredragning den 24 november 1916 beslöt Kungl. Maj:t upprättandet från den 1 januari 1917 tillsvidare av lönade konsulat i Samara, Kiew och Omsk samt fastställde distriktsindelning att från sistnämnda dag tillsvidare tillämpas. Samtidigt förordnade Kungl. Maj:t innehavare av de nyupprättade konsulaten. *(Extra anslag.)*

Emellertid hava de sålunda förordnade icke blivit i tillfälle att träda i utövning av sina konsulsbefattningar. Vad konsulatet i Omsk angår, har den tillförordnade konsuln på egen begäran redan i början av nästlidet år erhållit entledigande från befattningen, och annan lämplig person har hittills under rådande förhållanden icke kunnat utsändas. Ifråga om Kiew och Samara har ryska regeringen oaktat upprepade såväl skriftliga som muntliga framställningar av ministern i Petrograd vägrat

[6.] att bevilja provisoriskt exekvatur åt de tillförordnade konsulerna. Anledningen härtill torde, för vad Kiew angår, vara att finna i militära skäl, då denna stad ligger inom krigszonen. De ifrågavarande båda tillförordnade konsulerna hava under det gångna året tjänstgjort vid beskickningen i Petrograd, som varit i starkt behov av arbetsförstärkning icke minst för handläggandet av licensärenden. Den ena av dem, tillförordnade konsulen i Kiew, har numera på egen begäran erhållit entledigande från sitt förordnande och den andra, tillförordnade konsulen i Samara, har den 31 nästlidne december förordnats till handelsattaché vid beskickningen.

Ministern i Petrograd har emellertid framhållit, att det syntes honom vara av största vikt för våra nuvarande och framtida förbindelser på den ryska marknaden, att dessa konsulsposter redan under innevarande övergångstid besättas, då därigenom deras innehavare skulle beredas möjlighet att på ort och ställe följa händelsernas utveckling och göra sig förtrogna med de nya förhållanden, som kunna förväntas inträda efter krigets avslutande; och har ministern föreslagit nya innehavare av posterna i fråga.

Även jag finner det vara av vikt, att de nya konsulatet fortfarande upprätthållas. All anledning finnes att antaga, att med de ändrade förhållanden, som kunna förväntas inträda efter kriget, beslutet om de ifrågavarande konsulatens upprättande skall kunna bringas i full verkställighet, samt att desamma skola kunna besättas med dugliga personer. Möjligen kunna i framtiden några modifikationer i fråga om plats och distrikt påkallas, liksom även den beräknade avlöningen, 15,000 kronor, på vissa platser, särskilt med hänsyn till den oerhört stegrade dyrtiden i Ryssland, kan befinnas vara otillräcklig.

Då i anledning av väckta motioner riksdagen i skrivelse den 30 april 1915 anhöll, att Kungl. Maj:t måtte taga i övervägande, vilka åtgärder, som med hänsyn till nuvarande tidsförhållanden borde vidtagas för utvecklingen av Sveriges handel, industri och sjöfart, var det, bland annat, en utveckling av handelsförbindelserna med Ryssland, som åsyftades. I anledning härav föreslog Kungl. Maj:t år 1916 riksdagen att bevilja ett anslag till upprättandet av nya konsulat i Ryssland. Det önskemål, som då av statsmakterna omfattades, torde kunna bringas sitt förverkligande närmare i och med inträdande av den tidpunkt, då fredliga förhållanden ånyo råda hos denna vår grannstat.

Jag får därför hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att å *extra stat* för år 1919 till upprätthållande av *vissa nya konsulat i Ryssland* anvisa ett förslagsanslag, högst, av 45,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att bestämma de platser, där ifrågavarande konsulat skola vara förlagda, ävensom de distrikt, som skola vara dem tilldelade. [6.]

6. Personligt lönetillägg åt kanslisten vid beskickningen i Madrid och Lissabon B. C. T. Molin.

I 1918 års stat är i avvaktan på en omorganisation av vår representation i Spanien och Portugal uppfört ett extra anslag av 1,000 kronor såsom personligt lönetillägg åt kanslisten vid beskickningen i Madrid och Lissabon B. C. T. Molin. [7.]

Då jag icke är i tillfälle att föreslå Eders Kungl. Maj:t att till innevarande års riksdag framlägga förslag till omorganisation av vår representation i nämnda länder, får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen (Extra anslag.)

att å *extra stat* för år 1919 till *personligt lönetillägg åt kanslisten vid beskickningen i Madrid och Lissabon B. C. T. Molin* anvisa ett förslagsanslag, högst, av 1,000 kronor.

7. Personligt lönetillägg åt kanslisten vid beskickningen i Petrograd O. D. K. Lundberg.

Ministern i Petrograd har i skrivelser den 4 januari och den 28 september 1917 gjort framställning om, att ett personligt lönetillägg å 3,000 kronor måtte tilldelas kanslisten vid beskickningen i Petrograd O. D. K. Lundberg att utgå från den 1 januari 1918. Ministern har därvid framhållit, att de göromål, som åligga kanslisten vid beskickningen, till sin art och omfattning äro av större betydelse än som i allmänhet åligger en kanslist. Lundberg, vilken fullt behärskar ryska språket, tillkommer nämligen, förutom att verkställa översättningar till eller från ryska och uppsätta koncept i löpande ärenden, att förhandla med lokala myndigheter. Utan personlig hänvändelse från beskickningskanslistens sida mötte oftast stora svårigheter för svenska resande att erhålla tillstånd att lämna Ryssland. Särskilt under nu rådande extraordinära förhållanden vore det helt nödvändigt för beskickningen att kunna påräkna Lundbergs arbetsbiträde. [8.]

Personligt lönetillägg åt kanslisten vid beskickningen i Petrograd O. D. K. Lundberg.
(Extra anslag.)

[8.] Lundberg åtnjuter en avlöning av 5,400 kronor inclusive två ålders-tillägg å 200 kronor vardera samt uppbar dessutom under år 1917, då han endast hade ett ålderstillägg, krigstidstillägg till belopp av 780 kronor. Då levnadsomkostnaderna i Petrograd nått en nästan otrolig höjd, vilken endast till någon del motväges av rubelkursens fall, är det synnerligen svårt för en kanslist med familj att leva på berörda löneinkomster. Att mot nu utgående löneförmåner erhålla en annan kompetent kanslist vid beskickningen kan anses som helt uteslutet.

Till följd av nu i Ryssland rådande extraordinära förhållanden har det arbete, som åligger beskickningen i Petrograd väsentligen ökat. Genom att kanslisten Lundberg i stor utsträckning lämpligen kunnat användas för viktigare göromål än rena kansligöromål, har det icke varit nödvändigt att förstärka beskickningen med annat än tillfälliga biträden. Det synes mig därför även befogat att Lundberg genom ett personligt lönetillägg tillerkännes sådan ökning i löneförmåner, att dessa kunna anses utgöra skälig ersättning för hans arbete. Och torde det av ministern i Petrograd föreslagna belopp av 3,000 kronor för år icke anses för högt tilltaget. Jag anser därför, att å extra stat ett förslagsanslag, högst, för ändamålet bör i 1919 års riksstat uppföras.

Men redan för 1918 synes mig den ifrågasatta personliga löneförhöjningen bära tillkomma Lundberg, varför å tilläggsstat för samma år torde bära äskas ett liknande belopp. Härtill återkommer jag i annat sammanhang.

Med anledning av vad sålunda blivit anført, får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att å *extra stat* för år 1919 till *personligt löne-tillägg* åt kanslisten vid beskickningen i Petrograd O. D. K. Lundberg anvisa ett förslagsanslag, högst, av 3,000 kronor.

8. Personligt lönetillägg åt andre kanslisten vid generalkonsulatet i London O. A. Hedman.

[9.] Ärenden angående av brittiska myndigheter under kriget verkställda beslag å till Sverige destinerade varor ävensom å svenska fartyg hand-läggas av generalkonsulatet i London, varest, sedan dessa ärenden tagit en allt större omfattning, en särskild avdelning varit för ändamålet upp-rättad. Det synnerligen viktiga och krävande arbetet å denna avdelning har i första hand ombesörjts av andre kanslisten vid generalkonsulatet i London O. A. Hedman.
(Extra anslag.)

O. A. Hedman. Enligt vad generalkonsuln i skrivelse till utrikesdepartementet den 21 december 1915 vitsordat, har Hedman därvid visat icke blott nit och intresse utan även omdöme och ordentlighet. Då Hedman emellertid vore den lägst avlönade av generalkonsulatets tjänstemän, förklarade generalkonsuln sig anse det vara en gärd av billighet, att honom bereddades en tillfällig löneförbättring, då ju sådan vore så mycket mera påkallad, som levnadskostnaderna stegrats i hög grad. [9.]

Dävarande ministern för utrikes ärendena ansåg lämpligast att bereda Hedman förbättring i inkomst genom att tilldela honom ett stipendium å 2,000 kronor av den s. k. Johnsonska donationsfonden.

Emellertid kan icke ovan angivna väg att bereda andre kanslisten en välbehörlig inkomstförbättring i längden anlitas. Då, enligt vad jag förvissat mig om, det arbete, som kanslisten Hedman nedlagt och allt fortfarande nedlägger såsom föreståndare för generalkonsulatets avdelning för beslagsärenden, är synnerligen krävande och går långt utöver vad som eljest motsvarar en andre kanslists åligganden, måste det anses orimligt, att härför icke utgår högre ersättning än 4,500 kronor för år jämte ålderstillägg. Det synes mig därför rättvist och billigt, att Hedman beredes skälig ersättning för sitt maktpåliggande och från alla håll på det bästa vitsordade arbete därigenom, att å extra stat ett personligt lönetillägg beviljas honom att utgå redan från och med innevarande år. Beloppet av denna ersättning torde böra sättas högre än generalkonsuln år 1915 föreslog med hänsyn till såväl ökade levnadskostnader som ock önskvärdheten att å denna befattning kunna behålla Hedman, så länge ifrågavarande ärenden i samma omfattning som hittills påvila generalkonsulatets handläggning. Å tilläggsstaten för 1918 torde böra äskas ett liknande anslag.

På grund av vad jag sålunda anfört, får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att å extra stat för år 1919 till personligt lönetillägg åt andre kanslisten vid generalkonsulatet i London O. A. Hedman anvisa ett förslagsanslag, högst, av 3,000 kronor.

9. Vikariatsersättning vid beskickningar och konsulat samt lönefyllnad till vissa konsulsbefattningar, oförändrat ordinarie förslagsanslag . . . . . kronor 10,000.

10. Kontorskostnadsersättningar åt lönade konsulter.

[10.] För ifrågavarande ändamål är i 1918 års riksstat upptaget ett be-
 lopp av 37,000 kronor, men torde detta tarva en förhöjning.

*Kontors-
kostnadsersättningar
åt lönade
konsulter.*

(Ordinarie
anslag.)

På framställning av generalkonsuln i Newyork, vilken sedan 1914 åtnjutit en årlig kontorskostnadsersättning av 5,000 kronor, blev denna ersättning enligt beslut vid 1917 års riksdag förhöjd med 1,000 kronor till 6,000 kronor för möjliggörande av förhyrande av större lokal för generalkonsulatet. Emellertid har generalkonsuln i en den 9 november 1917 dagtecknad skrivelse anfört, att hyran för den hittillsvarande otillräckliga, av endast tre rum bestående kontorslokalen från den 1 nästkommande maj, då kontraktstiden utgår, kommer att höjas från 1,350 till 1,760 dollars, motsvarande i svenskt mynt efter normal kursberäkning 6,512 kronor. Härtill komma emellertid kostnader för städning, ljus, m. m., cirka 40 dollars om året eller i svenskt mynt omkring 150 kronor; och kommer sålunda, även med bibehållande av den nuvarande mer än otillräckliga lokalen, de faktiska kontorskostnaderna att uppgå till 1,800 dollars, motsvarande 6,660 kronor, vilket belopp med 660 kronor överskjuter det senast beviljade anslaget. Under hänvisning härtill och under framhållande av nödvändigheten att bereda generalkonsulatet en rymligare och tidsenligare lokal, för vilken kostnaderna, enligt nu gällande priser icke kunde beräknas lägre än till 2,500 dollars för år, motsvarande omkring 9,250 kronor, har generalkonsuln hemställt, att kontorsanslaget måtte höjas till sistnämnda belopp. Generalkonsuln har därvid utgått från den beräkningen, att förhyrandet av ett rum utöver de nu av generalkonsulatet disponerade tre rum skulle betinga ett pris av omkring 700 dollars, vilket belopp tillsammans med hyra för redan disponerade lokaler 1,760 dollars jämte belysning och andra utgifter 40 dollars utgör 2,500 dollars. Vidare har generalkonsuln påpekat, att från den besökande allmänheten hörts ständiga och befogade klagomål över det nuvarande bristande utrymmet, som ofta icke medgiver de besökande att få plats inne i mottagningsrummet.

Den höjning, generalkonsuln sålunda föreslagit, torde vara ofrånkomlig och bör icke möta någon betänklighet, enär anslagets användande ju i varje fall skall redovisas. Behovet av ökat kontorsutrymme har även från annat håll för mig vitsordats.

Från generalkonsuln i London ingick redan under år 1916 framställning om bemyndigande att, då ytterligare två rum erfordrades för generalkonsulatet på grund av personalens ökning, för tiden 29 septem-

ber 1916—28 september 1917 och därefter tillsvidare, så länge förhållandena det påkallade och den nuvarande ämbetslokalen för generalkonsulatet bibehölles, få utöver den hyra, som för densamma bestredes av det generalkonsulatet tillagda kontorsanslag, för lokal åt generalkonsulatet ytterligare utgiva högst 50 pund för år räknat, i den mån detta belopp ej kunde av sagda anslag bestridas. Vid föredragning den 12 september 1916 bemyndigade Kungl. Maj:t generalkonsuln att för tiden 29 september 1916—28 september 1917 utöver den hyra, som för generalkonsulatets ämbetslokal bestredes, för lokal åt generalkonsulatet ytterligare utgiva högst 50 pund för år räknat, ävensom medgavs, att, i mån denna hyra icke kunde bestridas av det generalkonsulatet tillagda kontorsanslag, densamma finge förskottas av tillgängliga medel för att framlidna till ersättande hos Kungl. Maj:t anmälas. På förnyad framställning av generalkonsulatet den 16 augusti 1917 har Kungl. Maj:t vid föredragning den 22 september 1917 bemyndigat generalkonsuln att för tiden den 29 september 1917—28 september 1918 utöver den hyra, som för generalkonsulatets ämbetslokal bestredes, för lokal åt generalkonsulatet ytterligare utgiva högst 50 pund för år räknat, att på ovan angivet sätt förskjutas.

Då behovet av ökat utrymme åt generalkonsulatet torde förbli permanent för lång tid framåt, och då det med hänsyn härtill synes lämpligare, att ökningen av anslaget upptages i riksstaten, hemställer jag, att kontorskostnadsersättningen till generalkonsulatet i London, som 1906 bestämdes till 6,000 kronor, ökas med 1,000 kronor till 7,000 kronor.

Konsuln i Chicago åtnjuter enligt beslut vid 1913 års riksdag ett kontorskostnadsanslag av 3,500 kronor. Ministern i Washington har i en den 30 juli 1917 dagtecknad skrivelse anfört, att det blivit allt mera tydligt, att detta anslag icke är tillräckligt. Dels vore mängden av konsulatgöromål i ständigt stigande, varigenom kravet på ökat utrymme såväl för personalen som ock för arkivet blivit allt mera trängande, dels hade den allmänhet, som för olika ändamål plögade anlita konsulatets bistånd, och som förut varit van att vända sig till den bank, där detta under en lång period och ända tills för ett par år sedan varit inhyst, mer och mer börjat övergiva banken för erhållande av råd i enskilda angelägenheter och vände sig numera, såsom sig borde, till konsulatet i allt större utsträckning. Enligt såvitt möjligt noggranna beräkningar hade den konsulatet besökande allmänheten sistlidne år uppgått till emellan 5,500 och 6,000 personer. I en stad, vilken, såsom fallet vore med Chicago, utbreder sig över en synnerligen vidsträckt areal, men där

[10.] affärlivet vore koncentrerat inom ett jämförelsevis begränsat område, vore det naturligtvis av yttersta vikt, att konsulatlokalen vore belägen inom detta affärscentrum, icke blott emedan detta vore jämförelsevis lätt tillgängligt från stadens övriga delar, utan även emedan alla sådana privata och offentliga institutioner, med vilka konsulatet nödvändigtvis måste stå i ständig beröring, befunde sig där. För att inom denna del av staden erhålla en välbelägen och i allo passande lokal måste numera ett hyresbelopp av minst 1,600 dollars per år beräknas. Med hänsyn härtill samt efter ett ingående meningsutbyte i ärendet med såväl konsul C. G. G. Anderberg som den nuvarande innehavaren av posten E. E. Ekstrand hade ministern ansett sig böra föreslå, att nu utgående kontorskostnadsersättning för konsulatet i Chicago måtte höjas till ett årligt belopp av 6,000 kronor såsom det minsta möjliga för mötandet av de krav, som den ansenliga ökningen inom alla områden av konsulatets verksamhet ställde på det-samma. För närvarande hade visserligen de största olägenheterna, som förorsakats av bristande kontorsutrymme, undanröjts därigenom, att efter övertagandet av de österrikisk-ungerska ärendena konsulatet inflyttat uti den österrikiska lokalen, vilken under nuvarande förhållanden, sedan större delen av österrikarnas personal hemrest, vore tillräcklig. Denna anordning, vilken ju endast för en obestämd kortare tid kunde anses någorlunda tillfredsställande, måste ju genast upphöra, så snart de diplomatiska förbindelserna emellan Förenta staterna och Österrike-Ungern återupptoges; och torde det ur alla synpunkter vara önskvärt, att vårt konsulat genom ett då tillgängligt, tillräckligt anslag omedelbart efter avflyttningen från den österrikiska lokalen sattes i stånd att inflytta i en egen lokal av fullt tillfredsställande beskaffenhet.

Vad beskickningschefen sålunda anfört torde förtjäna allt avseende och får jag därför hemställa, att kontorskostnadsersättningen för konsulatet i Chicago höjes från 3,500 kronor till 6,000 kronor.

Jämväl från generalkonsulerna i Mexiko och Moskwa hava framställningar om erhållande av kontorskostnadsersättningar inkommit, i vilket avseende generalkonsuln i Mexiko föreslagit 3,600 kronor och generalkonsuln i Moskwa 5,000 kronor. Även om de skäl, som anförts för beviljande av kontorskostnadsersättningar till dessa generalkonsulat torde vara värda allt beaktande, anser jag dock att därmed kan anstå någon tid, i synnerhet som generalkonsulatet i Moskwa upprättats så sent som från 1917 års början, och jämväl erfarenheten vid generalkonsulatet i Mexiko, vilket visserligen upprättades år 1913, men där ombyte av

innehavare ägde rum år 1917, icke heller kan anses så slutgiltig, att [10.]
ett säkert omdöme därå kan grundas.

De ovannämnda ökningarna av kontorskostnadsersättningarna till generalkonsulerna i London och i Newyork torde böra utgå redan för 1918 och sålunda uppföras på tilläggsstat för samma år. Härtill återkommer jag i annat sammanhang.

Jag får därför i underdånighet hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen,

att ordinarie anslaget *kontorskostnadsersättningar åt lönade konsulter*, nu uppgående till 37,000 kronor, må från och med år 1919 höjas med 6,750 kronor till 43,750 kronor.

11. Ersättningar till olönade konsulter och vicekonsulter, *oförändrat ordinarie förslagsanslag* . . . . . kronor 75,250.

12. Personliga gottgörelser för mistade konsulatavgifter.

Alltsedan år 1903 hava till åtskilliga olönade konsulatjänstemän [11.]
såsom personliga gottgörelser för mistade konsulatavgifter utgått vissa *Personliga gottgörelser för mistade konsulatavgifter.*
belopp. För år 1918 beräknades dessa till 7,000 kronor, och då intet
inträffat, som motiverar en nedsättning av ifrågavarande anslag, får jag
hemställa, att Eders Kungl. Maj:t ville föreslå riksdagen

att å *extra stat* för år 1919 till *personliga gottgörelser för mistade konsulatavgifter* anvisa ett förslagsanslag, högst, av 7,000 kronor. (Extra anslag)

13. Diplomater och konsulsaspiranter.

Å tredje huvudtiteln finnes sedan år 1906 uppfört ett ordinarie [12.]
anslag till diplomat- och konsulsaspiranter. Anslaget, som ursprungligen *Diplomat- och konsulsaspiranter.*
utgick med 27,000 kronor och 1913 höjdes till 36,000 kronor, har till-
kommit i syfte att möjliggöra även för obemedlade unge män att vinna
inträde på den diplomatiska eller den konsulära banan. Storleken av de
från detta anslag utgående arvoden till aspiranterna bestämmas av Kungl.
Maj:t. Emellertid uttalade 1906 dåvarande ministern för utrikes ärendena,
att han ansåge, att maximum av dessa arvoden borde bestämmas till
3,600 kronor. Diplomater och konsulatkommittén hade åter föreslagit 4,800
kronor som maximum. Vid framläggande av förslaget vid 1913 års riksdag
om anslaget höjande hemställde dåvarande ministern för utrikes ären-
dagsanslag.)

[12.] dena, att arvodena skulle höjas så, att deras maximigräns i utomeuropeiska länder sattes till 7,500 kronor och i Europa till 4,000 kronor, med undantag dock för de fall, då attaché anställdes vid beskickning eller konsulat, varest å stat uppförd kanslistbefattning funnes, i vilken händelse attaché-stipendiet skulle kunna uppgå till högst samma belopp, som i begynnelselön åtnjöttes av kanslisten. Principen att attachéernas arvoden skulle kunna i allmänhet sättas lika höga som kanslisternas begynnelselöner syntes ministern för utrikes ärendena vara så mycket mer berättigad, som ju de förstnämnda måste kosta på sig en ojämförligt mycket dyrare utbildning än de senare. I detta sammanhang påpekade ministern, att enligt gällande ordning attachéerna skulle, innan de utsändes, först hava tjänstgjort ett år i utrikesdepartementet. Vid beräkningen av anslagets storlek utgick ministern därifrån, att under denna tjänstgöring i utrikesdepartementet intet stipendium skulle utgå.

Den under senare år vunna erfarenheten har emellertid givit vid handen, att i två avseenden olägenheter äro förbundna med de vid anslagets användande sålunda förknippade villkor. Dels har det visat sig synnerligen olägligt att icke kunna tilldela aspiranter arvoden ur detta anslag, så länge de tjänstgöra i utrikesdepartementet, vare sig denna tjänstgöring ägt rum före anställning vid beskickning eller konsulat utomlands eller efter sådan anställning. Och dels hava de år 1913 beräknade maximibeloppen för arvodena, med hänsyn till de i alla länder högst avsevärt stegrade levnadskostnader, varit för låga för att medgiva, att i allmänhet de utsända attachéerna skulle kunnat med hjälp av nu anvisade arvoden draga sig fram under attachétiden.

Det syftemål, som år 1906 föranledde anslagets beviljande, var, som nämnt, det att bereda begåvade, men obemedlade unge män möjligheten att inträda på ifrågavarande bana och därigenom att fästa dugliga krafter vid utrikesdepartementets tjänst. För att under nuvarande förhållanden, då allt större krav ställas på dugliga arbetskrafter inom stats-tjänsten och icke minst inom vår utrikesrepresentation, på ett fullt tillfredsställande sätt kunna rekrytera utrikesdepartementets samt beskickningarnas och konsulatens tjänstemannakårer är det en nödvändighet att äga större frihet vid förfogandet över de för nu ifrågavarande ändamål anvisade medel, så att dels arvoden kunna utgå även under den tid, då diplomat- och konsulsaspiranter tjänstgöra i utrikesdepartementet såsom extraordinarie, och dels beloppen av arvodena i vissa fall må kunna höjas utöver de år 1913 angivna maximigränser. Den sålunda föreslagna förändringen föranleder att anslaget ifråga måste höjas samt Kungl. Maj:t medgivas rätt att för tjänstgöring även inom utrikesdepartementet åt

aspirant tilldela arvode till belopp, som av Kungl. Maj:t prövas skäligt, ävensom att vid bestämmandet av arvode för diplomat- och konsulsaspirants tjänstgöring vid beskickning och konsulat, med hänsyn till aspirants större kvalifikationer, dyrare levnadskostnader å vissa platser eller andra särskilda förhållanden, i särskilda fall kunna höja arvodet utöver de år 1913 bestämda maximibelopp. Den höjning, som för nu angivna ändamål synes erforderlig, torde kunna beräknas till 20,000 kronor. Enär vidare behovet av dessa arvoden växlar under olika år och således icke är konstant, tala samma skäl för anslagets förvandlande till ett reservationsanslag, som föranlett, att anslaget till handelsattachéer erhållit denna karaktär. Därigenom skulle möjliggöras att under ett år uppkomna besparingar kunna användas ett annat år, då behovet av aspirantarvoden kan vara större. [12.]

Den sålunda ifrågasatta förhöjningen av förevarande anslag liksom ock dess förändrade karaktär torde böra inträda redan för innevarande år, och kommer därför på 1918 års tilläggsstat att till diplomat- och konsulsaspiranter upptagas ett reservationsanslag av 20,000 kronor. Härtill återkommer jag i annat sammanhang.

På grund av vad sålunda blivit anfört får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att *ordinarie anslaget diplomat- och konsulsaspiranter*, nu uppgående till 36,000 kronor, må från och med år 1919 höjas med 20,000 kronor till 56,000 kronor samt förändras till reservationsanslag.

14. Militär- och marinattachéer, <i>oförändrat ordinarie anslag</i>	kronor	28,000.
15. Handelsattachéer, <i>oförändrat ordinarie reservationsanslag</i>	»	40,000.
16. Ekiperingspenningar, <i>oförändrat ordinarie förslagsanslag</i>	»	15,000.
17. Extra biträden, kanslivaktmästare och andra utgifter vid beskickningar och konsulat, <i>oförändrat ordinarie anslag</i>		24,200.

C. Internationella byråer m. m.

1. Internationella skiljedomstolens byrå i Haag.

På extra stat för år 1918 finnes uppfört ett anslag av 5,000 kronor, att under samma år utbetalas till bestridande av Sveriges andel i kostnaderna under år 1917 för den internationella skiljedomstolens byrå i Haag. [13.]

Internationella skiljedomstolens byrå i Haag.
(Extra anslag.)

- [13.] Meddelande om beloppet av Sveriges andel i samma kostnader för innevarande år har ännu icke ingått. Med ledning av den för byrån fastställda budgeten för året kan dock antagas, att denna andel icke kommer att uppgå till högre belopp än det ovannämnda i riksstaten för 1918 uppförda.

Jag får därför hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att till bestridande av Sveriges andel i kostnaderna under år 1918 för *den internationella skiljedomstolens byrå i Haag* å *extra stat* för år 1919 anvisa ett förslagsanslag, högst, av 5,000 kronor.

2. Bidrag till den internationella fredsbyrån i Bern.

- [14.] Bland de extra anslagen å tredje huvudtiteln har alltsedan år 1902 varit i riksstaten uppfört ett bidrag av 750 kronor till den internationella fredsbyrån i Bern. Anslaget beviljades ursprungligen på grund av en inom riksdagen väckt motion, men framställning därom har sedermera varje år av Kungl. Maj:t upptagits i propositionen angående statsverkets tillstånd och behov.

Internationella fredsbyrån i Bern.
(Extra anslag.)

Jag hemställer, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att såsom bidrag för år 1919 till *den internationella fredsbyrån i Bern* å *extra stat* för samma år anvisa ett förslagsanslag, högst, av 750 kronor.

3. Bidrag till bestridande av kostnaderna för interparlamentariska unionens byrå och generalsekretariat för år 1919.

- [15.] Såsom bidrag till interparlamentariska unionens byrå och generalsekretariat har alltsedan 1910 utgått ett extra anslag av 750 kronor. Även detta anslag beviljades första gången på grund av en inom riksdagen väckt motion, men har sedermera utgått på därom av Kungl. Maj:t i propositionen angående statsverkets tillstånd och behov gjord framställning.

Interparlamentariska unionens byrå och generalsekretariat.
(Extra anslag.)

Jag hemställer, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att såsom bidrag till bestridande av kostnaderna för *interparlamentariska unionens byrå och generalsekretariat* för år 1919 å *extra stat* för samma år anvisa ett förslagsanslag, högst, av 750 kronor.

4. Bidrag till bestridande av kostnaderna för riksdagens interparlamentariska grupp under år 1919.

Å extra stat för år 1918 finnes uppfört ett anslag av 16,000 kronor såsom bidrag till bestridande av kostnaderna för riksdagens interparlamentariska grupp under samma år. Detta anslag är avsett till följande särskilda ändamål, nämligen:

förvaltningskostnader m. m.	kronor	5,000	[16]. Kostnaderna för riksdagens interparlamentariska grupp under år 1919. (Extra anslag.)
utgivande av en samling akter rörande neutralitetsfrågor m. m.	»	4,500	
resebidrag till delegerade vid det nordiska interparlamentariska förbundets möte	»	2,000	
Sveriges andel i kostnaderna för arbeten, avsedda att utföras gemensamt av de tre nordiska gruppernas sekretariat	»	4,500	
		<u>16,000</u>	

tillhopa kronor 16,000

Styrelsen för riksdagens interparlamentariska grupp har nu i underdånig skrivelse den 3 november 1917 anhållit om framställning till instundande riksdag om anslag för år 1919 till bestridande av gruppens utgifter och därvid anfört, bland annat, följande:

»Stadgeenligt skall det nordiska interparlamentariska förbundets elyfte delegerademöte hållas i Sverige år 1919. Gruppens utgifter för det åttonde delegerademötet, vilket ägde rum i Stockholm år 1916, uppgingo till i runt tal 12,000 kronor, oberäknat vissa utgifter, som täcktes genom bidrag från enskilt håll. För jämförelsens skull må här anföras, hurusom utgifterna för delegerademötet i Köbenhavn år 1915 — varvid de delegerades antal icke uppgick till mer än 45, medan det numera utgör 57 — belöpte sig till cirka 12,000 kronor. Räkenskaperna för mötet i Kristiania år 1917 äro ännu icke avslutade, men utgifterna lära redan överstiga 12,000 kronor, vartill komma kostnaderna för tryckningen av mötesberättelsen.

Vid sådant förhållande och i betraktande av penningvärdets fall, torde, även med iakttagande av den allra största sparsamhet, utgifterna för nästkommande nordiska interparlamentariska delegerademöte i Stockholm icke kunna beräknas understiga 12,000 kronor.

[16.] De danska och norska delegerade åtnjuta förmånen av fria resor å sitt lands järnvägar samt uppbära dagtraktamente vid fullgörande av uppdraget i fråga. Då Eders Kungl. Maj:t på sin tid icke funnit skäl att lämna bifall till en framställning från den svenska gruppen om beviljande av fria resor å statens järnvägar för svenska deltagare i senast här hållna möte, torde ett belopp av 1,000 kronor böra beräknas i resebidrag åt de svenska ombuden till nästkommande delegerademöte i Sverige; enär deras antal utgör 19, kommer härav i medeltal endast omkring 50 kronor på varje delegerad.

På grund likaledes av penningevärdets fall och särskilt tryckningskostnadernas ökning torde de till gruppen för år 1918 utgående anslag å 5,000 kronor till förvaltningskostnaderna m. m. samt å 4,500 kronor såsom Sveriges andel i vissa för de tre nordiska interparlamentariska grupperna gemensamma kostnader böra för år 1919 sättas till 7,500 respektive 6,500 kronor. Däremot synes anslaget till utgivande av en samling akter rörande neutralitetsfrågor m. m. kunna bibehållas vid sitt nuvarande belopp, 4,500 kronor.

Med tanke på ett kommande fredsslut bedrives i åtskilliga länder ett omsorgsfullt och vidlyftigt utredningsarbete rörande eventuella mellanfolkliga anordningar för åstadkommande av en varaktig fred. Detta arbete har redan resulterat i en del utlåtanden och översikter, utgivna av, bland andra, de internationella studiekommisioner med ledamöter även från Sverige, som blivit tillsatta av l'Organisation centrale pour une paix durable. Då det förefaller styrelsen för riksdagens interparlamentariska grupp vara högeligen önskvärt, att de viktigaste resultaten av det sålunda pågående arbetet bleve även i Sverige tillgängliga för en större allmänhet, hyser styrelsen en livlig åstundan att bliva satt i tillfälle att föranstalta om bearbetning och utgivande i tryck på svenska språket av det huvudsakligaste utav ifrågavarande utredningsmaterial. Det är icke möjligt att göra någon tillförlitlig beräkning över kostnaderna för ett sådant arbete. Med tanke på att kvalificerad arbetskraft måste anlitas för redaktionen, ävensom att den upplaga, som kan beräknas för försäljning, icke kan bli stor samt slutligen i betraktande av de numera mycket höga pappersprisen och tryckningskostnaderna har styrelsen beräknat, att ett belopp av minst 10,000 kronor skulle vara för ändamålet erforderligt.»

Styrelsen har därför anhållit, att Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att såsom bidrag till bestridande av gruppens omkostnader för år 1919 å extra stat för nämnda grupp anvisa 41,500 kronor, vilket belopp beräknats att fördela sig på nedan nämnda utgiftsposter:

förvaltningskostnader m. m.	kronor	7,500	[16.]
utgivande av en samling akter rörande neutralitetsfrågor m. m.	»	4,500	
Sveriges andel i kostnaderna för arbeten, avsedda att utföras gemensamt av de tre nordiska gruppernas sekretariat	»	6,500	
utgifter för det nordiska interparlamentariska förbundets elvte delegerademöte i Sverige 1919	»	12,000	
resebidrag åt de svenska ombuden vid nämnda delegerademöte	»	1,000	
bearbetning och utgivande i tryck på svenska språket av visst utredningsmaterial rörande eventuella mellanfolkliga anordningar för åstadkommande av en varaktig fred	»	10,000	

tillhopa kronor 41,500;

och har styrelsen framhållit att, med hänsyn till vikten av att publiceringen av sistnämnda utredningsmaterial icke måtte bli uppskjuten allt för länge, det vore av behovet påkallat, att av det därför avsedda belopp hälften eller 5,000 kronor måtte få disponeras redan under år 1918.

Beträffande styrelsens för riksdagens interparlamentariska grupp framställning om höjande av de beräknade beloppen för förvaltningskostnader m. m. till 7,500 kronor och för Sveriges andel i kostnaderna för arbeten, avsedda att utföras gemensamt av de tre nordiska gruppernas sekretariat till 6,500 kronor torde, i betraktande av penningevärdets fall och ökningen under de senare åren av tryckningskostnader, däremot icke kunna göras någon invändning.

Likaså anser jag, att det begärda anslaget av 12,000 kronor till bestridande av utgifter för det nordiska interparlamentariska förbundets delegerademöte 1919, vilket kommer att hållas i Sverige, icke kan anses för högt, i betraktande av att kostnaderna för de sista årens delegerademöten överskridit detta belopp. Det såsom bidrag åt de svenska ombuden till 1919 års delegerademöte begärda anslaget av 1,000 kronor torde böra beviljas, då bemälda delegerade icke, i likhet med de danska och norska delegerade, vid fullgörande av sitt delegeradeuppdrag, åtnjuta fria resor å sitt lands järnvägar.

Vad beträffar det av styrelsen begärda anslaget av 10,000 kronor för publicerande på svenska av det utredningsarbete rörande mellanfolkliga anordningar för åstadkommande av en varaktig fred, som i åtskilliga

Bihang till riksdagens protokoll 1918. 1 saml. 1 avd.

5

[16.] länder bedrives, så torde dessa utredningar bliva av så stor betydelse för de med dem avsedda ändamål, att svenska staten icke bör undandraga sig att för desamma lämna ett bidrag. Det begärda bidraget av 10,000 kronor kan synas väl högt, men i betraktande av de stora kostnader, som särskilt i dessa tider måste vara förenade med det ifrågavarande redaktions- och utgivningsarbetet, anser jag mig icke böra föreslå någon sänkning av beloppet. Enligt styrelsens förslag borde av anslaget 5,000 kronor disponeras redan under innevarande år; och torde detta belopp böra anvisas på tilläggsstat för år 1918. Härtill återkommer jag i annat sammanhang. Det belopp, som bör uppföras i staten för 1919, utgör sålunda 36,500 kronor.

På grund av vad sålunda blivit anført hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att såsom bidrag till bestridande av kostnaderna för riksdagens interparlamentariska grupp under år 1919 å extra stat för samma år anvisa ett förslagsanslag, högst, av 36,500 kronor.

5. Bidrag för riksdagens interparlamentariska grupps deltagande i den interparlamentariska unionens konferens år 1919.

[17.] Med bifall till därom av Kungl. Maj:t gjord framställning beslöt Riksdagens interparlamentariska grupps deltagande i den interparlamentariska unionens konferens år 1919. 1917 års riksdag, dels att det ursprungligen såsom bidrag till täckande av kostnaderna för den svenska gruppens av den interparlamentariska unionen deltagande i unionens XX:de konferens å extra stat för år 1915 anvisade förslagsanslag, högst 15,000 kronor, skulle, därest icke detsamma dessförinnan tagits i anspråk, få användas såsom bidrag till täckande av kostnaderna för riksdagens interparlamentariska grupps deltagande i den unionens konferens, som kunde komma att äga rum år 1918; dels att det anslag av 4,500 kronor, vilket, för den händelse den XIX:de konferensen skulle hava ägt rum redan år 1915, ursprungligen anvisats å extra stat för år 1916 såsom bidrag till täckande av kostnaderna för den svenska gruppens deltagande i unionens XX:de konferens samma år, skulle, därest detsamma ej dessförinnan tagits i anspråk, få användas såsom bidrag till täckande av kostnaderna för riksdagens interparlamentariska grupps deltagande i den unionens konferens, som kunde komma att äga rum år 1918;

dels ock att, för den händelse, i stället för konferens, möte komme att äga rum mellan delegerade för endast vissa interparlamentariska grupper, av ovanberörda anslag för 1915 och 1916 skulle till täckande av kostnaderna för riksdagens interparlamentariska grupps deltagande i sådant möte få utgå bidrag till belopp, som av Kungl. Maj:t måtte bestämmas.

I den under nästföregående punkt omförmälda skrivelse den 3 november 1917 har styrelsen för riksdagens interparlamentariska grupp, med förmälan att de säosm bidrag till kostnaderna för gruppens deltagande i den interparlamentariska unionens konferenser (delegerademöten) anvisade anslag å 15,000, respektive 4,500 kronor ännu icke tagits i anspråk, hemställt, att ifrågavarande anslag måtte fortfarande få stå till gruppens förfogande, då behov därav yppades.

Då intet torde vara att invända mot framställning till instundande riksdag om förnyande i huvudsakliga delar av 1916 och 1917 års riksdagens beslut i förevarande fråga, får jag i underdånighet hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att medgiva,

att dels det ursprungligen såsom bidrag till täckande av kostnaderna för den svenska gruppens av den interparlamentariska unionen deltagande i unionens XX:de konferens å extra stat för år 1915 anvisade förslagsanslag, högst 15,000 kronor, dels ock det anslag av 4,500 kronor, vilket, för den händelse den XIX:de konferensen skulle hava ägt rum redan år 1915, ursprungligen anvisats å extra stat för år 1916 såsom bidrag till täckande av kostnaderna för den svenska gruppens deltagande i unionens XX:de konferens samma år, må, därest dessa anslag ej dessförinnan tagits i anspråk, få användas såsom bidrag till täckande av *kostnaderna för riksdagens interparlamentariska grupps deltagande i den unionens konferens, som kan komma att äga rum år 1919*; samt

att, för den händelse i stället för konferens, möte komme att äga rum mellan delegerade för endast vissa interparlamentariska grupper, av ovanberörda anslag för 1915 och 1916 må till täckande av *kostnaderna för riksdagens interparlamentariska grupps deltagande i sådant möte* få utgå bidrag till belopp, som av Kungl. Maj:t må bestämmas.

D. Diverse.

1. Ålderstillägg, *oförändrat ordinarie förslagsanslag* kronor 20,000.

2. Löneförbättring för vissa vaktmästare m. fl.

[18.]
*Löneför-
 bättring för
 vissa vakt-
 mästare
 m. fl.*
 (Ordinarie
 anslag.)

Under återopande av vad chefen för finansdepartementet till statsrådsprotokollet förut denna dag anfört i fråga om beredande av löneförbättring för vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avvaktan på den proposition om anvisande av medel för ändamålet, som kan bli förelagd riksdagen, för *löneförbättring för vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare* bland de *ordinarie anslagen* under tredje huvudtiteln beräkna ett belopp av 3,000 kronor.

3. Rese- och flyttningssersättning, inspektioner, tillfälliga uppdrag.

[19.]
*Rese- och
 flyttningser-
 sättning, in-
 spektioner,
 tillfälliga
 uppdrag.*
 (Ordinarie
 anslag.)

Under återopande av chefens för civildepartementet anförande denna dag angående höjning av vissa huvudtitlars anslag till rese- och traktementsersättning m. m. får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att *ordinarie förslagsanslaget rese- och flyttningssersättning, inspektioner, tillfälliga uppdrag*, nu uppgående till 68,000 kronor, må från och med år 1919 höjas med 22,000 kronor till 90,000 kronor.

4. Skrivmaterialier, expenser, renskrivning, ved, ljus, m. m.

[20.]
*Skrivmate-
 rialier, ex-
 penser, ren-
 skrivning,
 ved, ljus
 m. m.*
 (Ordinarie
 anslag.)

Enligt den av Kungl. Maj:t jämlikt riksdagens beslut fastställda avlöningsstat för beskickningar och konsulat åtnjuta nedanstående beskickningschefer å orter, där staten äger beskickningshus, bidrag till beskickningshusens uppvärmning och belysning till följande belopp:

ministern i Konstantinopel	kronor	1,200
» » Paris	»	2,000
» » Madrid	»	500

ministern i Kristiania	kronor	1,200	[20.]
» » Berlin	»	2,000	
» » Petrograd		3,000	

Dessa bidrag utgå från tredje huvudtitelns anslag till skrivmaterialier, expenser, renskrivning, ved, ljus m. m. och hava blivit fastställda de för ministrarna i Paris, Madrid och Kristiania år 1906 samt de för ministrarna i Konstantinopel, Berlin och Petrograd år 1913.

Däremot har icke ministern i London, varest staten visserligen icke inköpt något beskickningshus, men i stället, i enlighet med där gängse bruk, år 1907 för längre tid för beskickningen förhyrt ett hus, fått sig tillagt något bidrag till husets uppvärmning och belysning. Ministern därstädes har dock redan år 1915, med framhållande av de stora kostnader, som påvilade honom för uppvärmning och belysning av beskickningshuset, gjort framställning om erhållande av ett årligt bidrag för ändamålet av 2,000 kronor, vilken framställning emellertid icke då föranledde någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

De ovanomförmälda av Kungl. Maj:t och riksdagen beviljade uppvärmnings- och belysningsbidragen äro givetvis med den ökning uti prisen å i synnerhet uppvärmningsmateriel, som under de sista åren över allt ägt rum, alltför låga. Nämnda prisökning har, enligt vad inhämtade uppgifter utvisa, varit oerhörd, ingenstädes under hundra procent, men på flera ställen många hundra procent. Under sådana förhållanden anser jag, att en höjning av de ifrågavarande bidragen bör för den närmaste tiden vidtagas. Visserligen göra ministrarna genom för dem fördelaktiga kurser vid omsättning av de i kronmynt bestämda bidragen ej ringa vinster, men dessa motväga icke annat än i ringa mån den fördyring av uppvärmningskostnaderna, som de genom prisstegringarna måste vidkännas. Med stöd av inom utrikesdepartementet uppgjorda beräkningar, grundade å inkomna prisuppgifter, anser jag, att uppvärmnings- och belysningsbidragen böra ökas på följande sätt:

för ministern i Konstantinopel till	2,000 kronor,	sålunda med kronor	800
» » » Paris	» 3,000	» » » »	1,000
» » » Madrid	» 1,000	» » » »	500
» » » Kristiania	» 2,400	» » » »	1,200
» » » Berlin	» 3,000	» » » »	1,000
» » » Petrograd	» 5,000	» » » »	2,000

Transport kronor 6,500

[20.]

	Transport kronor 6,500
Härtill komme ett nytt bidrag till beskickningshusets i London uppvärmning och belysning, vilket torde böra sättas till	2,000
således i det hela	kronor 8,500

Detta belopp torde, liksom de redan beviljade uppvärmnings- och belysningsbidragen, böra utgå av ordinarie anslaget skrivmaterialier, expenser, renskrivning, ved, ljus m. m., men då fråga tillsvidare endast är om en mera tillfällig utgift, och det ifrågavarande anslaget är av förslagsanslags natur, lärer detsamma, vilket i innevarande års stat blivit förhöjt från 171,000 kronor till 250,000 kronor, icke böra ytterligare ökas. Den föreslagna höjningen av bidragen till beskickningshusens uppvärmning och belysning anser jag böra komma husens innehavare till godo redan för innevarande år; och får jag därför hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att medgiva

att såsom *bidrag till uppvärmning och belysning av svenska beskickningshusen* må av ordinarie förslagsanslaget skrivmaterialier, expenser, renskrivning, ved, ljus m. m., 250,000 kronor, få, utöver de i staten för beskickningar och konsulat för ändamålet fastställda belopp, för vartdera av åren 1918 och 1919 användas ett belopp av 8,500 kronor.

5. Till bestridande av tryckningskostnader.

[21.]

Trycknings-
kostnader.(Ordinarie
anslag.)

Vidare får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t för utjämning av tredje huvudtitelns slutsumma måtte föreslå riksdagen att *ordinarie förslagsanslaget till bestridande av tryckningskostnader*, nu uppgående till 5,047 kronor, må höjas med 3 kronor till 5,050 kronor.

6. Gottgörelse av kostnader för sjöfolk och nödställda svenska undersåtar, *oförändrat ordinarie förslagsanslag* . . . . . kronor 35,000.

Enligt vad chefen för finansdepartementet meddelat mig, har han för avsikt att om möjligt förelägga innevarande års riksdag förslag till omorganisation av kommerskollegiet. Häri lärer ingå förslag därom, att ärenden angående gottgörelse av kostnader för sjöfolk och nödställda

svenska undersätar m. m. skulle överflyttas från utrikesdepartementet till kommerskollegiet. I händelse av bifall till detta förslag torde det under tredje huvudtiteln uppförda anslaget icke längre behöva utgå. [21.]

Jag har velat här omnämna detta, i ändamål att behandlingen av ifrågakvarande anslag måtte varda av riksdagen uppskjuten, i avbidan på förevarande organisationsfrågas eventuella framläggande.

7. Hemliga utgifter, *orförändrat ordinarie anslag* . 120,000.

8. Till fortsatt utgivande av Sveriges traktater.

Å tredje huvudtiteln finnes i riksstaten för år 1918 uppfört ett extra anslag å 4,500 kronor till fortsatt utgivande av Sveriges traktater. [22.]

Utgivaren av detta verk professor C. Hallendorff har i en den 11 nästlidne december till mig avgiven berättelse över arbetets fortgång an- *Sveriges traktater.*
(Extra anslag.)
fört följande:

»Under året har utgivits en volym innefattande 'Gränskartor 1752—66 och 1810'. Häri meddelas i ljustryck reproduktion av de till gränstraktaten med Danmark-Norge d. 21 sept./2 okt. 1751 och gränstraktaten med Ryssland d. 20/8 november 1810 hörande originalkartorna. De svenska gränskartorna, till antalet 27, återgivas på 48 blad; de finsk-ryska kartorna, 13 till antalet, återgivas på 15 blad, vartill komma speciellt titelblad samt tvenne generalkartor, å 2 blad i reproduktionen, över hela gränslinjen åt Finland-Ryssland. De finsk-ryska gränskartorna åtföljas av en fullständig namnlista över förekommande orter.

I fråga om den tidigare serien (för 1600-talet) har under året i det närmaste fullständigt manuskript för VI:e delens andra halvband samlats och utredigerats.

För den senare serien (1700-talet) meddelar dess utgivare fil. dr. B. Boëthius, att under året nio förut uppsatta tryckark slutgranskats samt jämte fem nyuppsatta godkänts för tryckning, och att därutöver dels uppsatts, dels redigerats färdiga för tryckning omkring fem tryckark.»

Jag hemställer, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till fortsatt utgivande av *Sveriges traktater* a
extra stat för år 1919 anvisa ett förslagsanslag, högst,
av 4,500 kronor.

9. Kommittéer och utredningar genom sakkunniga m. m.

[23.] Uti sitt den 20 mars 1917 avgivna betänkande har kassaförslagskommittén hemställt, att å riksstaten måtte under vederbörande huvudtitlar uppföras förslagsanslag för bestridande av kostnader för kommittéer, kommissioner och utredningar genom sakkunniga. För tredje huvudtitelns vidkommande har kommittén ifrågasatt, att anslagets rubrik borde utvidgas så, att detsamma komme att omfatta även kostnader för de underhandlingar, skiljedomsförfaranden m. m. som förekomma i fråga om rikets förhållande till främmande makter. Med ledning av en uppgjord statistik över kommittékostnaderna under år 1911—1915 ansåg kommittén, att under tredje huvudtiteln borde för ifrågavarande ändamål beräknas ett belopp av 75,000 kronor.

Kommittéer
och utred-
ningar ge-
nom sakkun-
niga m. m.
(Ordinarie
anslag.)

I enlighet med vad chefen för finansdepartementet till statsrådsprotokollet över finansärenden den 31 nästlidne december anfört rörande kassaförslagskommitténs betänkande, torde från och med år 1919 å riksstaten under tredje huvudtiteln uppföras ett nytt ordinarie anslag, benämnt »Kommittéer och utredningar genom sakkunniga m. m., förslagsanslag».

Det utav kassaförslagskommittén föreslagna beloppet 75,000 kronor torde dock vara alltför lågt beräknat. Under åren 1916 och 1917 hava de till tredje huvudtiteln hörande utgifter av förevarande slag uppgått till i medeltal omkring 200,000 kronor för vardera året. Då dessa utgifter under de sista åren varit synnerligen stora, anser jag dock icke att anslaget bör sättas så högt som sistnämnda belopp, utan kan det, i synnerhet i betraktande av anslagets karaktär av förslagsanslag, lämpligen bestämmas till 150,000 kronor.

För bestridande av motsvarande utgifter under år 1918 torde enahanda belopp, böra äskas å tilläggsstat för samma år. Härtill återkommer jag i annat sammanhang.

Jag får alltså hemställa, det täcktes Eders Kungl. Miajt. föreslå Riksdagen

att i riksstaten för år 1919 under tredje huvudtiteln uppföra ett nytt ordinarie förslagsanslag å 150,000 kronor, benämnt »Kommittéer och utredningar genom sakkunniga m. m., förslagsanslag.»

Beträffande de här ovan upptagna ordinarie anslag, vid vilka jag [24.] icke gjort någon framställning, har jag ingen ändring att föreslå.

Av tredje huvudtitelns ordinarie anslag, som för innevarande år uppgå till	kronor 2,061,497
komma, vid bifall till de av mig framställda förslag, följande anslag att <i>höjas</i> , nämligen:	
Beskickningar och konsulat . . . med kronor	64,400
Kontorskostnadsersättningar åt lö-	
nade konsulter . . . . . » »	6,750
Diplomat- och konsulsaspiranter . » »	20,000
Rese- och flyttningersättning, in-	
spektioner, tillfälliga uppdrag . » »	22,000
Till bestridande av tryckningskost-	
nader . . . . . » »	3
	<hr/>
	tillhopa kronor 113,153.

Om till denna summa läggas följande *nya* ordinarie anslag:

Löneförbättringar för vissa vaktmästare
m. fl. . . . . kronor 3,000

Kostnader för kommittéer
och utredningar genom
sakkunniga m. m., be-
räknat till . . . . . » 150,000 » 153,000

visar sig att de ordinarie anslagen skulle *ökas* med . . » 266,153

och sålunda för år 1919 komma att uppgå till . . . . kronor 2,327,650.

Summan av de av mig för år 1919 tillstyrkta **extra** anslag *understiger* med . . . . . » 648,953
vad under tredje huvudtiteln anvisats å extra stat för år 1918.

Huvudtitelns slutsumma, innevarande år . . . . » 2,940,500
skulle under förutsättningen av bifall till mitt förslag,
för år 1919 uppgå till . . . . . » 2,557,700.

Statsrådets övriga ledamöter biträdde vad herr ministern för utrikes ärendena sålunda hemställt;

Och behagade Hans Maj:t Konungen härtill i
nåder lämna bifall samt befälla, att avskrift av detta

Tredje huvudtiteln.

protokoll skulle till finansdepartementet överlämnas för att tjäna till ledning vid avfattandet av Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående statsverkets tillstånd och behov.

Ur protokollet:

Carl Hamilton.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

Tredje huvudtiteln.

	Ordinarie anslag kronor	Extra anslag kronor	Sid.
A. Departementet.			
1. Departementschefen, ministern för utrikes ärendena...	24,000		2.
2. Utrikesdepartementet	164,700		»
3. Provisorisk förstärkning av utrikesdepartementets arbetskrafter m. m.	—	51,550	»
B. Sveriges representation i utlandet.			
1. Beskickningar och konsulat.....	1,173,700		3.
2. Avlöning åt en tillförordnad minister hos Schweiziska Edsförbundet.....	—	24,000	16.
3. Upprättande av två andra legationssekreterarebefattningar	—	18,000	17.
4. Expektansarvoden till vissa diplomat- och konsulat-tjänstemän	—	30,000	18.
5. Upprätthållande av vissa nya konsulat i Ryssland	—	45,000	19.
6. Personligt lönetillägg åt kanslisten vid beskickningen i Madrid och Lissabon B. C. T. Molin	—	1,000	21.
7. Personligt lönetillägg åt kanslisten vid beskickningen i Petrograd O. D. K. Lundberg	—	3,000	»
8. Personligt lönetillägg åt andre kanslisten vid general-konsulatet i London O. A. Hedman	—	3,000	22.
9. Vikariatsersättning vid beskickningar och konsulat samt lönefyllnad till vissa konsulsbefattningar	10,000		23.
10. Kontorskostnadsersättningar åt lönade konsulter	43,750		24.
11. Ersättningar till olönade konsulter och vicekonsulter	75,250		27.
12. Personliga gottgörelser för mistade konsulatavgifter	—	7,000	»
13. Diplomat- och konsulsaspiranter	56,000		»
14. Militär- och marinattachéer	28,000		29.
15. Handelsattachéer	40,000		»
16. Ekiperingspenningar	15,000		»
17. Extra biträden, kanslivaktmästare och andra utgifter vid beskickningar och konsulat	24,200		»

	Ordinarie anslag kronor.	Extra anslag kronor	Sid.
C. Internationella byråer m. m.			
1. Internationella skiljedomstolens byrå i Haag	—	5,000	29.
2. Bidrag till den internationella fredsbyrån i Bern.....	—	750	30.
3. Bidrag till bestridande av kostnaderna för interparlamentariska unionens byrå och generalsekretariat för år 1919	—	750	
4. Bidrag till bestridande av kostnaderna för riksdagens interparlamentariska grupp under år 1919.....	—	36,500	31.
5. Bidrag för riksdagens interparlamentariska grupps deltagande i den interparlamentariska unionens konferens år 1919	—	—	34.
D. Diverse.			
1. Alderstillägg	20,000		36.
2. Löneförbättringar för vissa vaktmästare m. fl.	3,000		»
3. Rese- och flyttningersättning, inspektioner, tillfälliga uppdrag	90,000		»
4. Skrivmaterialier, expenser, renskrivning, ved, ljus m. m.	250,000		»
5. Till bestridande av tryckningskostnader.....	5,050		38.
6. Gottgörelse av kostnader för sjöfolk och nödställda svenska undersåtar	35,000		»
7. Hemliga utgifter	120,000		39.
8. Till fortsatt utgivande av Sveriges traktater.....	—	1,500	»
9. Kommittéer och utredningar genom sakkunniga m. m.	150,000		40.

BIHANG

TILL

RIKSDAGENS PROTOKOLL

VID

LAGTIMA RIKSDAGEN I STOCKHOLM

ÅR 1918.

FÖRSTA SAMLINGEN.

FÖRSTA BANDET. II.

**Bilagor till Kungl. Maj:ts proposition nr 1 angående statsverkets tillstånd och behov:
fjärde huvudtiteln.**

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

Riksstatens fjärde huvudtitel.

	Sid.
A. Departementet	6
Departementschefen	6
Departementet	6
[1.] Övergångsstat	6
[2.] Skrivmaterialier och expenser, ved m. m. för departementet med dess kommando- expedition	8
Tryckningskostnader för departementet med dess kommandoexpedition	8
B. Arméförvaltningen	8
Arméförvaltningen	8
Skrivmaterialier, expenser och bränsle m. m. för arméförvaltningen	9
C. Generalitetet, staberna m. m.	9
[3.] Generalitetsstaten	9
[4.] Generalstabens fast anställda personal	16
[5.] Generalstabens övningar, expenser m. m.	18
Artilleristaben	19
[6.] Kommendantsstaten	21
D. Undervisningsverken.	23
[7.] Krigshögskolor	23
[8.] Ridskolan	33
[9.] Vissa engångskostnader för ridskolan	54
Skjutskolan för infanteriet och kavalleriet	55

	Sid.
[10.] Förstärkning av reservationsanslaget till skjutskolan för infanteriet och kavalleriet	55
[11.] Anordnande av vissa utbildningskurser vid skjutskolan för infanteriet och kavalleriet	56
[12.] Artilleriskjutskolor	68
[13.] Krigsskolan	75
[14.] Förstärkning av reservationsanslaget till krigsskolan	75
[15.] Volontarskolor m. m.	94
Militarlakares och militärveterinärers undervisning	99
E. Avlöning och rekrytering (truppförbanden), arvoden m. m.	
[16.] Avlöning och rekrytering m. m.	99
Anställnings- och avskedspremier	141
[17.] Ökad avlöning för de till tjänståldern äldsta bataljonslakarna	141
Avlöning till bataljonslakare vid fältläkarkåren	143
[18.] Extra lönetillägg	143
[19.] Ersättning åt vissa löntagare i följd av arméns omorganisation	143
[20.] Arméns reservstater	144
Arméns personal över stat	145
[21.] Väg- och vattenbyggnadskåren	145
[22.] Dagavlöningstillägg åt indelt manskap	146
[23.] Hyra, expenser m. m. vid truppförbanden	148
[24.] Landstormen	150
[25.] De varnpliktigas avlöning, inskrivning och redovisning m. m.	153
Ersättning för rustning och rotering	158
[26.] Intendenturkåren	159
[27.] Ålderstillägg	168
[28.] Mötesbidrag	169
[29.] Provisoriskt avlöningstillägg till officerare m. fl. vid till Boden förlagda truppförband och formationer	170
F. Intendenturen	
[30.] Arméns mathållning	171
[31.] Förstärkning av förslagsanslaget till arméns mathållning	175
[32.] Furagering av arméns hästar	175
[33.] Förstärkning av förslagsanslaget till furagering av arméns hästar	178
[34.] Arméns munderingsutrustning	178
[35.] Förstärkning av reservationsanslaget till arméns munderingsutrustning	181
[36.] Arméns diverse intendenturbehov	181

Fjärde huvudtiteln.

III

		Sid.
[37.]	Arméns kasernutredning samt ved, ljus och vatten	184
[38.]	Förstärkning av reservationsanslaget till arméns kasernutredning samt ved, ljus och vatten	187
	Premiering av lastautomobiler	188
[39.]	Anskaffning av överdrag till filter	188
[40.]	Förhyrande av sjötransportmateriel för Karlskrona och Vaxholms grenadjär- regementens övningar	190
[41.]	Anskaffande av intendenturutrustning för landstormen	193
	Ifrågasatt anskaffning av klövjeutrustning	199

G. Inkvarterings-, rese- och traktamentskostnader 199

	Inkvarteringskostnader	199
	Inkvarteringsordnande i Stockholm	199
	Rese- och traktamentspenningar	199
[42.]	Höjning av dagtraktamentena	200
	Flyttningshjälp	209
[43.]	Hysesbidrag åt vissa underofficerare	209

H. Artilleribehov 211

[44.]	Arméns vapen, ammunition och målskjutningsmateriel samt artilleriets övningar och materiel	211
[45.]	Förstärkning av reservationsanslaget till arméns vapen, ammunition och mål- skjutningsmateriel samt artilleriets övningar och materiel	230
[46.]	Anskaffning av gevärsbantverkarkistor	230
[47.]	Fortsatt anskaffning av handvapen och kulsprutemateriel	231
	Vissa artilleribehov	233

I. Fortifikationsbehov 233

[48.]	Arméns byggnader, mötesfalt och kommandantskapsutgifter samt fortifika- tionens övningar och materiel	233
[49.]	Förstärkning av reservationsanslaget till arméns byggnader, mötesfalt och kommandantskapsutgifter samt fortifikationens övningar och materiel	241
[50.]	Fullbordande av kasernetablissemang för femton infanteriregementen	247
[51.]	Förplånadsanstalten i Hässleholm	270
[52.]	Anordnande av flygövningar och underhåll av flygmateriel	272
[53.]	Komplettering av viss ingenjormateriel	275
[54.]	Ombyggnad av vattenledningen å Karlsborg	278
[55.]	Ökat förrådsutrymme för arméns reglementerade fordon	282
[56.]	Elektrisk belysning vid Upplands artilleriregemente	293

	Sid.
[57.] Anläggning av elektrisk högspänningsledning för militäretablissemangen å Järvafältet	296
[58.] Nybyggnads- och ändringsarbeten i arméförvaltningens ambetshus	298
[59.] Avloppsledningar från militäretablissemangen å Järvafältet	300
[60.] Vissa reparationsarbeten vid krigsskolan å Karlberg	300
[61.] Nya sjukhus för Västernorrlands regemente och Göta artilleriregemente	304
[62.] Anordnande av torkrum vid vissa kasernetablissemang	305
[63.] Vissa byggnadsföretag vid armén	305
Ifrågasatta nya byggnadsföretag m. m.	318
Ifrågasatt anskaffning av taggningsmaskiner m. m.	319
J. Övningar	
Arméns fält- och fälttjänstövningar	319
[64.] Vinterövningar	322
[65.] Det frivilliga skytteväsendets befrämjande	323
[66.] Vinterrekrytskolor vid vissa icke kasernerade infanteriregementen	339
[67.] Övningar i ställningskrig	342
K. Sjukvård	
[68.] Garnisonssjukhusen i Stockholm, å Karlsborg och i Boden	344
[69.] Arméns sjuk- och veterinärvård samt hovbeslag m. m.	386
[70.] Förstärkning av reservationsanslaget till arméns sjuk- och veterinärvård samt hovbeslag m. m.	395
[71.] Det frivilliga sjukvårdsväsendet i krig	401
L. Stipendier	
Resestipendier åt artilleri- och ingenjööfficerare	402
[72.] Resestipendier åt officerare vid infanteriet, kavalleriet, trängen och intendenturkåren	402
[73.] Stipendier för fältläkarkåren	402
Resestipendier åt militärläkare	404
[74.] Studiestipendier för underofficerare och furirer av första klassen	404
M. Remontering och hästlega	
[75.] Remontering m. m.	406
[76.] Förstärkning av reservationsanslaget till remontering m. m.	430
[77.] Lega av hästar för truppförbandens övningar	430
[78.] Förstärkning av reservationsanslaget till lega av hästar för truppförbandens övningar	450

Fjärde huvudtiteln.

v

Sid.

N. Diverse	451
Understöd åt föreningar och till skrifers utgivande	451
[79.] Soldathemsverksamhet	451
[80.] Extra utgifter	452
[81.] Civilanställning	459
[82.] Kommittéer och utredningar genom sakkunniga	459
[83.] Generalstabens översigtskarta över Sverige	460
[84.] Löneförbättring åt vissa vaktmastare och med dem jämförliga befattningshavare	463
[85.] Tillfällig löneförbättring för viss personal vid lantförsvaret	463
Fjärde huvudtitelns anslag i sin helhet	464

Bilagor.

Nr	1. Förslag till övergångsstat för lantförvarsdepartementet	467
" 2.	" " stat för Generalitetsstaten	468
" 3.	" " " " Generalstabens fast anställda personal	470
" 4.	" " " " Kommendantsstaten	471
" 5.	" " " " Krigshögskolan	473
" 6.	" " " " Artilleri- och ingenjörhögskolan	475
" 7.	" " " " Ridskolan	478
" 8.	" " " " Artilleriskjutskolorna	480
" 9.	" " " " Krigsskolan	484
" 10.	" " " " " Sammandrag av staterna för Krigsskolans officers- och reservofficerskurser	487
" 11.	" " " " " Förslag till stat för Svea livgarde år 1919	488
" 12.	" " " " " Göta livgarde år 1919	490
" 13.	" " " " " Livregementets grenadjärer år 1919	492
" 14.	" " " " " Första livgrenadjarregementet år 1919	494
" 15.	" " " " " Andra livgrenadjarregementet år 1919	496
" 16.	" " " " " Västgöta regemente år 1919	498
" 17.	" " " " " Karlskrona grenadjarregemente år 1919	500
" 18.	" " " " " Upplands infanteriregemente år 1919	502
" 19.	" " " " " Skaraborgs regemente år 1919	504
" 20.	" " " " " Södermanlands regemente år 1919	506
" 21.	" " " " " Kronobergs regemente år 1919	508
" 22.	" " " " " Jönköpings regemente år 1919	510
" 23.	" " " " " Dalregementet år 1919	512
" 24.	" " " " " Hälsinge regemente år 1919	514
" 25.	" " " " " Ålvsborgs regemente år 1919	517
" 26.	" " " " " Hallands regemente år 1919	519
" 27.	" " " " " Bohusläns regemente år 1919	521
" 28.	" " " " " Västmanlands regemente år 1919	523
" 29.	" " " " " Norrbottens regemente år 1919	526
" 30.	" " " " " Västerbottens regemente år 1919]	528

	Sid.
Nr 31. Förslag till stat för Kalmar regemente år 1919	530
» 32. » » » » Värmlands regemente år 1919	533
» 33. » » » » Jämtlands fältjägarregemente år 1919	535
» 34. » » » » Norra skånska infanteriregementet år 1919	537
» 35. » » » » Södra skånska infanteriregementet år 1919	539
» 36. » » » » Vaxholms grenadjärregemente år 1919	541
» 37. » » » » Militärbefälet på Gottland samt Gottlands infanteriregemente år 1919	543
» 38. » » » » Västernorrlands regemente år 1919	545
» 39. » » » » Livgardet till häst år 1919	547
» 40. » » » » Livregementets dragoner år 1919	549
» 41. » » » » Livregementets husarer år 1919	551
» 42. » » » » Smålands husarregemente år 1919	553
» 43. » » » » Skånska husarregementet år 1919	555
» 44. » » » » Skånska dragonregementet år 1919	557
» 45. » » » » Kronprinsens husarregemente år 1919	559
» 46. » » » » Norrlands dragonregemente år 1919	561
» 47. » » » » Norrbottens kavallerikår år 1919	563
» 48. » » » » Överstelöjtnanter och majorer vid de sex fördelningskavalleri- regementena år 1919	565
» 49. » » » » Svea artilleriregemente år 1919	566
» 50. » » » » Göta artilleriregemente år 1919	568
» 51. » » » » Vendes artilleriregemente år 1919	570
» 52. » » » » Norrlands artilleriregemente år 1919	572
» 53. » » » » Upplands artilleriregemente år 1919	574
» 54. » » » » Smålands artilleriregemente år 1919	576
» 55. » » » » Gottlands artillerikår år 1919	578
» 56. » » » » Boden-Karlsborgs artilleriregemente år 1919	580
» 57. » » » » Positionsartilleriregementet år 1919	582
» 58. » » » » Artilleriets fabriker och tyganstalter år 1919	584
» 59. » » » » Fortifikationen år 1919	585
» 60. » » » » Svea ingenjörkår år 1919	587
» 61. » » » » Göta ingenjörkår år 1919	588
» 62. » » » » Norrlands ingenjörkår år 1919	589
» 63. » » » » Bodens ingenjörkår år 1919	590
» 64. » » » » Fälttelegrafkåren år 1919	591
» 65. » » » » Officerare och underofficerare med vederlikar vid trängen år 1919	592
» 66. » » » » Svea trängkår år 1919	594
» 67. » » » » Göta trängkår år 1919	596
» 68. » » » » Norrlands trängkår år 1919	598
» 69. » » » » Skånska trängkåren år 1919	600
» 70. » » » » Västmanlands trängkår år 1919	602
» 71. » » » » Östgöta trängkår år 1919	604
» 72. Beräkning av statsanslaget till avlöning och rekrytering m. m. år 1919	606
» 73. » » » » kostnaderna för gottgörelse för egna tjänstehästar år 1919	610
» 74. » » » » statsanslaget till anställnings- och avskedspremier år 1919	611
» 75. Förslag till stat för officerare och underofficerare å reservstat vid armén år 1919	612

Fjärde huvudtiteln.

*Utdrag av protokollet över lantförsvarsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den
14 januari 1918.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden PETERSSON,
SCHOTTE,
PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
RYDÉN,
UNDÉN,
THORSSON.

Departementschefen, statsrådet Nilson, anhöll att få underställa Kungl. Maj:ts prövning frågan om reglerandet av utgifterna under riksstatens fjärde huvudtitel för år 1919 och att i sammanhang därmed få föredraga följande till Kungl. Maj:t inkomna skrivelser, nämligen:
arméförvaltningens underdåniga skrivelse den 31 augusti 1917 angående lantförsvarets medelsbehov för år 1919;
arméförvaltningens särskilda underdåniga skrivelse den 31 augusti 1917 angående motivering till vissa anslagsäskanden för år 1919;
generalfälttygmästarens och inspektörens för artilleriet underdåniga skrivelse den 27 augusti 1917 angående staten för artilleristaben år 1919;

Fjärde huvudtiteln.

inspektörens för militärläroverken m. m. underdåniga skrivelse den 30 juli 1917 angående dagtraktamente i vissa fall åt elever vid krigshögskolan samt artilleri- och ingenjörhögskolan;

inspektörens för kavalleriet underdåniga skrivelse den 30 december 1915 angående omorganisation av ridskolan, ävensom arméförvaltningens däröver avgivna utlåtande;

arméförvaltningens civila departements skrivelse den 29 september 1916 angående värdering av Strömsholms hingstdepås byggnader m. m.;

inspektörens för kavalleriet underdåniga skrivelse den 18 augusti 1917 angående omorganisation av ridskolan;

stuteriöverstyrelsens skrivelse den 20 oktober 1917 angående disposition av vissa byggnader vid Strömsholms hingstdepå m. m.;

inspektörens för infanteriet underdåniga skrivelse den 24 augusti 1917 angående anslag till infanteriskjutskolan för år 1919;

inspektörens för infanteriet underdåniga skrivelse den 30 augusti 1917 angående anordnande under år 1918 av dels kulsprutekurs för kompanichefer och majorer, dels utbildningskurs för underofficerare, ävensom arméförvaltningens artilleri- och civila departements däröver avgivna utlåtande;

inspektörens för militärläroverken m. m. underdåniga skrivelse den 30 juli 1917 angående elevavgifterna vid krigsskolan;

arméförvaltningens intendents- och civila departements underdåniga skrivelse den 15 november 1917 angående krigsskolans anslagsbehov för år 1919;

inspektörens för infanteriet underdåniga skrivelse den 31 maj 1917 angående ökning av antalet underofficersbeställningar vid infanteriet;

arméförvaltningens underdåniga skrivelse den 19 november 1917 angående förslag till ändrad lydelse av en anmärkning till staten för artilleriets fabriker och tyganstalter för år 1919;

inspektörens för trängen underdåniga skrivelser den 8 augusti och den 1 november 1917 angående staterna för trängen år 1919 m. m.;

chefens för fortifikationen underdåniga skrivelse den 10 augusti 1917 angående ändring i fortifikationens stat beträffande radiotelegrafister;

chefens för fortifikationen underdåniga skrivelse den 10 augusti 1917 angående beredande av ökade avlöningsförmåner åt förste vaktmästaren P. E. Bergqvist;

arméförvaltningens intendentsdepartements underdåniga skrivelse den 11 juli 1916 i fråga om hästskötseln vid infanteriet m. m., ävensom vederbörandes däröver avgivna utlåtanden;

arméförvaltningens intendents- och civila departements underdåniga skrivelse den 31 augusti 1917 angående beräkning av gottgörelse för tjänstehästar i 1919 års stater;

inspektörens för kavalleriet underdåniga skrivelse den 18 juli 1917 angående arvoden åt remontryttare vid kavalleriet, ävensom vederbörandes däröver avgivna utlåtanden;

sakkunnigas för verkställande av utredning och avgivande av förslag till åtgärder för främjande av manskapsrekryteringen vid armén skrivelse den 9 augusti 1917 angående reglering av det fast anställda manskapets avlöningsförmåner;

statskontorets underdåniga skrivelse den 11 december 1917 angående beräkning av fjärde huvudtitelns förslagsanslag till ersättning för rustning och rotering;

chefens för intendenturkåren underdåniga skrivelse den 1 september 1917 angående intendenturkårens stat för år 1919, ävensom arméförvaltningens däröver avgivna utlåtande;

arméförvaltningens fortifikations- och intendentsdepartements underdåniga skrivelse den 26 januari 1917 angående fullföljande av planer för upprättande av förplånadsanstalter för armén;

arméförvaltningens intendentsdepartements skrivelse till statsrådet och chefen för lantförvarsdepartementet den 16 november 1917 angående förstärkning av ordinarie reservationsanslaget till arméns kasernutredning samt ved, ljus och vatten för år 1919;

arméförvaltningens intendentsdepartements särskilda underdåniga skrivelse den 31 augusti 1917 angående anskaffande av klövjeustrustning för vissa truppförband;

arméförvaltningens intendentsdepartements underdåniga skrivelse den 28 september 1917 angående anslag för förhyrande av sjötransportmateriel vid Karlskrona och Vaxholms grenadjärregementen;

arméförvaltningens artilleridepartements särskilda underdåniga skrivelse den 15 februari 1917 angående anskaffande av sköldar för infanteriets kulsprutor;

generalfälttygmästarens och inspektörens för artilleriet underdåniga skrivelse den 31 augusti 1917 angående uppsättande av ett nytt tungt artilleriregemente, ävensom arméförvaltningens däröver avgivna yttrande;

militärbefälhavarens på Gottland särskilda underdåniga skrivelse den 18 maj 1917 angående anskaffande av viss mesustrustning, ävensom vederbörande myndigheters däröver avgivna utlåtanden;

kommendantens i Boden särskilda underdåniga skrivelse den 27 januari 1917 angående anvisande av medel för underhåll av vissa befästningar;

arméförvaltningens fortifikationsdepartements särskilda underdåniga skrivelse den 14 februari 1917 angående anvisande av medel för anskaffning av taggningsmaskiner;

arméförvaltningens fortifikations- och intendentsdepartements särskilda underdåniga skrivelse den 30 maj 1917 angående behovet av ökat förrådsutrymme vid arméns truppförband;

arméförvaltningens fortifikationsdepartements särskilda underdåniga skrivelse den 31 augusti 1917 angående vissa anslagsäskanden för år 1919;

arméns kasernbyggnadsnämnds underdåniga skrivelse den 15 januari 1917 angående kostnaderna för fullbordande av vissa infanteri-kasernetablissemang;

arméns kasernbyggnadsnämnds underdåniga skrivelse den 20 september 1917 angående anordnande av vattenklosetter i underofficersbostäderna i vissa kasernetablissemang;

arméns kasernbyggnadsnämnds underdåniga skrivelse den 28 september 1917 angående nämndens medelsbehov för år 1918;

arméns kasernbyggnadsnämnds skrivelse till statsrådet och chefen för lantförvarsdepartementet den 10 november 1917 angående tiden för färdigställande av vissa kasernetablissemang;

chefens för krigsskolan underdåniga skrivelse den 20 september 1917 angående vissa reparationsarbeten vid Karlberg, ävensom vederbörandes däröver avgivna utlåtande;

arméförvaltningens fortifikationsdepartements underdåniga skrivelse den 24 september 1917 angående modernisering av vattenverket å Karlsborg;

arméns kasernbyggnadsnämnds underdåniga skrivelse den 16 november 1917 angående anordnande av elektrisk belysning uti underofficersbostäderna vid återstående kasernetablissemang;

arméförvaltningens fortifikationsdepartements underdåniga skrivelse den 28 november 1917 angående elektrifiering av Karlsborgs fästning;

arméförvaltningens civila departements underdåniga skrivelse den 14 december 1916 med förslag till förbättring av den officerare och underofficerare med vederlikar tillkommande tillfälliga avlöning för vissa förrättningar m. m.;

arméförvaltningens underdåniga skrivelse den 15 oktober 1917 angående förslag till höjning i dagtraktamentena för statens befattningshavare vid extra förrättningar i statens tjänst;

skytteförbundens överstyrelses underdåniga skrivelse den 10 september 1917 angående det frivilliga skytteväsendets anslagsbehov för år 1919, ävensom arméförvaltningens artilleri- och civila departements däröver avgivna utlåtande;

sakkunnigas för avgivande av förslag rörande anordnande av årliga övningar i ställningskrig m. m. skrivelse till statsrådet och chefen för lantförvarsdepartementet den 30 november 1917 angående de för dylika övningars anordnande under åren 1918—1919 erforderliga medel;

arméförvaltningens underdåniga skrivelser den 12 och 19 december 1917 med förslag till stater för garnisonssjukhusen i Stockholm, å Karlsborg och i Boden;

arméförvaltningens sjukvårdsstyrelses underdåniga skrivelse den 7 december 1917 angående förstärkning av ordinarie sjukvårdsanslaget;

överstyrelsens för Svenska Röda korset underdåniga skrivelse den 16 juni 1917 angående statsanslag till det frivilliga sjukvårdsväsendet för år 1919, ävensom arméförvaltningens och marinförvaltningens däröver avgivna utlåtanden;

chefens för remonteringsstyrelsen underdåniga skrivelse den 1 augusti 1917 angående höjning av medelinköpspriset för remonter;

inspektörens för infanteriet underdåniga skrivelse den 28 juli 1917 angående lejning av hästar för infanteriets kulsprutor;

inspektörens för infanteriet underdåniga skrivelse den 28 juli 1917 angående kulspruteförbandens behov av hästar och infanteriets hästlejningsanslag för år 1919, ävensom arméförvaltningens intendentsdepartements däröver avgivna utlåtande;

inspektörens för infanteriet underdåniga skrivelse den 8 november 1917 angående hästlejningsförhållandena vid infanteriets kulsprutekompanier under regementsövningarna år 1917;

chefens för generalstaben särskilda underdåniga skrivelse den 19 oktober 1917 med sammanfattning av vissa flygrapporter;

chefens för generalstaben underdåniga skrivelse den 16 oktober 1917 angående anvisande av medel för fortsatt utgivning av generalstabens översiktskarta över Sverige, ävensom arméförvaltningens civila departements i ärendet avgivna utlåtande; samt

arméförvaltningens underdåniga skrivelse den 1 november 1917 angående kassaförlagskommitténs betänkande den 20 mars 1917 m. m.

Departementschefen yttrade härefter:

»I enlighet med Kungl. Maj:ts beslut den 14 januari 1913 angående ändrad gruppering av riksstatens utgifter upptagas anslagen under huvudtiteln i samma ordning, vari de böra förekomma i den blivande riksstaten. Härvid angivas även de ordinarie anslag, i vilka någon förändring icke ifrågasättes.

I överensstämmelse med 1917 års riksdags beslut torde de extra anslagen under huvudtiteln böra betecknas såsom »förslagsanslag», »förslagsanslag, högst» eller »reservationsanslag».

A. Departementet.

1. Departementschefen, *oförändrat ordinarie anslag* ..... kronor 17,000:
2. Departementet, *oförändrat ordinarie anslag* ... » 130,200: —

[1.]

3. Övergångsstat.

I det vid Kungl. Maj:ts proposition den 14 april 1917, nr 230, angående reglering av löneförhållanden m. m. vid statsdepartementen, fogade protokollet över justitiedepartementsärenden framhöll föredragande departementschefen, hurusom lönereglerykommittén i sitt i ärendet avgivna utlåtande tänkt sig möjligheten, att vid den föreslagna regleringens genomförande det av förekommen anledning kunde befinnas lämpligt att icke till förste kanslisekreterare befordra samtliga dem, som för det dåvarande såsom ordinarie innehavare beklädde kanslisekreterarbefattning. I sådana fall hade kommittén ansett det bliva nödigt att överflytta dylika kanslisekreterare å övergångsstat, varvid de borde få bibehålla dem då tillkommande avlöningsförmåner å ordinarie stat och dessutom erhålla provisoriskt avlöningstillägg, i överensstämmelse med vad förut i liknande fall av riksdagen medgivits. Motsvarande antal andre kanslisekreterarbefattningar borde i dylika fall hållas vakanta under övergångstiden.

Mot vad kommittén i berörda avseende föreslagit förklarade sig departementschefen ej hava något att erinra.

Då förslag till övergångsstat för icke befordrade kanslisekreterare emellertid icke då kunde föreläggas riksdagen, ansåg departementschefen därmed lämpligen böra anstå till 1918 års riksdag. För ordnande av förhållandena under år 1918, framhöll departementschefen vidare, syntes böra träffas följande anordning. Enär, på sätt nyss nämnts, för de fall, då dåvarande kanslisekreterare icke skulle komma att befordras till förste kanslisekreterare, motsvarande antal andre kanslisekreterarbefattningar skulle komma att hållas vakanta under övergångstiden, skulle de sålunda inbesparade andre kanslisekreteraravlönarna kunna användas till avlöning av de icke befordrade kanslisekreterarna. Som begynnelseavlönningen för dåvarande kanslisekreterare — fränsett det provi-

soriska avlöningstillägget — vore lika med den för andre kanslisekreterare föreslagna, skulle berörda andre kanslisekreteraravlöningar förslå till beredande åt de ifrågavarande kanslisekreterarna av — frånsett ålderstillägg — lika stor avlöning, som den de förut uppbure å ordinarie stat. Emellertid borde de dåvarande kanslisekreterare, som eventuellt icke skulle komma att befordras, komma i åtnjutande jämväl av belopp, motsvarande provisoriska avlöningstillägg. Som de härför erforderliga medlen ej kunde på förhand fixeras, syntes desamma böra för år 1918 förskotteras av tillgängliga medel för att sedermera hos riksdagen anmälas till ersättande. Vad anginge de ifrågavarande kanslisekreterarna möjligen tillkommande ålderstillägg, syntes de kunna bestridas från de under vederbörande huvudtitlar uppförda förslagsanslagen till ålderstillägg.

Med bifall till Kungl. Maj:ts framställning beslöt riksdagen ock medgiva, att, därest kanslisekreterare å dittills gällande stat icke skulle befordras till förste kanslisekreterare från tiden för de nya staternas ikraftträdande, han finge bibehållas vid ej mindre honom enligt gällande ordinarie stat tillkommande avlöningsförmåner än även honom vid 1917 års utgång tillkommande provisoriskt avlöningstillägg ävensom att beträffande sättet för bestridande av kanslisekreterare sålunda tillkommande avlöningsförmåner skulle lända till efterrättelse det i nämnda statsrådsprotokoll angivna förslaget.

Som för lantförvarsdepartementets vidkommande en kanslisekreterare icke befordrats till förste kanslisekreterare, torde han i enlighet med förut angivna grunder böra uppföras å övergångsstat. Det bör således stadgas skyldighet för honom att bestrida en andre kanslisekreterarbefattning å den nya staten, medan det i denna stat upptagna avlöningsbeloppet för sistnämnda tjänst skall för motsvarande tid besparas. Å övergångsstaten böra upptagås dels ifrågavarande befattningshavares förutvarande avlöningsförmåner å ordinarie stat, tillhopa 4,000 kronor jämte två ålderstillägg, dels ock ett det provisoriska avlöningstillägget motsvarande belopp eller 1,200 kronor.

Slutligen torde av nu ifrågavarande anledning böra å riksstaten uppföras ett särskilt anslag »Övergångsstat» å 5,200 kronor.

Beträffande förhållandena under år 1918 torde böra förfaras på sätt i förenämnda statsrådsprotokoll föreslagits, därvid emellertid med hänsyn till de nya grunderna för riksstatens uppställning ett det provisoriska avlöningstillägget motsvarande belopp eller 1,200 kronor torde böra äskas å tilläggsstat för år 1918. Härtill återkommer jag i annat sammanhang.

- [1.] På grund av vad sålunda anförts, får jag hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

dels att, med godkännande av härvid fogade förslag till övergångsstat för lantförsvarsdepartementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli (se bil. 1), å riksdagen uppföra ett nytt ordinarie anslag om 5,200 kronor, benämnt »*Övergångsstat, förslagsanslag högst*»,

dels förklara, att å övergångsstaten uppförd befattningshavare skall vara skyldig bestrida en andre kanslisekreterarbefattning i lantförsvarsdepartementet samt att det i den ordinarie staten upptagna avlöningsbeloppet för sistnämnda befattning skall för motsvarande tid besparas ävensom att beträffande det i övergångsstaten upptagna provisoriska avlöningstillägget skola gälla de för dylikt tillägg för befattningshavare i statsdepartementen för år 1917 fastställda grunder och villkor.

- [2.] 4. **Skrivmaterialier och expenser, ved m. m. för departementet med dess kommandoexpedition.**

För avrundande av huvudtitelns slutsumma hemställer jag, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att öka ordinarie förslagsanslaget till skrivmaterialier och expenser, ved m. m. för departementet med dess kommandoexpedition,

nu	kronor 18,204: —
med	» 43: —
till	kronor 18,247: —

5. **Tryckningskostnader för departementet med dess kommandoexpedition, oförändrat ordinarie förslagsanslag** .....

kronor 7,000: —

B. **Arméförvaltningen.**

1. **Arméförvaltningen, oförändrat ordinarie anslag** kronor 322,104: —

2. Skrivmaterialier, expenser och bränsle m. m. för arméförvaltningen.

Förevarande anslag är i riksstaten för år 1918 upptaget med 31,900 kronor.

Arméförvaltningen har anmält, att anslaget visat sig otillräckligt åren 1915—1917. Då emellertid svårigheter förelåge att tillförlitligt beräkna, i vad mån dessa ökade utgifter, som förorsakats av, bland annat, rådande dyrtidsförhållanden, framdeles kunde nedbringas, ansåge arméförvaltningen sig för närvarande ej böra ifrågasätta någon höjning av anslaget. Ej heller funne ämbetsverket sig böra göra någon framställning om särskilt anslag för bristens täckande, enär beloppet av de medel, som för ändamålet behövde förskottsvis utgå, icke syntes bliva större, än att det kunde gäldas av tillgängliga medel. Skulle emellertid så ej kunna ske, borde framställning göras till riksdagen om anvisande av särskilda medel för ändamålet.

Arméförvalt-
ningen.

Med hänsyn till vad arméförvaltningen anfört, torde någon höjning av ifrågavarande anslag icke för närvarande böra äga rum. Därest detsamma jämväl under år 1919 skulle bliva för sitt ändamål otillräckligt, torde vad som ytterligare erfordras kunna, i vad det belöper å expenser m. m., utgå från under Kungl. Maj:ts disposition stående medel, och i vad det avser bränsle och belysning från det extra anslag till förstärkning av reservationsanslaget till arméns kasernutredning samt ved, ljus och vatten, varom jag längre fram kommer att göra framställning. I riksstaten för år 1919 torde därför böra upptagas

Departements-
chefen.

Skrivmaterialier, expenser och bränsle m. m. för arméförvaltningen, oförändrat ordinarie reservationsanslag ..... kronor 31,900:—

C. Generalitetet, staberna m. m.

1. Generalitetsstaten.

[3.]

Gottgörelse för tjänstehästar.

Enligt de nya bestämmelserna angående hästhållningen för officerare vid armén skall vid generalitetsstaten efter genomförd härordning finnas 12 tjänstehästar, nämligen en häst för en var av inspektörerna

- [3.] för infanteriet och militärläroverken, de sex arméfördelningscheferna, generalfälttygmästaren, cheferna för fortifikationen och generalstaben samt inspektören för kavalleriet, ävensom 26 kronan tillhöriga stamhästar, nämligen en häst för en var av nyssnämnda tolv officerare samt en häst för varje av fjorton adjutanter, nämligen en hos vardera av inspektörerna för infanteriet och militärläroverken och två i varje arméfördelningsstab. Därjämte skall vid varje arméfördelningsstab, utöver det hästantal, som ovan beräknats, finnas en reservgrupp av 5 kronan tillhöriga stamhästar.

Denna anordning är emellertid ännu icke genomförd. Å den för innevarande år fastställda staten har sålunda enligt äldre bestämmelser beräknats lönetillägg å 400 kronor och furageersättning å 365 kronor för sammanlagt 35 tjänstehästar samt enligt de nya bestämmelserna lönetillägg å 250 kronor för 1 tjänstehäst.

Till åtlydnad av därom i kungl. brev den 19 juni 1917 erhållen anbefallning hava arméförvaltningens intendents- och civila departement uti underdånig skrivelse den 31 augusti 1917 avgivit förslag angående beräkning av gottgörelse för tjänstehästar i 1919 års stater. Departementen hava därvid framhållit, att det av åtskilliga skäl icke för närvarande läte sig göra att på förhand fastställa några vissa normer, efter vilka det skulle kunna avgöras, i huru stor omfattning gottgörelse för tjänstehästar borde å vederbörliga stater eller under avlöningsanslaget upptagas, samt huru många stamhästar, som borde avses för officerares tjänstebbruk. Det syntes därför icke återstå annat än att med ledning av införskaffade uppgifter om de förhållanden i dessa avseenden, som antoges komma att föreligga vid 1919 års början, uppgöra beräkningar över antalet erforderliga hästgottgörelser under nämnda år samt förutsätta, att beridenheten i övrigt kunde ordnas med användande av stamhästar. I överensstämmelse härmed hade departementen även uppgjort sina beräkningar.

Enligt nämnda beräkningar borde för år 1919 å generalitetsstaten beräknas gottgörelse för 30 tjänstehästar enligt äldre bestämmelser och för 6 tjänstehästar enligt de nya föreskrifterna.

Mot den sålunda uppgjorda beräkningen har jag icke något att erinra. I enlighet härmed torde förevarande anslagspost böra beräknas till $[(30 \times 765) + (6 \times 250) =]$ 24,450 kronor eller 2,575 kronor mindre än för innevarande år.

Höjning av posten till hyra och expenser m. m.

Å den för 1918 fastställda staten för generalitetsstaten är under titel »Hyra, expenser m. m.» upptaget ett belopp av 36,600 kronor.

Beloppet är avsett för bestridande av kostnaderna för hyra, eldning, belysning och städning av inspektörens för infanteriet, inspektörens för militärläroverken m. m., arméfördelningschefernas samt inspektörens för kavalleriet expeditioner ävensom för skrivmaterialier, blanketter, övriga tryckalster, underhåll av expeditionsmateriel, inbindning samt fyllnad i dagavlönning åt expeditionshavande underofficerare m. m. vid nämnda expeditioner. [3.]

För användande av ifrågavarande medel har Kungl. Maj:t den 7 september 1917 fastställt särskild stat att lända till efterrättelse under år 1918. Nämnda stat upptager, bland annat, till hyra, eldning och belysning samt städning av

andra arméfördelningsens expeditionerlokaler	kronor	2,600: —
tredje » »	»	3,075: —
sjätte » »	»	3,500: —
inspektörens för infanteriet »	»	2,400: —
» » militärläroverken m. m. expeditionerlokaler	»	2,400: —

Därjämte hava till skriv- och ritmaterialier, blanketter m. m. för varje arméfördelnings expedition beräknats högst 1,700 kronor.

Redan uti underdånig skrivelse den 26 februari 1917 anmälde chefen för *andra arméfördelningen*, att fördelningens nuvarande expeditionerlokaler vore mycket otillräckliga beträffande utrymmet samt även i andra avseenden olämpliga, vartill komme, att lokalerna vore synnerligen eldfarliga. Arméfördelningschefen hemställde därför om medgivande att, för beredande av erforderliga och lämpliga lokaler för nämnda expedition, från och med den 1 oktober 1918 under tio års tid förhyra en våning i det Sveriges riksbank tillhöriga huset nr 18 vid S:t Larsgatan i Linköping mot en årlig ersättning av 4,500 kronor, däri inberäknat kostnad för lokalernas uppvärmning.

Anvisande av
särskilda
medel.

I häröver den 9 mars 1917 avgivet yttrande meddelade arméförvaltningens civila departement, att då enligt uppgift av arméfördelningschefen kostnaderna för belysning och städning av den ifrågasatta nya lokalen beräknats komma att uppgå till respektive 220 kronor och 680 kronor för år, under det att år 1918 för samtliga ifrågavarande ändamål komme att stå till förfogande ett belopp av allenast 2,600 kronor, för ifrågavarande förhyrning under tiden den 1 oktober—den 31 december 1918 erfordrades, utöver i vederbörlig stat för ändamålet

beräknade medel, ett belopp av $\left(\frac{4,500 + 220 + 680 - 2,600}{4}\right) = 700$ kronor.

[3.] Genom brev den 14 juni 1917 fann Kungl. Maj:t, med bifall till framställningen, gott medgiva, att för bestridande av härav föranledd hyreskostnad för fjärde kvartalet 1918 finge, utöver för ändamålet beräknade medel, av civila departementet förskjutas ett belopp av högst 700 kronor för att sedermera anmälas till ersättande. Därjämte anbefalldes arméförvaltningen att i sammanhang med angivandet av lantförsvarets medelsbehov för år 1919 inkomma med förslag till anvisande av medel för ifrågavarande ändamål för sistnämnda år.

Uti underdånig skrivelse den 5 juni 1917 anmälde vidare chefen för *tredje arméfördelningen*, att de medel, 3,075 kronor, som enligt fastställd stat för år 1917 anvisats till hyra, eldning och belysning samt städning av arméfördelningens expeditionslokaler, icke vore tillräckliga för berörda ändamål, beroende dels därpå, att hyran för expeditionslokalerna, som dittills uppgått till 1,800 kronor för år, från och med 1917 års fjärde kvartal höjts till 2,050 kronor för år, dels ock därpå, att de årliga kostnaderna för eldning och belysning samt städning beräknades komma att ökas med omkring 775 kronor. På grund därav och då någon minskning uti hyres- och övriga kostnader icke vore att förvänta under den närmaste framtiden, hemställde arméfördelningschefen, att, utöver de i stat för ifrågavarande ändamål beräknade medel, ytterligare följande belopp måtte ställas till hans förfogande, nämligen 837 kronor 50 öre för år 1917 och 1,025 kronor för år 1918, samt att anslaget för därefter följande år måtte höjas till 4,100 kronor.

Efter det arméförvaltningens civila departement avgivit yttrande i ärendet, medgav Kungl. Maj:t genom brev den 29 juni 1917, att till bestridande av kostnaderna för hyra, eldning och belysning samt städning av tredje arméfördelningens expeditionslokaler under åren 1917 och 1918 ett belopp av tillhoppa högst 1,862 kronor 50 öre finge, utöver de för sådant ändamål enligt stat beräknade medel, av arméförvaltningens civila departement förskjutas för att framdeles anmälas till ersättande. Därjämte anbefalldes arméförvaltningen att, vad anginge tiden från och med år 1919, inkomma med framställning i ärendet i sammanhang med angivandet av medelsbehovet för sistnämnda år.

Slutligen anmälde *inspektören för militärläroverken m. m.* i underdånig skrivelse den 20 mars 1917, att någon lokal för hans expedition till följd av de för närvarande å hyresmarknaden rådande höga pris icke kunnat erhållas efter den 1 april 1917, från vilken tid den nuvarande lokalen ej längre stode till förfogande, utan att expeditionen efter sistnämnda dag måste provisoriskt inrymmas i två för krigshögskolan avsedda rum. Då en sådan anordning uteslutande måste anses vara en nödfallsåtgärd, hemställde inspektören om medgivande att från

och med den 1 oktober 1917 mot en ersättning av högst 1,800 kronor för år förhyra erforderliga lokaler för expeditionen. [3.]

I avgivet yttrande den 23 mars 1917 erinrade arméförvaltningens civila departement därom, att, enligt vad som framginge av det vid 1917 års statsverksproposition fogade statsrådsprotokollet, i 1918 års stat för hyra av expeditionslokaler åt inspektören för militärläroverken m. m. beräknats ett belopp av 1,600 kronor.

Genom brev den 4 april 1917 ställde Kungl. Maj:t till inspektörens för militärläroverken m. m. förfogande för förhyrning av expeditionslokaler 200 kronor för år 1918 samt föreskrev, att härav föranledda kostnader skulle av civila departementet förskjutas för att sedermera anmälas till ersättande; och skulle arméförvaltningen i sammanhang med angivandet av lantförsvarets medelsbehov för år 1919 inkomma med förslag till anvisande av medel för ifrågavarande ändamål för sistnämnda år.

Under åberopande av vad sålunda förekommit har nu arméförvaltningen hemställt, att anslagsposterna till hyra, eldning, belysning och städning av expeditionslokaler måtte från och med år 1919 höjas

Arméförvalt-
ningen.

för andra arméfördelningen med	2,800 kronor	till	5,400 kronor
» tredje » »	1,025 »	» »	4,100 »
» inspektören för militärläroverken med	200 »	» »	2,600 »

Vidare har arméförvaltningen anmält, att chefen för *sjätte arméfördelningen* uti skrivelse till ämbetsverket den 31 juli 1917 hemställt om förhöjning från och med år 1919 dels av de till hyra, eldning och belysning samt städning av arméfördelningens expeditionslokaler anslagna medel från 3,500 kronor till 4,500 kronor, därav till hyra 2,400 kronor samt för eldning, belysning och städning 2,100 kronor, dels ock av den till skriv- och ritmaterialier, blanketter m. m. för arméfördelningens expedition upptagna posten från 1,700 kronor till 3,500 kronor. Hyran vore för närvarande beräknad till 2,250 kronor och kostnaderna för eldning, belysning och städning till 1,250 kronor. Av den ifrågasatta förhöjningen, 1,000 kronor, skulle alltså 150 kronor utgöra ökning av den för expeditionslokalen utgående hyra, medan återstoden, eller 850 kronor, belöpte på eldning, städning och belysning. Till stöd för den äskade förhöjningen av arméfördelningsexpeditionens expensanslag hade anförts, att de enormt stegrade prisen på papper jämte övriga materialier samt en snart skeende väsentlig ökning i telegram- och telefonavgifter gjorde en dylik höjning nödvändig.

[3.] Vad angående den till 150 kronor beräknade ökningen av beloppet till hyra för arméfördelningens expeditionslokaler, ansåge arméfördelningen en sådan ökning icke kunna undgås. Även den ifrågasatta förhöjningen av det till eldning m. m. av expeditionslokalen utgående beloppet, för vilket ändamål från och med år 1918 ett belopp av 1,250 kronor stode till förfogande, funne sig arméfördelningen böra tillstyrka, då den begärda förhöjningen berodde av enahanda orsaker, som föranlett anvisande av ökade medel för samma ändamål vid tredje arméfördelningen. Vidkommande slutligen den begärda ökningen av det till arméfördelningschefens förfogande stående expensanslaget, syntes nu icke kunna bedömas, i vad mån de rådande abnorma förhållandena komme att fortfarande göra sig gällande vid 1919 års ingång. Med hänsyn härtill och då någon förhöjning av de till skriv- och ritmaterialier för övriga arméfördelningsexpeditioner utgående belopp icke ifrågasatts, funne arméfördelningen framställningen i denna del icke böra vinna beaktande. I den mån för expenser under år 1919 på grund av höjda pris erfordrades medel utöver de under anslaget beräknade, torde Kungl. Maj:t böra efter framställning från vederbörande meddela föreskrift, att oundgängligen erforderliga tillskottsbelopp finge förskjutats för att sedermera ersättas av tillgängligt eller särskilt av riksdagen anvisat anslag.

Slutligen har arméfördelningen anmält, att *inspektören för infanteriet* i skrivelse till civila departementet den 13 juli 1917 meddelat, att hyreskostnaden för lokaler till inspektörens expedition ökats med 150 kronor för år samt att, då prisen å lyse och ved under senaste tiden högst väsentligt stegrats, även av denna anledning en ökning av de till hyra, eldning, belysning och städning av expeditionslokalerna anvisade medel vore av behovet påkallad, därvid ökningen av kostnaden för eldning och belysning icke kunde beräknas lägre än 100 kronor om året. På grund härav hade inspektören hemställt, att det för berörda ändamål under år 1918 anvisade belopp, 2,400 kronor, måtte för år 1919 höjas med 250 kronor.

Den begärda ökningen av beloppet till hyra för inspektörens expedition ansåge arméfördelningen vara ofrånkomlig. Beträffande kostnadsförhöjningen i övrigt återopade arméfördelningen vad som yttrats i fråga om chefens för sjätte arméfördelningen motsvarande framställning.

På grund av vad sålunda anförts, hemställde arméfördelningen, att anslagen till hyra, eldning och belysning samt städning av expeditionslokaler måtte från och med år 1919 höjas

för sjätte arméfördelningen med..... 1,000 kronor till 4,500 kronor
 » inspektören för infanteriet med ..... 250 » » 2,650 »

[3.]

Departements-
chefen.

Vad först beträffar den föreslagna höjningen av anslagsposterna till hyra, eldning, belysning och städning av andra och tredje arméfördelningarnas samt inspektörens för militärläroverken m. m. expeditionslokaler, hava, såsom av den lämnade redogörelsen framgår, härför erforderliga medel redan blivit av Kungl. Maj:t anvisade, i vad angår tiden intill utgången av år 1918. Vid sådant förhållande och då de nu framlagda beräkningarna stå i överensstämmelse med de förut Kungl. Maj:ts prövning underställda, finner jag mig böra biträda arméförvaltningens förslag i vad avser posterna för andra arméfördelningens och inspektörens för militärläroverken expeditionslokaler. Såsom jag får tillfälle att i annat sammanhang närmare utveckla, har jag för avsikt att föreslå avlåtande av proposition till riksdagen angående inköp av den fastighet i Skövde, vari tredje arméfördelningens stabsexpedition för närvarande är inrymd. Därest ifrågavarande inköp kommer till stånd, erfordras icke vidare något särskilt anslag till hyra för denna arméfördelnings expeditionslokaler, utan endast medel för bestridande av kostnader för eldning, belysning och städning. Den av arméförvaltningen beräknade posten, 4,100 kronor, torde därför böra minskas med det för hyra avsedda beloppet eller 2,050 kronor och följaktligen upptagas med 2,050 kronor. Då anslagsposten för närvarande utgör 3,075 kronor, bör densamma alltså minskas med 1,025 kronor.

Vidkommande härefter motsvarande anslagsposter för sjätte arméfördelningen samt inspektörens för infanteriet expedition, torde en höjning av desamma vara erforderlig, och har jag icke något att erinra mot de belopp, vartill dessa poster blivit av arméförvaltningen beräknade.

Vad slutligen angår den av chefen för sjätte arméfördelningen ifrågasatta ökningen av fördelningens expensanslag, torde av skäl, som arméförvaltningen anfört, därmed böra tillsvidare anstå. Därest anslaget skulle visa sig för ändamålet otillräckligt, torde vad som ytterligare finnes oundgängligen erforderligt kunna bestridas från under Kungl. Maj:ts disposition stående medel.

Den å generalitetsstaten upptagna anslagsposten till hyra, expenser m. m. torde alltså böra höjas med $[(2,800 + 200 + 1,000 + 250) - 1,025 =]$ 3,225 kronor och följaktligen upptagas med $(36,600 + 3,225 =)$ 39,825 kronor.

Sammanfattning.

I enlighet med vad jag sålunda anfört, har jag låtit uppgöra förslag till ny stat för generalitetsstaten (bil. 2). Denna slutar å 235,520 kronor eller 650 kronor mera än den för innevarande år fastställda.

[3.] Jag får alltså hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att, med godkännande av berörda förslag till ny stat (bil. 2), öka ordinarie anslaget till generalitetsstaten,

nu	kronor	234,870: —
med	»	650: —
till	kronor	235,520: —

[4.] 2. Generalstabens fast anställda personal.

Ny beställning.

Den av riksdagen godkända staten upptager bland annat 6 kaptensbeställningar av andra klassen.

Enligt 1914 års härordningsbeslut skall ytterligare en dylik beställning tillkomma. Denna bör jämlikt de fastställda övergångsplanerna upptagas å staten för år 1919. Härav föranledes en ökning av staten med 3,860 kronor.

I och med uppförande å staten av ifrågavarande beställning kommer 1914 års härordning, i vad avser generalstabens fast anställda personal, att vara fullt genomförd.

Gottgörelse för tjänstehästar.

Enligt de nya bestämmelserna i fråga om hästhållningen för officerare vid armén skall officer vid generalstaben vara beriden å en egen tjänstehäst. Därjämte skall finnas en särskild för generalstabens officerare avsedd reservgrupp stambästar, av vilka en del ständigt skall vara fördelad på arméfördelnings- m. fl. staber för att göra där placerade generalstabsofficerare beridna å två hästar och återstoden tillhöra generalstabens huvudstation. I enlighet härmed skola efter genomförd härordning vid generalstaben finnas 55 tjänstehästar och 41 kronan tillhöriga stambästar.

På grund därav, att kronan icke disponerat för hästarnas uppställande erforderligt stallrum, hava de nya bestämmelserna i fråga om hästhållningen först på senaste tiden, efter det 1917 års riksdag medgivit inlösen till statsverket av generalstabens stalletablissemang i Stockholm, kunnat börja genomföras. Uti den för innevarande år fastställda

staten har därför beräknats gottgörelse för tjänstehästar enligt tidigare bestämmelser med 400 kronor lönetillägg och 365 kronor furageersättning för varje häst. Med hänsyn därtill, att den nya ordningen ansetts delvis kunna genomföras under år 1918, upptager emellertid staten icke hästgottgörelse åt varje officer för två tjänstehästar utan endast förslagsvis högst 95 dylika gottgörelser. Till staten har därjämte fogats en anmärkning av innehåll, dels att, i den mån kronan enligt särskilda av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser tillhandahåller stambästar i stället för tjänstehästar, i staten upptagen gottgörelse för tjänstehästar icke vidare skall utgå, dels ock att, i den mån kronan enligt särskilda av Kungl. Maj:t givna bestämmelser övertager anskaffning och underhåll av tjänstehästs mundering samt tillhandahållande in natura av stallrum, furage, vatten, ljus, veterinärvård och skoning för dylik häst ävensom ombesörjer tjänstehästs skötsel, det i staten upptagna lönetillägget skall nedsättas till 250 kronor för år räknat samt furageersättningen indragas.

Öti sin förutnämnda skrivelse den 31 augusti 1917 hava nu arméförvaltningens intendents- och civila departement föreslagit, att å generalstabens stat för år 1919 måtte upptagas sammanlagt 81 hästgottgörelser, därav 56 enligt äldre och 25 enligt nya beräkningsgrunder.

Mot vad sålunda föreslagits har jag icke något att erinra. För beredande av gottgörelse för tjänstehästar torde alltså böra å staten beräknas sammanlagt $[(56 \times 765) + (25 \times 250) =]$ 49,090 kronor eller 23,585 kronor mindre än för innevarande år.

Sammanfattning.

I enlighet med vad sålunda anförts, har jag låtit uppgöra förslag till ny stat för generalstabens fast anställda personal (bil. 3), slutande å 345,395 kronor eller 19,725 kronor mindre än den för innevarande år fastställda.

Jag får alltså hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att, med godkännande av berörda förslag till ny	
stat (bil. 3), minska ordinarie anslaget till generalsta-	
bens fast anställda personal,	
nu	kronor 365,120: —
med	» 19,725: —
till	kronor 345,395: —

[5.]

3. Generalstabens övningar, expenser m. m.

Förevarande anslag är i riksstaten upptaget med 78,175 kronor. För anslaget användande har Kungl. Maj:t den 18 juni 1909 fastställt stat att tillsvidare från och med år 1910 lända till efter rättelse. Staten upptager 8 särskilda poster, däribland 20,000 kronor för beredande av ersättning åt aspiranter och inkommenderade officerare.

Enligt gällande bestämmelser skola aspiranterna vid generalstaben under viss tid tjänstgöra vid de allmänna topografiska kartarbetena.

Sedan genom brev den 8 december 1904 föreskrivits, att från och med år 1905 icke någon del av de kostnader, som rikets allmänna kartverk finge vidkännas för utbildningen av generalstabens aspiranter, skulle utgå av kartverkets medel, anbefalldes Kungl. Maj:t genom brev den 10 februari 1905 chefen för nämnda stab att för varje år till Kungl. Maj:t inkomma med uppgift om beloppet av dessa kostnader samt avge förslag till deras bestridande.

Med anledning härav har Kungl. Maj:t, efter därom av chefen för generalstaben gjord framställning, för varje år anvisat medel för beredande av ersättning åt kartverket för de kostnader, detta fått vidkännas för utbildning av generalstabens aspiranter. Ifrågavarande medel hava anvisats å förskottstitel och sedermera efter riksdagens medgivande ersatts från fjärde huvudtitelns allmänna besparingar.

Sedan kassaförslagskommittén uti sitt den 20 mars 1917 avgivna betänkande framställt förslag om uppförande av anslag å riksstaten för sådana ändamål, för vilka medel hittills plägat anvisas å förskottstitel, har arméförvaltningen uti över kommitténs betänkande den 1 november 1917 avgivet utlåtande hemställt, att under förevarande anslag måtte beräknas medel för bestridande av de kostnader, som rikets allmänna kartverk åsamkas för utbildning av generalstabens aspiranter. Ifrågavarande kostnader kunde approximativt beräknas till 10,000 kronor om året.

Under återropande av vad chefen för finansdepartementet till statsrådsprotokollet över finansärenden den 31 december 1917 anfört rörande avvecklingen av det hittills tillämpade förskotts-förfarandet, finner jag mig böra tillstyrka vad arméförvaltningen sålunda hemställt.

För bestridande av ifrågavarande under år 1918 uppkommande kostnader för aspiranternas utbildning torde å tilläggsstat för samma år böra äskas ett förslagsanslag av 10,000 kronor. Härtill återkommer jag i annat sammanhang.

Jag får alltså hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen [5.]

att öka ordinarie reservationsanslaget till generalstabens övningar, expenser m. m.,

nu	kronor 78,175: —
med	» 10,000: —
till	<u>kronor 88,175: —</u>

4. Artilleristaben.

Enligt 1914 års härordningsbeslut skola vid artilleristaben finnas anställda, förutom chefen, 10 officerare, nämligen:

1 artilleristabsofficer, chef för konstruktionsavdelningen, med arvode om	kronor 1,500: —
3 artilleristabsofficerare med arvode om	» 1,200: —
3 » » » »	» 1,000: —
1 officer från infanteriet » » »	» 1,000: —
2 artilleristabsofficerare » » »	» 750: —

Denna organisation är från och med innevarande år fullt genomförd.

Uti särskild skrivelse den 26 september 1916 gjorde generalfälttygmästaren och inspektören för artilleriet framställning om ökning av antalet artilleristabsofficerare. Redan före krigsutbrottet år 1914 hade stabens personal periodvis måst förstärkas med tillfälligt ditkommendarade officerare. Efter krigsutbrottet hade behovet av ökade arbetskrafter gjort sig än mera gällande och föranlett, att Kungl. Maj:t ställt ett ej ringa antal officerare till förfogande. Tydligt vore, att artilleristabens ordinarie officerspersonal icke längre räckte till för den inom arméförvaltningens artilleridepartement, artilleriinspektionen och artilleristaben allt mera stegrade arbetsbördan. Att jämväl för framtiden fylla behovet av personal genom tillfälliga inkommenderingar kunde ej vara klokt varken ur ekonomisk synpunkt eller med hänsyn till önskvärdheten att erhålla kvalificerad och för arbetet väl tränad personal. Med hänsyn härtill och på i skrivelsen närmare angivna skäl hemställde generalfälttygmästaren och inspektören för artilleriet, att å staten för artilleristaben måtte från och med år 1918 uppföras arvoden åt 3 nya artilleristabsofficerare, nämligen två arvoden om 1,000 kronor vardera och ett arvode om 750 kronor.

Tidigare förslag om ökning av antalet artilleristabsofficerare.

Arméförvaltningen tillstyrkte den gjorda framställningen. De erfarenheter världskriget medfört syntes nämligen komma att för framtiden föranleda en sådan stadigvarande ökning i de arbetsuppgifter, som åläge artilleridepartementet, att den nödvändiggjorde ökning av den artilleristiskt utbildade personalen, som borde stå till departementets förfogande.

Vid ärendets anmälan inför Kungl. Maj:t den 13 januari 1917 yttrade dåvarande departementschefen till statsrådsprotokollet, att det med hänsyn till det arbete, som för närvarande påvilade artilleristaben, icke syntes kunna bestridas, att antalet artilleristabsofficerare vore för ringa. En förstärkning av stabens arbetskrafter syntes därför vara av behovet påkallad. Då emellertid de ökade göromålen på det närmaste sammanhänge dels med övergången till den nya härordningen, dels med förhållanden, som hade sin grund i det pågående världskriget, syntes då icke med säkerhet kunna bedömas, i vad mån den inträdda ökningen av göromålen bleve för framtiden konstant. Vid sådant förhållande ansåge departementschefen sig icke kunna tillstyrka uppförande å staten av nya arvoden åt artilleristabsofficerare, utan borde därmed tillsvidare anstå. Behovet av ökade arbetskrafter kunde tillsvidare behöri gen tillgodoses genom att, på sätt hittills ägt rum, beordra erforderligt antal officerare ur truppförbanden till tjänstgöring vid staben.

Framställning
av general-
fälttyg-
mästaren och
inspektören
för artilleriet.

Uti underdånig skrivelse den 27 augusti 1917 har nu generalfälttygmästaren och inspektören för artilleriet, under framhållande av att den stegring i artilleristabens göromål, som inträtt under krigsåren, vore av permanent natur, förnyat sin förenämnda framställning om uppförande å staten för artilleristaben av arvoden åt 3 nya artilleristabsofficerare.

Arméförvalt-
ningens
yttrande.

Arméförvaltningen har, under åberopande av sitt tidigare i ärendet avgivna yttrande, tillstyrkt den gjorda framställningen.

Departements-
chefen.

Att den å artilleristabens stat uppförda personalen icke är tillräcklig för ett behörigt ombesörjande av de göromål, som för närvarande påvila staben, har av erfarenheten blivit till fullo ådagalagt. På de uti förenämnda statsrådsprotokoll den 13 januari 1917 anförda skäl anser jag emellertid, att det förefintliga behovet av ökade arbetskrafter bör tillsvidare, intill dess normala förhållanden åter inträda, tillgodoses genom att, på sätt hittills ägt rum, beordra erforderligt antal officerare ur truppförbanden till tjänstgöring vid staben. Jag finner mig därför

icke för närvarande kunna tillstyrka den av generalfälttygmästaren och inspektören för artilleriet gjorda framställningen.

I riksstaten för år 1919 torde alltså böra upptagas

Artilleristaben, oförändrat ordinarie anslag..... kronor 21,390: —

5. Kommendantsstaten.

[6.]

Ny anslagspost.

I anledning av Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning beslöt 1916 års riksdag viss ändrad organisation av polispersonalen i Boden och å Karlsborg samt godkände stat för samma personal att från och med år 1917 lända till efter rättelse.

Sedan kommendanten i Boden hos Kungl. Maj:t gjort framställning angående utrustning åt fästningspolispersonalen därstädes, hemställde arméförvaltningens artilleri-, fortifikations-, intendents- och civila departement i häröver den 16 februari 1917 avgivet utlåtande, att för bestridande av kostnaderna under år 1917 för eldning och belysning av fästningspoliskommissariens expeditionslokal samt för expenser åt bemälda befattningshavare måtte från fjärde huvudtitelns anslag till extra utgifter anvisas ett belopp av 600 kronor. I sammanhang härmed anmälde departementen, att de vid avgivande av förslag å medelsbehoven för år 1919 komme att hemställa, att kostnaderna för eldning, belysning och städning av expeditionslokalen med 300 kronor samt för expenser och telefon med 300 kronor måtte uppföras under anslaget till kommendantsstaten.

Genom brev den 12 maj 1917 anvisade Kungl. Maj:t för berörda ändamål under år 1917 ett belopp om 600 kronor samt anbefalldes arméförvaltningen att i sammanhang med angivande av medelsbehovet för år 1919 avgiva förslag angående bestridande för framtiden av ifrågasvarande kostnader.

Arméförvaltningen har nu anmält, att kommendanten i Boden efter därom erhållen anmodan uti skrivelse den 13 juli 1917 meddelat, att kostnaderna för eldning, belysning och städning av poliskommissariens expeditionslokal beräknades under år 1919 komma att uppgå till 385 kronor eller 85 kronor mera, än för år 1917 för ändamålet anvisats. Kostnaderna för expenser och telefon för poliskommissarien beräknades uppgå till samma belopp som för år 1917 eller till 300 kronor. Med

Arméförvaltningens
framställning.

[6.] hänsyn till den alltjämt pågående prisstegringen hade arméförvaltningen icke något att erinra mot den föreslagna ökningen av beloppet för eldning m. m.

På grund av vad sålunda anförts, hemställde arméförvaltningen, att å staten för kommandantsstaten, c) Kommandantskapet i Boden, måtte uppföras en särskild post: »Eldning, belysning och städning samt expenser och telefon för poliskommissariens i Boden expedition», vilken post, för avjämnande av anslagets slutsumma, syntes böra upptagas med 692 kronor 50 öre.

Departements-
chefen.

Å staten för kommandantsstaten finnas visserligen under titel Kommandantskapet i Boden uppförda jämte andra poster dels 3,300 kronor för eldning, städning och belysning, dels 2,500 kronor för skrivmaterialier, blanketter, övriga tryckalster, underhåll av expeditionsmateriel m. m. Då emellertid uti nämnda belopp icke äro inräknade några kostnader för eldning, belysning och städning samt expenser och telefon för poliskommissariens expedition, hava särskilda medel härför måst anvisas från anslaget till extra utgifter. Från och med år 1919 torde emellertid för ändamålet erforderliga medel böra upptagas såsom en särskild post å staten för kommandantsstaten. Det av arméförvaltningen föreslagna beloppet giver mig icke anledning till någon erinran.

Gottgörelse för tjänstehästar.

Enligt de nya bestämmelserna i fråga om hästhållningen för officerare vid armén skall kommandanten i Boden vara beriden å två hästar, däraf en tjänstehäst och en kronan tillhörig stambäst. Kommandanterna i Stockholm och å Karlsborg skola däremot fortfarande såsom hittills vara beridna å vardera en egen tjänstehäst. Adjutanterna åter skola göras beridna å stambästar. I enlighet härmed skola efter genomförd härordning vid kommandantsstaten finnas 3 tjänstehästar och 4 kronan tillhöriga stambästar.

Å den för innevarande år fastställda staten har emellertid enligt äldre bestämmelser beräknats gottgörelse åt kommandanten i Boden för två tjänstehästar samt åt kommandanterna i Stockholm och å Karlsborg ävensom åt en adjutant vid vart och ett av de tre kommandantskapen för en var en tjänstehäst.

Uti sin förenämnda skrivelse den 31 augusti 1917 hava arméförvaltningens intendents- och civila departement förklarat sig icke kunna för år 1919 föreslå någon ändring av de för innevarande år sålunda

beräknade hästgottgörelserna. Staten torde därför böra i förevarande hänscende lämnas oförändrad. [6.]

Sammanfattning.

I enlighet med vad nu anförts, har jag låtit uppgöra förslag till ny stat för kommandantsstaten (bil. 4), slutande å 74,500 kronor.

Jag får alltså hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att, med godkännande av berörda förslag till ny stat (bil. 4), öka ordinarie anslaget till kommandantsstaten,

nu	kronor 73,808: —
med	» 692: —
till	kronor 74,500: —

D. Undervisningsverken.

1. Krigshögskolor. [7.]

Anslaget till krigshögskolor är i 1918 års riksstat uppfört med 115,985 kronor. Under anslaget äro upptagna dels krigshögskolan, vars stat slutar å 54,330 kronor, dels ock artilleri- och ingenjörhögskolan, vars stat slutar å 61,655 kronor.

Förslag har nu framställts om vissa ändringar uti de för ifrågasvarande båda högskolor gällande staterna. Ett av dessa ändringsförslag avser en för bägge skolorna gemensam fråga, nämligen

Dagtraktamente i vissa fall åt de till krigshögskolan samt artilleri- och ingenjörhögskolan beordrade elever.

Under erinran att enligt gällande bestämmelser dagtraktamente icke utginge till elever vid krigshögskolan samt artilleri- och ingenjörhögskolan, har inspektören för militärläroverken m. m. uti underdånig skrivelse den 30 juli 1917 framhållit betydelsen därav, att de till ifrågasvarande båda skolor beordrade elever, vilka tillhörde utom Stockholm förlagda truppförband, under den tid, de för sin kommendering vid respektive skolor vistades i Stockholm, komme i åtnjutande av dagtraktamente. Ifrågasvarande elever syntes inspektören böra i förevarande avseende

Framställning
av inspektören
för militär-
läroverken
m. m.

- [7.] likställas med officerare, vilka kommenderades till gymnastiska centralinstitutet och till arméns skjutskolor. Då staten dessutom bland eleverna vid krigshögskolan samt artilleri- och ingenjörhögskolans högre kurs skulle tillgodose sitt behov av personal för vissa befattningar, för vilkas besättande krävdes vissa högre kvalifikationer, måste det ligga i statens särskilda intresse att för kommendering till krigsskolan samt artilleri- och ingenjörhögskolans högre kurs erhålla just de officerare, som härför ägde de bästa förutsättningarna. På grund av de ekonomiska uppoffringar, som ett mottagande av kommendering till ovan nämnda högskolor medförde, vore emellertid många sådana officerare nödgade att avstå från en dylik kommendering.

Arméförvalt-
ningens
yttrande.

Uti häröver avgivet yttrande har arméförvaltningen anført, att enligt bestämmelse i § 37 mom. 2 av gällande fredsavlöningsreglemente utginge icke dagtraktamente till elever vid militära högskolor eller ridskolan under vistelse därstädes. I fråga om utbildningen vid dessa skolor gällde, att densamma medförde kompetens dels för befordran till högre grad, dels ock för användning i vissa befattningar. Sålunda stadgades i gällande instruktion för generalstaben § 5 mom. 9, bland annat, att officer för att vara kompetent till anställning såsom löjtnant vid generalstaben skulle hava genomgått krigshögskolan eller endera av artilleri- och ingenjörhögskolans allmänna kurser. Vidare erfordrades för befordran till löjtnant vid artilleriet och fortifikationen att hava genomgått respektive allmänna artilleri- eller fortifikationskursen vid artilleri- och ingenjörhögskolan, varjämte i § 2 av nådiga reglementet för nämnda skola stadgades *beträffande högre artillerikursen*, att densamma avsåge meddelandet av de ytterligare kunskaper, som ansåges erforderliga för bestridandet av vissa inom artilleriet förekommande särskilda befattningar eller för fullgörandet av särskilda, tekniska kunskaper krävande uppdrag, *beträffande högre fortifikationskursen*, att densamma avsåge meddelandet av de ytterligare kunskaper, som ansåges erforderliga för anställning vid fortifikationsstaben, samt *beträffande de båda artillerikurserna*, att dessa tillsammans dessutom avsåge att förbereda ett visst antal subalternofficerare av infanteriet och kavalleriet för anställning vid infanteriskjutskolan, inom artilleristaben m. m. Slutligen funnes för vinnande av befordran till löjtnantsgrad vid kavalleriet stadgat såsom villkor att hava genomgått lärokurs vid ridskolan.

Ett liknande förhållande hade tidigare ägt rum även beträffande skjutskolan för infanteriet och kavalleriet, vars genomgående enligt kungl. brev den 5 november 1880 förut varit stadgat såsom kompetens-

villkor för befordran till löjtnantsbeställning på stat vid infanteriet. Efter år 1898 ägde emellertid eleverna vid skjutskolan att uppbära dagtraktamente. [7.]

Inspektören för militärläroverken hade erinrat därom, att dagtraktamente utginge jämväl till eleverna vid gymnastiska centralinstitutet och artilleriets skjutskolor. Därvid vore emellertid att märka, att den utbildning, som en kommendering till dessa kurser, i likhet med vad fallet vore med kommendering till infanteriskjutskolan, avsåge att meddela, icke medförde ökad kompetens för befordran utan allenast hade till ändamål att bibringa eleverna ökad färdighet i de tjänstegrenar, som vore föremål för undervisning i respektive kurser.

De årliga kostnaderna för de ifrågasatta dagtraktamenten åt högskolornas elever skulle enligt från krigshögskolan och artilleri- och ingenjörhögskolan lämnade beräkningar uppgå till respektive 31,980 kronor och 41,363 kronor.

Ett biträdande av det av inspektören för militärläroverken framförda önskemålet, vilket enligt arméförvaltningens uppfattning måste medföra den konsekvensen, att dagtraktamente borde tillerkännas jämväl eleverna vid ridskolan, komme att innebära ett avsteg från hittills tillämpade principer. På grund härav och med hänsyn jämväl till den av Kungl. Maj:t anbefallda utredningen angående officerares m. fl. avlöning ansåge arméförvaltningen sig icke kunna för närvarande förorda någon Kungl. Maj:ts åtgärd i förevarande fråga.

Då ett tilldelande av dagtraktamente åt ifrågavarande högskole-
elever skulle, såsom arméförvaltningen framhållit, innebära ett avsteg från hittills tillämpade avlöningsprinciper, anser jag mig icke kunna biträda det av inspektören för militärläroverken härutinnan framställda förslaget. Frågan om rätt för officerare att under kommendering till skolor och utbildningskurser av olika slag komma i åtnjutande av tillfällig avlöning synes mig dessutom vara av beskaffenhet att böra upptagas till prövning i sammanhang med en blivande utredning angående definitiv löneroglering för arméns personal i dess helhet. Departements-
chefen.

Krigshögskolan. 17

Uppförande å staten av en förste vaktmästarbeställning.

Å den för krigshögskolan fastställda staten finnes för närvarande uppförd 1 vaktmästare med avlöningsförmåner om tillhoppa 1,200 kronor.

Bihang till riksdagens protokoll 1918. 1 saml. 1 häft.

[7.] Därjämte är sedan en följd av år vid krigshögskolan anställd en extra vaktmästare, mot arvode, vilket från och med år 1917 utgår med 900 kronor, jämte fri bostad samt bränsle.

Uti den till 1911 års riksdag avlåtna statsverkspropositionen föreslog Kungl. Maj:t, att ifrågavarande extra vaktmästare måtte uppföras å ordinarie stat och den förutvarande vaktmästaren å staten upptagas såsom förste vaktmästare. Riksdagen fann emellertid icke skäl föreligga att då uppföra ytterligare en vaktmästare å staten för krigshögskolan, i synnerhet som skolan snart komme att inflytta i nya lokaler och behovet av upppassning först efter denna inflyttning kunde med säkerhet bedömas. En extra vaktmästare syntes därför kunna såsom hittills tillsvidare anställas.

Sedan krigshögskolan under år 1913 inflyttat i sina nya lokaler, har det emellertid visat sig, att behov av två vaktmästare föreligger. Med anledning härav upptogs i de för 1914 års senare riksdag framlagda kostnadsberäkningarna rörande lantförsvaret efter genomförd härordning två vaktmästare vid krigshögskolan, nämligen 1 förste vaktmästare och 1 vaktmästare; och framställde riksdagen häremot icke någon erinran.

Tidigare förslag om beställningens uppförande å staten.

Under åberopande av vad sålunda förekommit, gjorde chefen för krigshögskolan uti underdånig skrivelse den 27 oktober 1915 framställning om uppförande å staten för år 1917 av, förutom den nuvarande vaktmästaren, en förste vaktmästare. Framställningen tillstyrktes av såväl inspektören för militärläroverken som arméförvaltningens civila departement.

Vid ärendets anmälan inför Kungl. Maj:t den 14 januari 1916 anförde dåvarande departementschefen till det vid statsverkspropositionen fogade statsrådsprotokollet, att ehuru behovet av två vaktmästare vid krigshögskolan blivit till fullo ådagalagt, han likväl icke för det dåvarande ansåge sig kunna tillstyrka den gjorda framställningen. Med inrättandet av nya ordinarie beställningar syntes nämligen böra tillsvidare anstå, där icke särskilda förhållanden gjorde sådant oundgängligen nödigt. Detta kunde emellertid icke sägas här vara fallet, då den nuvarande anordningen med en extra vaktmästare syntes utan någon större olägenhet fortfarande kunna under ett eller annat år tillämpas.

Chefens för krigshögskolan framställning.

Uti skrivelse till arméförvaltningens civila departement den 17 juli 1917 har nu chefen för krigshögskolan, med förmålan att tidpunkten för förevarande frågas slutgiltiga lösning nu syntes vara inne, hemställt, att å krigshögskolans stat måtte uppföras, förutom den nuvarande vaktmästarbeställningen, jämväl avlöning för en förste vaktmästare.

Då enligt 1914 års riksdags beslut en förste vaktmästarbeställning skulle uppföras å krigshögskolans stat samt tiden syntes nu vara inne för frågans lösning, har arméförvaltningen i avgivet yttrande funnit sig böra biträda det av skolchefen framställda förslaget.

[7.]

Arméförvalt-
ningens ytt-
rande.

I likhet med vederbörande myndigheter anser även jag, att ifråga-
varande förste vaktmästarbeställning bör från och med år 1919 upp-
föras å krigshögskolans stat. Den nye beställningshavaren torde böra
åtnjuta enahanda avlöningsförmåner, som tillkomma förste vaktmästare
i de omreglerade ämbetsverken i huvudstaden och genom särskilda
riksdagsbeslut under de senare åren blivit bestämda för motsvarande
befattningar vid generalstaben samt vid artilleri- och ingenjörhögskolan.
För ifrågavarande befattningshavare böra följaktligen beräknas 900 kronor
i lön, 450 kronor i tjänstgöringspenningar och 150 kronor i ortstillägg även-
som ett ålderstillägg å lönen med 100 kronor efter 5 års väl vitsordad tjänst.
Därest förste vaktmästare i sådan egenskap åtnjuter fri bostad samt
bränsle, bör, så länge denna förmån kvarstår, ortstillägg ej till honom
utgå, varjämte å lönen böra avdragas 100 kronor årligen. För åtnju-
tande av de föreslagna löneförmånerna torde böra gälla vad därom
stadgas i kungl. kungörelsen den 22 juni 1911 angående villkor och
bestämmelser för åtnjutande av de från 1912 års början för vaktmästare
vid krigshögskolan upptagna avlöningsförmåner (Svensk författnings-
samling, Bih. nr 46).

Departements-
chefen.

Höjning av anslagsposten till högskolebyggnadens uppvärmning m. m.

Under titel »Utgifter, gemensamma för krigshögskolan och vissa andra institutioner» är å staten för närvarande upptagen en post om 5,130 kronor för högskolebyggnadens uppvärmning, vattenförbrukningsavgift, elektrisk ström och städning av gemensamma lokaler.

Enligt vad som framgår av det vid 1913 års statsverksproposition fogade statsrådsprotokollet, är ifrågavarande anslagspost beräknad sålunda:

för koks (2,400 hektoliter à kr. 1,40=)	kronor 3,360: —
» gas	» 300: —
» ved	» 220: —
» vatten	» 500: —
således för uppvärmning	kronor 4,380: —
vidare » elektrisk ström	» 450: —
» städning och renhållning	» 300: —
	<hr/>
	Summa kronor 5,130: —

[7.]
Framställning
av chefen för
krigshög-
skolan

Uti sin förenämnda skrivelse den 17 juli 1917 har nu chefen för krigshögskolan hemställt, att ifrågakvarande post måtte höjas till 13,500 kronor.

Av ifrågakvarande utgifter hade kostnaderna för vattenförbrukning, elektrisk ström och städning av gemensamma lokaler m. m. under år 1916 uppgått till omkring 1,300 kronor. På grund av stegrade priser å gas, elektrisk ström, ved m. m. syntes en höjning med omkring 200 kronor erforderlig. För ifrågakvarande ändamål erfordrades alltså 1,500 kronor.

Kostnaderna för byggnadens uppvärmning kunde icke med tillfredsställande säkerhet beräknas. Om såsom grund för beräkningen lades den normala förbrukningen under ett år, exempelvis år 1916 med en förbrukning av 112,000 kilogram s. k. gjuterikoks, erhöles med nuvarande priser eller 4 kronor 15 öre för 50 kilogram en summa av 9,296 kronor. Denna summa kunde emellertid icke anses motsvara det blivande behovet. I början av år 1917 hade nämligen på grund av otillfredsställande uppvärmning av högskolebyggnaden vidtagits en utvidgning av värmeledningsanordningarna, varigenom koksförbrukningen i avsevärd grad stegrats. Vidare hade på senare tiden en märkbar försämring i kvaliteten av levererade eldningsämnen inträtt, utan att motsvarande sänkning av priserna försports. Slutligen vore förhållandena å handelsmarknaden sådana, att en ytterligare avsevärd höjning av priserna syntes sannolik. Nu angivna omständigheters återverkan på ifrågakvarande kostnader ansåge sig skolchefen icke kunna uppskatta till mindre än 30 procent av förenämnda summa, 9,296 kronor. I överensstämmelse härmed syntes man för närvarande böra beräkna kostnaden för högskolebyggnadens uppvärmning under år 1919 till 12,000 kronor.

Sammanlagda kostnaden för högskolebyggnadens uppvärmning, vattenförbrukning, elektrisk ström och städning av gemensamma lokaler borde alltså upptagas till $(1,500 + 12,000 =) 13,500$ kronor, innebärande en ökning av anslagsposten med $(13,500 - 5,130 =) 8,370$ kronor.

Arméförvalt-
ningens ytt-
rande.

Arméförvaltningen har uti avgivet yttrande anfört, att av de sålunda gjorda beräkningarna, mot vilka ämbetsverket icke hade något att erinra, framginge, att den begärda anslagsökningen till huvudsaklig del betingades av de rådande dyrtidsförhållandena. Då emellertid svårigheter föreläge att tillförlitligt beräkna, i vad mån den sålunda uppkomna ökningen i utgifterna framdeles kunde komma att fortfara, ansåge arméförvaltningen någon förhöjning av anslaget på grund härav

ej böra ifrågakomma. För täckande av eventuellt uppkommande brist torde Kungl. Maj:t meddela föreskrift, att erforderligt belopp finge förskjutas för att ersättas av tillgängliga medel eller, därest så ej kunde ske, av för ändamålet av riksdagen anvisat anslag. Vad däremot anginge den ökning i utgifter för högskolebyggnadens uppvärmning, som uppkomme till följd av den viktiga utvidgningen av värmeledningsanordningarna, så, enär dessa vore av stadigvarande natur, syntes en höjning av anslaget böra göras för gäldande av den sålunda uppkommande ökningen av eldningskostnaderna. Enligt uppgift från krigshögskolan kunde den härav föranledda kostnadsökningen med beräkning efter de bränslepriser, som gällde före kristiden, antagas komma att uppgå till omkring 200 kronor. Mot beräkningen av detta belopp hade arméförvaltningen icke funnit något att erinra. [7.]

Då, såsom arméförvaltningen framhållit, det för närvarande icke kan bedömas, huruvida och i vad mån den på grund av rådande kristid inträdda prisstegringen å förbrukningsartiklar av förevarande slag kommer att jämväl under år 1919 göra sig gällande, synes mig icke lämpligt att nu föreslå en därav betingad höjning av den ordinarie staten. De merkostnader, som på grund av dyrtiden kunna uppkomma, torde lämpligen kunna utgå av det extra anslag till förstärkning av ordinarie anslaget till arméns kasernutredning samt ved, ljus och vatten, varom jag har för avsikt att längre fram göra framställning. Departementschefen.

Mot den av arméförvaltningen föreslagna höjningen av anslagsposten med 200 kronor såsom följd av den viktiga utvidgningen av värmeledningsanordningarna har jag icke något att erinra.

Gottgörelse för tjänstehästar.

Enligt 1915 års riksdags beslut angående hästhållningen för officerare vid armén skall skolchefen vara beriden å två hästar, därav en egen tjänstehäst och en kronan tillhörig stamhäst.

Å krigshögskolans stat finnes emellertid för närvarande enligt äldre bestämmelser upptagen gottgörelse till chefen för två tjänstehästar med tillhoppa 1,530 kronor.

Då arméförvaltningens intendents- och civila departement uti sin förutnämnda skrivelse den 31 augusti 1917 förklarar sig icke kunna föreslå någon ändring härutinnan, torde staten böra i förevarande hänseende lämnas oförändrad.

[7.]

Artilleri- och ingenjörhögskolan.

Uti den för artilleri- och ingenjörhögskolan fastställda staten finnas under titel »Omkostnader och underhåll» upptagna bland andra följande poster:

Lokalernas uppvärmning och belysning	kronor 2,100: —
Skrivmaterialier för undervisningen, expeditionen och redogörelsen	» 400: —
Städning och tvätt	» 600: —
Renhållning	» 150: —
Elevernas praktiska övningar samt rese- och trakta- mentskostnader ävensom handräckning m. m. under övningarna	» 14,350: —
Reseersättningar	» 1,700: —

Framställning
av chefen för
artilleri- och
ingenjörhög-
skolan.

Uti skrivelse till arméförvaltningens civila departement den 21 juli 1917 har nu chefen för artilleri- och ingenjörhögskolan hemställt, att förenämnda poster i skolans stat måtte höjas med följande belopp, nämligen:

Lokalernas uppvärmning och belysning	med kronor 1,600: —
Skrivmaterialier för undervisning etc.	» » 200: —
Städning och tvätt samt renhållning	» » 600: —
Elevernas praktiska övningar samt rese- och trak- tamentskostnader ävensom handräckning m. m. under övningarna	» » 2,500: —
Reseersättningar	» » 800: —
	<hr/> Summa kronor 5,700: —

Till stöd för den gjorda framställningen, särskilt beträffande de fyra förstnämnda anslagsposterna, har skolchefen framhållit, att anslaget i dessa delar på grund av förhöjda kostnader genom rådande dyrtidsförhållanden visat sig otillräckligt. Beträffande åter anslagsposten till reseersättningar hade densamma redan före kristiden visat sig otillräcklig, men för täckandet av de kostnader, som eljest skolat gäldas från densamma, hade kunnat tagas i anspråk besparingar å övriga anslagsposter. Då under nu rådande förhållanden dylika besparingar icke vore att påräkna för detta ändamål, vore en höjning av anslagsposten erforderlig.

Arméförvaltningen har framhållit, att med den begärda anslagsökningen, i vad den motiverades av förhöjda priser å konsumtionsartiklar på grund av dyrtidsförhållandena, syntes böra anstå, till dess den behöfliga ökningen kunde anses hava blivit konstant. Därest en ökning av den anslagspost, som avsåge elevernas praktiska övningars bedrivande i med dem avsedd omfattning, enligt Kungl. Maj:ts prövning funnes vara oundgängligen nödvändig, torde Kungl. Maj:t meddela föreskrift, att erforderligt belopp finge förskjutas för att ersättas av tillgängliga medel eller, därest så ej kunde ske, av för ändamålet av riksdagen anvisat anslag. Enahanda tillvägagående syntes kunna följas även beträffande de tre först upptagna anslagsposterna.

[7.]
Arméförvalt-
ningens ytt-
rande.

Anslagsposten till reseersättningar ansåge arméförvaltningen däremot vara för lågt beräknad, oavsett kristidsförhållandena. Enligt hittills tillämpade grunder hade denna anslagspost beräknats efter ett belopp av 50 kronor för var och en av de till högskolan kommenderade lärare och repetitörer samt elever. Enligt en arméförvaltningen tillhandakommen uppgift hade medelantalet av till högskolan kommenderade elever för åren 1913—1918 uppgått till sammanlagt 47, vilket antal under de närmast följande två utbildningsåren sannolikt komme att överskridas. Om härtill lades antalet av till högskolan kommenderade lärare och repetitörer men å andra sidan hänsyn toges därtill, att för en del av såväl lärarpersonalen som eleverna reseersättning för inställelse till eller avgång från högskolan ej behövde ifrågakomma vare sig på grund av placering vid i huvudstaden förlagda truppförband eller kommendering därstädes, syntes den begärda höjningen av förevarande anslagspost till ett belopp av 2,500 kronor vara tillräcklig.

Vad angår de anslagsposter, vilka på grund av den rådande dyrtiden visat sig vara för sitt ändamål otillräckliga, torde desamma, med hänsyn till vad arméförvaltningen härutinnan anfört, böra i staten upptagas med oförändrade belopp. Eventuellt uppkommande merkostnader synas, i vad de avse bränsle och belysning, lämpligen kunna utgå av det extra anslag till förstärkning av ordinarie anslaget till arméus kasernutredning samt ved, ljus och vatten, varom jag har för avsikt att längre fram göra framställning, och i övrigt från under Kungl. Maj:ts disposition stående medel.

Departements-
chefen.

Vidkommande åter anslagsposten till reseersättningar finner jag mig av skäl, som arméförvaltningen anfört, böra tillstyrka, att densamma höjes med 800 kronor eller från 1,700 kronor till 2,500 kronor.

[7.]

Gottgörelse för tjänstehästar.

Enligt 1915 års riksdags beslut angående hästhållningen för officerare vid armén skall chefen för artilleri- och ingenjörhögskolan göras beriden å en kronan tillhörig stambäst.

Den nuvarande staten upptager emellertid enligt äldre bestämmelser gottgörelse åt skolchefen för två egna tjänstehästar med 1,530 kronor.

Uti sin förutnämnda skrivelse den 31 augusti 1917 hava arméförvaltningens intendents- och civila departement funnit sig icke böra härutinnan föreslå någon ändring. Staten torde därför böra i förevarande hänseende lämnas oförändrad.

Sammanfattning.

I enlighet med vad sålunda anförts, har jag låtit upprätta förslag till nya stater för krigshögskolan samt för artilleri- och ingenjörhögskolan (se bil. 5 och 6), slutande den förra å 56,030 kronor eller 1,700 kronor mera än den för innevarande år fastställda och den senare å 62,455 kronor eller 800 kronor mera än den nu gällande.

Jag får alltså hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

dels att, med godkännande av berörda förslag till nya stater (bil. 5 och 6), öka ordinarie reservationsanslaget till krigshögskolor,

nu	kronor 115,985: —
med	» 2,500: —
till	kronor 118,485: —

dels ock förklara, att för åtnjutande av de i staten för förste vaktmästare vid krigshögskolan upptagna löneförmåner skall gälla vad därom stadgas i kungl. kungörelsen den 22 juni 1911 angående villkor och bestämmelser för åtnjutande av de från 1912 års början för vaktmästare vid krigshögskolan upptagna avlöningsförmåner.

2. Ridskolan.

[8.]

Sedan lång tid tillbaka har ridskolan å Strömsholm och statens hingstdepå därstädes varit med varandra intimt förenade, i det att depåns hingstar använts för undervisningen vid ridskolan. Sedan denna utvecklats till en undervisningsanstalt, där den fältmässiga ridningen i förening med den praktiska utbildningen till instruktör i ridning vunnit ökad betydelse, har det från vederbörande myndigheters sida framhållits som en angelägenhet av största vikt för undervisningens rationella bedrivande, att till ridskolans disposition måtte ställas erforderligt antal väl inridna skolhästar i stället för depåns hingstar, vilka av flera skäl aldrig kunna utbildas till fullgoda skolhästar. Hingstdepåns skiljande från ridskolan har därför länge utgjort ett önskemål från skolans sida. Att detta icke kunnat realiseras, torde hava berott dels på de avsevärda kostnader ett utbyte av hingstarna mot annat lämpligt undervisningsmateriel skulle medföra, dels på svårigheten att erhålla stallutrymme för de hästar, som skulle ersätta hingstarna.

Frågan om ridskolans skiljande från hingstdepån kom emellertid i förändrat läge genom stuteriöverstyrelsens uti underdånig skrivelse den 3 september 1915 gjorda framställning om upprättande av ett statsstuteri vid Ottenby å Öland. Förutsättningen härför var nämligen, att hingstdepån vid Strömsholm skulle indragas och en del av hingstdepåns personal ävensom det av depån nu disponerade området jämte byggnader övertagas av ridskolan.

Uti häröver den 30 december 1915 avgivet utlåtande tillstyrkte inspektören för kavalleriet den sålunda gjorda framställningen. Såsom ersättning för de av ridskolans elever hittills begagnade hingstarna borde å ridskolans stat uppföras visst antal stamhästar: »Ridskolans skolhästar». Antalet sådana hästar borde för att utgöra full ersättning för hingstarna beräknas till två för varje elev eller, under förutsättning att elevantalet ökades från 25 till 30, till 60 hästar. Av vissa närmare angivna skäl kunde man dock till en början åtnöjas med 42 skolhästar.

I sammanhang med den genomgripande förändring beträffande ridskolan, som hingstarnas utbytande mot särskilda skolhästar innebure, syntes en del andra önskemål i fråga om ridskolan böra vinna sin lösning. Dessa vore borttagande av det för närvarande utgående arvodet till chefen för ridskolan och uppförande i stället av en ny majorsbe-

Inspektörens
för kavalle-
riet förslag
den 30 decem-
ber 1915.

- [8.] ställning vid fördelningskavalleriet, avsedd för nämnda chef, samt rid-skolekursens förlängande till 11 månader och införande i samband därmed av undervisning i pionjärtjänst m. m. som ständigt ämne vid skolan.

Beträffande den nya organisationens genomförande anslöte sig kavalleriinspektören till ett av chefen för ridskolan framlagt förslag. Enligt detta skulle av hingstdepåns personal för ridskolan tagas i anspråk redogöraren, veterinären, läkaren, fodermarsken, kusken, 18 stallbetjante och gårdsdrängen. Arskostnaden för ridskolan, bestående av avlöningar, furage, bränsle, underhåll av byggnader och inventarier samt diverse andra omkostnader, beräknades av kavalleriinspektören till 101,672 kronor. Dessutom beräknades för anskaffande av den första hästuppsättningen 60,270 kronor, för sadel- och stallmundering 14,730 kronor eller tillhopa för en gång 75,000 kronor, vartill komme något mindre belopp för jordbruksinventarier för den från hingstdepån övertagna jorden.

Arméförvaltningens utlåtande den 30 mars 1916.

Över inspektörens för kavalleriet förenämnda förslag avgav arméförvaltningen den 30 mars 1916 underdånigt utlåtande samt förklarade sig därvid anse förslaget om hingstarnas ersättande med skolhästar ändamålsenligt. Mot kavalleriinspektörens beräkning av engångskostnaderna för anskaffning av hästar och stallinventarier hade arméförvaltningen icke något att erinra.

Förslaget om överflyttande från hingstdepåns till ridskolans stat av redogöraren, veterinären, läkaren, fodermarsken, 18 stallbetjante och gårdsdrängen funne arméförvaltningen sig böra biträda.

Något behov för ridskolan av en särskild kusk syntes däremot ej förefinnas.

Arméförvaltningen, som ansåge sig böra föreslå vissa ändringar uti det av kavalleriinspektören framlagda förslaget till stat för ridskolan, beräknade årskostnaden för densamma efter genomförd omorganisation till 104,250 kronor eller omkring 57,800 kronor mera än för närvarande.

Framställning till 1916 års riksdag om upprättande av statsstuteri vid Ottenby.

Uti en till riksdagen den 7 april 1916 avlåten proposition (nr 174) föreslog härefter Kungl. Maj:t riksdagen, att ett statsstuteri skulle inrättas å Ottenby samt att för sådant ändamål måtte anvisas visst belopp av de i statskontoret inestående s. k. hästförsäljningsmedlen. Uti propositionen framhölls, att stuteriets upprättande vore beroende av hingstdepåns vid Strömsholm indragande och en därav följande omorganisa-

tion av ridskolan samt dennas övertagande av större delen av depåns personal och byggnader. Tillika meddelades, att dåvarande chefen för lantförvarsdepartementet funnit de anförda skälen för ridskolans omorganisation på föreslaget sätt särdeles beaktansvärda och ansett, att därest Ottenbystuteriets inrättande beslötes, proposition om ridskolans omorganisation borde föreläggas 1917 års riksdag. Den av arméförvaltningen beräknade årskostnaden för ridskolan kunde emellertid anses som ett maximibelopp, och vid närmare granskning borde tillses, om ej kostnaderna kunde nedbringas under det beräknade beloppet.

[8.]

Uti skrivelse den 9 juni 1916 (nr 249) anmälde riksdagen, att riksdagen bifallit Kungl. Maj:ts förevarande förslag. Vad i propositionen anförts angående den tillämnade indragningen av Strömsholms hingstdepå och ridskolans övertagande av det av depån nu disponerade området jämte byggnader hade däremot i frågornas dåvarande läge icke syntts påkalla något riksdagens yttrande.

På grund av riksdagens sålunda fattade beslut om inrättande av ett statsstuteri å Ottenby anbefalldes arméförvaltningen den 18 augusti 1916 att vid avgivande av förslag rörande lantförsvarets medelsbehov för år 1918 beakta vad som anförts i Kungl. Maj:ts förenämnda proposition om statsstuteriets inrättande samt riksdagens i anledning därav avlätna skrivelse.

Inspektörens för kavalleriet förelag av den 30 oktober 1916.

Med anledning härav infortrade arméförvaltningens civila departement inspektörens för kavalleriet yttrande i frågan. Efter inhämtat utlåtande av chefen för ridskolan avgav inspektören för kavalleriet den 30 oktober 1916 svar på remissen. Kavalleriinspektören förklarade sig därvid med vissa mindre ändringar och tillägg vidhålla sitt den 30 december 1915 avgivna förslag i ämnet.

Förslag om ridskolans omorganisation blev emellertid icke, såsom förut avsetts, förelagt 1917 års riksdag till prövning. Anläggandet av det beslutade statsstuteriet å Ottenby, vilket skulle trätt i verksamhet år 1918, blev nämligen, efter därom av stuteriöverstyrelsen uti underdånig skrivelse den 28 december 1916 gjord framställning, uppskjutet tillsv vidare.

Uppskov med omorganisationsförslaget år 1917.

Uti skrivelse till inspektören för kavalleriet den 14 augusti 1917 har nu chefen för ridskolan framlagt förnyat förslag till omorganisation av ridskolan samt därvid anhållit, att hos riksdagen måtte göras framställning därom,

Föreliggande förslag om ändringar i skolans stat m. m.

- [8.] att ridskolans omorganisation finge påbörjas före hingstdepåns in-
dragning och i huvudsaklig överensstämmelse med de förslag och plan-
ner, som av inspektören för kavalleriet förut ingivits,
att stat för ridskolan för år 1919 måtte fastställas i enlighet med
skrivelsen bifogad övergångsstat,
att veterinärbeställningen vid ridskolan vid nuvarande stuteri-
veterinärens avgång den 1 december 1919 måtte tillsättas enligt det
förslag, som avgivits av de inom lantförsvarsdepartementet tillkallade
sakkunniga för verkställande av utredning angående militärveterinär-
väsendets organisation i fred, samt
att för bestridande av engångskostnaderna för de i och för
ridskolans utveckling nödvändiga behov måtte anslås ett belopp av
150,000 kronor.

Under framhållande av att en förbättrad organisation av ridskolan
icke kunde skjutas å sido, även om hingstdepån skulle kvarbliva å
Strömsholm, har inspektören för kavalleriet uti underdånig skrivelse den
18 augusti 1917 i huvudsak tillstyrkt den gjorda framställningen.

Med överlämnande av samtliga till ärendet hörande handlingar har
arméförvaltningen förklarat sig icke kunna tillstyrka bifall till chefens
för ridskolan förslag i hela dess omfattning. Genom nästlidet års riks-
dags beslut, att med anläggandet av ett statsstuteri på Ottenby skulle
tillsvidare anstå, hade nämligen frågan om ridskolans omorganisation
blivit uppskjuten. Då emellertid ett oavvisligt behov föreläge av vissa
mindre organisationsförändringar och avlöningsförhöjningar, vilka ej
komme att lägga hinder i vägen för en blivande omorganisation, hade
arméförvaltningen ansett sig böra förelägga dessa frågor Kungl. Maj:ts
prövning.

Då jag i likhet med arméförvaltningen håller före, att frågan om
ridskolans omorganisation icke bör i hela dess omfattning till prövning
upptagas förrän i samband med hingstdepåns förflyttning från Ströms-
holm till Ottenby, anser jag mig i det följande kunna inskränka mig
till sådana delar av chefens för ridskolan förslag, som arméförvalt-
ningen funnit vara av beskaffenhet att redan nu böra vinna beaktande.

Stamhästar.

Chefen för
ridskolan.

Den för ridskolans utveckling viktigaste åtgärden vore, yttrar
chefen för ridskolan, hingstarnas utbytande mot vädresserade stamhästar
(skolhästar). Frågan härom kunde icke uppskjutas, till dess hingstdepån
nedlades. Anskaffandet av särskilda stamhästar för ridskolan, på sätt in-
spektören för kavalleriet tidigare föreslagit, vore otvivelaktigt den bästa

[8.]

lösningen. Då emellertid både engångs- och årskostnader genom detta anskaffningssätt bleve ganska avsevärda och då dessutom förhållandena beträffande hästanskaffningen för arméns officerare ändrats, sedan inspektören för kavalleriet avgivit sitt förslag i ämnet, ansåge chefen för ridskolan sig böra föreslå följande sätt för ridskolans förseende med erforderligt antal stamhästar.

Enligt 1917 års riksdagsbeslut skulle årligen från kavalleriet överflyttas 48 fullt användbara 8-åriga stamhästar till vissa staber m. m. och till infanteriet. Det borde bliva till lättnad för regementena, om en del av dessa hästar dresserades vid ridskolan och därifrån tilldelades vederbörande officerare. Någon olägenhet för fredstjänstgöringen vid kavalleriregementena borde icke därav uppkomma, isynnerhet som bristen på goda remontryttare vore mycket kännbar. Ridskolans stamhästar skulle således kvarstå tillsvidare på kavalleriregementenas stat samt utväljas ur regementenas 25 å 26 äldre remonter. Omsättningen per år borde vara minst 6 hästar, omfattande dels vanlig kassationsprocent och dels ett antal av de hästar, som överflyttades. Vid ridskolan borde stamhästöverflyttningen lämpligast ske vid kursens slut före regementsövningarna. Förenämnda 6 hästar skulle dresserats under ett år av ridskolans lärare, 2-årselev och eventuell beridare. Följande år skulle de ingå som 7¹/₂-åringar i skolhästavdelningen. Med en beräkning av i regel 25 elever borde skolhäststyrkan uppgå till 28, för att ett mindre antal reservhästar skulle erhållas. Med dressyrårgången, 6 stycken, skulle häststyrkan komma att uppgå till 34. Genom en dylik anordning av hästanskaffningen skulle den i förra förslaget upptagna engångskostnaden, beräknad till 60,270 kronor för 42 hästar, för första uppsättningen av ridskolans skolhästar tillsvidare ej behöva beräknas.

Inspektören för kavalleriet har ansett sig icke kunna godtaga detta sätt för anskaffandet av skolhästar utan vidhållit sin förut uttalade åsikt, att skolhästarna borde upptagas på ridskolans stat och icke uttagas från kavalleriet.

Inspektören
för kaval-
leriet.

Då det av chefen för ridskolan föreslagna sättet för anskaffande av skolhästar till ridskolan icke utgjorde något hinder för ett framtida uppsättande av stamhästar vid skolan, och då genom förslaget engångskostnaden för skolhästarnas inköp åtminstone tillsvidare bortföle, något som med nuvarande hästpriser syntes vara av vikt vid frågans avgörande, har arméförvaltningen funnit sig böra tillstyrka det av chefen för ridskolan föreslagna sättet för skolhästars anskaffande.

Arméförvalt-
ningens
yttrande.

[8.] Ehuru det otvivelaktigt skulle vara till fördel för undervisningens vid ridskolan rationella bedrivande att redan nu få hingstarna utbyta mot särskilda skolhästar, anser jag mig dock icke kunna tillstyrka en sådan åtgärd. I överensstämmelse med den för 1916 års riksdag framlagda planen för upprättande av ett statsstuteri å Ottenby torde därmed böra anstå, tills beslutet härom träder i verkställighet. Även om det av chefen för ridskolan föreslagna sättet för anskaffande av det erforderliga antalet skolhästar ställer sig i ekonomiskt hänseende fördelaktigare än det ursprungligen tilltänkta, medför det dock avsevärda kostnader, som med hänsyn till nödvändigheten av att tillgodose andra ännu viktigare försvarskrav för närvarande böra undvikas.

Personalen.

Höjning av arvodet åt läraren i krigsvetenskap.

Å ridskolans stat finnes uppförd en lärare i krigsvetenskap med arvode om 1,000 kronor. Ifrågavarande befattningshavare tjänstgör tillika som adjutant åt chefen.

Chefen för
ridskolan.

Under framhållande av att arvodet till läraren i krigsvetenskap alltsedan år 1885 utgått med nuvarande belopp, har chefen för ridskolan föreslagit, att detsamma måtte höjas till 1,800 kronor. Av befattningens innehavare fordrades att hava genomgått krigshögskolan och i regel två-årig kurs vid ridskolan. Enligt det för skolan gällande reglementet kunde ifrågavarande lärare beordras att jämväl undervisa i vapenlära och gymnastik, och fordringarna på hans arbete och duglighet hade ständigt ökats. Det vore därför icke mer än billigt, att han beträffande avlöningsförmåner bleve likställd med andre lärarne i ridning.

Inspektören
förkavalleriet.

Inspektören för kavalleriet har funnit sig böra tillstyrka den gjorda framställningen. Ifrågavarande lärare hade för närvarande ett mera omfattande och krävande arbete än vid tiden för befattningens inrättande. Krigsspel, föredrag och övningsritter behövde grundligt förberedas, och befattningen såsom kasernofficer, vilken vore avsedd att förenas med adjutanttjänsten, komme att ytterligare öka arbetet.

Arméförvalt-
ningen.

Arméförvaltningen har på de av kavalleriinspektören anförda skäl och för att läraren i krigsvetenskap måtte komma i åtnjutande av samma arvode som andre lärarne i ridning funnit sig böra tillstyrka den föreslagna arvodesförhöjningen.

Då frågan om erforderlig jämkning av arvodena åt lärarpersonalen vid de militära skolorna torde bära upptagas till prövning i sammanhang med en blivande utredning angående definitiv löneroglering för arméns personal i dess helhet, finner jag mig icke kunna tillstyrka bifall till vad chefen för ridskolan i förevarande hänseende föreslagit.

[8.]
Departements-
chefen.

Höjning av arvodet för bestridande av läkarvården.

För bestridande av läkarvården vid ridskolan finnes i staten upptaget ett arvode av 300 kronor. Läkaren åtnjuter därjämte 700 kronor från Strömsholms hingstdepå jämte fri bostad samt 400 kronor från Utnäslöts remontdepå. De kontanta avlöningsförmånerna utgöra således sammanlagt 1,400 kronor.

Under framhållande av att det till läkaren från ridskolans stat utgående arvodet vore allt för lågt i förhållande till det arbete, som påvilade honom, har chefen för ridskolan föreslagit, att läkararvodet måtte bestämmas till 2,000 kronor.

Chefen för
ridskolan.

Jämväl inspektören för kavalleriet har ansett det till läkaren utgående arvodet otvivelaktigt vara allt för lågt och ansett detsamma bära ökas med minst 1,000 kronor. Då tjänstgöringen vid ridskolan vore den mest krävande och ansvarsfulla, borde arvodesökningen falla på ridskolans stat.

Inspektören
förkavalleriet.

Under erinran att arméförvaltningen i sin förenämnda skrivelse den 30 mars 1916 angående ridskolans omorganisation tillstyrkt, att den till läkaren utgående ersättningen måtte efter ridskolans övertagande av hingstdepåns personal höjas med 1,000 kronor, har arméförvaltningen anført, att ämbetsverket icke funne det skäligt, att hela den nu föreslagna förhöjningen upptoges på ridskolans stat. Med hänsyn till att skolans personal omfattade ett 30-tal officerare och 40 à 50 manskap eller betjänte av olika grader, ville arméförvaltningen för sin del föreslå, att läkararvodet höjdes med 500 kronor till 800 kronor.

Arméförvalt-
ningen.

Vad arméförvaltningen sålunda föreslagit finner jag mig bära tillstyrka.

Departements-
chefen.

Veterinären.

Uti den för ridskolan fastställda staten finnes för närvarande upptaget ett arvode om 600 kronor till en lärare i veterinärlära och hovbeslag, med skyldighet tillika att ombesörja sjukvården för samtliga de vid skolan befintliga hästarna.

[8.] Veterinären uppbär därjämte å hingstdepåns stat 2,100 kronor, därav 1,500 kronor i lön och 600 kronor i tjänstgöringspenningar, för veterinärvård av hingsdepåns till ett 50-tal uppgående hästar.

Slutligen uppbär veterinären ett arvode av 800 kronor för ombesörjande av veterinärvården vid Utnäslöts remontdepå.

Förslag om
inrättande av
en bataljons-
veterinärbe-
fattning.

Uti sitt den 29 november 1916 avgivna betänkande angående militärveterinärväsendets organisation i fred hava de inom lantförsvarsdepartementet tillkallade sakkunniga föreslagit, att vid ridskolan måtte efter hingstdepåns indragning inrättas en särskild bataljonsveterinärbeställning, med skyldighet för innehavaren att jämväl ombesörja veterinärvården vid Utnäslöts remontdepå. Med hänsyn till de jämförelsevis ringa möjligheterna att vid Strömsholm erhålla privatpraktik vore det dock erforderligt att tillförsäkra denne veterinär en avlöning utöver den, som annars tillkomme bataljonsveterinär. Då det med hänsyn till önskvärd omsättning å befattningen icke vore lämpligt att inrätta en regementsveterinärbeställning, föresloge de sakkunniga, att till ifrågakommande befattningshavare måtte utgå ett tilläggsarvode, motsvarande skillnaden mellan regements- och bataljonsveterinärs lön.

Mot vad sålunda föreslagits har arméförvaltningen uti den 23 januari 1917 avgivet yttrande förklarat sig icke hava annat att erinra, än att då det borde kunna förutsättas, att den för stuteriveterinären på Strömsholm avsedda bostaden finge disponeras av bataljonsveterinären, tillägget till hans ordinarie löneförmåner syntes kunna begränsas till 800 kronor.

Chefen för
ridskolan.

Med förmålan att den nuvarande stuteriveterinären under en följd av tre år på grund av sjukdom varit oförmögen till tjänstgöring samt att han, därest, såsom sannolikt vore, sjukdomen alltjämt fortfarande, vore skyldig att den 1 december 1919 avgå från sin befattning, har nu chefen för ridskolan hemställt, att den av förenämnda sakkunniga föreslagna bataljonsveterinärbeställningen vid ridskolan måtte vid nämnda tidpunkt vara inrättad. Därest hingstdepån då ännu icke vore indragen, syntes veterinärbefattningen vid denna lämpligen kunna upprätthållas mot ett arvode.

Arméförvalt-
ningen.

Arméförvaltningen har under åberopande av vad ämbetsverket tidigare i ämnet anfört funnit sig böra tillstyrka, att en särskild bataljonsveterinärbeställning från och med år 1920 uppfördes å ridskolans stat. Då den nuvarande veterinären beräknades avgå först med utgången av år 1919, erfordrades däremot icke någon ändring i staten för år 1919.

Såsom ovan nämnts, föreligger till Kungl. Maj:ts prövning ett av särskilda sakkunniga avgivet förslag rörande omorganisation av militär-veterinärväsendet, innefattande jämväl lönereglering för fältveterinärkåren, och har jag för avsikt att föreslå avlåtandet av proposition i ämnet till årets riksdag. Därvid kommer givetvis jämväl att beaktas frågan om lämpligaste sättet för veterinärvårdens vid ridskolan ombesörjande. Vid sådant förhållande och då i varje fall någon ändring i staten för år 1919 icke erfordras, torde vad myndigheterna i förevarande hänseende föreslagit icke i detta sammanhang föranleda något vidare yttrande.

[8.]
Departements-
chefen.

Hovslagarunderbefäl.

Uti sitt betänkande angående militärveterinärväsendets omorganisation hava förenämnda sakkunniga förklarat sig anse nödvändigt, att till veterinärens vid ridskolan biträde för hästsjukvården samt för skoning av ridskolans hästar en à två hovslagarbeställningsmän upptoges på ridskolans stat, enär hovslagare icke kunde beräknas från arméns truppförband.

Chefen för ridskolan har nu anfört, att ehuru två hovslagarbeställningsmän väl kunde vara behöfliga, man dock syntes kunna åtnöjas med en dylik befattningshavare, enär man kunde beräkna att i gårdsmeden även erhålla en duglig hovsmed. Hovslagaren borde kvarstå i vederbörande regemente samt åtnjuta ersättning i form av ett månatligt arvode av 60 kronor samt därjämte munderingsersättning och dagtraktamente enligt gällande bestämmelser. Då hovslagaren vore avsedd att föra befäl i sjukstallet, borde han hava befäls grad, förslagsvis furirs av andra klassen.

Chefen för
ridskolan.

Arméförvaltningen har erinrat därom, att inspektören för kavalleriet i sin förberörda skrivelse den 30 oktober 1916 framhållit, att då svårigheter föreläge för kavalleriet att avstå hovslagarbeställningsmän till ridskolan, hovslagarna därstädes borde vara civila.

Arméförvalt-
ningen.

Skulle emellertid Kungl. Maj:t på de av chefen för ridskolan anförda skäl finna lämpligt, att hovslagaren vore militär, ville arméförvaltningen, beträffande sättet för hovslagarfurirens anställande, hemställa, att denne kommenderades från något beridet truppförband och alltså kvarstode på dess stat. Förutom sina ordinarie avlönings- och naturaförmåner eller ersättning för de senare vore han då berättigad under tjänstgöringen vid ridskolan åtnjuta dagtraktamente med 2 kronor om dagen eller för 365 dagar 730 kronor, vilket belopp syntes böra uppföras på ridskolans stat.

[8.] Departements-
chefen. Då frågan om anställande av hovslagarunderbefäl vid ridskolan sammanhänger med frågan om skolans förseende med särskilda stamhästar, finner jag mig för närvarande icke kunna tillstyrka chefens för ridskolan i förevarande hänseende framställda förslag.

Fodermarsken.

Å ridskolans stat är upptagen 1 fodermarsk med arvode om 1,100 kronor samt fri bostad och bränsle samt planteringsland. Därjämte är å staten uppfört ett belopp av 300 kronor för beredande av två tillägg å arvodet åt fodermarsken à 150 kronor, det ena efter fem års och det andra efter tio års väl vitsordad tjänst.

Chefen för
ridskolan. Chefen för ridskolan har anfört, att med den utveckling skolan numera erhållit vid densamma erfordrades en förrådsförvaltare och uppborädsman för furage, bränsle och lyse. Därest, såsom föresloges, en underofficer (beridare) kommenderades till ridskolan för att bland annat föra befälet över manskapsstyrkan och om underbefäl av manskapet och hovslagarbeställningsman erhöles för stallkorpralstjänst och hästsjukvård, skulle den nuvarande fodermarsken vid ridskolan kunna befrias från den egentliga stalltjänsten och i stället övertaga befattningen såsom förrådsförvaltare, för vilken han vore väl kvalificerad. Enligt ridskolans reglemente vore han redan furageuppborädsman, men det vore naturligtvis en allvarlig olägenhet, att samma person vore både fodermarsk och uppborädsman för furaget. Med hänsyn till den verkliga befattning fodermarsken utövade vore emellertid det till honom för närvarande utgående arvodet allt för lågt, och föresloge chefen för ridskolan, att samma arvode måtte från och med år 1919 höjas till 1,400 kronor.

Arméförvalt-
ningen. Vad skolchefen sålunda föreslagit har arméförvaltningen funnit sig böra tillstyrka. Med den ansvarsfulla befattning såsom uppborädsman för allt ridskolans furage, fodermarsken bestrede, syntes den föreslagna arvodesförhöjningen fullt befogad.

Departements-
chefen. Intill år 1916 åtnjöt fodermarsken vid ridskolan en kontant årslön av 900 kronor samt fritt husrum jämte vedbrand. Från och med nämnda år blev emellertid den kontanta lönen höjd till 1,100 kronor, varjämte med befattningen förenades två ålderstillägg à 150 kronor. Löneförhöjningen motiverades med den ansvarsfulla och viktiga tjänst fodermarsken utövade, i det han hade att icke blott ombesörja hästarnas utfodring utan jämväl att utöva närmaste tillsyn över skolans bygg-

nader och stallinventarier samt att mottaga och vårda skolans furage, och blevo löneförmånerna bestämda med hänsyn såväl härtill som till vad upplyst blivit beträffande de avlöningsförmåner, som tillkomma fodermarsken vid hingstdepån å Strömsholm samt med fodermarsken vid ridskolan närmast likställda befattningshavare inom lantförsvaret. [8.]

Då vid den sålunda helt nyligen beslutade löneregleringen behörig hänsyn tagits till de med fodermarskens befattning förenade åliggandena, finner jag mig icke kunna tillstyrka den av chefen för ridskolan nu föreslagna arvodesförhöjningen.

Beridare.

Chefen för ridskolan har framhållit, att ridskolans förseende med egna skolhästar med nödvändighet krävde anställandet vid skolan av en underofficer såsom biträde till stallmästaren vid dressyren av de nytillkomna hästarna. Chefen för ridskolan

En underofficer vore även av andra skäl numera erforderlig. Den militära manskapsstyrkan hade år från år ökats och komme att ytterligare ökas. Underbefalet av manskapet vore allt för jämnårigt och för mycket kamrat med de meniga för att kunna uppehålla en verklig god disciplin och ordning och kunde därjämte icke uttaga det arbete av de meniga, som en underofficer skulle kunna göra. Ridskolan hade vidare ett ganska stort markområde, övningsfält, hinderbana och byggnader m. m., som krävde skötsel och tillsyn, och då chefen finge vara sin egen kasernofficer, behövde han väl ett biträde även för denna gren av tjänsten.

Ifrågavarande underofficer borde å staten upptagas under benämning beridare, samtidigt väbel, samt komma i åtnjutande av fanjunkares avlöningsförmåner.

Inspektören för kavalleriet har tillstyrkt den gjorda framställningen. Inspektören för kavalleriet.

Då den föreslagna befattningen syntes erforderlig såväl för upprätthållande av ordningen bland den för hästarnas skötsel anställda personalen som ock för nödig uppsikt över skolhästarnas och remonternas dressyr, har arméförvaltningen funnit sig böra tillstyrka bifall till chefens för ridskolan förevarande förslag. Arméförvaltningen.

Då jag icke ansett mig kunna biträda förslaget om att ridskolan redan nu skulle erhålla särskilda stambästar, finner jag mig icke heller kunna tillstyrka uppförande å skolans stat av ifrågavarande befattningshavare. Departementschefen.

[8.]

Maskinisten.

Å staten för ridskolan finnes icke upptaget något arvode för den person, som vid skolan tjänstgör såsom maskinist och eldare i badhuset och tvättinrättningen. Denne avlönas för närvarande med 100 kronor i månaden under kursen, utgående med 50 kronor från den i staten upptagna posten till diverse och med 50 kronor från elevmässen. Maskinisten åtnjuter bostad vid hingstdepån, för vilken han dock icke förrättar något arbete.

Chefen för ridskolan. Chefen för ridskolan har nu föreslagit, att ifrågavarande befattningshavare måtte uppföras å staten samt erhålla ett arvode av 1,100 kronor.

Inspektören för kavalleriet. Inspektören för kavalleriet har tillstyrkt den gjorda framställningen.

Arméförvaltningen. Jämväl arméförvaltningen har funnit sig böra tillstyrka maskinistens uppförande å staten med föreslaget arvode, under förutsättning dock att en sänkning av titeln »för diverse och oförutsedda behov» skedde med det belopp, varmed titeln bidragit till maskinistens avlönande, eller med 500 kronor.

Departementschefen. Mot vad arméförvaltningen sålunda föreslagit har jag icke något att erinra.

Stallbetjante.

Till stallbetjante är i den nuvarande staten upptaget ett belopp av förslagsvis 7,500 kronor. Detta belopp är jämlikt beslut av 1908 års riksdag beräknat för 10 stallbetjante under 300 dagar av året efter 2 kronor 50 öre för man och dag.

Chefen för ridskolan. Under framhållande av att det för närvarande icke vore möjligt att erhålla goda och rutinerade hästkötare för den sålunda beräknade ersättningen, har chefen för ridskolan hemställt, att förevarande post måtte höjas till 9,900 kronor, beräknat för 10 stallbetjante efter 3 kronor för man och dag i 330 dagar.

Inspektören för kavalleriet. Med hänsyn till vikten av att vid ridskolan hava en stam verkligt goda och pålitliga stallbetjante har inspektören för kavalleriet tillstyrkt bifall till den gjorda framställningen.

Arméförvaltningen har funnit den föreslagna förhöjningen i daglönen väl motiverad på grund av svårigheterna att med nuvarande avlöning anskaffa dugligt folk. Då kursen vid ridskolan emellertid vore beräknad endast till 10 månaders längd, syntes antalet dagar, för vilka avlöning skulle beräknas, fortfarande böra sättas till 300, varför arméförvaltningen endast funne sig böra tillstyrka en förhöjning av anslagsposten »stallbetjante» till 9,000 kronor.

[8.]

Arméförvaltningen.

Vad arméförvaltningen sålunda föreslagit finner jag mig böra tillstyrka.

Departementschefen.

Beklädnadsersättning åt fodermarsk och stallbetjante.

Då fodermarsken och stallbetjänterna tjänstgjorde tillsammans med militär personal, har chefen för ridskolan ansett det ur disciplinär synpunkt synnerligen önskvärt, att ifrågavarande civila personal erhöle särskild tjänstedräkt i likhet med den civila personalen vid remontdepåerna. Skolchefen har därför ansett sig böra föreslå, att beklädnadsersättning tillerkändes fodermarsken och förutnämnda 10 stallbetjante med 60 kronor för år.

Chefen för ridskolan.

Inspektören för kavalleriet har tillstyrkt den gjorda framställningen.

Inspektören för kavalleriet.

Då beklädnadsersättningen endast vore att betrakta som en löneförhöjning, genom vilken den kontanta lönen till stallbetjante bringades upp till 960 kronor, en avlöning, som med nuvarande arbetspris och de fordringar, vilka måste ställas på dessa stallbetjante, ej kunde anses för hög, har arméförvaltningen funnit sig böra tillstyrka bifall till chefens för ridskolan förevarande förslag.

Arméförvaltningen.

Mot vad sålunda föreslagits har jag icke något att erinra.

Departementschefen.

Dagavlöning åt lönlösa kavalleriofficerare.

Enligt anmärkning 2 till ridskolans stat erhåller lönlös officer, som kommenderas till ridskolan, dagavlöning från skolans stat. Furage för lönlösa till ridskolan beordrade kavalleriofficerares egna tjänstehästar bekostas av skolans anslag.

Under de senare åren hava emellertid lönlösa kavalleriofficerare i regel måst kommenderas till ridskolan på egen bekostnad, enär skolans anslag ej kunnat belastas med förenämnda ersättning.

Fjärde huvudtiteln.

[8.]

Chefen för
ridskolan.

Chefen för ridskolan har ansett rättvist, att lönlös kavalleriofficer, som, låt vara på egen begäran, kommenderas till ridskolan, därunder erhåller ersättning. För armén måste det nämligen betraktas som en vinst, att den unge kavalleriofficeren genomginge ridskolan omedelbart efter sin krigsskoleutbildning, enär han först efter genomgången ridskolekurs kunde anses kompetent i ridning. Chefen för ridskolan hemställde därför, att å staten måtte uppföras dagavlöning åt två lönlösa kavalleriofficerare under 11 månader med 2,010 kronor.

Inspektören
för kavalle-
riet.

Inspektören för kavalleriet har tillstyrkt den gjorda framställningen.

Arméförvalt-
ningen.

Jämväl arméförvaltningen har ansett förevarande förslag böra vinna bifall. Anslagsposten syntes dock böra minskas från 2,010 kronor till 1,818 kronor, beräknat efter en ridskolekurs av endast 10 månader.

Departements-
chefen.

Med hänsyn till vad myndigheterna därom anført, finner jag mig böra tillstyrka, att å ridskolans stat för ifrågavarande ändamål uppföres det av arméförvaltningen föreslagna beloppet eller 1,818 kronor.

Omkostnader.

Under titeln »Omkostnader» äro å staten för ridskolan för närvarande upptagna följande poster, nämligen

för städning och tillsyn av möbler	kronor	200: —
» uppvärmning, förslagsvis	»	4,000: —
» belysning, »	»	650: —
» underhåll av möbler och sängkläder	»	725: —
» » » ridtyg och stallpersedlar	»	600: —
» » » vapen, förslagsvis	»	150: —
» » och reparationer av byggnader och hin- derbana	»	4,000: —
» diverse och oförutsedda behov	»	4,370: —

eller tillhopa kronor 14,695: —

Chefen för
ridskolan.

Under framhållande av att de under förevarande titel uppförda posterna med undantag av posten för underhåll av vapen på grund av de under senare åren inträffade stegringarna av såväl arbets- som materialpriser numera vore för sitt ändamål otillräckliga och tarvade i vissa fall avsevärda höjningar, har chefen för ridskolan föreslagit, att de särskilda anslagstitlarna måtte beräknas sålunda:

för städning och tillsyn av möbler	kronor	400: —	[8.]
» uppvärmning	»	10,000: —	
» belysning	»	3,200: —	
» underhåll av möbler och sängkläder	»	1,500: —	
» » » ridtyg och stallpersedlar	»	1,200: —	
» » » vapen	»	150: —	
» » och reparationer av byggnader och hinderbana	»	5,000: —	
» » diverse och oförutsedda behov	»	6,500: —	

Därjämte har chefen för ridskolan föreslagit, att följande nya poster måtte beräknas under omkostnadstiteln, nämligen:

för underhåll av rum i slottet	kronor	500: —
» » » materiel för utbildning i pionjärtjänst	»	400: —
» automobilkörning	»	2,500: —

Beträffande de sålunda föreslagna höjningarna har chefen för ridskolan framhållit, att höjningen av posterna för städning och tillsyn av möbler samt för underhåll av möbler och sängkläder betingades av, förutom inträffade prisstegringar, väckt förslag om övertagande av en del kungl. Husgerådskammaren tillkommande möbler i de rum å Strömsholms slott, som disponerades av ridskolan.

Posten för belysning vore beräknad under förutsättning, att elektrisk belysning i enlighet med en av chefen för ridskolan därom gjord framställning bleve vid skolan anordnad.

Den föreslagna ökningen av anslagsposten för underhåll av ridtyg och stallpersedlar föranleddes i främsta rummet av uppsättandet av skolhästar och persedlar för dessa.

Posten till diverse och oförutsedda behov hade beräknats till 7,000 kronor. Därigenom att särskilt arvode åt maskinisten föreslagits till uppförande å staten, hade nyssnämnda belopp kunnat minskas med 500 kronor, som till maskinisten utgått från förevarande post.

Vad de nytillkomna posterna anginge, föranleddes anslaget till underhåll av rum i slottet av gjord underdånig framställning om meddelande av föreskrift, att ridskolan skulle bestrida underhållet av de åt skolan inom Strömsholms slott upplåtna rum och övriga lokaler med till desamma hörande eldstäder.

På senaste tiden hade vid ridskolan varit anordnad utbildning i pionjärtjänst samt i automobilkörning. Kostnaderna för härför erforderlig materiel borde från och med år 1919 beräknas å skolans stat.

[8.]
 Inspektören
 för kavalle-
 riet.
 Arméförvalt-
 ningen.

Vad chefen för ridskolan sålunda föreslagit har inspektören för kavalleriet funnit sig böra tillstyrka.

Arméförvaltningen har funnit de föreslagna förhöjningarna av anslagsposterna för städning och tillsyn av möbler samt för underhåll av möbler och sängkläder fullt motiverade under förutsättning av bifall till förslaget om övertagande av vissa Husgerådskammaren tillhöriga möbler.

Anslaget till uppvärmning ansåge arméförvaltningen icke böra beräknas efter nuvarande uppdrivna priser utan efter normala förhållanden. Under förutsättning att av chefen för ridskolan väckt förslag om övertagande av en del byggnader från hingstdepån vunne bifall, borde posten i staten uppföras med ett till 6,000 kronor förhöjt belopp. För täckande av eventuellt uppkommande brist torde Kungl. Maj:t meddela föreskrift, att erforderligt belopp finge förskjutats för att ersättas av tillgängliga medel eller, därest så ej kunde ske, av för ändamålet av riksdagen anvisat anslag.

I underdånig skrivelse den 23 februari 1917 hade chefen för ridskolan begärt anslag för installation av elektrisk belysning och kraft vid ridskolan och hingstdepån i överensstämmelse med framställningen bifogad kostnadsberäkning. I denna kostnadsberäkning hade ridskolans egen årskostnad för belysning jämte motordrift, fränsett amortering och ränta å anläggningskapitalet vid en anläggningskostnad av 35,000 kronor, uppgivits till 1,700 kronor efter kilowattmetaxa och 700 kronor efter maximitaxa. Den taxa, som skulle komma att tillämpas, vore beroende av antalet abonnenter. Då frågan om ridskolans elektrifiering ännu ej vore avgjord och även efter eventuellt bifall till elektrifieringen det vore ovisst, huruvida belysningskostnaderna komme att överstiga det nuvarande anslaget, funne arméförvaltningen sig ej böra tillstyrka någon förhöjning av den till belysning nu utgående anslagsposten.

De föreslagna höjningarna av posterna för underhåll av ridtyg och stallersedlar samt för underhåll och reparationer av byggnader och hinderbana funne arméförvaltningen sig böra tillstyrka.

Med hänsyn därtill, att Kungl. Maj:t den 2 februari 1917 avslagit den gjorda framställningen om ridskolans övertagande av underhållet av de åt skolan inom Strömsholms slott upplåtna lokaler, kunde däremot arméförvaltningen icke tillstyrka uppförande å skolans stat av medel för underhåll av rum i slottet.

Likaledes funne arméförvaltningen sig icke kunna tillstyrka uppförande å staten av de föreslagna posterna till materiel för utbildning

i pioniärtjänst och för automobilkörning, då undervisning i dessa ämnen icke inginge i ridskolans undervisningsplan. [8.]

Mot beräkningen av posten för diverse och oförutsedda behov hade arméförvaltningen icke något att erinra.

Då, såsom längre fram omnämnes, förslaget om ridskolans övertagande av vissa Husgerådskammaren tillhöriga möbler torde böra bifallas, finner jag mig böra tillstyrka, att anslagsposterna för städning och tillsyn av möbler samt för underhåll av möbler och sängkläder höjas till de av chefen för ridskolan föreslagna beloppen eller 400 kronor respektive 1,500 kronor. Departements-
chefen.

Vad angår posten till uppvärmning, anser jag i likhet med arméförvaltningen, att denna bör i staten beräknas efter normala förhållanden. Då, enligt vad jag får tillfälle att längre fram närmare omnämna, ridskolan redan nu bör övertaga vissa byggnader från hingstdepån, torde, på sätt arméförvaltningen föreslagit, förevarande anslagspost böra höjas till 6,000 kronor. I den mån detta belopp icke visar sig vara för ändamålet tillräckligt, torde, i överensstämmelse med vad jag förut anfört, uppkommande merkostnader böra bestridas från det extra anslag till förstärkning av ordinarie anslaget till arméns kasernutredning samt ved, ljus och vatten, varom jag har för avsikt att göra framställning.

Genom brev den 18 oktober 1917 har Kungl. Maj:t bifallit förenämnda av chefen för ridskolan gjorda framställning om införande av elektrisk belysning vid ridskolan och hingstdepån, och hava kostnaderna härför, beräknade till högst 37,500 kronor, anvisats å förskottstitel. Då, såsom arméförvaltningen framhållit, för närvarande icke kan bedömas, huruvida belysningskostnaderna efter elektrifieringens genomförande komma att överstiga de för närvarande beräknade, torde anslagsposten till belysning böra tillsvidare lämnas oförändrad. Eventuellt uppkommande merkostnader torde böra bestridas av anslaget till oförutsedda utgifter.

Den föreslagna höjningen av anslagsposten till underhåll av ridtyg och stallpersedlar torde, med hänsyn därtill att ridskolan icke nu skulle erhålla några särskilda stambästar, tillsvidare böra bibehållas vid samma belopp som hittills eller 600 kronor.

Då, såsom förut nämnts, ridskolan redan nu skall övertaga vissa byggnader från hingstdepån, torde en höjning av anslagsposten till underhåll och reparationer av byggnader och hinderbana böra äga rum. Med hänsyn därtill att icke samtliga föreslagna byggnader böra övertagas, torde emellertid den erforderliga höjningen kunna begränsas

[8.] till 500 kronor och anslagstiteln följaktligen böra upptagas till 4,500 kronor.

Av skäl, som arméförvaltningen anfört, finner jag mig icke kunna tillstyrka uppförande å ridskolans stat av de utav skolchefen föreslagna nya posterna för underhåll av rum i slottet, för underhåll av materiel för utbildning i pioniärtjänst samt för automobilkörning.

Däremot torde en annan ny post böra uppföras å staten. Under en följd av år har Kungl. Maj:t anvisat ett belopp av 1,500 kronor för anordnande av släpjakter under lärokurserna vid ridskolan. Ifrågasvarande belopp har hittills pläгат anvisas från förenade mötespassvolanskassornas fond. Då emellertid denna fond numera är till största delen disponerad och dess behållning i första rummet erfordras till gäldande av kostnader för underhåll av fondens byggnader samt för vissa arvoden, synes densamma ej vidare böra tagas i anspråk för nyssnämnda ändamål. På grund härav och då anordnandet av släpjakter ingår såsom ett led i undervisningen vid ridskolan, torde de härför erforderliga medlen eller 1,500 kronor om året hädanefter böra upptagas å ridskolans stat.

Vad slutligen angår posten till diverse och oförutsedda behov, torde densamma i och för anslagets avjämning böra upptagas till 6,067 kronor.

Engångskostnader.

Den föreslagna ändrade organisationen av ridskolan skulle föranleda jämväl vissa engångskostnader. Dessa avse
dels inköp av utredningspersedlar för skolhästar,
dels verkställande av vissa ombyggnader och reparationer,
dels ock övertagande av vissa inventarier från Husgerådskammaren.

Inköp av hästutredningspersedlar.

Uti sitt den 30 december 1915 avgivna förslag angående ridskolans omorganisation beräknade inspektören för kavalleriet engångskostnaderna för uppsättning av skolhästar och remonter samt för sadlar och sadelmunderingar till 75,000 kronor, därav 60,270 kronor för inköp av hästar och återstoden 14,730 kronor för utredningen.

Chefen för
ridskolan.

Chefen för ridskolan har nu anfört, att vid bifall till det av honom föreslagna sättet för anskaffande av skolhästar den förut beräknade kostnaden för inköp av hästar tillsvidare bortföлле. Medel erfordrades

följaktligen endast för inköp av munderingspersedlar för 34 hästar. [8.]
 Kostnaden härför beräknades till 14,000 kronor, och hemställde chefen för ridskolan om anvisande av detta belopp.

Mot vad sålunda föreslagits har arméförvaltningen icke framställt någon erinran. Arméförvaltningen.

Då jag icke funnit mig kunna för närvarande biträda förslaget om ridskolans förseende med särskilda stamhästar, följer därav, att jag icke heller kan tillstyrka förevarande anslagsäskande. Departementschefen.

Ombyggnader och reparationer.

Chefen för ridskolan har framhållit nödvändigheten av att ridskolan finge redan före hingstdepåns indragning disponera en del av de byggnader, som framdeles skulle från depån övertagas. I första hand hade ridskolan behov av en rymligare matsalsbyggnad. För närvarande vore en stallbetjänt vid hingstdepån matentreprenör för hästskötarna och disponerade härför endast sin av kök och en kammare bestående bostad. Köket, vilket användes till matrum, vore så trångt, att personalen måste äta i tre omgångar. Då mathållningen på grund av det bristande utrymmet vore mycket tröttande och besvärlig, hade entreprenören förklarat sig ej vilja fortsätta med densamma längre än över innevarande vinter. Chefen för ridskolan föreslog, att såsom matsalsbyggnad för hästskötarna måtte få användas den stuteriöverstyrelsen tillhöriga stalldrängsbyggnaden n:r 6, vilken för ändamålet borde undergå vissa erforderliga omändrings- och reparationsarbeten. Chefen för ridskolan.

I den mån skolphästar tillfördes ridskolan, torde stallrum beredas dessa i det stuteriöverstyrelsen tillhöriga norra hingststallet, vilket till större delen stode tomt. För ändamålet tarvades, att spiltinredningen kompletterades samt en del andra inredningsarbeten verkställdes.

Hingstridhuset, vilket även tillhörde stuteriöverstyrelsen, vore jämväl för ridskolan behöfligt. Detsamma tarvade emellertid en del reparationer, särskilt omändring av värmeanordningarna, vilka icke kunde uppskjutas tills hingstdepåns indragning.

Kostnaderna för ifrågavarande ombyggnads- och reparationsarbeten hade ursprungligen beräknats sålunda:

[8.]	för omändring av stalldrängsbyggnaden nr 6	kronor	2,755: —
	» reparation av inredning i det s. k. norra hingststallet	»	3,305: —
	» införande av ny värmeanordning i hingstridhuset	»	5,100: —
	» reparation av hingstridhuset	»	4,079: 76
			<hr/>
		eller tillhopa kronor	15,239: 76

Med anledning av efter beräkningarnas uppgörande inträffade stegringar av arbets- och materialpriser borde emellertid nämnda belopp ökas med ungefär 30 procent eller med förslagsvis 4,620 kronor 24 öre.

Under åberopande av vad sålunda anförts, hemställde chefen för ridskolan, att för nu ifrågavarande ändamål måtte anvisas ett belopp av 19,860 kronor.

Inspektören
för kavalle-
riet.

Inspektören för kavalleriet har tillstyrkt bifall till den gjorda framställningen.

Arméförvalt-
ningen.

Då anskaffandet av en matsalsbyggnad för hästskötarna ej längre kunde undanskjutas, har arméförvaltningen ansett sig böra tillstyrka chefens för ridskolan förslag om förenämnda stalldrängsbyggnads omändring för ändamålet.

De föreslagna reparationerna av norra hingststallet och hingstridhuset, vilka byggnader erfordrades för ridskolans behov, funne sig arméförvaltningen jämväl böra tillstyrka.

Mot de uppgjorda kostnadsberäkningarna hade arméförvaltningen icke något att erinra.

Stuteriöver-
styrelsen.

Uti infortrat yttrande den 20 oktober 1917 har stuteriöverstyrelsen meddelat, att då frågan om upphörande av Strömsholms hingstdepå ännu icke blivit avgjord och sannolikt icke heller torde komma att under närmaste tiden av Kungl. Maj:t och riksdagen prövas, styrelsen icke ansåge sig kunna tillstyrka, att någon av förenämnda byggnader definitivt avhändes depån, men att styrelsen ej hade något att erinra mot, att hingstridhuset av ridskolan disponerades på sätt och under villkor som hittills samt att stalldrängsbyggnaden nr 6 och norra delen av norra hingststallet, omfattande 40 spiltor, tillsvidare till ridskolan upplätes.

[8.]

Departements-
chefen.

Med hänsyn till nödvändigheten att anordna erforderlig matsal för ridskolans hästskötare finner jag mig böra tillstyrka, att den till hingstdepån hörande stalldrängsbyggnaden nr 6 tillsvidare upplåtes till ridskolan och underkastas för ändamålet erforderliga omändrings- och reparationsarbeten.

Då ridskolan icke för närvarande skulle erhålla några särskilda stambästar, föreligger icke för skolan något behov av det hingstdepån tillhöriga norra hingststallet.

Vad hingstridhuset angår, disponeras detta redan sedan flera år tillbaka av ridskolan. Vid sådant förhållande och med hänsyn till de bristfälligheter, som nu vidlåda såväl själva byggnaden som värmeanordningarna därstädes, torde för avhjälpande av nämnda brister erforderliga medel böra äskas under fjärde huvudtiteln.

De för stalldrängsbyggnadens och hingstridhusets iordningställande ursprungligen beräknade kostnaderna, mot vilka jag icke har något att erinra, uppgå till (15,239:76—3,305=) 11,934 kronor 76 öre. Med hänsyn till de efter beräkningarnas uppgörande inträffade stegringarna av arbets- och materialprisen torde detta belopp emellertid böra, på sätt chefen för ridskolan föreslagit, höjas med 30 procent eller till 15,515 kronor.

Övertagande av inventarier.

Större delen av de möbler, som av ridskolans elever disponeras å Strömsholms slott, tillhöra Husgerådskammaren. En mindre del av dessa möbler hava överlämnats till begagnande av ridskolan genom kungl. brev den 8 januari 1867. Sedermera har ett ytterligare antal möbler tid efter annan ställts till ridskolans förfogande av chefen för Husgerådskammaren under förbehåll, att de vid behov återlämnas i fullgott skick. Underhållet av möblerna har bekostats huvudsakligen av Husgerådskammaren.

Med förmålan att den nuvarande chefen för Husgerådskammaren, vilken ansåge detta förhållande oriktigt, gjort framställning om att ridskolan måtte mot skälig ersättning övertaga ifrågavarande möbler och deras underhåll, har nu chefen för ridskolan hemställt, att möblerna måtte få av Husgerådskammaren inlösas för ett överenskommet pris av 1,140 kronor.

Chefen för
ridskolan.

Denna framställning har arméförvaltningen funnit sig böra tillstyrka.

Arméförvalt-
ningen.

[8.] Vad sålunda föreslagits giver mig icke anledning till någon
 Departements- erinran.
 chefen.

Sammanfattning.

I enlighet med vad sålunda anförts, har jag låtit uppgöra förslag till ny stat för ridskolan (se bil. 7), slutande å 59,000 kronor eller 12,250 kronor mera än den nuvarande. Det ordinarie anslaget till ridskolan torde därför böra höjas med detta belopp.

Därjämte skulle såsom engångskostnader erfordras

för verkställande av vissa reparationsarbeten	kronor 15,515: —
» övertagande av vissa inventarier	» 1,140: —
	<hr/>
	eller tillhopa kronor 16,655: —

Detta belopp torde böra anvisas å extra stat för år 1919.

Jag får alltså hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att, med godkännande av berörda förslag till ny stat för ridskolan (bil. 7), öka ordinarie reservationsanslaget till ridskolan,	
nu	kronor 46,750: —
med	» 12,250: —
till	<hr/>
	kronor 59,000: —

[9.]

3. Vissa engångskostnader för ridskolan.

Under åberopande av vad jag under nästföregående punkt anført, får jag hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att för bestridande av *vissa engångskostnader för ridskolan* å extra stat för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 16,655 kronor.

4. Skjutskolan för infanteriet och kavalleriet.

Ifrågavarande anslag är i riksstaten för år 1918 upptaget med 68,100 kronor.

Uti skrivelse till inspektören för infanteriet den 20 augusti 1917 har chefen för infanteriskjutskolan anmält, att med hänsyn till pågående utredning angående skjutskolans framtida förläggning och organisation frågan om vidtagande av erforderliga mera betydande förändringar i skolans stat icke nu syntes böra till behandling upptagas. För den händelse en omorganisation av skolan icke inom den närmaste framtiden komme till stånd, erfordrades visserligen en del mera tillfälliga åtgärder, men syntes därmed kunna tillsvidare anstå. Det ordinarie anslaget till skjutskolan kunde därför för år 1919 beräknas till samma belopp som för innevarande år.

Chefen för infanteriskjutskolan.

Häremot har inspektören för infanteriet ävensom arméförvaltningen icke haft något att erinra.

Inspektören för infanteriet och arméförvaltningen.

Jämlikt den 19 juni 1917 givet bemyndigande hava inom lantförsvarsdepartementet sakkunniga tillkallats för verkställande av utredning och avgivande av förslag rörande skjutskolans för infanteriet och kavalleriet förläggning och organisation. Denna utredning är ännu icke slutförd. På grund härav och med hänsyn till vad chefen för skjutskolan anfört rörande de mera tillfälliga åtgärder, som erfordras, därest omorganisationen icke inom den närmaste tiden varder genomförd, torde i riksstaten för år 1919 böra upptagas

Departementschefen.

Skjutskolan för infanteriet och kavalleriet, oförändrat ordinarie reservationsanslag ..... kronor 68,100: —

5. Förstärkning av reservationsanslaget till skjutskolan för infanteriet och kavalleriet.

[10.]

Under rubriken avlöning och arvoden äro å den för skjutskolan för infanteriet och kavalleriet fastställda staten upptagna 3 förste lärare

- [10.] med dagtraktamente à 4 kronor i högst 140 dagar och arvode om 400 kronor, 5 andre lärare med dagtraktamente à 3 kronor i högst 130 dagar och arvode om 200 kronor samt 5 repetitörer med dagtraktamente à 3 kronor i högst 130 dagar men däremot icke något arvode.

Uti nästlidet års statsverksproposition föreslog Kungl. Maj:t, att arvodena åt förste och andre lärare måtte höjas till 1,000 kronor, respektive 500 kronor, att repetitörer måtte erhålla ett arvode om 200 kronor samt att ordinarie anslaget till skjutskolan för infanteriet och kavalleriet med anledning härav måtte höjas med 4,300 kronor.

Riksdagen, som icke hade något att erinra mot beloppet och fördelningen av den föreslagna höjningen av lärararvodena, fann sig emellertid icke böra bifalla Kungl. Maj:ts förslag om beloppets uppförande å ordinarie stat, utan ansåg, att detsamma borde utgå såsom extra anslag till förstärkning av det ordinarie anslaget.

Arméförvaltningens framställning.

Arméförvaltningen har nu hemställt, att för ifrågavarande ändamål måtte jämväl för år 1919 beviljas ett extra anslag av 4,300 kronor.

Departementschefen.

Vad sålunda föreslagits finner jag mig böra tillstyrka. Jag får alltså hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att till förstärkning av ordinarie reservationsanslaget till skjutskolan för infanteriet och kavalleriet på extra stat för år 1919 anvisa ett förslagsanslag av högst 4,300 kronor.

- [11.] **6. Anordnande av vissa utbildningskurser vid skjutskolan för infanteriet och kavalleriet.**

Framställning av chefen för infanteriskjutskolan.

Uti sin förenämnda skrivelse den 20 augusti 1917 har chefen för infanteriskjutskolan gjort framställning om anvisande av medel för anordnande under år 1919 av vissa extra utbildningskurser vid skjutskolan samt därvid anfört i huvudsak följande:

För år 1917 liksom för innevarande år hade för anordnande av en *kulsprutekurs* ställts till förfogande ett belopp av 14,000 kronor. Dessa kurser hade avsett utbildning huvudsakligast av subalternofficerare, och utbildningen vid dem hade omfattat dels meddelande av kännedom om

kulsprutematerielen, dels bibringande av de kunskaper och färdigheter, [11.] som vore erforderliga för skjutning och eldstrid med kulspruta även för avståndsmätning. Kursens varaktighet hade varit 30 dagar. Det för dessa kurser anvisade anslaget hade visat sig väl avvägt och kunde icke minskas.

Erfarenheterna från de dittills avhållna kulsprutekurserna hade otvetydigt givit vid handen, att 30 dagar vore allt för kort tid att bibringa de till desamma såsom elever beordrade officerarna tillräckliga färdigheter och kunskaper i de övningsgrenar, som utbildningen omfattade. Det syntes emellertid för närvarande icke möjligt att anordna sådana kurser med längre varaktighet än 30 dagar, enär, så länge kurserna icke kunde anordnas vid skjutskolan med dess skjutfält, den enda möjliga och lämpliga förläggningssorten vore artilleriets skjutfält å Skillingaryd, vilket under sommaren icke kunde få disponeras annat än under tiden från omkring den 10 juli till omkring den 10 augusti. Annan årstid än sommaren kunde kulsprutekurs icke lämpligen anordnas på grund av brist på övningstrupp.

Om sålunda kulsprutekursens varaktighet för närvarande icke kunde utsträckas, vore det likvisst önskvärt, att utvidgning på annat sätt ägde rum beträffande utbildningen vid kursen. Erfarenheten gäve nämligen vid handen, att sådana grenar av kulsprutetjänsten som hästkänedom, hästvård och hovbeslag, stalltjänst, körning och klövjning, bivackttjänst, vård av kulsprutemateriel, fordon, sadlar, selar m. m. icke alltid bedreves på ett fullt ändamålsenligt sätt. Det mötte nämligen, av lätt insedda orsaker, stora svårigheter för infanteriets regements- och bataljonschefer, för vilka kulsprutetjänsten vore ny och främmande, att så övervaka och inspektera utbildningen därutinnan, att bästa möjliga resultat av densamma vunnas. Utbildningen komme sålunda ofta, man kunde säga i regel, att helt och hållet vila på chefen för kulsprutekompaniet. Vore denne en hästvan officer, kunnig i ridning, körning, hästdressyr och hästvård o. d. samt dessutom praktisk i skötseln av materiel samt omdömesfull på samma gång som djärv och beslutsam vid körning och klövjning i terräng, bleve utbildningen med all sannolikhet god. Hade han åter icke vid början av sin tjänstgöring såsom kulspruteofficer dessa egenskaper, eller erhöle han icke snarast möjligt sakkunnig handledning och utbildning i dessa grenar av tjänsten, vore det däremot sannolikt, att utbildningen vid kulsprutekompaniet icke komme att uppnå önskvärd ståndpunkt.

[11.]

De kulsprutekompanichefer, som för närvarande i allmänhet vore tjänstgörande, hade erhållit utbildning i hästvård, stalltjänst, körning och klövjning m. m. vid någon av de två första kulsprutekurser, som anordnats, och därigenom bibringats någon sakkunskap uti ifrågavarande grenar av tjänsten. Sedan dessa kulsprutekompanichefer lämnat sina befattningar, och då någon dylik utbildning icke ägde rum vid nuvarande kulsprutekurser, komme, om inga särskilda åtgärder bleve vidtagna, utbildningen vid kulsprutekompanierna, i vad den rörde all tjänst, i vilken användning av hästen inginge, att till största delen bero på personvalet vid tillsättandet av kulsprutekompanichefer. Vid infanteriregementena syntes det likvisst icke vara att påräkna, att officer i regel stode till buds, vilken förutom övriga egenskaper, som gjorde honom lämplig till kulsprutekompanichef, även besatte egenskapen att vara vad man plägade kalla hästkarl.

Kulsprutekompanicheferna ävensom bataljonscheferna borde emellertid av skäl, som icke syntes behöva ytterligare utvecklas, icke stå helt eller delvis främmande för de delar av kulsprutetjänsten, för vilkas riktiga bedrivande kännedom om hästens vård samt användning under körning och klövjning vore ett nödvändigt villkor. Det syntes därför vara på tiden, att en kurs anordnades, vid vilken under någon, om ock kort, tid utbildning meddelades i ovan berörda grenar av tjänsten åt kaptener eller äldre subalterner, som avsåges till eller tjänstgjorde såsom kulsprutekompanichefer, och vilka icke genomgått någon av de båda först avhållna kulsprutekurserna.

Kursen syntes lämpligen kunna förläggas tillsammans med en sådan för subalternofficerare anordnad kurs som den, som under år 1917 ägt rum, och dess varaktighet torde kunna begränsas till tre veckor. Någon förstärkning av de hittills för kulsprutekurs använda lärarkrafterna bleve i så fall givetvis behöflig. Då emellertid övningsarna kunde i viss mån bedrivas gemensamt med kursen för subalternofficerare, syntes ökningen av lärarpersonalen kunna inskränka sig till: en förste lärare, en repetitör och en veterinär, vilken senare kunde sägas vara i viss mån behöflig redan för vården av de till nuvarande kurser beordrade icke fåtaliga hästarna och vilken vid kursen för kompanichefer skulle meddela undervisning i hästkännedom, hästvård, hovbeslag och dylikt.

Givetvis borde, om en sådan kurs för kulsprutekompanichefer, som här antytts, komme till utförande, tillfället även begagnas att meddela till densamma såsom elever beordrade officerare ökad färdighet i förande av kulsprutekompani under eldstrid, vadan såväl eldstridsövningar som

även fältskjutningar borde ingå i övningsprogrammet. Då redan nu två kulspruteplutoner beordrats såsom övningstrupp till kulsprutekurs, skulle ytterligare fordras endast kompanistab och en kulsprutepluton för erhållande av ett fullständigt övningskompani.

Antalet elever i här antydda kulsprutekompanichefskurs kunde lämpligen bestämmas till 14, d. v. s. en från vart annat infanteriregemente.

Huruvida dylika kurser komme att visa sig behövligen varje år, eller om man kunde inskränka sig till anordnande av två kurser å rad med exempelvis två års uppehåll, därom syntes nu vara omöjligt att avgiva ett slutligt omdöme. I varje fall vore det av behovet påkallat, att en sådan kurs anordnades senast vart och ett av åren 1919 och 1920, varigenom varje infanteriregemente skulle erhålla en officer utbildad vid kursen.

I det föregående hade framhållits, att infanteriets regements- och bataljonschefer ännu icke i allmänhet kunde anses besitta tillräcklig sakkännedom för att genom inspektioner leda utbildningen vid kulsprutekompanierna. Det syntes därför högeligen önskvärt, att detta missförhållande åtminstone i någon mån bleve avhjälpt. Detta kunde ske däri- genom, att ett antal majorer beordrades att under två veckor följa utbildningen vid kulsprutekursen. Antalet majorer kunde, till en början försöksvis, lämpligen bestämmas till 6. En sådan anordning komme att i stort sett överensstämma med organisationen av undervisningen vid infanteriskjutskolan, där en längre kurs för subalternofficerare och i samband därmed kortare kurser för kompani- och skvadronschefer samt majorer ägde rum två gånger årligen. Detta sätt att ordna undervisningen hade vid infanteriskjutskolan befunnits fördelaktigt, och från armén hade icke heller några erinringar däremot förnummits.

En annan fråga rörande utbildningen vid infanteriskjutskolan år 1919, som i varje fall nu syntes böra upptagas till behandling, vore frågan om anordnande av en *vinterkurs*. Utbildning i skjutning och eldstrid vintertid under svåra väderleks- och snöförhållanden kunde sägas vara i viss mån en nyhet för armén, tillkommen genom 1914 års härordning. Visserligen hade redan förut sådan utbildning ägt rum men endast i mycket ringa utsträckning, och även vid de i Norrland förlagda regementena hade man i allmänhet under tiden före nämnda härordnings tillämpning undvikit att bedriva skarpskjutning såväl på skol- skjutningsbanan som i terrängen under högvintern utan i stället uppskjutit densamma, till dess förhållandena ur utbildningssynpunkt blivit gynnsammare på senvintern och våren.

[11.] Med det krav på snart inträdande mobiliseringsduglighet, som numera uppställdes även på de i november inryckta värnpliktiga, hade det blivit oundgängligt att utan hänsyn till de svårigheter, som mötte vid skjututbildning under den egentliga vintern, gripa sig an med sådan utbildning. Dessa svårigheter hade helt visst varit större, än vad man i allmänhet väntat, och det krävdes utan tvivel, att alla lämpliga åtgärder bleve vidtagna, för att dessa svårigheter skulle övervinnas.

En sådan åtgärd av betydelsefullt slag skulle vara, att en vinterkurs, till en början försöksvis, anordnades vid infanteriskjutskolan, förlagd till lämplig plats i Norrland, vid vilken kurs erfarenheter från arméns samtliga infanteri- och kavalleriregementen kunde samlas, sovras och vidgas för att därefter komma regementena till del i form av vägledande föreskrifter. Visserligen hade år 1914 en dylik kurs försöksvis varit anordnad, vid vilken goda erfarenheter vunnits, vilka sammanfattats i en av dåvarande skjutskolechefen ingiven underdånig rapport, som enligt givna föreskrifter för närvarande tjänade såsom ledning vid vinterutbildningen, men dels hade under de sedan dess förflutna åren helt visst ökad erfarenhet angående vinterutbildningen i skjutning och eldstrid vunnits, som borde föranleda utfärdande av mera bindande föreskrifter rörande denna utbildning, än vad som hittills kunnat ske, dels hade nya skjutinstruktioner sedan dess blivit tillämpade, vilken omständighet kunde föranleda ändrade föreskrifter.

Såväl utbildningen i skolskjutning vintertid som uppträdandet på skidor under eldstrid erbjöde så avsevärda skiljaktigheter från de förhållanden, som i dessa avseenden rådde sommartid och å barmark, att den undervisning, som vid skjutskolan meddelades i skjutning och eldstrid sommartid, ingalunda kunde anses såsom tillfyllest, då det gällde vinterförhållanden. Ansåge man den förra utbildningen vid skjutskolan nyttig och nödvändig för armén, så följde därav med nödvändighet, att denna utbildning fullständigades genom en skjutskolekurs vintertid.

Utbildningen vid en dylik vinterkurs borde lämpligen omfatta såväl skolskjutning och fältmässig skjutning som målbestämning och avståndsbestämning. Kursens varaktighet syntes kunna begränsas till 14 dagar, och till densamma borde beordras en kaptan (ryttmästare) från varje infanteri- (kavalleri-)regemente. Genom att till kursen beordra officerare av kaptens (ryttmästares) tjänsteställning vunnas den fördelen, att eleverna genom större erfarenhet och mognare omdöme hade lättare att tillgodogöra sig utbildningen, varjämte deras inhämtade kunskaper och färdigheter genom föredrag och förevisning lämpligare

kunde komma regementena till del, än om officerare med lägre tjänsteålder och mindre auktoritet tjänstgjort såsom elever.

[11.]

Slutligen borde jämväl anordnas en *kurs för utbildning av underofficerare i skjutning och eldstrid*. En sådan kurs hade tidigare föreslagits skola ingå i den ordinarie utbildningen vid skolan. I av den nuvarande chefen avgivet förslag till skjutskolans omorganisation hade sådan kurs däremot icke upptagits. Detta hade föranletts icke därav, att en sådan kurs ansetts betydelselös — att stora fördelar skulle vara förenade med anordnandet av en sådan kurs, hade tvärtom framhållits — utan därav, att med hänsyn till ett flertal andra kurser, som ansetts ännu viktigare, det icke lämpligen kunnat med samma lärarpersonal årligen utföras även en underofficerskurs, och därav, att det syntes nödvändigt att begränsa kostnaderna för en omorganisation av skjutskolan.

Förhållandena hade emellertid utvecklat sig så, att ett meddelande av ökade insikter och färdigheter i skjututbildning och eldledning åt underofficerare syntes vara av behovet särdeles påkallat. I första hand gällde detta utbildningen i skolskjutning. De försvårade förhållanden med hänsyn till årstid, väderlek o. d., under vilka särskilt de viktiga grundläggande delarna av skolskjutningen numera måste äga rum, krävde helt naturligt det största möjliga mått av skicklighet och erfarenhet hos instruktörerna. Den stora befälsbristen och den i allmänhet låga kvalitet av underbefälet av manskapet, som varit rådande under senaste år och som knappast kunde beräknas avhjälpta under de närmast kommande, medförde också allt större arbetsbördor för officerare och underofficerare. Det syntes då utan vidare klart, att allt borde göras för att höja det befintliga fåtaliga befälets skicklighet och lämplighet för utbildningsarbetet. Underofficerarna, särskilt sergeanterna, som hade en mångårig erfarenhet och instruktörsvana från tjänstgöringstiden såsom underbefäl av manskapet samt underofficersåren, lämpade sig särskilt väl för vissa viktiga uppdrag inom skolskjutningsutbildningen. Inom tyska armén hade man länge använt särskilda »skjutunderofficerare», vilka personligen handlett åtminstone vissa av skolskjutningsutbildningens enskildheter med samtliga kompaniets rekryter.

Ett sådant förfarande syntes, särskilt med nu rådande brist på dugligt underbefäl, med fördel kunna tillämpas även vid vårt infanteri. Officeren finge då tillfälle att leda och övervaka andra övningar, samtidigt som soldatskolans elever i tur och ordning sändes till skjutunderofficeren för förberedande övningar av olika slag, särskilt kort-

[11]. hållsskjutning med skarpa patroner och kammarskjutning. Ett sådant sätt att ordna utbildning fordrade dock naturligtvis, att underofficeren stode på högsta möjliga nivå såsom instruktör, och för uppnående härav syntes en särskild utbildningskurs för underofficerare vara det kraftigaste medlet. Även om man icke skulle anse lämpligt att övergå till systemet med särskilda skjutunderofficerare, bleve en sådan utbildningskurs av stor betydelse för skjututbildningen vid regementena.

Men det vore icke blott med hänsyn till skolskjutningsutbildningen, som en dylik kurs vore önskvärd. Även skickligheten i ledandet av eldstrid behövde uppdrivas. 1914 års härordning torde genom den stora ökning av antalet truppenheter, som den medfört, visserligen hava föranlett, att de flesta underofficerare i fält komme till användning i kompaniadjutants eller liknande befattningar, men detta förhållande förringade icke behovet av, att underofficerarna ägde en ingående kännedom om den nutida eldstridens natur och om sättet att leda densamma. Vid inträffade förluster i officersgraderna måste dessutom underofficerarna i första hand fylla officersplatserna, och det bleve då av särskild vikt, att de vore erfarna eldledare.

Av nu anförda skäl syntes det vara lämpligt, att för underofficerare en kurs försöksvis anordnades år 1919, avseende utbildning såväl i skolskjutning som fältmässig skjutning samt avstånds- och målbestämning. Kursens varaktighet borde bestämmas till en månad, och såsom elever borde beordras en lämplig sergeant från varje infanteriregemente. Den lämpligaste tidpunkten vore under skördeuppehållet, då bortkommendering av befäl från regementena medförde de minsta svårigheterna. Vid denna tidpunkt kunde kursen icke förläggas till Rosersberg, enär allt förläggningsutrymme då vore upptaget vid skjutskolan. Vintertid skulle en förläggning vid Rosersberg icke heller vara möjlig, enär större delen av skjutskolans lokaler icke vore vinterbonade och övningstrupp icke kunde erhålla annan inkvartering. Det bleve därför nödvändigt dels att förlägga kursen till annan plats, exempelvis Karlsborg, och dels att för undervisningen beordra särskild lärarpersonal. Kursen syntes i varje fall böra ställas under befäl och ledning av chefen för infanteriskjutskolan.

På grund av vad sålunda anförts, föresloge chefen för skjutskolan, att under år 1919 anordnades:

dels en *kulsprutekurs* för subalternofficerare av samma slag, som ägt rum under år 1917, samt i anslutning därtill en kurs om tre veckor för kulsprutekompanichefer, varjämte majorer beordrades att under två veckor följa utbildningen vid nämnda kurser;

dels försöksvis en *kurs* om två veckor för utbildning i *skjutning och eldstrid vintertid*, till vilken såsom elever beordrades kaptener och ryttmästare; [11.]

dels försöksvis en *kurs* om fyra veckor för utbildning av *underofficerare i skjutning och eldstrid*, till vilken såsom elever beordrades sergeanter.

Kostnaderna för anordnande av ifrågavarande extra kurser hade av skolchefen beräknats sålunda:

Kulsprutekursen.

Subalternofficerskursen:

Avlöningar och arvoden	kronor 6,406: —	
Rese- och trakta- mentsersätt- ningar	» 3,600: —	
Hästlega	» 500: —	
Markskador	» 1,200: —	
Målskjutningsma- teriel	» 1,000: —	
Hyra	» 700: —	
Expenser	» 200: —	
Oförutsedda ut- gifter	» 394: —	kronor 14,000: —

Kompanichefskursen:

Avlöningar och arvoden	kronor 2,366: —	
Rese- och trakta- mentsersätt- ningar	» 1,200: —	
Ammunition	» 1,120: —	
Oförutsedda ut- gifter	» 814: —	kronor 5,500: —

Majorskursen:

Avlöningar	kronor 420: —	
Rese- och trakta- mentsersätt- ningar	» 450: —	
		Transport kronor 19,500: —

Fjärde huvudtiteln.

[11.]

	Transport kronor	19,500: —	
Oförutsedda ut-			
gifter	kronor	430: —	
		kronor	1,300: —
			kronor 20,800: —

Vinterkursen.

Dagtraktamenten	kronor	4,178: —	
Rese- och traktamentsersättningar	»	5,500: —	
Hästlega, markskador och målskjut-			
ningsmateriel	»	1,000: —	
Ammunition	»	4,000: —	
Oförutsedda utgifter	»	322: —	
			» 15,000: —

Underofficerskursen.

Avlöningar och arvoden	kronor	3,225: —	
Rese- och traktamentsersättningar	»	3,400: —	
Hästlega	»	400: —	
Markskador	»	600: —	
Målskjutningsmateriel	»	400: —	
Expenser	»	200: —	
Ammunition	»	6,400: —	
Oförutsedda utgifter (inberäknat			
fyllnad till högre dagtraktamente			
under de 8 första dagarna, därest			
inkvartering icke kunde beräknas			
genom kronans försorg)	»	1,375: —	
			» 16.000: —
			<u>Summa kronor 51,800: —</u>

Beträffande de sålunda uppgjorda kostnadsberäkningarna har chefen för skjutskolan framhållit, dels att kostnader för ammunition under kulsprutekursen för subalternofficerare icke upptagits, enär dessa vore inräknade i ordinarie vapenanslaget, dels att posterna för oförutsedda utgifter under kulsprutekurserna för kompanichefer och majorer ansetts böra höjas med 500 kronor respektive 300 kronor utöver vad ursprungligen för ändamålet beräknats med hänsyn till den stegring av kostnaderna för resor och transporter, som inträtt, efter det beräkningarna uppgjorts.

Med överlämnande av chefens för skjutskolans förenämnda framställning har inspektören för infanteriet uti underdånig skrivelse den 24 augusti 1917 anfört huvudsakligen följande:

[11.]
Inspektören
för
infanteriet.

Årliga kulsprutekurser vore oundgängligen nödvändiga för vidmakthållandet och utvecklandet av kulsprutevapnets tjänstbarhet. Kurs om 30 dagar vore för sitt ändamål icke fullt tillräcklig, men under närvarande förhållanden syntes på grund av de skäl, som chefen för infanteriskjutskolans framhållit, någon förlängning av kursen icke lämpligen böra ifrågasättas.

Förslaget att anordna kulsprutekurs för kulsprutekompanichefer och att låta visst antal majorer följa utbildningen vid kulsprutekursen funne inspektörens fulla tillslutning. Närmast gällde det att tillgodose ett särskilt för tillfället mycket kännbart behov. Genom förverkligandet av detta förslag skulle kännedomen om kulsprutevapnets ändamålsenliga användning hastigare tränga igenom vid infanteriet, än vad som nu kunde anses vara fallet, samt kulsprutetjänsten i allmänhet högst väsentligt främjas. Huruvida kurser av detta slag skulle behöva bli årliga, syntes för närvarande icke kunna med säkerhet bedömas.

Särskilda vinterkurser syntes icke böra tillhöra infanteriskjutskolans årliga utbildningsprogram. Å andra sidan vore det dock en synnerligen viktig angelägenhet, att dylika kurser komme att anordnas efter vissa mellanperioder. Tidpunkten syntes vara inne att år 1919 — närmast föregående kurs, tillika den första, hade hållits år 1914 — anordna en vinterkurs i skjutning för att ytterligare inhämta erfarenheter om de säregna vinterförhållandenas i övre Norrland inflytande på skjututbildningen m. m.

Anordnandet av *årliga utbildningskurser i skjutning för underofficerare* hade av inspektören för infanteriet tidigare föreslagits. Inspektören funne sig därför böra på det allra livligaste tillstyrka, att en sådan kurs komme att hållas år 1919, i överensstämmelse med vad chefen för infanteriskjutskolans föreslagit. Erfarenheten under de två år, som förgått, sedan förslag härutinnan av inspektören avgivits, hade ytterligare styrkt behovet av en utbildningskurs i skjutning för underofficerare.

Mot de uppgjorda *kostnadsberäkningarna* syntes icke någon erinran vara att göra. Beräkningarna vore dock uppgjorda med hänsyn till nuvarande förhållanden.

På grund av vad sålunda anförts, hemställde inspektören för infanteriet om anvisande av 51,800 kronor för anordnande under år 1919

- [11.] av de utav chefen för infanteriskjutskolan föreslagna extra utbildningskurserna.

Arméförvalt-
ningen. Arméförvaltningen har förklarat sig i huvudsak icke hava något att erinra mot den gjorda framställningen. Uti de uppgjorda kostnadsberäkningarna hade emellertid upptagits följande kostnader för ammunition, nämligen:

för kulsprutekursens kompanichefskurs 14,000 patroner à 8 öre	1,120 kronor
för vinterkursen 50,000 patroner à 8 öre	4,000 »
för underofficerskursen 80,000 patroner à 8 öre	6,400 »
Summa 144,000 patroner à 8 öre	11,520 kronor

I de beräkningar angående medelsbehovet för ordinarie vapenanslaget för år 1919, som av arméförvaltningen uppgjorts, hade det erforderliga antalet skarpa patroner upptagits till 23,000,000, vari inginge, förutom den ammunitions mängd, som angivits av de av Kungl. Maj:t den 18 september 1916 tillkallade sakkunniga, en reserv av omkring 5 procent, avsedd för sådana behov, som ej av de sakkunniga kunnat beräknas. På grund härav kunde ovan nämnda ammunition bekostas av vapenanslaget, därest medel för de 23,000,000 patronerna bleve beviljade. I annat fall måste hänsyn till här angivet behov iakttagas.

Under förutsättning, att medel bleve beviljade för det i vapenanslaget upptagna patronantalet, borde således de av chefen för infanteriskjutskolan beräknade kostnaderna minskas

för kulsprutekursen	med 1,120 kronor till 19,680 kronor
för vinterkursen	» 4,000 » » 11,000 »
för underofficerskursen	» 6,400 » » 9,600 »

Departements-
chefen. Alltsedan kulsprutevapnets tillkomst genom 1914 års härordning hava kulsprutekurser för yngre subalternofficerare årligen varit vid infanteriskjutskolan anordnade. Chefen för skjutskolan har nu föreslagit, att en dylik kurs måtte anordnas jämväl under år 1919 ävensom att i anslutning till densamma måtte anordnas en kompanichefskurs för kapten och äldre subalternofficerare, avsedda att tjänstgöra såsom kulsprutekompanichefer. Därjämte skulle ett mindre antal majorer beordras att under en kortare tid följa utbildningen vid såväl subalternofficerskursen som kompanichefskursen. Då behovet av årliga kulsprutekurser

för yngre subalternofficerare blivit till fullo ådagalagt och jag, i likhet med inspektören för infanteriet, anser, att de föreslagna kompanichefs- och majorskurserna äro ägnade att befordra kännedomen inom armén av kulsprutevapnets ändamålsenliga användning samt väsentligt främja kulsprutetjänsten i allmänhet, finner jag mig böra tillstyrka bifall till vad chefen för skjutskolan i förevarande hänseende föreslagit. [11.]

Med hänsyn till vad chefen för skjutskolan samt inspektören för infanteriet därom anfört, finner jag mig jämväl böra tillstyrka anordnandet under år 1919 av en särskild kurs för utbildning i skjutning och eldstrid vintertid.

Vid upprepade tillfällen har inspektören för infanteriet framhållit angelägenheten av att höja underofficerskårens militära duglighet. Sålunda borde bland annat underofficerskårens utbildning i skjutning och eldstrid ökas, så att kåren även på detta område bleve fullt vuxen sin ställning och uppgift. För främjande av denna utbildning borde vid en blivande omorganisation av skjutskolan särskilda utbildningskurser för underofficerare årligen anordnas. Då underofficerarna genom sin föregående utbildning haft tillfälle att förvärva sig god personlig skjutfärdighet ävensom att öka sina insikter i skjutinstruktionen och dess tillämpning, syntes ifrågavarande kurser kunna bestämmas till en något kortare tid än den till 60 dagar bestämda kursen för yngre subalternofficerare, vilka vid genomgåendet av krigsskolan haft ett så omfattande utbildningsprogram, att tiden för utbildning i skjutning måst jämförelsevis sett begränsas.

Uti vad inspektören för infanteriet sålunda anfört finner jag mig kunna till alla delar instämma. Vid sådant förhållande och då, enligt vad chefens för skjutskolan framställning giver vid handen, det med hänsyn till den för närvarande rådande befälsbristen är av särskild vikt, att allt göres för att höja det fåtaliga befälets skicklighet och lämplighet för utbildningsarbetet, finner jag mig jämväl böra tillstyrka förslaget om anordnande av en särskild kurs för utbildning av underofficerare i skjutning och eldstrid.

Vad chefen för skjutskolan föreslagit i fråga om de särskilda utbildningskursernas varaktighet, elevantal och förläggning giver mig icke anledning till någon erinran.

Vad kostnaderna angår, hava dessa beräknats till sammanlagt 51,800 kronor, därav 11,520 kronor för ammunition för kulsprutekursens kompanichefskurs samt för vinterkursen och underofficerskursen. Mot de sålunda uppgjorda kostnadsberäkningarna har jag icke något att erinra. Då, såsom jag får tillfälle att längre fram närmare utveckla,

- [11.] under ordinarie vapenanslaget bör för år 1919 beräknas samma antal skarpa patroner som för innevarande år eller 19,000,000, torde medel böra äskas jämväl för bestridande av kostnaderna för den ammunition, som är avsedd att under utbildningskurserna förbrukas.

I detta sammanhang torde böra omnämnas, att inspektören för infanteriet uti underdånig skrivelse den 30 augusti 1917 hemställt om anvisande av medel för anordnande redan under innevarande år av en kulsprutekurs för kompanichefer och majorer ävensom av en utbildningskurs i skjutning för underofficerare. Denna framställning anser jag mig emellertid icke kunna tillstyrka.

Jag får alltså hemställa, det täcktes „Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att för *anordnande av vissa utbildningskurser vid skjutskolan för infanteriet och kavalleriet å extra stat* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 51,800 kronor.

[12.]

Nuvarande
stat.

7. Artilleriskjutskolor.

Ordinarie reservationsanslaget till artilleriskjutskolor har från och med år 1910 varit i riksstaten uppfört med 27,000 kronor.

Enligt den av Kungl. Maj:t den 27 oktober 1911 fastställda staten för anslaget användande är detsamma uppdelat i två särskilda titlar, nämligen fältartilleriets skjutskola och fästnings- och positionsartilleriets skjutskola.

Under titel *fältartilleriets skjutskola* äro upptagna följande poster:

Arvoden (chefen, målkaptener och chefen för instruktionsbatteriet)	kronor	650: —
Dagtraktamenten under 42 dagar till stabspersonal, elever (4 majorer, 14 kaptener och 7 löjtnanter) och personal vid instruktionsbatteriet, förslagsvis	»	6,720: —
Reseersättning, förslagsvis	»	2,500: —
Handräckning, »	»	300: —
Transporter, »	»	5,000: —
Materialier m. m., »	»	2,500: —

eller tillhopa kronor 17,670: —

Under titel *fästnings- och positionsartilleriets skjutskola* äro följande poster beräknade:

Arvoden (chef och 1 andre lärare)	kronor	350: —	[12.]
Dagtraktamenten under 42 dagar till chefen, andre läraren, 2 kaptener, 3 subalternofficerare och 2 sergeanter, förslagsvis	»	1,344: —	
Reseersättning, »	»	1,200: —	
Handräckning, »	»	300: —	
Transporter, »	»	2,500: —	
Materialier m. m., »	»	1,500: —	
		<hr/>	
		eller tillhopa kronor 7,194: —	

Å staten är dessutom till *diverse oförutsedda utgifter* för skolornas behov upptaget ett belopp av 2,136 kronor.

Båda skolorna anordnas under sommaren och äro beräknade att pågå vardera under 42 dagar.

Enligt de vid 1914 års härordningsproposition fogade och av riksdagen i förevarande hänseende utan erinran lämnade kostnadsberäkningarna skulle ifrågavarande anslag, på grund av ökat antal elever efter haubitsdivisionernas fullständiga organiserande, efter genomförd härordning uppgå till 29,250 kronor.

1914 års
härordning.

Uti sin framställning angående lantförsvarets medelsbehov för år 1918 anförde arméförvaltningen, att den nuvarande organisationen av artilleriets skjutscholor måste betraktas såsom i vissa hänseenden föråldrad och i behov av vissa förändringar. Dels hade den utveckling, som flygväsendet uppnått under de senaste åren såväl utomlands som i vårt land, och den betydelse, det erhållit under världskriget som ett för artilleriet numera oundgängligt hjälpmedel för observationernas verkställande, gjort det nödvändigt att vid skjutscholorna organisera särskilda flygavdelningar och utbilda artilleriofficerare till flygobservatörer. Dels hade alltmera den erfarenheten vunnits, att de säregna och stegrade svårigheter, som vore förbundna med skjutning vintertid, gjorde en uppdelning av skjutscholorna på en sommar- och en vinterkurs oundviklig. Generalfältygmästaren och inspektören för artilleriet hade därför låtit uppgöra förslag till nyorganisation av artilleriskjutscholorna. Med överlämnande av ett på grundval härav inom artilleridepartementet utarbetat förslag till ny stat för samma skolor, slutande å ett belopp av 50,000 kronor, hemställde arméförvaltningen, att Kungl. Maj:t måtte för riksdagen framlägga nämnda statförslag att gälla år 1918.

Anslaget
enligt 1918
års stat.

[12.] Vid ärendets anmälan inför Kungl. Maj:t den 13 januari 1917 yttrade dåvarande departementschefen till statsrådsprotokollet, att med hänsyn till de erfarenheter, som efter den nya härordningens antagande vunnits rörande dels flygvapnets betydelse såsom hjälpmedel för skjutobservationers anställande, dels behovet av särskild utbildning i skjutning vintertid, en omläggning av artilleriskjutscholornas nuvarande organisation syntes vara av förhållandena påkallad. Innan man skrede till fastställande av en ny organisation, syntes man emellertid böra avvakta resultatet av de vinterskjutskolor, som vore avsedda att under vintern försöksvis anordnas. Skulle detta visa sig tillfredsställande och skolorna för framtiden finnas böra organiseras på det av generalfälttygmästaren och inspektören för artilleriet föreslagna sättet, syntes framställning därom böra göras till 1918 års riksdag. De kostnader, som kunde bli en följd av vinterskjutskolors anordnande under vintern 1917—1918 ävensom av flygvadningars beordrande till skjutskolan under sistnämnda år, torde, i den mån å anslaget förefintliga reservationer icke lämnade tillgång till deras gäldande, lämpligen kunna bestridas av under Kungl. Maj:ts disposition stående medel.

I anslutning till vad sålunda anförts, blev anslaget till artilleriskjutscholor i riksstaten för år 1918 upptaget till sitt förutvarande belopp eller 27,000 kronor.

Arméförvaltningens framställning.

Arméförvaltningen har nu gjort förnyad framställning om höjning av förevarande anslag samt därvid anført följande:

För möjliggörandet av förenämnda vinterskjutskolor vintern 1917 hade Kungl. Maj:t medgivit, att vissa för desamma erforderliga kostnader, såsom dagtraktamenten, reseersättningar, förläggnings- och skjutfältskostnader m. m., för vilka medel från skjutskoleanslaget icke kunde påräknas, finge i stället utbetalas av anslaget till artilleriets vinterövningar. Därest denna utväg för framtiden kunde påräknas — och några formella skäl häremot syntes icke kunna förebringas, då övningsarnas natur av utpräglade vinterövningar vore klar och artilleriets del av vinteranslaget syntes medgiva en dylik anordning — torde anslaget för artilleriskjutscholor icke, med hänsyn till önskvärdheten att organisera särskilda vinterskjutskolor, behöva undergå någon ökning utöver nuvarande stat.

Den tidigare föreslagna ökningen av staten berodde emellertid jämväl på andra bristfälligheter, som vidlåde den nuvarande staten och vilka ej kunde avhjälpas på något likartat sätt, enär de sammanhänge med den vid artilleriet pågående utvecklingen och den organisation och

omfattning, skolorna med hänsyn härtill måst givas. Detta framginge av [12.] följande.

1:o) Antalet som elever kommenderade officerare vore i den nuvarande staten upptaget till, vid fältartilleriets skjutskola 25 och vid fästnings- och positionsartilleriets skjutskola 5. Detta antal hade, med mindre jämkningar, bibehållits vid ungefär samma storlek under de senaste 18 åren. Den utveckling, artilleriet erhållit genom 1901 och 1914 års härordningar, hade emellertid gjort, att ett betydligt större antal elever måst beordras för tillgodoseende av artilleriofficerarnas skjututbildning. Under de senaste åren hade antalet elever vid nämnda skolor i regeln uppgått till omkring respektive 30 — år 1915 till och med 40 — och 9. Kostnaderna för dagtraktamenten samt reseersättningar hade därigenom blivit avsevärt större, än som upptoges i staten, och en ökning av denna vore därför starkt påkallad.

2:o) Staten upptog för närvarande dagtraktamenten och dylikt för instruktionsbatteriets officerare och underofficerare vid fältartilleriets skjutskola, men ej vid fästnings- och positionsartilleriets. Jämväl saknades vid den senare arvode för batterichefen, och nämndes vid densamma ej ens ordet instruktionsbatteri, ehuru detsamma återfunnes i de i generalorder den 31 december 1909 givna organisationsbestämmelserna. Detta sammanhänge med den utveckling, skolan genomgått. Intill 1910 hade densamma, med ett anslag av blott 2,150 kronor, varit en uteslutande fästningsartilleriets skjutskola, under hela tiden i regeln förlagd till Karlsborg, och först från och med nämnda år, då anslaget höjts till 7,194 kronor, hade densamma erhållit namnet fästnings- och positionsartilleriets skjutskola. Den hade sedan i regel förlagts under sin första del till Marma skjutfält och under sin senare del till Karlsborg. Såväl i staten som i verkligheten hade den dock i mångt och mycket bibehållit sin ursprungliga karaktär av skjutskola för fästningsartilleriet. Utvecklingen hade emellertid gått i en annan riktning, i det det förra positionsartilleriet övergått till ett tungt fältartilleri, med i många hänseenden det vanliga fältartilleriets egenskaper och behov. Detta jämte förläggnings till Marma hade gjort, att instruktionsbatteriet måst organiseras fristående från fästningarna. För närvarande stode skolan inför en ytterligare utveckling, i det en närmare anslutning i övningshänseende till fältartilleriets skjutskola syntes bliva nödvändig, om under hela utbildningen eller under blott en del av densamma vore dock ännu för tidigt att bestämma. I hög grad önskvärt vore då, att officerare och underofficerare vid respektive instruktionsbatterier bleve ekonomiskt jämnställda och instruktionsbatterierna så

[12.] vitt möjligt likartat organiserade. Härför erfordrades emellertid vissa tillägg till nu gällande stat.

3:o) Den ökade betydelse, som förbindelsemedlen (telefon m. m.) erhållit vid artilleriet såväl för den direkta eldledningen som ock för ordergivning och spaning, ävensom nödvändigheten att till viss omfattning utbilda artilleriets officerare till observatörer från flygmaskin hade gjort, att sedan 1915 årligen vid skjutskolorna måst organiseras en särskild, för yngre subalternofficerare avsedd spanings- och förbindelseavdelning under en särskild chef. Denna organisation syntes önskvärd att bibehållas och utvecklas, men medförde naturligtvis vissa kostnader för traktamenten, transporter, förbrukningsmaterialier för flygmaskinerna m. m., vilkas tillgodoseende erfordrade en ökning å gällande stat.

Den omläggning av artilleriets skjutskolor, som ovan antytts, hade försöksvis till viss utsträckning prövats under åren 1916 och 1917. Att så kunnat ske med tillgängliga medel, hade berott därpå, att en ganska betydlig reservation förefunnits från år 1915. Denna reservation hade emellertid år för år minskats och komme inom kort att helt och hållet försvinna. Under det nämligen reservationen från 1915 uppgått till 25,367 kronor 45 öre, hade densamma från 1916 utgjort endast 17,576 kronor 89 öre. För år 1917 föreläge ännu inga siffror, men kunde den sannolika reservationen i sin helhet förväntas bliva förbrukad under år 1918.

Därest artilleriets skjutskolor, vilkas betydelse för vapnets stridsutbildning icke kunde nog uppskattas, skulle fortfarande kunna med framgång fylla sin viktiga uppgift, syntes nödvändigt, att de härför erforderliga ekonomiska kraven tillgodosåges, och att en ny, något ökad stat bleve av Kungl. Maj:t och riksdagen fastställd. Arméförvaltningen hade uppgjort förslag till dylik stat, slutande på 37,000 kronor och således innebärande en ökning av nuvarande stat med 10,000 kronor.

I denna stat hade fortfarande fältartilleriets och fästnings- och positionsartilleriets skjutskolor upptagits åtskilda. Detta hindrade emellertid icke, att desamma kunde, då så befunes lämpligt, sammanslås — antingen för hela utbildningstiden eller för blott en del därav — under gemensam ledning. Uppdelningen i staten utgjorde intet hinder härför, men gjorde det lättare att, då så erfordrades, låta skolorna, liksom hittills varit fallet, arbeta var för sig, vilket ofta kunde vara både önskvärdt och nödvändigt.

Under åberopande av vad sålunda anförts, hemställde arméförvaltningen, att Kungl. Maj:t måtte för riksdagen framlägga berörda förslag till ny stat för artilleriets skjutskolor att gälla från och med år 1919.

Med hänsyn till vad arméförvaltningen anfört, torde vissa ändringar [12.]
uti den för artilleriskjutskolorna för närvarande gällande staten böra Departements
vidtagas. chefen.

Vad då först angår *fältartilleriets skjutskola*, har å det framlagda statförslaget upptagits arvode med 150 kronor samt dagtraktamente åt 1 andre lärare. Då ifrågavarande befattningshavare sedan flera år funnits anställd vid skolan och uppburit ersättning från skolans anslag, har jag icke något att erinra mot att han nu uppföres å staten.

Vidare har föreslagits, att dagtraktamente måtte beräknas för läkaren efter 8 kronor om dagen i stället för efter 6 kronor och för köksföreståndaren efter 2 kronor 50 öre om dagen i stället för efter 2 kronor. Då den förra förhöjningen är föranledd av numera gällande bestämmelser om dagarvode åt arméns läkare och den senare höjningen avser att till skolan kunna såsom köksföreståndare beordra en för befattningen lämplig styckjunkare, finner jag mig böra tillstyrka vad härtinnan föreslagits.

Såsom förut nämnts, upptager den nuvarande staten 25 elever, därav 4 majorer, 14 kaptener och 7 löjtnanter. Enligt det föreliggande statförslaget skulle antalet elever utgöra 30, därav 1 överstelöjtnant, 5 majorer, 12 kaptener och 12 löjtnanter. Med hänsyn till vad arméförvaltningen därom anfört, har jag icke något att erinra mot vad sålunda föreslagits.

För att möjliggöra skjutning i divisionsförband hava under en följd av år under omkring en veckas tid till skolan varit beordrade två s. k. kompletteringsbatterier, och hava kostnaderna för dagtraktamente åt officerare och underofficerare vid dessa utgått från anslaget till artilleriskjutskolor. Förslag har nu framställts om dessa posters beräknande å staten. Häremot har jag icke något att erinra.

Såsom arméförvaltningen framhållit, har alltsedan år 1915 vid såväl fältartilleriets som fästnings- och positionsartilleriets skjutskolor årligen varit organiserad en särskild, för yngre subalternofficerare avsedd spanings- och förbindelseavdelning under en särskild chef. Uti denna hava jämväl ingått erforderligt antal flygmaskiner jämte personal. Arméförvaltningen har nu föreslagit, att å staten måtte beräknas arvode om 100 kronor åt chefen ävensom dagtraktamente åt honom och övrig till avdelningen beordrad personal. Därjämte hava under vederbörande omkostnadstitlar beräknats erforderliga medel för flygmaskinernas drift. Med hänsyn till den betydelse, förbindelsemedlen numera erhållit såväl för den direkta eldledningen som för ordergivning och spaning, torde dylika spanings- och förbindelseavdelningar allt fortfarande böra vid skolorna

[12.] organiseras. Däremot anser jag mig icke för närvarande kunna tillstyrka uppförande i staten av dagtraktamenten åt flygmaskinsförare och omkostnader för flygmaskinernas drift. Frågan om flygavdelningars ingående uti artilleriets skjutskolor står nämligen i ett sådant samband med frågan om flygvapnets omorganisation, att densamma icke nu bör fristående för sig till avgörande företagas. I den mån det skulle finnas oundgängligen erforderligt att, innan flygväsendets definitiva organisation varder fastställd, till ifrågavarande skjutskolor beordra särskilda flygavdelningar, torde kostnaderna härför kunna bestridas av till Kungl. Maj:ts disposition stående medel. Mot vad arméförvaltningen i övrigt föreslagit har jag icke något att erinra.

Vad härefter angår *fästnings- och positionsartilleriets skjutskola*, har arméförvaltningen föreslagit, att å staten måtte, i likhet med vad fallet vore i fråga om fältartilleriets skjutskola, upptagas arvoden åt chefen och målkaptenen vid instruktionsbatteriet ävensom dagtraktamenten åt dessa samt övrig till samma batteri hörande personal. Med hänsyn till den utveckling ifrågavarande skjutskola numera erhållit torde densamma i förevarande hänseende böra likställas med fältartilleriets skjutskola. Jag finner mig därför böra tillstyrka bifall till arméförvaltningens härutinnan framställda förslag.

Enligt vad förut nämnts, upptager den nuvarande staten 5 elever, därav 2 kaptener och 3 subalternofficerare. Arméförvaltningen har nu föreslagit, att elevantalet måtte bestämmas till 8, därav 1 major, 4 kaptener och 3 löjtnanter. Häremot har jag icke något att erinra.

I överensstämmelse med vad sålunda anförts, har jag låtit uppgöra förslag till ny stat för artilleriskjutskolorna (se bil. 8), slutande å 35,000 kronor, eller 8,000 kronor mera än den nu gällande.

Jag får alltså hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att, med godkännande av berörda förslag till stat (bil. 8), öka ordinarie reservationsanslaget till artilleriskjutskolor,

nu	kronor 27,000: —
med	» 8,000: —
till	<hr/> kronor 35,000: —

8. Krigsskolan.

[13.]

Å staten för krigsskolan är för närvarande jämlikt äldre bestämmelser beräknad hästgottgörelse åt chefen för två tjänstehästar och åt adjutanten för en tjänstehäst.

Enligt 1915 års riksdags beslut angående hästhållningen för officerare vid armén skall chefen fortfarande vara beriden å två hästar, därav den ena dock skall vara en kronan tillhörig stamhäst. Åt adjutanten skall tillhandahållas en stamhäst.

Uti sin förenämnda skrivelse den 31 augusti 1917 hava arméförvaltningens intendents- och civila departement anmält, att i staten för år 1919 borde jämlikt de nya bestämmelserna beräknas gottgörelse åt chefen endast för en tjänstehäst med 250 kronor. För adjutanten borde däremot fortfarande enligt äldre bestämmelser upptagas gottgörelse för en tjänstehäst med 765 kronor.

Med anledning härav har jag låtit uppgöra förslag till ny stat för krigsskolan (se bil. 9), slutande å 118,330 kronor eller 1,280 kronor mindre än den nu gällande.

Då i staten för reservofficerskurserna icke ifrågasättes någon ändring, torde anslaget till krigsskolan alltså böra upptagas med (118,330 + 21,600 =) 139,930 kronor.

Jag får således hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att, med godkännande av berörda förslag till ny stat för krigsskolan (se bil. 9), minska ordinarie reservationsanslaget till krigsskolan,	
nu	kronor 141,210: —
med	» 1,280: —
till	kronor 139,930: —

9. Förstärkning av reservationsanslaget till krigsskolan.

[14.]

Med anledning därav, att på grund av 1914 års härordningsbeslut antalet kadetter vid krigsskolans såväl officerskurs som reservofficerskurser för framtiden komme att väsentligt ökas, framlade Kungl. Maj:t för 1916 års riksdag förslag till nya stater för såväl krigsskolan som

[14.] krigsskolans reservofficerskurser och föreslog i samband därmed, att anslaget till krigsskolan måtte höjas med visst belopp.

Denna framställning blev emellertid icke av riksdagen bifallen. Riksdagen ansåg nämligen, att, med hänsyn till krigsskolans förestående förflyttning från Karlberg till Järvafältet och innan ännu fullständig övergång skett till den nya härordningen, ingen annan ändring borde göras i de fastställda staterna, än att det i staten för krigsskolan till stipendier upptagna beloppet höjdes med 4,000 kronor. De kostnader, vilka vore en direkt följd av det ökade antalet elever i officers- och reservofficerskurserna, borde enligt riksdagens uppfattning tillsvi- vidare anvisas å extra stat. I överensstämmelse härmed höjde riksdagen anslaget till krigsskolan med 4,000 kronor och anvisade till förstärkning av samma anslag på extra stat för år 1917 ett belopp av 36,000 kronor.

Enahanda belopp har av riksdagen anvisats å extra stat för innevarande år.

Uti underdånig skrivelse den 15 november 1917 hava nu arméförvaltningens intendents- och civila departement gjort framställning angående krigsskolans anslagsbehov för år 1919. Framställningen avser beviljande av medel dels för enahanda ändamål, som tillgodoses genom förenämnda av riksdagen hittills anvisade extra anslag, dels ock för tillgodoseende av vissa nya behov. I anslutning till riksdagens öf- förmälda uttalande har arméförvaltningen därvid hemställt, att samtliga medel måtte anvisas å extra stat såsom förstärkning av det ordinarie anslaget.

Äldre anslagsbehov.

Såsom förut nämnts, utgör det för innevarande år beviljade för- stärkningsanslaget 36,000 kronor. Detta belopp är enligt kungl. brev den 2 november 1917 fördelat sålunda:

Officerskursen:

1 kadettofficer	kronor 1,200: —
1 biträdande lärare i krigskonst.....	» 500: —
1 » » » vapenlära	» 500: —
1 » » » krigsbyggnadskonst..	» 500: —
1 » » » topografi	» 500: —
1 » » » krigslagar m. m.	» 500: —

Transport kronor 3,700: —

	Transport kronor	3,700: —	[14.]
1 biträdande lärare i militärförvaltning	»	500: —	
1 » » » gymnastik	»	500: —	
1 » » » vapenvård	»	300: —	
För den s. k. dubbleringen av lärare m. fl.	»	1,500: —	
Betjäning	»	2,956: 50	9,456: 50

En reservofficerskurs:

2 kadettofficerare	kronor	1,000: —	
1 förste lärare i krigskonst och topografi	»	600: —	
1 andre » » » »	»	400: —	
2 biträdande lärare i » » »	»	800: —	
1 » » » i gymnastik	»	150: —	
1 kompaniadjutant	»	600: —	
Betjäning	»	904: —	4,454: —

En ytterligare reservofficerskurs ..... 4,454: —

Omkostnader för kurserna 17,635: 50

Summa kronor 36,000: —

Arméförvaltningen har nu anmält, att anslag för ifrågavarande ändamål erfordrades jämväl för år 1919. För beredande av ökade avlöningsförmåner åt betjäningen borde dock anslaget höjas med sammanlagt 2,059 kronor 50 öre. Arméförvaltningens framställning.

Då de skäl, som legat till grund för anvisande av ifrågavarande extra anslag, alltjämt äro för handen, torde enahanda belopp eller 36,000 kronor böra beräknas jämväl för år 1919. Departementschefen.

Till frågan om beredande av ökade avlöningsförmåner åt betjäningen återkommer jag längre fram.

Nya anslagsbehov.*Elevavgifterna.*

Enligt § 34 av reglementet för krigsskolan den 22 augusti 1913 åtnjuter elev vid skolan på statens bekostnad undervisning och inkvartering vid Karlberg med därtill hörande servis (dock icke linne) samt sjukvård, varemot han själv skall bekosta tvätt, underhåll och medicamenter ävensom för undervisningen erforderliga böcker, instrument och modeller, skriv- och ritmateriel, floretter, ridhästars och ridtygs underhåll, nödiga resor för utförande av praktiska övningar, inkvarteringskostnader utom Karlberg m. m.

[14.]
Framställning
av inspektören
för militär-
läroverken.

Uti underdånig skrivelse den 30 juli 1917 har inspektören för militärläroverken framhållit, att den s. k. elevavgiften vid krigsskolan, vilken vore avsedd för bland annat de utgifter, som för eleverna uppkomme på grund av förenämnda bestämmelser i skolans reglemente, till följd av de alltjämt fortgående prisstegringarna å förnödenheter måst de senare åren avsevärt höjas. Denna avgift, som för 1911—1912 års kurs utgjort 1,100 kronor, hade sålunda för 1917—1918 års kurs bestämts till 1,500 kronor. Fara föreläge för den skull, att ynglingar med låg och fallenhet för officersyrket på grund av utbildningens dyrhet avstode från detta yrke. Minskning av elevavgiften vore därför högst önskvärd. Sådan minskning kunde lämpligast vinnas, om staten övertog en del av de utgifter, som eleverna nu själva bestridde. Då eleverna vid officerskurserna liksom eleverna vid reservofficerskurserna numera vore värnpliktiga och reservofficerskursernas elever vore befriade från elevavgifter, syntes även visst fog finnas för att de förra icke betungades med alltför höga sådana avgifter.

Inspektören hemställde därför, att eleverna vid krigsskolans officerskurs måtte, förutom dem jämlikt omförmälda föreskrift i reglementet för krigsskolan tillkommande inkvartering vid Karlberg och sjukvård m. m., kostnadsfritt erhålla jämväl medicin, för undervisningen vid skolan erforderliga böcker, instrument och modeller jämte skriv- och ritmateriel samt underhåll av ridhästar och ridtyg.

De förhöjningar i skolans stat, som föranleddes av ett bifall till framställningen, uppginge, med en enligt 1914 års härordning beräknad officerskurs av 150 kadetter och med nuvarande pris å erforderliga förnödenheter, till följande belopp:

för medicin, underhåll och nyanskaffning av utredning, materiel och instrument för sjukhuset, eldning och belysning därstädes, avlöning åt viss sjukvårdspersonal samt kostnader för utom Karlberg vårdade kadetter	kronor 10,000: —
för böcker, instrument och modeller för undervisningen samt skriv- och ritmaterialier	» 37,000: —
för ridhästarnas furagering, skötsel och veterinärvård, underhåll av rid- och stallpersedlar samt ridbanans underhåll	» 23,000: —
	<hr/>
	eller tillhopa kronor 70,000: —

Arméförvalt-
ningens
framställning.

Beträffande förevarande framställning har arméförvaltningen anfört följande:

Genom 1914 års härordning hade officersaspiranterna under utbildningstiden likställt med värnpliktiga studenter. I anslutning härtill hade successivt under åren 1915—1917 utslutits de hittills i vederbörliga truppförbandsstater uppförda officersvolontärnummer. Till officersaspiranterna utginge därför numera icke lön och dagavlönning såsom förut. [14.]

De värnpliktiga erhöle enligt § 35 värnpliktslagen under tjänstgöring, förutom penningbidrag och i visst fall penningtillskott, underhåll, sjukvård, beklädnad, utredningspersedlar och annan erforderlig utrustning.

På grund av den förändrade ställning officersaspiranterna sålunda numera erhållit ansåge arméförvaltningen, att alla i § 35 värnpliktslagen omförmälda förmåner borde på statens bekostnad tillkomma även eleverna vid krigsskolans officerskurs i huvudsakligen samma omfattning, som dessa förmåner tillkomme andra värnpliktiga. Arméförvaltningen ansåge därför i likhet med inspektören för militärläroverken, att åtgärder borde vidtagas för att befria officerskursens elever vid krigsskolan från en del av de hittills med elevernas egna medel bestridda utgifterna.

De ökade kostnader, som vid bifall härtill uppstode för statsverket, borde utgå från vederbörliga anskaffnings-, underhålls- och övningsanslag, i likhet med vad förhållandet vore beträffande enahanda kostnader för övriga värnpliktiga, dock endast i den mån medel icke bleve för ändamålet anvisade å skolans stat.

Enligt vad som framginge av de redogörelser över elevmedlen, som årligen insändes till arméförvaltningens civila departement, utginge, bland annat, från dessa medel:

1:o) vissa kostnader för elevernas mathållning, såsom köks- och serveringspersonalens avlöning, ved och kol för matens tillredning, anskaffning och underhåll av matsals-, köks- och utspisningsinventarier, duktyg m. m.;

2:o) kostnaderna för furage åt de för undervisningen i ridning till krigsskolan utlämnade hästarna utöver det bidrag eller fastställt depårationspris, som till elevmedlens konto jämlikt kungl. brev den 16 oktober 1908 överfördes från vederbörande regementen, veterinärvård och medikamenter för ifrågavarande hästar samt slitningsersättning för hästutrednings-, utrednings- och remtygspersedlar, avsedda för samma hästar;

3:o) kostnader för medicin, nyanskaffning och underhåll av instrument och annan utredning å skolans sjukhus, eldning och belysning

[14.] därstädes, avlöning åt viss sjukvårdspersonal samt kostnaderna för vård av sjuka kadetter utanför Karlberg m. m.;

4:o) kostnaderna för transport och inkvartering av kadetterna under deras praktiska övningar;

5:o) kostnaderna för ridbanans underhåll; samt

6:o) kostnaderna för undervisningsmateriel.

Beträffande ifrågavarande kostnader och sättet för deras gäldande anförde arméförvaltningen följande.

1:o) *Vissa kostnader för elevernas mathållning.* I enlighet med bestämmelserna i § 4 av gällande fredsförplägnadsreglemente utginge till eleverna vid krigsskolans officerskurs under kommenderingen till skolan kontant portionsersättning från mathållningsanslaget. Vid vederbörande truppförband bestrede kronan kostnaderna för erforderlig kökspersonal. Handräckning däremot verkställdes vid truppförbanden av manskapet. Då elevernas vid krigsskolan tid icke borde tagas i anspråk för handräckningsarbete, och de ej heller lämpligen kunde användas till sådant, syntes icke blott köks- utan även serveringspersonal och personal för övriga handräckningsgöromåls ombesörjande böra anställas vid krigsskolan på statens bekostnad. Kostnaderna för bränsle för matens tillredning, anskaffning och underhåll av matsals-, köks- och utspisningsinventarier syntes vid krigsskolan liksom vid truppförbanden böra bestridas av mathållningsanslaget; däremot syntes avlöning till erforderlig köks- och serveringspersonal böra upptagas å staten för krigsskolan, i likhet med vad förhållandet vore beträffande avlöning till övrig betjäning vid skolan. Duktyg användes ej vid truppförbanden och syntes därför fortfarande kunna bekostas av eleverna.

2:o) *Kostnader för ridhästar m. m.* I kostnaden för hästarnas utfodring hade kronan, som förut nämnts, deltagit med fastställt pris å depåraton. Då uppställning av hästar i depå numera ej förekomme, utginge kronans bidrag till kostnaderna för hästarnas utfodring med priset på vanlig ration, för närvarande 1 krona för dag. Då emellertid dessa hästar, vilka användes för elevernas utbildning i ridning, tillhörde kronan, syntes det ej obilligt, att de underhölles på statens bekostnad, även om kostnaderna för deras underhåll vid Karlberg skulle bli något högre än vid de truppförband, till vilka de hörde. Avlöningen till stallbetjäningen utginge redan av statsmedel under anslaget till skolan.

Arméförvaltningen hemställde därför, att kostnaderna för skolans ridhästars utfodring och vård övertoges av kronan. Detsamma borde vid bifall härtill även bli förhållandet beträffande slitningsersättningen

för de till hästarna hörande sadlar, utrednings- och remtygspersedlar m. m. [14.]

3:o) *Sjukvårdskostnader.* Enligt reglementet för krigsskolan åtnjöte eleverna visserligen sjukvård på statens bekostnad. Dock hade, såsom förut nämnts, vissa sjukvårdskostnader gäldats av eleverna själva. I enlighet med arméförvaltningens nyss uttalade uppfattning syntes jämväl dessa kostnader, till den omfattning de enligt räkenskaperna utgått av elevernas medel, hädanefter böra bestridas av statsmedel, nämligen dels från sjukvårdsanslaget, i vad de avsåge egentliga sjukvårdskostnader, dels i övrigt från den å anslaget till krigsskolan redan upptagna posten till bränsle, lyse och vatten samt betjäningens kasertering.

4:o) *Kostnaderna för transporter m. m. för de praktiska övningarna.* Kostnaderna för transporter och inkvartering av kadetterna m. m. under deras praktiska övningar syntes böra utgå av den för dylika övningar upptagna anslagsposten. Transport av andra värnpliktiga under övningar bekostades av kronan. Det kunde väl vara sannt, att elevernas praktiska övningar stode i samband med deras utbildning för officersyrket. Dock syntes detta förhållande icke innebära tillräckligt skäl för ett undantag från förenämnda regel beträffande de värnpliktiga i allmänhet.

5:o) *Kostnaderna för ridbanans underhåll.* Dessa kostnader syntes böra bestridas från den å anslaget till krigsskolan upptagna posten till byggnadernas och parkens vård samt underhåll.

6:o) *Kostnaderna för undervisningsmateriel* ansåge arméförvaltningen fortfarande böra bestridas av eleverna själva. Dessa kostnader betingades nämligen nästan uteslutande av den särskilda högre utbildning, dessa värnpliktiga erhöle vid krigsskolan.

Beträffande de vid genomförandet av ovan under 1:o)—6:o) framställda förslag uppkommande kostnader för statsverket syntes de utgifter, som vore förenade med mathållningen, med underhållet av ridhästar med tillhörande persedlar samt sjukvårdskostnaderna böra utgå från vederbörliga anslag i riksstaten. För sådant ändamål syntes annan åtgärd ej vara erforderlig än att antalet underhållsdagar toges i beräkning under mathållnings-, munderings- och sjukvårdsanslagen. I fråga om underhållet av hästarna vore vederbörligt antal underhållsdagar för dem redan beräknat under furage- och sjukvårdsanslagen.

I krigsskolans egen stat påkallades förhöjning av anslagsposterna till avlöning åt betjäning, till bränsle, lyse och vatten samt betjäningens kasertering, till praktiska övningar samt till byggnadernas och parkens vård samt underhåll. Beträffande de belopp, med vilka dessa anslags-

[14.] poster erfordrade förhöjning, ville arméförvaltningen i annat sammanhang avgiva förslag.

Departements-
chefen.

Såsom arméförvaltningen erinrat, hava i och med genomförandet av 1914 års härordning de förutvarande officersvolontärbeställningarna indragits och officersaspiranterna under utbildningstiden likstälts med värnpliktiga studenter. I enlighet härmed åtnjuta de under utbildningstiden ingen annan ersättning än dessa senare, d. v. s. penningbidrag och penningtillskott enligt gällande bestämmelser. Då de genom kungörelsen den 21 maj 1915 utfärdade bestämmelserna för officers- och reservofficersaspiranters utbildning emellertid förutsätta, att denna utbildning kommer att utsträckas utöver den tjänstgöringstid, som åligger nämnda aspiranter såsom värnpliktiga studenter, har, såsom i 1916 års statsverksproposition för riksdagen anmäldes och varemot från riksdagens sida ingen erinran framställdes, vid beräkningen av antalet dagar för penningbidrag och penningtillskott till värnpliktiga studenter iakttagits, att för de med dessa värnpliktiga likställda officers- och reservofficersaspiranterna upptagits även den tid, de för sin utbildning till officerare eller reservofficerare tjänstgöra utöver den för värnpliktiga studenter fastställda tid, eller 485 dagar.

Eleverna i krigsskolans officerskurs hava således redan i fråga om penningbidrag och penningtillskott under hela sin utbildning likstälts med värnpliktiga. Det synes därför följdriktigt, att de därunder jämväl komma i åtnjutande av övriga förmåner, som enligt värnpliktslagen tillkomma värnpliktiga under tjänstgöring. Däremot kan jag icke dela arméförvaltningens uppfattning, att statsverket skall övertaga jämväl en del av de kostnader, som äro en direkt följd av själva officersutbildningen. Dylika kostnader, vilka icke ifrågakomma för andra värnpliktiga, böra efter min mening allt fortfarande bestridas av eleverna själva.

Vad då först angår kostnaderna för mathållningen, torde eleverna vid krigsskolans elevkurs under kommenderingen till skolan böra, liksom övriga värnpliktiga, erhålla portion på kronans bekostnad. Likaledes torde kronan böra bestrida kostnaderna för matens tillredning samt för anskaffning och underhåll av matsals-, köks- och utspisningsinventarier. Däremot böra kostnaderna för särskild serverings- och handräckningspersonal, vilken icke förekommer vid truppförbanden, alltjämt bestridas av elevmedlen.

Då de för elevernas utbildning i ridning vid krigsskolan uppställda hästarna tillhöra kronan, synes det jämväl följdriktigt, att denna, på

sätt arméförvaltningen föreslagit, övertager samtliga kostnader för hästarnas utfodring och vård ävensom för underhåll av de till hästarna hörande sadlar, utrednings- och remtygspersedlar.

[14.]

En följd av elevernas likställande med värnpliktiga är, att jämväl samtliga kostnader för sjukvården böra bestridas av statsmedel.

Vad transporter m. m. för de praktiska övningarna angår, kunna dessa transporter icke likställas med dem, som förekomma under de vanliga värnpliktsövningarna. Elevernas praktiska övningar stå nämligen, såsom arméförvaltningen jämväl medgivit, i samband med deras utbildning för officersyrket. Vid sådant förhållande synas mig kostnaderna för ifrågavarande transporter m. m. allt fortfarande böra bestridas av eleverna själva.

Kostnaderna för ridbanans underhåll torde däremot, på sätt arméförvaltningen föreslagit, böra bestridas från krigsskolans medel till byggnadernas och parkens vård samt underhåll.

I likhet med arméförvaltningen anser även jag, att eleverna själva fortfarande böra vidkännas utgifterna för erforderlig undervisningsmateriel.

Av de kostnader, som, enligt vad nu är nämnt, skulle övertagas av kronan, böra utgifterna för mathållningen, underhållet av ridhästarna med tillhörande persedlar samt egentliga sjukvårdskostnader bestridas från vederbörande ordinarie underhållsanslag, d. v. s. mathållnings-, furagerings-, munderings- och sjukvårdsanslagen. Någon höjning av dessa anslag torde emellertid icke av denna anledning nu behöva vidtagas. För bestridande av kostnaderna för bränsle och belysning i sjukhuset samt för ridbanans underhåll torde däremot särskilda medel böra anvisas. Härtill återkommer jag längre fram i annat sammanhang.

Staben.

Å krigsskolans stat finnas för närvarande upptagna jämte annan personal 1 adjutant, tillika bibliotekarie, 1 veterinär och 1 intendent. Enligt det för krigsskolan gällande reglementet skall vid skolan finnas en köksunderofficer. Några avlöningsförmåner för denne finnas dock icke å staten upptagna. Såsom köksföreståndare har beordrats en underofficer från något av truppförbanden.

Såsom i 1916 års statsverksproposition närmare omförmäles, gjorde chefen för krigsskolan under år 1915 framställning därom, att å staten för skolan måtte upptagas dels två arvoden om vardera 1,000 kronor för tvenne underofficerare, den ene som biträde i chefsexpeditionen åt

- [14.] adjutanten och den andre som biträde till intendenten, dels ock ett arvode av 1,200 kronor för en köksföreståndare. Därjämte föreslog skolchefen, att det till veterinären utgående arvodet måtte höjas från 300 kronor till 500 kronor.

Vid ärendets anmälan inför Kungl. Maj:t den 14 januari 1916 yttrade dåvarande departementschefen till statsrådsprotokollet, att då krigsskolan jämlikt 1915 års riksdags beslut komme att inom en nära framtid förläggas till ett helt nytt etablissemang å Järvafältet och i samband därmed åtskilliga förändringar torde komma att visa sig erforderliga såväl med avseende å skolans organisation som beträffande dess ekonomi, han ansåge, att för det dåvarande inga andra ändringar i gällande stat borde vidtagas än sådana, som vore oundgängligen nödvändiga med hänsyn till den ökning av elevantalet, som från och med hösten 1916 komme att inträda. Övriga krav, om än i och för sig befogade, syntes tillsvidare böra anstå. Att såväl adjutantens som intendents göromål komme att ökas i och med elevantalets ökning, vore tydligt. Det syntes dock icke vara nödvändigt att på grund härav vid skolan anställa särskilda underofficerare till deras biträde. Saken kunde tillsvidare lämpligen ordnas så, att ytterligare ett värnpliktigt skrivbiträde beordrades till tjänstgöring å chefsexpeditionen ävensom att intendenten till sin hjälp erhöle ett dylikt biträde. Den föreslagna arvodesförhöjningen åt veterinären ävensom uppförande å staten av arvode för en köksföreståndare funne departementschefen sig icke böra tillstyrka. Såsom köksföreståndare kunde såsom hittills beordras en underofficer vid något av truppförbanden.

Framställning
av chefen för
krigsskolan.

Uti särskilda skrivelser till arméförvaltningens civila departement den 30 juli, den 20 augusti och den 7 november 1917 har nu chefen för krigsskolan förnyat förenämnda framställning om uppförande å staten av arvoden åt 1 köksföreståndare, 1 bataljonsadjutant, tillika vapenunderofficer, och en underofficer som biträde åt intendenten. Därjämte har skolchefen hemställt om höjning av arvodet till veterinären.

Såsom köksföreståndare vore för närvarande beordrad en fanjunkare vid Göta livgarde, vilken uppbur lön å detta regementes stat samt jämlikt särskilda årliga kungl. brev, senast den 20 januari 1917, arvoden såsom köksföreståndare och, enär han jämväl omhänderhade furageuppbörden vid skolan, såsom furageuppbördsman med respektive 25 och 10 kronor i månaden från proviant- och furageanslagen i likhet med köksföreståndare och furageuppbördsmän vid truppförbanden. Denne underofficer hade inlagt så stora förtjänster om kadettkökets

skötsel, vilket särskilt under nuvarande dyrtider krävde stor omtanke och verklig förmåga, att det ur ekonomisk synpunkt vore ytterst värdefullt, att han även efter inträdet i pensionsåldern finge kvarstå såsom köksföreståndare under de närmaste åren, åtminstone intill dess krigsskolan bleve förflyttad till nytt etablissemanng. Arvodet borde bestämmas till 1,500 kronor.

[14.]

Bataljonsadjutantsbefattningen borde uppehållas antingen av en underofficer på stat eller av en pensionerad underofficer. Med skolans enligt 1914 års härordning ökade elevantal hade adjutantens löpande göromål å chefsexpeditionen stegrats i betydlig grad, vartill komme alla övriga adjutanten påvilande åligganden av olika slag. En stor del av dessa göromål voro av den natur, att de ej kunde överlämnas till värnpliktiga skrivbiträden utan krävde en underofficers utbildning. Likaså vore behovet av en utbildad vapenunderofficer kännbart, enär väbeln på grund av den mångfald olika göromål, som påvilade honom, icke hade erforderlig tid övrig för skötseln av vapen, ammunition, målskjutningsmateriel och skjutbanor. Arvodet föresloges till 1,200 kronor.

Biträdesbefattningen hos intendenten borde likaledes bestridas antingen av en underofficer på stat eller av en pensionerad underofficer. Intendenten hade icke för närvarande i sin expedition annan hjälp än den, som köksföreståndaren kunde vara i tillfälle att lämna, samt ett värnpliktigt biträde. Skötseln av köket och dess ekonomi samt av furageuppbördsmannaskapet lämnade ej köksföreståndaren mycken tid övrig, och skrivbiträdet skulle biträda förutom intendenten även adjutanten och lärarna med skrivgöromål. På grund härav och den genom höjningen av elevantalet uppkomna ökningen i de intendenten påvilande mångartade göromålen framträdde med nödvändighet behovet av ett biträde i intendentens expedition. För detta ändamål krävdes ett arvode å 1,200 kronor.

Vad slutligen arvodet till veterinären anginge, borde detta på grund av det betydligt ökade antalet hästar vid skolan höjas från 300 kronor till 500 kronor.

Med hänsyn till den omfattande utspising, som ägde rum vid krigsskolan, vore det enligt arméförvaltningens uppfattning av högsta vikt, att därmed förenade förvaltningsbestyr bleve på ett tillfredsställande sätt skötta. En från truppförbanden kommenderad underofficer kunde i allmänhet icke anses äga önskvärd erfarenhet på området förrän efter viss tids tjänstgöring. Härtill komme, att antalet underofficerare

Arméförvaltningens
yttrande.

[14.] vid truppförbanden icke blivit beräknat med hänsyn till dylika kommanderingar och att det i följd av rådande befälsbrist i allmänhet vore förenat med stora olägenheter att från truppförband bortkommendera befälspersonal. Arméförvaltningen finge därför tillstyrka skolchefens förslag med det tillägg, att köksföreståndaren skulle utan särskild gottgörelse tjänstgöra även såsom furageuppbördsman.

Beträffande behovet av ytterligare biträde åt adjutanten och intendenten ansåge sig arméförvaltningen, med hänsyn till förenämnda uttalande till statsrådsprotokollet den 14 januari 1916, icke kunna för närvarande tillstyrka, att båda de föreslagna befattningarna upptoges på krigsskolans stat. På grund av de ökade göromålen, som pålagts såväl adjutanten som intendenten, ansåge sig emellertid arméförvaltningen böra föreslå, att i staten uppfördes en befattning såsom bataljonsadjutant, tillika vapenunderofficer och biträde åt intendenten.

Då det antal underofficersbefattningar, som funnes upptaget på truppförbandens stater, ej medgåve, att en underofficer kommenderades från truppförband till krigsskolan för ifrågavarande ändamål, ansåge arméförvaltningen, att befattningen borde upprätthållas av en pensionerad underofficer. Å staten borde därför uppföras ett arvode, vilket i överensstämmelse med chefens för krigsskolan förslag syntes böra sättas till 1,200 kronor om året.

Mot förslaget om höjning av veterinärens arvode hade arméförvaltningen icke något att erinra.

Departements-
chefen.

På grund av vad chefen för krigsskolan ävensom arméförvaltningen anfört, finner jag mig böra tillstyrka, att ett särskilt arvode om 1,500 kronor beräknas för en köksföreståndare, med skyldighet för denne att utan särskild gottgörelse tjänstgöra även såsom furageuppbördsman.

Likaledes anser jag mig böra tillstyrka arméförvaltningens förslag om anvisande av medel för beredande av arvode åt en bataljonsadjutant, tillika vapenunderofficer och biträde åt intendenten. Enligt vad jag inhämtat, hava nämligen adjutantens och intendentens göromål numera tagit en sådan omfattning, att ett dylikt biträde måste anses vara av behovet påkallat. Arvodet synes böra utgå med det av arméförvaltningen föreslagna beloppet eller 1,200 kronor.

Då frågan om veterinärvårdens bestridande vid krigsskolan torde böra behandlas i sammanhang med frågan om veterinärväsendets vid armén omorganisation, finner jag mig icke kunna för närvarande tillstyrka den föreslagna höjningen av arvodet till veterinären vid krigsskolan.

För staben skulle således erfordras ett ytterligare belopp av tillhoppa (1,500 + 1,200 =) 2,700 kronor.

Betjäningen.

[14.]

Under denna titel är för närvarande å staten för krigsskolan beräknat ett belopp av sammanlagt 27,693 kronor 90 öre. Härav utgöra 1,335 kronor 90 öre dagtraktamente m. m. åt 1 sjukvårdssoldat och 1 spel. Återstående 26,358 kronor äro avsedda för den egentliga betjäningen. Denna är å staten beräknad till förslagsvis: 3 förmän, 1 maskinist, 1 skogvaktare, tillika postbud, 1 tändare och uppsyningsman över ledningarna, 18 drängar, 1 baderska och 1 städerska med i allmänhet hel årstjänst samt 7 drängar för en tid av 240 dagar om året.

Å staten för reservofficerskurserna är upptaget ett belopp av 846 kronor för förslagsvis 4 drängar eller för två kurser tillhopa 1,692 kronor.

Med anledning av Kungl. Maj:ts därom uti 1916 års statsverksproposition gjorda framställning har betjäningen förstärkts vid officerskursen med 1 logementsuppassarförman, 1 logementsuppassare och 1 maskinist och mässdräng, samt vid vardera reservofficerskursen med 1 logementsuppassarförman och 1 logementsuppassare. I sammanhang härmed tillerkändes gymnastikvaktmästaren och maskinisten förmansställning och därav betingade ökade avlöningsförmåner. Samtliga härav föranledda kostnader eller $[2,956:50 + (2 \times 904) =]$ 4,764 kronor 50 öre bestridas från det å extra stat anvisade förstärkningsanslaget.

Uti sina förenämnda skrivelser till arméförvaltningens civila departement har nu chefen för krigsskolan erinrat därom, att förutvarande skolchefen i skrivelse den 18 november 1915 i samband med förslag om nyssnämnda personalökning gjort framställning om höjande av betjäningens avlöningsförmåner, vilka utgått med samma belopp alltsedan år 1904. Enligt vad som framginge av det vid 1916 års statsverksproposition fogade statsrådsprotokollet över lantförvarsärenden, hade föredragande departementschefen jämväl ansett, att den till betjäningen utgående avlöningen obestriddigen vore lågt beräknad och väl kunde erfordra någon höjning, men att med hänsyn till rådande statsfinansiella förhållanden med frågans avgörande borde anstå till ett kommande år. Då, sedan nämnda framställning gjorts, prisen på alla förnödenheter ytterligare ökats, hade emellertid behovet av en höjning utav betjäningens avlöning ännu mer framträtt. Chefen för krigsskolan föresloge därför, att avlöningen måtte höjas för förmän från 2 kronor 70 öre, respektive 2 kronor 85 öre till 4 kronor, för uppassare, hästskötare m. fl. från 2 kronor 35 öre till 3 kronor och för baderska och

Framställning
av chefen för
krigsskolan.

[14.] städerska från 1 krona 40 öre, respektive 1 krona 10 öre till 2 kronor, allt för dag räknat.

Enär jämlikt kungörelsen den 14 juni 1916 angående hästhållningen för officerare och vederlikar vid armén kronan skulle ombestyras utfostring och skötsel av chefens, adjutantens och kavalleriofficerarnas hästar, erfordrades för fullgörande av dessa åligganden ytterligare 1 hästskötare. De nuvarande hästskötarna hade nämligen full sysselsättning med skötseln av kronans för närvarande 38 hästar å Karlberg. Avlöning borde därför beräknas för ytterligare 1 hästskötare å 3 kronor i 365 dagar.

Slutligen borde avlöning beräknas för följande kvinnliga betjäning, nämligen,

1 hushållerska	å 55 kronor i månaden
2 kokerskor	» 40 » » »
2 köksbiträden	» 30 » » »
3 matsalsuppasserskor	» 30 » » »

allt förutom husrum och kost.

Denna personals avlöning hade hittills bestritts av eleverna, men syntes dessa i möjligaste grad böra befrias från denna utgiftspost.

Med anledning av vad sålunda föreslagits, hemställde chefen för krigsskolan, att anslagsposten till den ordinarie betjäningen måtte höjas för officerskursen med 12,762 kronor och för de båda reservofficerskurserna med tillsammans 468 kronor.

Under förutsättning av bifall härtill borde löneförmånerna för den personal, som avlönades från det extra förstärkningsanslaget, höjas enligt samma grunder, som beräknats för den i staterna för officers- och reservofficerskurserna upptagna personalen. Härför skulle erfordras ett belopp av 2,059 kronor 50 öre.

Arméförvalt-
ningens
yttrande.

Då betjäningens avlöning ej undergått någon förändring sedan år 1904 och arbetsprisen sedan dess stigit betydligt, har arméförvaltningen ansett behovet av en förhöjning i avlöningen väl ådagalagt. Genom kungl. brev den 14 september 1917 hade bestämts, att avlöningen för likställd personal vid generalstabens stall skulle utgöra, förutom fri bostad, för äldre hästskötare 1,900 kronor och för yngre 1,600 kronor för år räknat. Vid jämförelse med dessa avlöningsförmåner syntes de, som av chefen för krigsskolan föreslagits för skolans manliga betjäning, ingalunda för höga. Arméförvaltningen tillstyrkte därför bifall till vad härutinnan föreslagits.

Då de för skötandet av kronans hästar vid krigsskolan nu anställda hästskötarna icke kunde medhinna flera hästars skötsel, funne arméförvaltningen sig böra tillstyrka, att ytterligare 1 hästskötare anställdes. [14.]

Med nuvarande antal kadetter syntes den föreslagna kökspersonalen erforderlig. Då utspisningen av utrymmesskäl måste äga rum i tre olika matsalar, syntes även antalet uppasserskor vara det lägsta möjliga. Arméförvaltningen hade icke heller något att invända mot den av chefen för krigsskolan föreslagna ersättningen till ifrågavarande personal. Ämbetsverket tillstyrkte därför, att avlöning till kvinnlig kökspersonal vid krigsskolan beräknades sålunda:

1 hushållerska	å 55 kronor i månaden	kronor	660: —
2 kokerskor	» 40 » » » »		960: —
2 köksbiträden	» 30 » » » »		720: —
3 matsalsuppasserskor	» 30 » » » »		1,080: —

eller tillsammans kronor 3,420: — jämte

husrum och kost.

Vid bifall till vad sålunda förordats skulle erfordras följande belopp:

för höjning av löneförmånerna åt den i staten för officerskursen upptagna betjäningen, anställande av ytterligare 1 hästskötare samt av kvinnlig betjäning	kronor	12,762: —
» höjning av löneförmånerna åt den i staten för de båda reservofficerskurserna upptagna betjäningen	»	468: —
» höjning av löneförmånerna åt den betjäningsspersonal, som avlönades från det extra förstärkningsanslaget	»	2,059: 50

eller tillhopa kronor 15,289: 50

Med hänsyn till den avsevärda stegring av levnadsomkostnaderna och arbetsprisen, som ägt rum, sedan betjäningens nuvarande avlöning fastställdes, synes den av chefen för krigsskolan föreslagna avlöningsförhöjningen fullt skälig. Jag finner mig därför böra tillstyrka bifall till vad härutinnan föreslagits. Departementschefen.

Likaledes finner jag mig böra tillstyrka, att ytterligare en hästskötare vid krigsskolan anställas.

Däremot torde några medel för avlönande av ytterligare kvinnlig betjäning icke böra beräknas. Enligt vad jag förut anfört, böra kostnaderna för erforderlig kökspersonal, liksom vid truppförbanden, utgå

[14.] från ordinarie mathållningsanslaget samt utgifterna för serveringspersonalen bestridas av eleverna själva.

I enlighet med vad sålunda anförts, torde det av arméförvaltningen beräknade beloppet böra nedsättas till (15,289: 50 — 3,420 =) 11,869 kronor 50 öre.

Omkostnader.

Å staten för krigsskolans officerskurs finnas för närvarande under titel omkostnader upptagna bland andra följande poster:

Praktiska övningar.....	kronor	3,700: —
Bränsle, lyse och vatten samt betjäningens kaserering	»	7,400: —
Byggnadernas och parkens vård samt underhåll	»	10,900: —
Inventarier och husgeråd.....	»	3,000: —

Å staten för reservofficerskursen är under samma titel beräknat bland annat för bränsle, lyse, vatten och betjäningens kaserering ett belopp av 650 kronor eller för två kurser 1,300 kronor.

Framställning
av chefen för
krigsskolan.

Chefen för krigsskolan har nu hemställt,

att det i staten för officerskursen till praktiska övningar upptagna beloppet måtte höjas med 9,000 kronor till 12,700 kronor;

att de i staterna för såväl officers- som reservofficerskurserna upptagna beloppen för bränsle, lyse och vatten samt betjäningens kaserering måtte ökas med 50 procent ävensom att för eldning och belysning i sjukhuset måtte beräknas 2,000 kronor;

att den i staten för officerskursen upptagna posten till byggnadernas och parkens vård samt underhåll måtte höjas med 10,500 kronor till 21,400 kronor; samt

att den i staten för officerskursen upptagna posten till inventarier och husgeråd måtte ökas med 7,600 kronor till 10,600 kronor.

Vad posten till *praktiska övningar* anginge, hade en del av kostnaderna härför bestritts av elevmedel. Då eleverna emellertid vore värnpliktiga, borde samtliga dessa kostnader bestridas av kronan. Sålunda borde för lega av hästar och för de talrika övningarna i Karlbergs grannskap beräknas erforderligt belopp. Många övningar försiginge å annan ort, däribland sommarövningarna under en månads tid vanligen i Halland, vapenlärans tillämpningsövningar under en vecka å Skillingaryd, å Marma skjutfält, å Rosersberg, i Vaxholm o. s. v. För

dessa övningar borde beräknas bidrag till transport- och inkvarteringskostnader, för skada å mark m. m. Slutligen borde jämväl bidrag beräknas för bestridande av transport- och inkvarteringskostnader vid krigsskolans årligen under omkring tre veckor till Norrland förlagda vinterövningar. Sammanlagt erfordrades för ändamålet ett belopp av 9,000 kronor.

[14.]

Posterna till *bränsle, lyse och vatten samt betjäningens kaserner* erfordrade en höjning på grund av de inträffade prisstegringarna å alla bränsle- och lysmaterialier samt till följd av ökade lokalutrymmen. Vid krigsskolan hade nämligen dels uppförts en för officers- och reservofficerskurserna gemensam större mässbyggnad med kök och bostäder för föreståndarinna och betjäning, dels hade flera byggnader å Karlberg tagits i anspråk för bostäder åt betjäningen. Kostnaden för eldning och belysning i sjukhuset hade hittills bestritts av elevmedel men syntes av förut anförda skäl böra gäldas av kronan.

För byggnadernas och parkens vård samt underhåll vore för närvarande beräknat 10,900 kronor. Kostnaderna för reparations- och underhållsarbeten hade emellertid under de senaste fem åren uppgått till sammanlagt 104,520 kronor 1 öre eller i medeltal för år omkring 20,900 kronor. Andra titlar under anslaget hade därför måst för ändamålet tagas i anspråk. Då under den rådande dyrtiden några dylika besparingar icke kunde påräknas, erfordrades en höjning av titeln med 10,000 kronor. Som kostnaden för ridbanans underhåll av förut anförda skäl ej vidare borde bestridas av elevmedel, erfordrades en ytterligare förhöjning av 500 kronor.

Av den föreslagna höjningen av posten till *inventarier och husgeråd* utgjorde 3,000 kronor kostnader för anskaffning och underhåll av kökskärl, servis m. m., vilka utgifter hittills bestritts av elevmedel. Då kadetterna vore likställda med värnpliktiga, syntes staten böra gälda dessa utgifter. Övriga 4,600 kronor utgjorde beräknad kostnad för betjäningens beklädnad. Ur ordningssynpunkt vore det nödvändigt, att krigsskolans tjänstepersonal av olika slag vore försedd med vårdad och likartad klädsel, och då kostnaderna härför ej syntes böra drabba kadetterna, borde medel för ändamålet å staten beräknas.

Beträffande de sålunda framställda anslagskraven har arméförvaltningen anfört följande.

Posten till *praktiska övningar* hade under en följd av år visat sig otillräcklig, och efter därom gjorda framställningar hade Kungl. Maj:t genom årliga brev anvisat särskilda medel för ändamålet. På grund

Arméförvaltningens yttrande.

[14.] härav och på de av chefen för krigsskolan anförda skälen tillstyrkte arméförvaltningen, att för elevernas praktiska övningar beräknades en ytterligare kostnad av 9,000 kronor. Därigenom skulle medel finnas tillgängliga även för resor till och från övningarna, för lega av hästar för dessa m. m., vilka kostnader hittills bestritts av elevmedel.

På de av chefen för krigsskolan anförda skäl funne sig arméförvaltningen böra tillstyrka, att för *bränsle, lyse och vatten samt betjäningens kasernering* beräknades en förhöjd kostnad för officerskursen med (3,700 + 2,000 =) 5,700 kronor och för två reservofficerskurser 650 kronor.

Sedan riksdagens militieombudsman till arméförvaltningens civila departement den 6 juni 1917 meddelat, att han vid verkställd inspektion å krigsskolan funnit de till skolan hörande byggnaderna synnerligen bristfälliga och i starkt behov av reparation, hade fortifikations- och civila departementen i underdånig skrivelse den 6 november 1917 gjort hemställan, att Kungl. Maj:t måtte hos riksdagen begära medel för verkställande av erforderliga reparationsarbeten å krigsskolans byggnader. Under förutsättning att denna framställning vunne bifall och riksdagen anvisade medel för reparation av krigsskolans byggnader, ansåge sig arméförvaltningen, med hänsyn till dåvarande departementschefens förenämnda uttalande till statsrådsprotokollet den 14 januari 1916, ej kunna tillstyrka anvisande för år 1919 av ytterligare medel för *byggnadernas och parkens vård samt underhåll* i annan mån än vad som erfordrades för ridbanans underhåll eller 500 kronor.

Vad höjningen av posten till *inventarier och husgeråd* anginge, hade arméförvaltningen redan i det föregående framhållit, att kostnaderna för anskaffning och underhåll av kökskärl, servis m. m. för kadetternas mathållning borde bestridas från mathållningsanslaget. På de av chefen för krigsskolan anförda skäl funne arméförvaltningen sig däremot böra tillstyrka, att särskilda medel beräknades för den manliga betjäningens beklädnad. Det för ändamålet beräknade beloppet, 4,600 kronor, syntes dock kräva någon reducering. I avgivet förslag till stat för ridskolan hade arméförvaltningen upptagit beklädnadsersättning till med nu ifrågasvarande likställd personal efter ett till 60 kronor för år beräknat belopp. Vid remontdepåerna utginge även beklädnadsersättning till likställd personal med 60 kronor för år. Då något skäl ej syntes föreligga att beräkna högre beklädnadsersättning för krigsskolans manliga tjänstepersonal, utgörande för officerskursen enligt chefens för krigsskolan förslag till stat 33 man och för reservofficerskurserna 4 man eller tillhoppa 37 man, föresloge arméförvaltningen, att för ändamålet beräknades ett belopp av (37 × 60 =) 2,220 kronor.

I enlighet med vad jag förut anfört, böra eleverna allt fortfarande själva vidkännas kostnaderna för transporter m. m. under de praktiska övningarna. Något bidrag för bestridande av dylika kostnader bör följaktligen icke beräknas. Då vidare vid beräklandet av det hittills anvisade extra förstärkningsanslaget hänsyn tagits till att den i staten upptagna posten visat sig vara för sitt ändamål otillräcklig, torde någon höjning av densamma icke heller av denna anledning böra äga rum.

På grund av vad chefen för krigsskolan anfört, finner jag mig böra tillstyrka, att för bränsle, lyse och vatten samt betjäningens kasertering beräknas ett ytterligare belopp av $(3,700 + 650 + 2,000 =)$ 6,350 kronor.

Såsom jag får tillfälle att längre fram närmare utveckla, har jag för avsikt att tillstyrka äskande av medel för verkställande av vissa erforderliga reparationsarbeten vid krigsskolan. På grund härav och med hänsyn till vad arméförvaltningen därom anfört, torde med avseende å posten för byggnadernas och parkens vård samt underhåll endast böra beräknas medel för ridbanans underhåll eller 500 kronor.

Vidkommande slutligen posten till inventarier och husgeråd finner jag mig böra tillstyrka vad arméförvaltningen härutinnan föreslagit, eller att för beklädnadsersättning åt skolans manliga tjänstepersonal beräknas ett belopp av 2,220 kronor.

Under titeln omkostnader skulle alltså erfordras ett ytterligare belopp av $(6,350 + 500 + 2,220 =)$ 9,070 kronor.

Sammanfattning.

I enlighet med vad sålunda anförts, skulle anslaget till förstärkning av reservationsanslaget till krigsskolan beräknas sålunda:

Äldre anslagsbehov	kronor	36,000: —	
Nya anslagsbehov:			
Staben	kronor	2,700: —	
Betjäningen	»	11,869: 50	
Omkostnader	»	9,070: —	» 23,639: 50
			eller tillhopa kronor 59,639: 50

Ifrågavarande belopp torde böra avjämnas till 59,650 kronor.

Jag får alltså hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att till förstärkning av ordinarie reservationsanslaget till krigsskolan på extra stat för år 1919 anvisa ett förslagsanslag av högst 59,650 kronor.

[15.]

10. Volontärskolor m. m.

Förevarande anslag var till och med år 1915 i riksstaten uppfört med 130,000 kronor. Från och med år 1916 höjdes emellertid anslaget till 200,000 kronor. Från anslaget skulle nämligen därefter bestridas jämväl kostnaderna för de i samband med den nya härordningen beslutade högre underofficersskolorna, vilka kostnader beräknats komma att uppgå till omkring 70,000 kronor.

Av anslaget bekostas numera allenast den vid särskilt anordnade skolor bedrivna underofficersutbildningen, sedan kostnaderna för utbildning av officersvolontärer, vilka förut bestritts från anslaget till volontärskolor, överflyttats till samma anslag, som bekosta övriga värnpliktigas övningar och utbildning. Uti sin framställning den 30 september 1916 angående lantförsvarets medelsbehov för år 1918 uttalade arméförvaltningen, att enär nämnda kostnader för officersvolontärers utbildning icke längre utginge från volontärskoleanslaget, någon minskning av detta anslag möjligen kunde ifrågasättas. Då emellertid ännu ingen erfarenhet vunnits om de belopp, som behövde tagas i anspråk för de högre underofficersskolorna, syntes enligt arméförvaltningens åsikt försiktigheten bjuda, att åtminstone icke då någon nedsättning av anslaget ägde rum. Dåvarande departementschefen delade denna mening, särskilt till följd därav att till detta anslag borde överflyttas jämväl kostnaderna för officersaspiranternas vinterövningar i Norrland, vilka kostnader dittills bestritts från anslaget till vinterövningar.

Förslag har nu framställts därom, att från förevarande anslag hädanefter måtte bestridas ytterligare en grupp utgifter, nämligen kostnaderna för undervisning i ridning och hästvård för de officerare och underofficerare vid infanteriet, som skola handhava vården av det vid detta truppslag alltmer ökade hästmaterialet.

Framställning
av inspek-
tören för
infanteriet.

Uti underdånig skrivelse den 29 januari 1917 framhöll inspektören för infanteriet, att det för behörig vård av såväl kronans egna som lejda hästar, vilka enligt 1914 års härordning komme att i ganska stor omfattning användas vid infanteriet, vore nödvändigt, att vid regementena funnes till förfogande personal, som vore förtrogen med hithörande åligganden. Så vore för närvarande icke förhållandet. De officerare och underofficerare, vilka hade till uppgift att övervaka hästarnas vård och skoning samt ordningen i kronans stallar med vad mera till stall-

tjänsten hörde, hade i regeln icke den utbildning, som vore för ändamålet behöfvig, och ägde följaktligen icke de för denna tjänstegren erforderliga insikter.

[15.]

I nära samband med nu berörda fråga stode en annan, nämligen tillgodoseendet av den vid infanteriet nödvändiga ridutbildningen. Ridkurser för infanteriofficerare hade varit anordnade åren 1903—1914, men därefter måst inställas. Med hänsyn till den betydelse, dessa kurser hade, vore det synnerligen angeläget, att de, så snart ske kunde, åter anordnades, allra helst som kraven på sådan utbildning ökats till följd av kompanichefernas beridenhet och kulsprutevapnets organisation.

Efter att i ämnet hava inhämtat yttranden från samtliga arméfördelningschefer samt kommandanten i Boden och militärbefälhavaren på Gottland hade inspektören för infanteriet kommit till den uppfattningen, att för tillgodoseendet av ridutbildningen, hästvården och stalltjänstgöringen vid infanteriet erfordrades särskild utbildning för såväl subalternofficerare som underofficerare.

Utbildningen för subalternofficerare syntes böra anordnas efter följande plan:

1. Utbildningens ändamål vore att bibringa till densamma beordrade subalternofficerare ur infanteriet den färdighet i ridning samt de insikter i hästkänedom, hästvård och stalltjänst m. m., som erfordrades för beriden officer vid infanteriet i allmänhet och särskilt för tjänstgöringen vid kulsprutekompani.

2. Utbildningen borde omfatta följande övningsgrenar och ämnen: ridning (även hinder- och terrängridning); stalltjänst i allmänhet (rykt inräknad); praktiskt bedömande av hovbeslag, behandling av enklare skador hos hästen och första hjälpen vid en del hästsjukdomar; körning och anspänning; samt hästkänedom.

3. Utbildningen syntes böra anordnas arméfördelningsvis (för Norrbottens regemente vid kavalleriet eller artilleritruppförband i Boden, för Gottlands infanteriregemente vid Gottlands artillerikår) samt omfatta en tid av tre månader. Antalet officerare ur varje infanteriregemente, som årligen skulle beordras till densamma, borde vara högst 2. Arméfördelningschef ägde bestämma, huruvida utbildningen skulle anordnas vid ett eller flera av honom underställda beridna truppförband. Ävenså borde den få ske i omgångar. Vid utbildningen borde, i den mån så erfordrades, veterinär biträda.

[15.]

4. Den, som skulle genomgå ifrågavarande utbildning, borde kommanderas till tjänstgöring vid vederbörligt regemente för det ändamål, som utbildningen avsåge.

Utbildningen av underofficerare (furirer, kompetenta och avsedda för underofficersbefordran) borde äga rum enligt följande plan:

1. Utbildningens ändamål vore att bibringa till densamma beordrade underofficerare (furirer) ur infanteriet den färdighet i ridning samt de insikter i hästvård och stalltjänst m. m., som erfordrades för tjänstgöring vid kulsprutekompani såsom kompaniadjutant eller ammunitionunderofficer.

2. Utbildningen skulle omfatta följande övningsgrenar och ämnen:
ridning (även lättare hinder- och terrängridning);
stalltjänst (rykt inberäknad);
skoning och hovbeslagslära;
körning och anspänning; samt
behandling av enklare skador hos hästen, första hjälpen vid en del hästsjukdomar och hästkänedom.

3. I övrigt borde utbildningen anordnas efter samma grunder som utbildningen för officerare, med den skillnad, att till densamma årligen beordrades en underofficer (furir) från vartannat regemente, d. v. s. under loppet av två utbildningsår en underofficer (furir) från varje regemente.

Kostnaderna för kurserna beräknades på följande sätt:

1. Reseersättning:

56 officerare à 30 kronor	kronor 1,680:—
14 underofficerare à 20 kronor	» 280:—

2. Dagtraktamente:

56 officerare, 8 dagar à 8 kronor	
82 » » 3 »	
eller tillsammans	» 17,360:—

14 underofficerare, 8 dagar à 6 kronor	
82 » » 2 »	
eller tillsammans	» 2,968:—

3. Underhållskostnad:

70 sadelmunderingar under 90 dagar à 10 öre	» 630:—
---	---------

Summa kronor 22,918:—

I särskilt yttrande över nu ifrågavarande förslag hemställde chefen för intendenturkåren, att i samband med de föreslagna kurserna jämnväl högst tre kompaniofficerare och en underofficer (furir) vid intendenturkåren årligen måtte erhålla utbildning i ridning, hästvård och stalltjänst m. m. [15.]

I sammanhang med den sålunda gjorda framställningen hemställde inspektören för infanteriet, att redan under år 1917 måtte anordnas en utbildningskurs av ifrågavarande slag för en underofficer (en furir, kompetent till och avsedd för underofficersbefordran) ur varje infanteriregemente. Kostnaderna för en sådan kurs beräknades uppgå till 4,439 kronor 20 öre.

Genom brev den 1 juni 1917 förordnade Kungl. Maj:t i anledning av nu omförmälda framställningar, att under sommaren 1917 skulle anordnas en 8 veckors kurs i ridning, hästvård och stalltjänst för en underofficer eller furir från varje infanteriregemente; och skulle härav föranledda kostnader, 4,439 kronor 20 öre, av arméförvaltningens civila departement förskjutas och framdeles hos Kungl. Maj:t anmälas till ersättande. Kungl. Maj:ts
beslut den
1 juni 1917.

Därjämte anbefalldes Kungl. Maj:t arméförvaltningen att avgiva förslag till bestridande av kostnaderna för de kurser, som kunde komma att i enlighet med inspektörens för infanteriet och chefens för intendenturkåren förutnämnda förslag för framtiden anordnas.

Arméförvaltningen har nu anmält, att kostnaderna för ifrågavarande kurser, såväl de av civila departementet redan förskjutna som de, vilka framdeles uppkomme, syntes böra utgå från anslaget till volontärskolor. Då emellertid anslagets benämning i dylikt fall ej fullt komme att motsvara dess användning, syntes detsamma böra benämnas anslaget till volontärskolor m. m. Arméförvalt-
ningens fram-
ställning.

Besparingarna å anslaget till volontärskolor hade den 31 december 1916 uppgått till icke mindre än 144,534 kronor 52 öre. Enär anslaget vore av förslagsanslags natur, hade besparingarna dock återförts till statsverket. Behållningen hade till icke oväsentlig del föranletts därav, att då på grund av rådande förhållanden de högre underofficersskolorna måst uppskjutas till utbildningsåret 1916—1917, allenast en del av kostnaderna för första utbildningsåret fallit på 1916 års volontärskoleanslag. Ej heller hade kostnaderna för officersaspiranternas vinterövningar börjat bestridas från detta anslag. Till följd av dessa omständigheter vore det ännu icke möjligt att fullt exakt beräkna, huru

[15.] stora de kostnader komme att bliva, som, enligt vad nu anförts, tillhörde detta anslag.

Om det sålunda redan av denna anledning icke vore lämpligt att nu föreslå någon nedsättning av anslaget, så syntes detta så mycket mindre böra ske, därest från detsamma häranefters skulle bestridas kostnaderna för ovan omförmälda utbildningskurser för officerare och underofficerare vid infanteriet.

Departements-
chefen.

Före antagandet av 1914 års härordning funnos icke vid infanteriet några kronan tillhöriga hästar. Regementsofficerare ävensom regementskvartermästare och regementsadjutanter voro beridna å egna tjänstehästar, vilkas underhåll, skötsel och vård de hade att själva ombesörja. I och för tillgodoseende av den vid infanteriet nödvändiga ridutbildningen anordnades särskilda ridkurser för subalternofficerare. På grund av de genom världskrigets utbrott inträdda förhållandena blevo emellertid dessa kurser från och med år 1915 inställda.

Enligt 1914 års härordning skola vid varje infanteriregemente finnas, förutom 1 egen tjänstehäst för chefen, 28 kronan tillhöriga stamhästar, därav 10 avsedda för regementsofficerare, regementskvartermästare och regementsadjutanter, 12 för kompanicheferna och 6 för det nyorganiserade kulsprutekompaniet. Därjämte skola för nämnda kompanis övningar hästar lejas till ett antal av 3 under senare delen av rekrytskolan och början av repetitionsövningarna samt ytterligare 23 under återstoden av nämnda övningar. För handhavande av värden om ifrågavarande hästar finnes emellertid icke någon särskilt utbildad personal vid truppförbanden anställd.

Inspektören för infanteriet har nu föreslagit, att för tillgodoseende av ridutbildningen, hästvärden och stalltjänstgöringen vid infanteriet årliga utbildningskurser måtte anordnas för subalternofficerare och underofficerare (furirer). Behovet härav torde vara ofrånkomligt och har också redan blivit av Kungl. Maj:t i princip godkänt, i det Kungl. Maj:t i enlighet med inspektörens för infanteriet därom framställda förslag anvisat medel för anordnande under år 1917 av en dylik utbildningskurs för underofficerare (furirer). Vid sådant förhållande och då kursernas planläggning synes mig väl ägnad att fylla med dem avsett ändamål, finner jag mig böra i huvudsak tillstyrka det av inspektören för infanteriet härutinnan framställda förslaget.

Enligt berörda förslag skulle till kurserna årligen beordras 2 subalternofficerare från varje regemente och 1 underofficer (furir) från vartannat regemente eller tillhoppa 56 officerare och 14 underofficerare

(furirer), och hava kostnaderna för kurserna beräknats uppgå till i runt tal 23,000 kronor om året. Med hänsyn till den vid truppförbanden rådande befälsbristen synes det mig emellertid böra tagas under övervägande, huruvida icke antalet officerare skulle, åtminstone tillsvidare intill dess tillräcklig erfarenhet om kursernas resultat vunnits, kunna minskas till 28 eller en officer från varje regemente. [15.]

I enlighet med vad arméförvaltningen föreslagit, torde kostnaderna för ifrågasvarande utbildningskurser lämpligen böra bestridas från förevarande anslag, och torde anslaget rubrik till följd härav böra undergå den av arméförvaltningen föreslagna jämkningen.

Med hänsyn till de nya utgifter, som sålunda skulle komma att påvila anslaget, och då tillräcklig erfarenhet ännu icke vunnits angående storleken av övriga från detsamma utgående utgifter, torde anslaget i riksstaten för år 1919 böra upptagas med oförändrat belopp eller 200,000 kronor.

Jag får alltså hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att i riksstaten för år 1919 upptaga förevarande anslag under titel »*Volontärskolor m. m., förslagsanslag*» med oförändrat belopp eller 200,000 kronor.

11. **Militärläkares och militärveterinärers undervisning,**
oförändrat ordinarie reservationsanslag ..... kronor 12,970: —

E. Avlöning och rekrytering (truppförbanden), arvoden m. m.

1. Avlöning och rekrytering m. m.

[16.]

Ökning eller minskning av antalet beställningar vid truppförbanden enligt 1914 års övergångsplaner.

Vid uppgörandet av truppförbandens stater för år 1919 torde, såsom förnt skett, de av Kungl. Maj:t den 13 november 1914 fastställda planerna för övergången till den nya härordningen böra lända till efterrättelse. Härvid böra dock vissa avvikelser göras beträffande infanteriet och fortifikationen med anledning av riksdagens år 1915 gjorda uttalande i fråga om vissa majorsbeställningar och kaptensbeställningar

[16.] av första klassen vid infanteriet samt 1917 års riksdags beslut beträffande staten för fortifikationen.

Jag anhåller nu att få närmare redogöra för de förändringar, som i enlighet härmed böra vidtagas i de särskilda truppförbandens stater.

Infanteriet.

Vid infanteriet böra i och för reservorganisationens fortsatta genomförande samt de båda för kustfästningarna avsedda regementenas utökande till tre-bataljonsregementen en del nya *officersbeställningar* tillkomma. Sålunda bör 1 ny majorsbeställning upptagas vid vart och ett av följande truppförband, nämligen: Karlskrona grenadjärregemente, Jönköpings regemente, Värmlands regemente och Vaxholms grenadjärregemente. Vidare bör tillkomma 1 kaptensbeställning av första klassen vid vart och ett av Svea livgarde, Andra livgrenadjärregementet, Upplands infanteriregemente, Södermanlands regemente, Älvsborgs regemente, Hallands regemente, Bohusläns regemente, Västmanlands regemente, Västerbottens regemente och Södra skånska infanteriregementet. Än vidare bör 1 löjtnantsbeställning av första klassen tillkomma vid varje infanteriregemente med undantag av Norrbottens regemente och Gottlands infanteriregemente. Slutligen böra vid vardera av Karlskrona och Vaxholms grenadjärregementen tillkomma 1 löjtnantsbeställning av andra klassen samt 1 underlöjtnants- eller fänriksbeställning.

Beträffande *underofficerspersonalen* torde den förändringen böra vidtagas, att vid vardera av Karlskrona och Vaxholms grenadjärregementen tillkomma 1 sergeant av första och 1 sergeant av andra klassen.

I och med vidtagande av nu angivna förändringar komma samtliga infanteritruppförband att vara fullt organiserade enligt 1914 års härordning med undantag av Hälsinge regemente, Västmanlands regemente och Kalmar regemente, vid vilka truppförband 2 gevärshantverkare ännu måste upptagas enligt gammal stat, samt Gottlands infanteriregemente, där 1 övertalig sergeantsbeställning av andra klassen ävenledes måste upptagas. Indelta korpraler och vicekorpraler kvarstå fortfarande vid vissa truppförband.

Kavalleriet.

Fördelningskavalleriregementena äro redan från och med år 1918 organiserade i enlighet med 1914 års härordningsbeslut, vadan inga förändringar böra göras i dessa truppförbands stater.

Vid vardera av Skånska husar- och dragonregementena bör *officers- och underofficerspersonalen* upptagas med samma antal beställningar

som i 1918 års stater, dock med den anmärkningen i fråga om ryttmästare av första klassen, löjtnanter av första klassen och löjtnanter av andra klassen, underlöjtnanter och fänrikar, fanjunkare samt sergeanter av första och sergeanter av andra klassen, att intill dess antalet beställningar vid regementet nedbringats till det i staten för genomförd härordning angivna (respektive 8, 11, 10, 9, 9, 8 och 8), Kungl. Maj:t skall vid uppkommande vakans bestämma, huruvida den ledigblivna beställningen skall återbesättas eller indragas.

Inom *manskapsklassen* böra, i och för uppsättandet av Norrbottens kavallerikår, vid Skånska husar- och dragonregementena följande indragningar äga rum, nämligen: vid vardera regementet 1 furir av första och 4 furirer av andra klassen, 6 korpraler, 46 volontärer och 1 hovslagarryttare samt därutöver vid Skånska husarregementet 1 sjukvårdsfurir av andra klassen, 1 sjukvårdsryttare och 1 hovslagarkorpral och vid Skånska dragonregementet 1 sjukvårdskorpral, 1 hovslagarfurir av andra klassen och 1 hantverkskorpral. Manskapsklassen vid ifrågavarande båda regementen kommer därmed att vara organiserad i enlighet med 1914 års härordningsbeslut.

Enligt de av Kungl. Maj:t den 13 november 1914 fastställda övergångsplanerna till den nya härordningen skall Norrbottens kavallerikår organiseras från och med år 1919. Med anledning härav bör stat uppgöras för denna kår, upptagande följande i härordningen angivna beställningar: 1 överstelöjtnant och chef, 1 ryttmästare av första och 1 ryttmästare av andra klassen, 3 löjtnanter av första och 3 löjtnanter av andra klassen, 3 underlöjtnanter och fänrikar, 3 fanjunkare, 2 sergeanter av första och 2 sergeanter av andra klassen, 3 furirer av första och 8 furirer av andra klassen, 12 korpraler, 92 volontärer, 1 sjukvårdsfurir av andra klassen, 1 sjukvårdskorpral, 1 sjukvårdsryttare, 1 hovslagarfurir av andra klassen, 1 hovslagarkorpral, 2 hovslagarryttare samt 1 gevärshantverkarkorpral.

Officerspersonalen vid fältartilleriet å fastlandet bör vid samtliga regementen utom Vendes artilleriregemente ökas med 1 kapten av första klassen, varjämte vid Norrlands artilleriregemente bör tillkomma 1 löjtnant av första klassen. Däremot bör vid vart och ett av Svea, Göta, Upplands och Smålands artilleriregementen 1 kapten av andra klassen avföras ur staten.

Fältartilleriet
& fastlandet.

Underofficerspersonalen bör vid Norrlands artilleriregemente ökas med 1 sergeant av första och 1 sergeant av andra klassen.

[16.] Beträffande *manskapsklassen* böra ur staten för Vendes artilleriregemente avföras 2 furirer av första och 3 furirer av andra klassen, 4 konstaplar och 16 volontärer. Motsvarande beställningar jämte 1 hovslagarartillerist böra däremot uppföras å staten för Norrlands artilleriregemente.

I och med vidtagandet av nu angivna förändringar komma samtliga fältartilleriregementen å fastlandet att vara fullt organiserade enligt 1914 års härordningsbeslut med undantag av Vendes artilleriregemente, där 1 övertalig kaptensbeställning av andra klassen fortfarande måste uppföras. I anmärkning till staten torde böra föreskrivas, att intill dess antalet kaptensbeställningar av andra klassen nedbringats till det i staten för genomförd härordning angivna (7), Kungl. Maj:t skall vid uppkommande vakans bestämma, huruvida den lediga beställningen skall återbesättas eller indragas.

Fältartilleriet
å Gottland.

Gottlands artillerikår är redan från och med år 1918 fullt organiserad i enlighet med 1914 års härordningsbeslut.

Fästnings-
artilleriet.

Officerspersonalen vid Boden—Karlsborgs artilleriregemente bör ökas med 1 kapten av första klassen samt 1 löjtnant av första och 1 löjtnant av andra klassen.

Beträffande *underofficerspersonalen* böra 1 styckjunkare och 1 sergeant av första klassen tillkomma.

Manskapsklassen bör ökas med 1 hovslagarkorpral.

Antalet beställningar vid fästningsartilleriet är härmed lika med det i 1914 års härordningsbeslut bestämda antalet, och återstår blott att från och med år 1920 uppdelas desamma på Bodens artilleriregemente och Karlsborgs artillerikår.

Positions-
artilleriet.

Positionsartilleriregementet är redan från och med år 1918 organiserat enligt 1914 års härordning utom beträffande antalet kaptener av andra klassen, av vilka 2 övertaliga beställningar även för år 1919 måste uppföras i staten, dock med enahanda anmärkning som vid Vendes artilleriregemente i fråga om därstädes befintlig övertalig kaptensbeställning av andra klassen.

Fortifika-
tionen.

Å staten för fortifikationen böra uppföras följande nya beställningar, nämligen 2 kaptener av första klassen, 2 kaptener av andra klassen, 1 löjtnant av första klassen, 7 löjtnanter av andra klassen, 7 under-

löjtnanter eller fänrikar, 1 fanjunkare, 3 sergeanter av första klassen samt 4 sergeanter av andra klassen. [16.]

Därmed skulle 1914 års härordning vara genomförd, utom vad angår radiotelegrafistbeställningarna. Som jag får tillfälle att längre fram närmare utveckla, torde dock från och med år 1919 ifrågavarande civilmilitära personal böra utbytas mot militär personal.

Då samtliga ingenjörkårer redan från och med år 1918 äro fullt organiserade enligt 1914 års härordningsbeslut, böra på grund därav inga ändringar vidtagas i de nu gällande staterna. Beträffande ökning utöver 1914 års härordning av Fälttelegrafkåren med viss personal för radiotelegraftjänsten anhåller jag att få hänvisa till vad därom längre fram kommer att anföras. Ingenjörtrupperna.

Vad *officers- och underofficerspersonalen* angår, hava vid trängen under år 1917 indragits 1 underlöjtnantsbeställning samt 1 sergeant av första och 1 sergeant av andra klassen. Härav betingade ändringar i staterna torde nu böra vidtagas. Därutöver erfordras ingen annan ändring, än att jämlikt särskilda av Kungl. Maj:t meddelade beslut till den för officerare och underofficerare med vederlikar vid trängen gemensamma staten från de särskilda trängkårernas stater överföras 5 kaptener av första klassen, 4 kaptener av andra klassen, 6 löjtnanter av första och 6 löjtnanter av andra klassen, 6 underlöjtnanter eller fänrikar, 1 fanjunkare, 3 sergeanter av första klassen, 2 sergeanter av andra klassen, 1 musiksergeant av andra klassen och 1 regementsläkare. Trängen.

Artilleriets fabriker och tyganstalter.

Ökning eller minskning av antalet beställningar.

Den för år 1918 fastställda staten för artilleriets fabriker och tyganstalter upptager jämte annan personal 16 tyg- eller fabriksförvaltare av första klassen, 2 tygförvaltare av andra klassen, 17 tyg- eller fabriks-skrivare och 49 tyghantverkare.

Enligt 1914 års härordningsbeslut skola efter genomförd härordning vid artilleriets fabriker och tyganstalter finnas anställda, förutom annan personal, 11 tyg- eller fabriksförvaltare av första klassen, 7 tygförvaltare av andra klassen, 9 tyg- eller fabriks-skrivare samt 44 tyghantverkare.

[16.] Arméförvaltningen har nu, med överlämnande av förslag till stat för artilleriets fabriker och tyganstalter för år 1919, hemställt om vidtagande av följande ändringar i den för innevarande år gällande staten.

Arméförvalt-
ningens
framställning.

Under år 1917 hade en tygförvaltare av första klassen avlidit. Jämlikt 1914 års härordningsbeslut skulle den vakanta beställningen övergå till en tygförvaltarbeställning av andra klassen. I staten för år 1919 borde därför upptagas 15 tyg- eller fabriksförvaltare av första klassen samt 3 tygförvaltare av andra klassen.

Då under år 1917 en tygskrivarbeställning komme att bli vakant, borde vidare antalet tyg- eller fabrikskrivarbeställningar i 1919 års stat minskas till 16.

Slutligen borde till följd därav, att två tyghantverkarbeställningar blivit vakanta, staten för år 1919 endast upptaga 47 dylika beställningar.

Departements-
chefen.

Mot vad arméförvaltningen sålunda föreslagit har jag icke något att erinra. Jag har därför låtit uppgöra förslag till ny stat för artilleriets fabriker och tyganstalter år 1919, och slutar denna å 309,535 kronor eller 5,372 kronor 50 öre mindre än för innevarande år.

Ändrad lydelse av en anmärkning till staten.

Vid staten för artilleriets fabriker och tyganstalter finnes fogad en anmärkning av följande lydelse:

»Vid inträffande avgång i tygförvaltar-, tygunderofficers-, tygskrivar- eller tyghantverkarbeställning skall frågan om återbesättande av den vakanta beställningen underställas Kungl. Maj:ts prövning.»

Denna anmärkning betingas därav, att genom 1914 års härordning beträffande nämnda beställningar ändring vidtagits i det förut bestämda antalet, så att en minskning genomförts, som är avsedd att inträda i mån av beställningshavares avgång. Genom vidfogande till staten av ifrågavarande anmärkning har åsyftats att förhindra, att en beställning, som är avsedd att indragas, bliver återbesatt.

Efter antagandet av 1914 års härordning har minskning av förenämnda beställningar företagits, i den mån sådant kunnat beräknas genom säkert förutsedd avgång före det år, staten avsett.

Arméförvalt-
ningens fram-
ställning.

Uti underdånig skrivelse den 19 november 1917 har arméförvaltningen anfört, att olägenheter visat sig uppstå särskilt beträffande av-

gång bland tyg- eller fabriksförvaltare av första klassen, vilka skulle ersättas med tygförvaltare av andra klassen. Sålunda hade nyligen i förstnämnda slag av beställningar uppstått två vakanser, och hade Kungl. Maj:t efter framställning från generalfältygmästaren och inspektören för artilleriet angående vakansernas besättande med tygförvaltare av andra klassen jämlikt brev den 30 oktober 1917 medgivit, att två lämpliga personer finge förordnas att tillsvidare, till dess vederbörande beställning bleve uppförd på stat, tjänstgöra som tygförvaltare av andra klassen mot åtnjutande av ersättning, motsvarande de med tygförvaltarbeställning av andra klassen förenade avlöningsförmåner; och skulle härav föranledda kostnader utgå av de genom ovannämnda vakanser besparade avlöningsmedel.

[16.]

En å 1918 års stat nyuppförd tygförvaltarbeställning av andra klassen kunde besättas med ordinarie innehavare först från och med den 1 januari 1918 och en å 1919 års stat nyuppförd liknande beställning först från och med den 1 januari 1919.

Av anmärkningens nuvarande ordalydelse föranleddes således en del olägenheter, som av det anförda exemplet belystes, nämligen dels att för varje vakans i de omnämnda beställningarna hänvändelse till Kungl. Maj:t måste göras, varigenom icke blott dröjsmål måste uppkomma med beställningens återbesättande, och den, som i vakansen komme att insättas, förlorade avlöningsmedel, utan även särskilda kostnader uppkomme i det fall, då vikarie måste mot åtnjutande av rese- och traktamentsersättning från annat håll beordras, dels vidare att, då beställningarna ej kunde besättas med ordinarie innehavare förrän efter viss tids förlopp, den, som skulle erhålla beställningen, ej kunde tillgodoräkna sig denna tid för åtnjutande av ålderstillägg.

För undvikande av dessa olägenheter erfordrades en sådan ändring i avfattningen av förenämnda anmärkning, att ledigblivna beställningar av förenämnda slag kunde utan hänvändande till Kungl. Maj:t samt utan dröjsmål och därmed förenade olägenheter återbesättas, utan att dock därvid övergången till den i 1914 års härordning bestämda förminskade staten för artilleriets fabriker och tyganstalter komme att i någon mån fördröjas genom återbesättande av beställning, som skulle övergå till annan beställning, eller som vore avsedd att indragas.

Med anledning av vad sålunda anförts, hemställde arméförvaltningen, att förenämnda anmärkning till staten för artilleriets fabriker och tyganstalter måtte erhålla följande ändrade lydelse:

»Vid inträffande avgång i tyg- eller fabriksförvaltar-, tygunderofficers-, tyg- eller fabrikskrivar- eller tyghantverkarbeställning iakttages:

- [16.] att, intill dess antalet tyg- eller fabriksförvaltarbeställningar av första klassen nedgått till 11, i stället för avgången sådan beställningshavare skall tillsättas tygförvaltare av andra klassen,
 att, enär samtliga tygunderofficersbeställningar skola indragas, återbesättande av vakant sådan beställning ej må äga rum, samt
 att återbesättande av tyg- eller fabrikskrivar- eller tyghantverkarbeställning må äga rum först sedan genom avgång utan motsvarande återbesättande beställningarnas antal nedgått till respektive 9 och 44.»

Departements
 chefen.

Mot vad arméförvaltningen sålunda föreslagit har jag icke någon erinran att framställa.

Ändring i fortifikationens stat beträffande däri upptagna radiotelegrafister.

Enligt 1914 års härordningsbeslut har vid fortifikationen tillkommit ett nytt slag av civilmilitära beställningshavare, nämligen radiotelegrafister. Antalet radiotelegrafister skall, efter genomförd härordning, utgöra 11. Innevarande års stat upptager 9 radiotelegrafistbeställningar. Återstående 2 beställningar äro enligt de av Kungl. Maj:t fastställda övergångsplanerna avsedda att tillkomma under år 1919.

Löneförmånerna för ifrågavarande befattningshavare äro desamma som för sergeanter av andra klassen.

Framställning
 av chefen för
 fortifikationen.

Uti underdånig skrivelse den 10 augusti 1917 har chefen för fortifikationen anfört, att erfarenheterna från den tid, varunder radiotelegrafister varit anställda, givit vid handen, att desamma borde hava militärt befäl samt äga, förutom förmåga att leda och övervaka radiotelegraftjänsten vid en fältradiostation, även förmåga att under fältmässiga förhållanden leda och övervaka tjänsten i dess helhet vid en dylik med dess personal, material, hästar och fordon.

Å andra sidan syntes under nuvarande organisation och förhållanden ej ens ur teknisk synpunkt fullt lämplig personal vara påräknelig för ifrågavarande beställningar. Radiotelegrafister med av telegrafverket utfärdat 1 klass certifikat syntes nämligen ej eftersträva dylika, på grund av den enda och låga lönegraden utan ålderstillägg eller annan möjlighet att med ökat antal tjänstår erhålla bättre avlöningsförmåner, och detta under det å andra sidan rederibolag erbjöde radiotelegrafister avsevärt högre avlöningsförmåner.

Såsom sektionschefer med i viss mån självständig ställning borde fortifikationens radiotelegrafister i krigstid samtliga vara underofficerare.

Av vad sålunda anförts framginge, att en omorganisation beträffande ifrågavarande personal vore både önskvärd och av behovet påkallad. Med beaktande att kostnaderna för densamma ej finge överskrida de i 1914 års härordning beräknade, att under fred en del av radiotelegrafisterna kunde vara furirer, avsedda att vid mobilisering konstitueras till underofficerare, samt att proportionen mellan antalet underofficerare av olika löneklasser ej ställde sig ogynnsammare än vid armén i övrigt, skulle de 11 radiotelegrafistbeställningar, som vid genomförd härordning skulle finnas å fortifikationens stat, lämpligen kunna ersättas med

[16.]

- 3 fanjunkare,
- 2 sergeanter av första klassen,
- 2 sergeanter av andra klassen,
- 2 furirer av första klassen och
- 2 furirer av andra klassen.

Övergången till den sålunda föreslagna organisationen skulle lämpligen kunna ske på följande sätt:

F ö r å r	Radiotelegrafister å fortifikationens stat.	Ersättas med				
		å fortifikationens stat.			å Fälttelegrafkårens stat.	
		Fanjunkare.	Sergeanter av 1 klass.	Sergeanter av 2 klass.	Furirer av 1 klass.	Furirer av 2 klass.
1919	11	1	2	3	2	3
1920	11	3	2	2	2	2

De årliga kostnaderna för den nya organisationen komme att uppgå till 19,925 kronor 94 öre. Då den nuvarande organisationen medförde en årlig utgift av 20,350 kronor, skulle genom den föreslagna anordningen uppstå en årlig besparing av 424 kronor 6 öre. Jämväl kostnaderna för personalens pensionering komme att ställa sig billigare enligt den nya organisationen. Medan pensionen för 11 radiotelegrafister uppginge till $(11 \times 780 =)$ 8,580 kronor, komme pensionen för 7 såsom fanjunkare avskedade underofficerare att belöpa sig till $(7 \times 1,000 =)$ 7,000 kronor.

I händelse av den nya organisationens genomförande skulle av nuvarande radiotelegrafister de, vilka önskade och ansåges kunna ifråga-

[16.] komma till de nya underofficersbeställningarna, under sin fortsatta tjänstgöring bibringas erforderlig utbildning för att kunna övergå till underofficerare vid fortifikationen.

På grund av vad sålunda anförts, hemställde chefen för fortifikationen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

dels att 11 radiotelegrafistbeställningar, som enligt 1914 års härordning skulle uppföras å fortifikationens stat, finge ersättas med 3 fanjunkarbeställningar, 2 sergeantbeställningar av första klassen och 2 sergeantbeställningar av andra klassen å samma stat samt med 2 furirer av första klassen och 2 furirer av andra klassen å Fälttelegrafkårens stat,

dels ock att de å fortifikationens stat för år 1919 beräknade 11 radiotelegrafistbeställningarna finge ersättas med 1 fanjunkarbeställning, 2 sergeantbeställningar av första klassen och 3 sergeantbeställningar av andra klassen å samma stat samt 2 furirbeställningar av första klassen och 3 furirbeställningar av andra klassen å Fälttelegrafkårens stat.

Armé-
förvaltningens
yttrande.

Då, enligt vad utredningen gäve vid handen, de vid förslagets genomförande uppkommande kostnaderna understege det belopp, som erfordrades, därest i enlighet med 1914 års härordningsbeslut i staten upptoges 11 radiotelegrafistbeställningar, har arméförvaltningen förklarat sig för sin del icke hava något att erinra mot chefens för fortifikationen förevarande förslag och förty. hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen godkänna sådan ändring i 1919 års stater för fortifikationen och Fälttelegrafkåren, som betingades av den gjorda framställningen.

Departements-
chefen.

Med hänsyn till vad chefen för fortifikationen anført rörande de krav, som ur militär synpunkt måste ställas på radiotelegrafistbeställningarnas innehavare, ävensom angående svårigheten att med nuvarande organisation erhålla för beställningarna ur teknisk synpunkt fullt lämplig personal, finner jag mig böra tillstyrka, att framställning göres till riksdagen om radiotelegrafisternas utbytande mot militär personal, på sätt chefen för fortifikationen föreslagit.

I överensstämmelse härmed torde de å fortifikationens stat för innevarande år upptagna 9 radiotelegrafistbeställningarna böra utgå ur staten för år 1919 och å samma stat ersättas med 1 fanjunkarbeställning och 5 sergeantbeställningar, därav 2 av första och 3 av andra klassen. Därjämte torde å Fälttelegrafkårens stat för samma år böra uppföras ytterligare 2 furirbeställningar av första klassen och 3 furirbeställningar av andra klassen.

Ifrågasatt ökning av underofficersbeställningarna vid infanteriet.

Uti underdånig skrivelse den 4 april 1917 angående tillfälliga åtgärder för främjande av manskapsrekryteringen vid armén framhöll inspektören för infanteriet betydelsen av, att infanteriregementenas underofficerskårer, vilka var och en under de senaste 25 åren minskats med 4 underofficersbeställningar, komme att under den allra närmaste tiden ökas. Denna ökning borde i första hand, förslagsvis under åren 1918—1920, omfatta 6 underofficersbeställningar, därav 2 fanjunkare samt 2 sergeanter av första och 2 sergeanter av andra klassen, motsvarande de tre underofficerare, som erfordrades vid kulsprutekompani, och de tre underofficerare, vilka genom tjänstgöring hos regementsintendenten, såsom vapenunderofficer och såsom köksföreståndare nu vore undandragna tjänstgöringen å kompanierna.

[16.]
Framställning
av inspek-
tören för
infanteriet.

Under framhållande av att förevarande fråga ur synpunkten såväl av behovet av ökat antal underofficerare för utbildningsarbetet inom infanteriet som av önskemålet att för underbefälet skapa fördelaktigare befordringsmöjligheter vore av största betydelse, har nu inspektören för infanteriet i underdånig skrivelse den 31 maj 1917 hemställt, att Kungl. Maj:t måtte senast till 1918 års riksdag avlåta proposition därom, att antalet underofficersbeställningar vid varje infanteriregemente skulle ökas med 6, därav 2 fanjunkarbeställningar, 2 sergeantbeställningar av första klassen och 2 sergeantbeställningar av andra klassen, samt att denna ökning skulle ske innan utgången av år 1920.

Då antalet underofficersbeställningar vid infanteriet blivit genom 1914 års härordning bestämt med hänsyn till de särskilda truppförbandens personalbehov uti underofficersgraden samt några nya skäl, utöver de av 1914 års senare riksdag prövade, för en ökning av ifrågavarande beställningars antal icke blivit förebragta, finner jag mig icke kunna tillstyrka vad inspektören för infanteriet i förevarande hänseende föreslagit.

Departements-
chefen.

Ifrågasatt ändring i 1914 års härordningsbeslut om antalet underofficersbeställningar vid trängen.

Enligt 1914 års härordningsbeslut skola vid trängen vissa underofficersbeställningar indragas. Efter genomförd härordning skola sålunda finnas 25 fanjunkare, 31 sergeanter av första klassen och 30 sergeanter av andra klassen.

[16.] Uti underdånig skrivelse den 8 augusti 1917 har nu inspektören för trängen, under framhållande av att befodringsutsikterna för underofficerarna vid trängen till följd av den beslutade indragningen av visst antal beställningar och den fastställda proportionen mellan de olika underofficersgraderna ställde sig avsevärt ogynnsammare än vid övriga truppslag, hemställt, att Kungl. Maj:t måtte, därest det nuvarande avlöningssystemet ej ersattes med ett nytt system, innebärande lönetilllägg vid vissa antal tjänsteår, föreslå riksdagen sådan jämkning uti 1914 års härordningsbeslut, att antalet underofficerare vid träng- och sjukvårdstrupperna skulle efter genomförd härordning utgöras av 31 fanjunkare, 31 sergeanter av första klassen och 24 sergeanter av andra klassen.

Arméförvaltningens yttrande. Med överlämnande av den sålunda gjorda framställningen har arméförvaltningen förklarat sig anse, att frågan om vilket antal beställningar i de särskilda lönegraderna, som lämpligen borde vara å stat uppfört, borde i främsta rummet bedömas efter föreliggande militära krav. Därest vad inspektören för trängen föreslagit skulle vinna nådigt bifall, komme merkostnaden att utgöra 4,155 kronor, därav å avlöningsanslaget skulle belöpa $[(6 \times 2,112: 50) - (6 \times 1,510) =]$ 3,615 kronor, å anslaget till inkvarteringskostnader $[(6 \times 240) - (6 \times 180) =]$ 360 kronor samt å anslaget till arméns kasernutredning samt ved, ljus och vatten $[(6 \times 130) - (6 \times 100) =]$ 180 kronor.

Departementschefen. Såsom den gjorda framställningen även giver vid handen, sammanhänger frågan om proportionen mellan antalet beställningar i de särskilda underofficersgraderna på det närmaste med frågan om införande av ett nytt avlöningssystem vid armén. I vad mån en ändring i den av inspektören för trängen föreslagna riktningen kan finnas vara av behovet påkallad, torde därför böra till prövning upptagas i samband med en blivande utredning angående definitiv lönereglering för arméns personal. Inspektörens för trängen förevarande framställning torde därför icke för närvarande böra föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Musiken.

Såsom tidigare för riksdagen anmälts, har frågan om en omorganisation av arméns musik i syfte att nedbringa kostnaderna för densamma under de senaste åren varit föremål för utredning.

Sedan de för ändamålet inom lantförvarsdepartementet tillkallade sakkunniga den 19 januari 1916 avgivit betänkande jämte förslag i ämnet samt vederbörande myndigheter inkommit med infordrade yttran-

den, pågår för närvarande inom departementet arbetet med avfattandet av proposition i ärendet. [16.]

Då jag emellertid icke är i tillfälle att nu bedöma, i vad mån en blivande ny organisation av musiken kan komma att inverka på 1919 års stater, har jag icke ansett mig böra i de statförslag, som nu föreläggas riksdagen, vidtaga någon härav påkallad ändring. Förslagsstaterna överensstämman följaktligen, i vad musiken angår, i allo med de för innevarande år fastställda staterna.

Ändringar i truppförbandsstaterna, föranledda av fältläkarkårens omorganisation.

Vid 1911 års riksdag beslöts viss ändrad organisation av fältläkarkåren. Vid framläggandet av 1917 års statsverksproposition var den nya organisationen genomförd vid samtliga truppförband och formationer med undantag av Södra skånska infanteriregementet och Positionsartilleriregementet. På grund härav upptogs för år 1918 i enlighet med den äldre organisationen i staten för det förra regementet 1 regementsläkare och 2 bataljonsläkare samt i staten för det senare regementet 1 regementsläkare och 1 bataljonsläkare.

Enligt den nya organisationen skall vid Södra skånska infanteriregementet finnas 1 regementsläkare och 1 bataljonsläkare. Vid Positionsartilleriregementet skall finnas endast 1 regementsläkare. Avlöningsförmånerna äro enligt den nya organisationen bestämda för regementsläkare till majors och för bataljonsläkare till kaptens av andra klassen avlöningsförmåner.

Beträffande övergången till den nya organisationen under år 1918 har riksdagen medgivit,

att, därest under år 1918 vakans i bataljonsläkarbeställning kommer att inträffa vid ettdera av Södra skånska infanteriregementet eller Positionsartilleriregementet, beställningen icke återbesättes, utan den nya organisationen tillämpas vid ifrågavarande truppförband,

att, därest under år 1918 vakans i regementsläkarbeställning kommer att inträffa vid något av nyssnämnda båda truppförband, beställningen tillsättes med avlöning för den nye tjänst innehavaren enligt ny stat, såvida den nya organisationen kan genomföras, men eljest efter den gamla staten, till dess genom bataljonsläkares avgång den nya organisationen kan vid truppförbandet tillämpas, samt

att för genomförandet av fältläkarkårens nya organisation, i vad den avser andra ordinarie läkare än bataljonsläkare vid fältläkarkåren, må vid andra truppförband än dem, där läkarbeställningarna redan blivit i staterna uppförda enligt förenämnda organisation, användas i första

- [16.] hand de löne- och dagavlöningsmedel, som finnas uppförda i staterna för läkarbeställningarna vid de truppförband, där sagda beställningar ännu äro uppförda enligt äldre organisation och där vid vakans den nya organisationen får genomföras i överensstämmelse med förut angivna grunder, samt än vidare de medel, som i truppförbandsstaterna uppförts för andra beställningar men på grund av vakanser i dessa icke komma till användning för desamma.

Arméförvaltningens
framställning.

Arméförvaltningen har nu anmält, att ämbetsverket i enlighet med Kungl. Maj:ts och riksdagens beslut, att därest vakans i bataljonsläkarbeställning komme att uppstå vid vissa truppförband, beställningen icke skulle tillsättas utan den nya organisationen tillämpas, föranstaltat om den nya organisationens införande vid Södra skånska infanteriregementet. Vid detta regemente vore alltså ändring i staten enligt nya organisationen erforderlig för år 1919.

I fråga om övergången till den nya organisationen under år 1919 har arméförvaltningen hemställt, att förenämnda för övergången under år 1918 meddelade bestämmelser måtte i tillämpliga delar gälla.

Departements-
chefen.

Med hänsyn till vad arméförvaltningen anfört rörande den nya organisationens genomförande vid Södra skånska infanteriregementet, torde i staten för detta truppförband böra uppföras 1 regementsläkare med lön 4,000 kronor och dagavlönning under 365 dagar à 5 kronor = 1,825 kronor, summa 5,825 kronor, samt 1 bataljonsläkare med lön 2,400 kronor och dagavlönning under 365 dagar à 4 kronor = 1,460 kronor, summa 3,860 kronor.

Under nästlidne december månad har vakans inträffat i bataljonsläkarbeställningen vid Positionsartilleriregementet. Därigenom kommer den nya organisationen att tillämpas jämväl vid detta regemente. I staten för år 1919 torde därför endast böra uppföras 1 regementsläkare med lön 4,000 kronor och dagavlönning under 365 dagar à 5 kronor = 1,825 kronor, summa 5,825 kronor.

Med vidtagande av nu angivna ändringar i staterna är den nya organisationen av fältläkarkåren helt genomförd utom med avseende å fältläkarstipendiatbeställningarna. Härtill återkommer jag längre fram i annat sammanhang.

Fältveterinärkåren.

Såsom i nästlidet års statsverksproposition omförmäldes, hava inom lantförsvarsdepartementet för ändamålet tillkallade sakkunniga den 29

november 1916 avgivit betänkande och förslag rörande militärveterinärväsendets organisation i fred, innefattande jämväl förslag till lönereglering för fältveterinärkåren. Över förslaget hava vederbörande myndigheter avgivit infordrade utlåtanden; och har jag för avsikt att föreslå avlåtande av proposition i ämnet till årets riksdag.

[16.]

Ärendet föreligger emellertid icke i det skick, att jag nu kan bedöma, i vad mån den nya organisationen kan komma att inverka på 1919 års stater. Jag har därför icke ansett mig böra föreslå någon härav påkallad ändring i de statförslag, som nu föreläggas riksdagen, utan överensstämma de, i vad arméns veterinärer angår, i allo med de för innevarande år fastställda staterna.

Kostnaderna för den nuvarande organisationen utgöra enligt innevarande års stater 131,355 kronor. Därav belöpa å anslaget till arméförvaltningen 5,825 kronor, å anslaget till kommandantsstaten 6,975 kronor, å anslaget till ridskolan 600 kronor, å avlöningsanslaget 106,915 kronor, å anslaget till ökad avlöning åt de till tjänstaldern äldsta bataljonsläkarna och bataljonsveterinärerna 6,240 kronor och å anslaget till stipendier för fältläkarkåren och veterinärstaten 4,800 kronor. Med frånräknande av sistnämnda båda belopp, vilka enligt den föreslagna nya organisationen icke skulle vidare utgå, hava således uti de nu framlagda staterna kostnaderna för fältveterinärkåren upptagits till 120,315 kronor. Då kostnaderna för den nya organisationen torde komma att uppgå till omkring 170,000 kronor, torde det för densamma ytterligare erforderliga beloppet eller i runt tal 50,000 kronor tillsviðare i avvaktan på propositionens framläggande böra beräknas under avlöningsanslaget.

Regementspastorer.

Uti vederbörande stater hava regementspastorerna hittills upptagits tillsammans med den civilmilitära personalen. Då emellertid ifrågasvarande befattningshavare enligt den nya strafflagen för krigsmakten icke äro att hänföra till nämnda personalkategori, torde desamma hädanefter i staterna böra uppföras såsom civil personal.

Anmärkning till truppförbandsstaterna.

Uti sin skrivelse den 13 juni 1916 angående regleringen av utgifterna under riksstatens fjärde huvudtitel anförde riksdagen, att dess uppmärksamhet fästs därvid, att det vid kavalleriet, artilleriet och fortifikationen understundom inträffade, att en uppkommen vakans i löjtnantsbeställning icke kunde besättas av den anledning, att underlöjtnant, som eljest skulle befordras, icke genomgått därför stadgad utbildning.

[16.] Detta förhållande syntes emellertid icke, såsom nu vore fallet, böra förhindra surnumerär underlöjtnant eller fänrik att komma i åtnjutande av underlöjtnants avlöningsförmåner, utan syntes tillfälle därtill böra beredas genom anlåtande av de medel, som besparades genom vakansen i löjtnantsbeställningen. För att en sådan anordning måtte kunna träffas, hade riksdagen ansett, att medgivande därtill borde lämnas i en anmärkning till staterna för ifrågakvarande truppförband.

Med anledning härav har från och med år 1917 i staterna för kavalleriet, artilleriet och fortifikationen varit intagen en så lydande anmärkning:

»Kan uppkommen vakans i löjtnantsbeställning icke besättas till följd därav, att till befordran eljest närmast stående underlöjtnant(-er) icke genomgått för sådan befordran fastställd utbildning, må under tiden för sådan vakans surnumerär underlöjtnant eller fänrik från de genom vakansen besparade medel uppbära underlöjtnant på stat anvisade avlöningsförmåner.»

För att kunna föreslås till löjtnant erfordras emellertid enligt gällande bestämmelser att hava varit officer i minst två år. Det kan således inträffa, att vakans i löjtnantsbeställning icke kan besättas på grund därav, att till befordran i tur stående underlöjtnant icke innehar föreskriven tjänstålder. Då jämväl i dylikt fall de genom vakansen besparade medlen synas böra få tagas i anspråk för beredande av underlöjtnants avlöningsförmåner åt surnumerär underlöjtnant eller fänrik, torde förenämnda anmärkning böra undergå härav betingad jämkning. Därjämte torde en anmärkning av motsvarande innehåll böra intagas jämväl i staterna för infanteriet och trängen.

Ifrågasatt reglering av det fast anställda manskapets löneförmåner.

Enligt de för vederbörande truppförband godkända staterna äro det fast anställda manskapets vid armén löneförmåner bestämda sålunda:

Beställning	Lön. Kronor.	Dagavlönning			Summa.			
		å kronor pr dag.	i dagar.	kronor.	Kronor.			
Furir av 1. klassen	600 —	—	50	365	182	50	782	50
Furir av 2. klassen	360 —	—	50	365	182	50	542	50
Korpral (konstapel)	300 —	—	40	365	146	—	446	—
Vice korpral	240 —	—	30	365	109	50	349	50
Volontär	180 —	—	20	365	73	—	253	—

Till menig bland beställningsmännen och musikmanskabet utgår dock dagavlöningen med 30 öre i stället för 20 öre. [16.]

Vid flertalet infanteriregementen är i staterna för större delen av musikmanskabet beräknad dagavlöning endast under 278 dagar av året.

Allt manskap åtnjuter utöver i stat upptagna avlöningsförmåner jämväl underhåll in natura.

Uti sitt den 28 februari 1917 avgivna betänkande angående åtgärder till främjande av manskapsrekryteringen vid armén föreslogo inom lantförsvarsdepartementet tillkallade sakkunniga bland annat en ökning av det fast anställda manskabets löneförmåner, anpassade efter det förändrade rekryteringssätt nämnda betänkande innebar.

Tidigare
förslag om
avlönings-
förhöjning.

Vid ärendets anmälan inför Kungl. Maj:t den 16 april 1917 fann min företrädare i ämbetet sig icke kunna för det dåvarande tillstyrka det av de sakkunniga föreslagna rekryteringssättet utan inskränkte sig till ett tillstyrkande av vissa andra av de sakkunniga föreslagna åtgärder, innefattande utbetalande av anställnings- och rekapitulationspremier vid tagande av fast anställning vid armén. Vad de egentliga löneförmånerna anginge, ansåg departementschefen synnerligen önskvärt, därest dagavlöningen kunde, i anslutning till vad de sakkunniga föreslagit, höjas för furirer från 50 öre till 1 krona, för korpraler och vice korpraler från respektive 40 och 30 öre till 75 öre samt för meniga från 20 öre till 50 öre. Den omständigheten, att den till det fast anställda manskabet utgående dagavlöningen vore lägre än motsvarande förmåner, penningbidrag och penningtillskott, till de värnpliktiga, utgjorde nämligen otvivelaktigt en väsentlig anledning till den rådande obenägenheten att taga fast anställning vid armén. Ävenledes ansåg departementschefen, att det skulle vara önskvärt, att obefordrade volontärer vid kavalleriet och artilleriet, vid vilka truppslag vicekorprals- (vicekonstapels-) graden genom 1914 års härordningsbeslut borttagits, på sätt de sakkunniga föreslagit erhöles lämpligt avvägda arvoden under andra och tredje tjänståren. Då emellertid en dylik lönereglering för det fast anställda manskabet skulle medföra icke blott en fullständig omräkning av de för riksdagen redan framlagda truppförbandsstaterna för år 1918 utan jämväl en avsevärd höjning av anslaget till avlöning och rekrytering, för vars täckande medel icke kunde utan särskilda åtgärder beredas, ansåg departementschefen förenämnda ändringar i det fast anställda manskabets löneförmåner icke för det dåvarande kunna genomföras.

- [16.] I anslutning till vad sålunda anförts föreslog Kungl. Maj:t uti en till riksdagen avlåten proposition (nr 299) riksdagen medgiva,
 dels att från anslaget till anställnings- och avskedspremier finge till värnpliktig, som under utbildningsåret 1915—1916 genomgått fullständig soldatutbildning och under år 1917 vunne annan fast anställning än som musikvolontär vid samma truppslag, där soldatutbildningen ägt rum, utbetalas anställningspremie efter samma grunder, som gällde beträffande dylik premies utbetalande till värnpliktig, vilken under pågående värnpliktstjänstgöring toge sådan anställning,
 dels ock att från anslaget till avlöning och rekrytering m. m. finge under åren 1917 och 1918 enligt vissa närmare angivna grunder utbetalas rekapitulationspremier till fast anställt manskap vid armén, som tagit eller toge förnyad anställning, ävensom anställningspremier till f. d. fast anställt manskap vid armén, som toge annan fast anställning än som musikvolontär vid samma truppslag, vid vilket vederbörande förut genomgått fullständig soldatutbildning.
 Vad Kungl. Maj:t sålunda föreslagit blev av riksdagen bifallet, och hava bestämmelser i ämnet sedermera meddelats genom kungl. brev den 14 juni 1917.

Framställning
 av inspektören
 förkavalleriet.

Uti underdånig skrivelse den 18 juli 1917 anförde inspektören för kavalleriet, att han under sina nyss avslutade inspektioner funnit, hurusom remondressyren vid truppslaget allt mer och mer ginge tillbaka. Denna dressyr vore emellertid av en så grundläggande betydelse för truppslagets användande, att särskilda åtgärder snarast möjligt borde vidtagas för att åtminstone i någon mån avhjälpa de största svårigheterna i detta hänseende.

En av orsakerna till remondressyrens tillbakagång vore den särskilt under de senare åren allt mer tilltagande bristen på goda remontryttare. Anledningen härtill vore bland annat, att rekapitulation så sällan förekomme. Rekapitulationer ägde nämligen i regel rum endast för de allra bästa furirerna, och detta mera undantagsvis. För att söka råda åtminstone någon bot för bristerna i remondressyren borde därför införas särskilda arvoden för remontryttare. Under förutsättning att dessa arvoden icke tilltoges för små, vore det möjligt, att man kunde förmå en del volontärer, vilka icke lämpade sig till furirer, men hade förutsättningar för att bliva goda ryttare, att kvarstå i tjänst såsom remontryttare, ävensom att de furirer, vilka kunde tilldelas remontryttararvoden, skulle komma att längre stanna vid regementet.

Inspektören för kavalleriet hemställde därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen [16.]

dels att i staterna för kavalleriets truppförband från och med år 1919 upptaga särskilda arvoden för remontryttare till ett belopp av 9,750 kronor vid vart och ett av de sex fördelningskavalleriregementena och 19,500 kronor vid vardera av Skånska husar- och dragonregementena, att utgå vid varje 5-skvadronsregemente med 15 arvoden till obefordrade à 250 kronor, 10 arvoden till obefordrade à 350 kronor och 25 arvoden till befordrade à 100 kronor samt vid varje 10-skvadronsregemente med 30 arvoden till obefordrade à 250 kronor, 20 arvoden till obefordrade à 350 kronor och 50 arvoden till befordrade à 100 kronor, dels ock att medel finge förskjutas för år 1918 till motsvarande belopp, så att arvodena kunde utgå redan under nämnda år.

Sedan förenämnda sakkunniga för verkställande av utredning och avgivande av förslag till åtgärder för främjande av manskapsrekryteringen vid armén anbefallts att avgiva utlåtande i ärendet, anförde de sakkunniga i underdånig skrivelse den 9 augusti 1917, att de av inspektören för kavalleriet anförda förhållandena med nödvändighet påkallade åtgärder i den av honom angivna riktningen. Underbefälskadern vid kavalleriet vore icke tillfyllest för remontdressyren, synnerligast efter den betydande minskning, som denna kader undergått genom 1914 års härordningsbeslut, då vicekorpralsgraden borttagits utan motsvarande ökning av de övriga underbefälsgraderna. Som remontryttare måste jämväl användas volontärer, vilka av olika anledningar icke vunnit befordran. Detta förutsatte emellertid, att dessa volontärer kvarbleve i tjänst så länge, som deras egen utbildning för ändamålet i fråga och dess tillgodogörande för truppförbandet krävde, d. v. s. 4 à 5 år och därutöver, men självfallet måste det vara synnerligen svårt att förmå obefordrade volontärer till ett dylikt kvarstående i tjänst, då de med nuvarande avlöningsbestämmelser aldrig kunde ernå högre ordinarie avlöningsförmåner än dem, de erhöle vid första inträdet i tjänst, d. v. s., vad lön och dagavlönning beträffade, tillsammans 253 kronor för år.

Enda möjligheten att under nuvarande förhållanden hos ifrågasvarande personal åstadkomma ökad benägenhet för kvarstående i tjänst vore att i någon form tillerkänna densamma ökade ekonomiska förmåner. Detta kunde ske antingen genom att, på sätt inspektören för kavalleriet föreslagit, uti vederbörliga stater uppföra särskilda arvoden för remontryttare eller också att tilldela dylik personal särskilda rekapi- tulationspremier till motsvarande belopp.

Yttrande av sakkunniga för verkställande av utredning och avgivande av förslag till åtgärder för främjande av manskapsrekryteringen vid armén.

[16.] Vid en jämförelse mellan dessa olika sätt syntes det förstnämnda vara att föredraga, då det gällde att definitivt ordna den sak, varom här vore fråga. I dylikt fall gäves nämligen ersättningen ordinarie avlönings natur, och det syntes vara en riktig princip, att en personalgrupp, som utbildats för ett visst och därtill synnerligen viktigt ändamål, tilldelades ökad ordinarie avlöning efter likartade grunder som andra dylika — underbefäl och beställningsmän — vilka hade andra manskapsklassen tillhörande uppgifter att fylla. Inspektören för kavalleriet hade emellertid föreslagit, att arvoden jämväl skulle tilldelas befordrad manskapspersonal, som toges i anspråk för remontdressyr. Till detta förslag kunde de sakkunniga icke ansluta sig, i vad detsamma gällde furirer eller korpraler, som genomgått furirsutbildning, enär det väl knappast torde förekomma, att en dylik uteslutande eller huvudsakligast användes för remontdressyr. Vad däremot anginge korpraler, vilka icke genomgått furirsutbildning, så funne de sakkunniga skäl vara för handen att tilldela sådana, som uttagits till remontryttare och som fullgjort minst tre tjänstår, särskilda arvoden, detta på den grund, att det kunde finnas dylika korpraler, vilka vore särskilt lämpliga för remontdressyr, men som saknade förutsättningar för befälstjänst. Det av inspektören för kavalleriet beräknade antalet arvoden till befordrade remontryttare syntes på den grund kunna minskas förslagsvis från 5 till 2 för skvadron.

Vad arvodenas storlek anginge, ansåge de sakkunniga, att dessa borde beräknas på sådant sätt, att det tillägg uti löneförmåner, som arvodena innebure, skulle motsvara: för korpral skillnaden mellan korprals och furirs av 2 klassen lön och dagavlöning; för obefordrad under fjärde tjänståret skillnaden mellan volontärs och korprals lön och dagavlöning; samt för obefordrad under femte tjänståret skillnaden mellan volontärs och furirs av 2 klassen lön och dagavlöning. Med nuvarande avlöningsbestämmelser skulle detta bliva för korpral (542: 50 — 446 =) 96 kronor 50 öre, för obefordrad under fjärde tjänståret (446 — 253 =) 193 kronor samt för obefordrad under femte tjänståret (542: 50 — 253 =) 289 kronor 50 öre.

De sakkunniga ansåge emellertid, att beträffande den fast anställda manskapspersonalens ordinarie avlöningsförmåner en allmän löneroglering vore av behovet påkallad, och hade de sakkunniga uti skrivelse till statsrådet och chefen för lantförsvarsdepartementet den 9 augusti 1917 framlagt förslag härutinnan. Uti detta förslag hade jämväl upptagits arvoden till remontryttare vid kavalleriet till belopp, som beräknats enligt ovanstående grunder.

Intill dess detta förslag kunde vinna tillämpning, borde emellertid tillfälliga åtgärder vidtagas för att avhjälpa bristen på remontryttare vid kavalleriet, och borde detta, så vitt möjligt, ske redan år 1917 och så snart, att rekapitulationen under hösten kunde därav påverkas. För detta ändamål föresloge de sakkunniga extra rekapitulationspremier till remontryttare, som under åren 1917 och 1918 tagit eller toge förnyad anställning, utöver de rekapitulationspremier, som utginge enligt bestämmelserna i brevet den 14 juni 1917, och utgående enligt samma grunder och med motsvarande belopp, som ovan föreslagits beträffande arvodena.

[16.]

På grund av vad sålunda anförts, hemställde de sakkunniga, dels att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att i staterna för kavalleriets truppförband från och med år 1919 upptaga särskilda »arvoden för remontryttare» till antal och belopp, som närmare framginge av de sakkunnigas förenämnda, till statsrådet och chefen för lantförvarsdepartementet ingivna förslag till löneroglering för arméns fast anställda manskapspersonal,

dels ock att under åren 1917 och 1918 finge till remontryttare vid kavalleriet, som tagit eller toge förnyad anställning, utgå extra rekapitulationspremier enligt ovan av de sakkunniga angivna grunder.

Efter det chefen för generalstaben avgivit yttrande i ärendet, anbefalldes arméförvaltningen att dels skyndsamt avgiva utlåtande över de sakkunnigas förslag till bestämmelser rörande extra rekapitulationspremier till remontryttare vid kavalleriet under åren 1917 och 1918, dels ock taga ärendet i övrigt under omprövning i sammanhang med angivandet av lantförsvarets medelsbehov för år 1919.

Arméförvaltningens
yttrande.

Till åttlydnad härav avgav arméförvaltningen den 31 augusti 1917 underdånigt yttrande över de sakkunnigas förslag, i vad detsamma avsåg tilldelande av extra rekapitulationspremier åt remontryttare under åren 1917 och 1918, samt anförde därvid, att därest Kungl. Maj:t skulle finna för tjänstens behöriga uppehållande oundgängligen nödvändigt, att särskilda förmåner bereddtes för remontryttare vid kavalleriet, innan för dem avsedda arvoden enligt de sakkunnigas förslag hunne uppföras å staterna för år 1919, detta syfte kunde i viss mån vinnas därigenom, att Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen till 1918 års riksdag gjorde framställning om att arvoden, beräknade efter de grunder, som av de sakkunniga tillämpats i fråga om de föreslagna rekapitulationspremierna, finge under år 1918 från exempelvis den 1 april utgå till remontryttare vid kavalleriet och att därav föranledda kostnader finge för-

[16.] skjutas för att ersättas av särskilt av riksdagen äskat anslag på extra stat.

Förelag
angående
lönereglering
för det fast
anställda
manskapet
vid armén.

Uti skrivelse till statsrådet och chefen för lantförvarsdepartementet den 9 augusti 1917 framhöll förenämnde sakkunniga, att en reglering av det fast anställda manskapets kontanta avlöningsförmåner erfordrades såväl för att främja manskapsrekryteringen som för att tillgodose ett berättigat krav från dessa statstjänare på ökade ekonomiska förmåner under nu rådande och sannolikt för längre tid framåt i större eller mindre grad bestående dyrtider. Helst borde den nya löneregleringen tillämpas från och med utbildningsåret 1918—1919.

En mera omfattande motivering för behovet av en lönereglering syntes knappast vara av behovet påkallad, enär åtgärdens nödvändighet såsom ett medel att främja manskapsrekryteringen och billighet under nu rådande förhållanden redan borde kunna anses vara till fullo känd och erkänd. Vad däremot anginge löneregleringens art, fördelning på de olika tjänstegraderna m. m. samt dess storlek, ansåge de sakkunniga sig böra framhålla följande synpunkter.

Av de för närvarande tillämpade avlöningsformerna för den egentliga kontanta avlöningen, nämligen lön och dagavlönning, syntes den senare i första hand böra tagas i betraktande. Olämpligheten av att den fast anställda manskapspersonalen även i befälsgrader hade en dagavlönning, som understeg de värnpliktigas penningbidrag, syntes icke behöva närmare framhållas. En höjning av denna avlöningsform låge sålunda närmast till hands. Enligt de sakkunnigas uppfattning borde såsom utgångspunkten för bestämmande av det fast anställda manskapets dagavlönning tagas den menige volontärens likställande i detta avseende med de meniga värnpliktiga under dessas första utbildning och repetitionsövningar. Vid sådant förhållande syntes samtidigt hittills gällande olikheter mellan de meniga volontärerna i allmänhet å ena sidan och det meniga beställnings- och musikmanskapet å den andra böra försvinna. De sakkunniga hölle nämligen före, att tillräckligt grundade skäl till en sådan olikhet ej förelåge, så mycket mera som sistnämnda manskapsgrupper måste anses hava en mindre betungande tjänst än den förstnämnda. Vid fastställande av dagavlönningens storlek för de olika underbefälsgraderna borde man utgå dels från storleken av den menige volontärens sålunda föreslagna dagavlönning, dels från den synpunkten, att dagavlönningens storlek för den högsta underbefälsgraden (löneklassen) — furirer av 1 klass — komme att stå i lämplig proportion till motsvarande avlöning såväl för de meniga som för den lägsta underofficers-

graden (löneklassen) — sergeant av 2 klass. Då den i sistnämnda tjänstegrad (löneklass) för närvarande utgående dagavlöningen vore 2 kronor om dagen, så syntes med tanke på det furirerna tillkommande fullständiga naturaunderhållet, vilken stora förmån underofficerarna ej i närmelsevis samma omfattning åtnjöte, furirens av 1 klass dagavlöning ej böra sättas högre än till 1 krona för dag, vilket belopp borde kunna anses vara lämpligt avvägt såväl i förhållande till de menigas här föreslagna som underofficerns nuvarande dagavlöning, även om denna senare inom en nära framtid skulle komma att något höjas.

För furirer av 2 klass syntes i överensstämmelse med hittills tillämpade principer om likhet i dagavlöningen för löneklasser inom samma tjänstegrad enahanda storlek för dagavlöningen böra fastställas.

Om sålunda de meniga volontärerna tillerkändes en dagavlöning av 50 öre för dag och furirerna 1 krona för dag, syntes det lämpligt att för korpraler (konstaplar) fastställa en dagavlöning utgörande medeltalet mellan dessa båda belopp eller 75 öre för dag.

Vad vice korpralerna beträffade, vilken grad — med undantag för musikpersonalen, vars organisation ännu väntade på sin slutliga lösning — ej förekomme vid kavalleriet eller artilleriet, ansåge de sakkunniga någon höjning av dagavlöningen utöver den för de meniga föreslagna ej böra förekomma.

Med stöd av vad sålunda framhållits, föresloge de sakkunniga följande höjning av dagavlöningen för dag räknat för det fast anställda manskapet, nämligen:

för furirer av 1 klass	från kronor 0: 50	med kronor 0: 50	till kronor 1: —
» » » 2 »	» » 0: 50	» » 0: 50	» » 1: —
» korpraler (konstaplar)	» » 0: 40	» » 0: 35	» » 0: 75
» vice korpraler	» » 0: 30	» » 0: 20	» » 0: 50
» volontärer (meniga)	» » 0: 20	» » 0: 30	» » 0: 50

varvid beställningsmanskap och musikmanskap av olika tjänstegrader jämnställdes med motsvarande här ovan angivna.

Beträffande den andra avlöningsformen, den kontanta lönen, ansåge de sakkunniga någon ändring i nu gällande lönestater för det fast anställda manskapet icke böra inträda.

I överensstämmelse med vad de sakkunniga förut framhållit med anledning av inspektörens för kavalleriet förenämnda framställning den 18 juli 1917, borde i staterna för kavalleriets truppförband införas fasta

Fjärde huvudtiteln.

[16.] arvoden för remontryttare, beräknade enligt enahanda grunder, som i de sakkunnigas yttrande över kavalleriinspektörens framställning förordats. Beloppens storlek hade dock lämpats efter de genom den föreslagna höjningen av dagavlöningen uppkommande ändrade förhållandena.

Enligt de sakkunnigas förslag skulle det fast anställda manskapets kontanta avlöningsförmåner ställa sig sålunda:

Beställning.	Lön. Kronor.	Dagavlöning			Summa kronor.
		å kronor pr dag.	i dagar.	kronor.	
Furir av 1 klassen	600 —	1 —	365	365 —	965 —
” ” 2 ”	360 —	1 —	365	365 —	725 —
Korpral (konstapel)	300 —	— 75	365	273 75	573 75
Vice korpral	240 —	— 50	365	182 50	422 50
Volontär	180 —	— 50	365	182 50	362 50

Vid kavalleriet skulle tillkomma remontryttararvoden, beräknade sålunda:

Beställning.	Arvodess- belopp.	Antal arvoden.	Summa kronor.
Korpral	151 50	96	14,544 —
Menig under 5. tjänståret	362 50	96	34,800 —
” ” 4. ”	211 25	144	30,420 —
	— —	—	79,764 —

Utgifterna för det fast anställda manskapets nuvarande kontanta avlöningsförmåner efter genomförd härordning belöpte sig till 5,053,955 kronor 70 öre. Enligt de sakkunnigas förslag skulle motsvarande kostnader uppgå till 6,789,263 kronor 25 öre. Den föreslagna löneregleringens genomförande skulle alltså medföra en årlig merutgift för statsverket av 1,735,307 kronor 55 öre.

Arméförvalt-
ningens
yttrande.

Uti sin framställning angående lantförsvarets medelsbehov för år 1919 har nu arméförvaltningen avgivit yttrande över de sakkunnigas förslag samt därvid anfört, att då en löneförbättring för fast anställt manskap torde anses i och för sig skälig samt av avgörande betydelse

för rekryterings behöriga upphjälpande, arméförvaltningen ansåge [16.]
löneregleringsfrågan i samband med avlåtande av 1918 års statsverks-
proposition böra av Kungl. Maj:t underställas riksdagens prövning.

Genom de föreslagna höjningarna av dagavlöningen komme väl skillnaden mellan sergeants av 2. klassen nuvarande avlöning och de för furir av 1. klassen föreslagna förmåner att bliva ganska obetydlig. Som emellertid befattningshavarna i underofficersgraderna redan från och med år 1918 torde kunna förväntas erhålla en tillfällig löneförbättring av den omfattning, att den nuvarande proportionen mellan de olika beställningarnas avlöning kunde anses bliva i huvudsak bibehållen, ett förhållande, som även finge beräknas kvarstå efter en definitiv löne-reglering för nämnda befattningshavare, funne arméförvaltningen sig böra tillstyrka de sakkunnigas förslag i hithörande hänseende, i vad därmed avsåges tiden från och med 1919 års ingång.

Vad de sakkunniga uttalat därom, att höjningen av dagavlöningen helst borde genomföras med tillämpning från och med utbildningsåret 1918—1919, ansåge däremot arméförvaltningen, med hänsyn till staternas fastställande för visst kalenderår, icke kunna föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Beträffande förslaget om uppförande från och med år 1919 i staterna för kavalleriets truppförband av särskilda arvoden för remontryttare syntes det väl arméförvaltningen kunna ifrågasättas, om icke syftet med dessa arvoden lämpligare skulle kunna vinnas, om visst antal beställningar, avsedda för remontryttare, upptoges i staterna med särskilt avpassade högre löner. Då emellertid en sådan anordning skulle innebära en ändring beträffande kavalleriets organisation, om vilken erforderlig utredning för närvarande icke föreläge, och den nu föreslagna åtgärden skulle, om så befunes lämpligt, genom arvodenas uteslutande ur staterna i allt fall ett senare år kunna ersättas genom en annan avlöningsform, funne arméförvaltningen sig böra tillstyrka såväl ifrågavarande åtgärd över huvud som vad de sakkunniga föreslagit beträffande arvodenas antal och storlek samt den personal, som därav skulle komma i åtnjutande.

Vad först angår frågan om löne-reglering för arméns fast anställda
• manskap, har, såsom av den lämnade redogörelsen framgår, förslaget
härom tillkommit dels i syfte att främja manskapsrekryteringen vid
armén, dels för att tillgodose manskapets krav på ökade ekonomiska
förmåner under nu rådande och sannolikt för längre tid framåt i större
eller mindre grad bestående dyrtid.

Departements-
chefen.

[16.]

Att åtgärder behöva vidtagas för att i möjligaste mån upphjälpa manskapsrekryteringen vid armén, torde vara obestriddigt. Däremot kan jag icke dela den uppfattningen, att en höjning av det fast anställda manskapets kontanta löneförmåner, på sätt de sakkunniga föreslagit, skulle vara ägnad att i någon mera avsevärd omfattning påverka rekryteringsresultatet. Därtill torde den föreslagna avlöningsförhöjningen vara allt för ringa. Då staten näppeligen är i stånd att bjuda det fast anställda manskapet sådana löneförmåner, att den med framgång kan upptaga konkurrensen med handel, industri och andra näringar, torde den enda utvägen att trygga manskapsrekryteringen vid armén och erhålla ett väl kvalificerat underbefäl vara att göra anställningen därstädes särskilt lockande genom att bereda manskapet större möjligheter än för närvarande till vidare fortgång på den militära banan samt tillfälle till erhållande av lämplig civil anställning efter avgång ur tjänsten. För männen i ledet bör i unga år beredas tillfälle att nå så långt på den valda levnadsbanan, som deras begåvning och duglighet giver dem möjlighet till. Den anbefallda utredningen angående menigs befordran till officer och reservofficer bör därför påskyndas. Vidare bör, på sätt jag längre fram får tillfälle att närmare utveckla, antalet studiestipendier för underofficerare och furirer ökas. Vid nu angivna förhållanden och då man i varje fall synes böra avvakta den inverkan, de av nästlidet års riksdag beslutade avsevärda anställnings- och rekapitulationspremier kunna få på rekryteringen, finner jag mig icke kunna ur rekryteringssynpunkt tillstyrka det av de sakkunniga framställda förslaget.

Till samma resultat kommer jag vid frågans bedömande ur synpunkten av nu rådande dyrtid. Att denna jämväl drabbar arméns fast anställda manskap, torde visserligen icke kunna bestridas, men å andra sidan är det uppenbart, att dyrtiden skall för ifrågavarande personal, som åtnjuter såväl portion som beklädnad och inkvartering in natura, göra sig långt mindre kännbar än för övriga statstjänare. Att märka är dessutom, att det fast anställda manskapet, i likhet med andra statsanställda, under år 1917 åtnjöt särskilt krigstidstillägg enligt kungl. kungörelsen den 29 maj 1917 och allt fortfarande torde komma i åtnjutande härav, i den mån sådant tillägg varder av riksdagen beviljat. Slutligen anser jag mig böra framhålla, att frågan om löneroglering för det fast anställda manskapet på det närmaste sammanhänger med frågan om löneroglering för arméns övriga personal, och bör densamma därför icke fristående från denna upptagas till avgörande.

Vad härefter angår förslaget om att i och för remontdressyrens upphjälpande tilldela särskilda arvoden åt remontryttare vid kavalleriet, finner jag mig icke heller kunna biträda detta förslag. Frågan, huru remontdressyren vid kavalleriet skall på bästa sätt kunna tillgodoses, står nämligen i det närmaste samband med frågan om ändrad organisation av detta truppslag. [16.]

Gottgörelse för tjänstehästar.

Enligt de nya bestämmelserna angående hästhållningen för officerare vid armén skola regementschefer vid infanteriet, samtliga officerare vid kavalleriet utom fänrikar, cheferna för samtliga fältartilleriregementen, chefen för Positionsartilleriregementet, chefen för Gottlands artillerikår samt översten vid trängen vara beridna å två hästar, därav dock, i motsats till vad förut varit förhållandet, den ena skall vara en kronan tillhörig stambäst. Chefen för Bodens (för närvarande Boden—Karlsborgs) artilleriregemente och fälttygmästaren, vilka varit beridna å två egna tjänstehästar, skola hädanefter vara beridna endast å en egen tjänstehäst. Samtliga övriga officerare och vederlikar vid truppförbanden, vilka hittills varit beridna å egna tjänstehästar, skola för framtiden göras beridna å kronan tillhöriga stambästar.

Den nya ordningen för hästhållningen är emellertid ännu under genomförande. Med hänsyn till svårigheten att angiva, huru förhållandena i avseende å officerarnas beridenhet komma att under övergångstiden ställa sig vid varje särskilt truppförband, har den å de särskilda truppförbandsstaterna hittills uppförda gottgörelsen för tjänstehästar från och med innevarande år ansetts böra utbrytas från staterna och för ändamålet erforderliga medel i stället upptagas som en underpost i beräkningarna av avlöningsanslaget. I enlighet härmed har för år 1918 under anslaget beräknats ett belopp av 625,695 kronor.

Beträffande användningen av de sålunda beräknade medlen har genom kungl. brev den 19 juni 1917 föreskrivits,

att, i det fall då åt officer eller veterinär icke enligt de nya bestämmelserna om hästhållningen vid armén tillhandahålles stambäst, gottgörelse för tjänstehästar skall från nämnda medel utgå för två hästar till varje regementschef vid infanteriet, till varje officer vid kavalleriet, till varje regementsofficer vid fältartilleriet, till cheferna för Boden—Karlsborgs artilleriregemente och Positionsartilleriregementet, till fälttygmästaren och till översten vid trängen samt för en tjänstehäst till

[16.] envar förut ej nämnd regementsofficer vid infanteriet, artilleriet, fortifikationen och trängen, till varje regementskvartermästare och regementsadjutant vid infanteriet och vid Boden—Karlsborgs artilleriregemente samt till varje veterinär vid kavalleriet,

att, i den mån på egen tjänstehäst beriden officer eller veterinär, som efter fullt genomförd organisation skall vara beriden på stamhäst, enligt särskilda av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser av kronan erhåller stamhäst, någon gottgörelse från nämnda medel icke skall utgå till sådan officer för den sålunda avgångna egna tjänstehästen,

att, i de fall då kronan för officer eller veterinär, som skall vara beriden på egen tjänstehäst, enligt särskilda av Kungl. Maj:t givna bestämmelser övertager anskaffningen av tjänstehästens mundering samt tillhandahåller in natura stallrum, furage, vatten, ljus, veterinärvård och skoning för hästen ävensom ombesörjer dess skötsel, till sådan officer skall utgå allenast lönetillägg med 250 kronor för år räknat, samt

att, för så vitt kronan icke bereder officer eller veterinär, som skall vara beriden på egen tjänstehäst, nyssnämnda förmåner, sådan officer eller veterinär skall vara berättigad att uppbära lönetillägg med 400 kronor för häst och år räknat ävensom furageersättning efter 1 krona för dag.

Uti sin förutnämnda skrivelse den 31 augusti 1917 hava arméförvaltningens intendents- och civila departement föreslagit, att under avlöningsanslaget för år 1919 måtte i och för beredande av gottgörelse för tjänstehästar vid truppförbanden enligt en skrivelsen bifogad beräkning (bil. 73) upptagas ett belopp av 561,595 kronor eller 64,100 kronor mindre än för innevarande år.

Mot vad sålunda föreslagits har jag icke något att erinra. Beräknade användningen av de sålunda beräknade medlen torde fortfarande få gälla vad därom stadgas i förenämnda kungl. brev den 19 juni 1917.

Upprätthållande av veterinärvården vid vissa infanteritruppförband.

Enligt 1914 års härordning samt 1915 års riksdags beslut angående hästhållningen för officerare och vederlikar vid armén skola efter genomförd härordning vid varje artilleriregemente finnas 1 tjänstehäst och 28 kronan tillhöriga stamhästar. Därjämte skall enligt den nya härordningen visst antal hästar lejas för kulsprutekompaniernas övningar. Detta antal har hittills beräknats sålunda, att 3 hästar ansetts erforderliga under senare delen av rekrytskolan och början av repeti-

tionsövningarna samt 23 hästar under återstoden av sistnämnda övningar.

[16.]

Några särskilda medel för bestridande av kostnaderna för upprätthållande av veterinärvården vid infanteritruppförbanden hava hittills icke av riksdagen anvisats. Genom särskilda brev har emellertid Kungl. Maj:t utanordnat medel härför. Senast genom brev den 13 juli 1917 har sålunda en var av cheferna för infanteriregementena å fastlandet, undantagandes Norrbottens regemente, bemyndigats att träffa avtal med veterinär vid å vederbörlig ort förlagt beridet truppförband eller med civil veterinär angående ombesörjande av veterinärvården m. m. under åren 1917 och 1918 av de till vederbörande regemente utlämnade, kronan tillhöriga stambästar, mot en ersättning, beräknad efter högst 10 kronor för häst och år; dock att den jämlikt detta och tidigare brev utgående ersättningen för upprätthållande av veterinärvården vid infanteriregementena å fastlandet, undantagandes Norrbottens regemente, icke vid något regemente finge överstiga sammanlagt 300 kronor för år. Genom sistnämnda brev föreskrefs vidare, att de av nämnda bemyndigande föranledda kostnaderna skulle av arméförvaltningens civila departement förskjutas för att framdeles hos Kungl. Maj:t anmälas till ersättande. Slutligen anbefalldes arméförvaltningen att i sammanhang med angivande av medelsbehovet för år 1919 avgiva förslag angående bestridande av veterinärvården vid infanteritruppförbanden från och med sistnämnda år.

Till åttlydnad härav har nu arméförvaltningen avgivit förslag i ämnet och därvid anfört följande:

Armé-
förvaltningens
framställning.

Vid vissa av infanteritruppförbanden, såsom Karlskrona och Vaxholms grenadjärregementen samt Hallands regemente, vore det på grund av deras förläggning förenat med större svårigheter att ordna veterinärvården. På samma sätt vore det med en del truppförband, som tidvis vore förlagda till mötesplatser, långt avlägsna från deras vanliga förläggningsorter. Vidare tillkomme stundom lejda hästar, som fordrade vård, och därjämte kunde delar av andra truppförband bliva förlagda till ett truppförband, varigenom dettas hästantal ökades. Av dessa skäl vore det icke möjligt att bestämma visst belopp för tillgodoseende av veterinärvården för varje särskilt truppförband, som skulle kunna upptagas såsom arvode under vederbörliga stater. För bestridande av ifrågavarande kostnader från särskilt anslag å riksstaten måste således beräknas ett för alla truppförbanden gemensamt belopp, om vars för-

[16.] delande Kungl. Maj:t syntes böra meddela erforderliga föreskrifter efter förslag av arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse.

Ett av de anslag, under vilka medlen skulle kunna uppföras, vore sjuk- och veterinärvårdsanslaget, som bekostade hästsjukvården i övrigt och under vilket till exempel ersättning till de vid arméns truppförband anställda sjuksköterskor utginge enligt närmare bestämmelser av Kungl. Maj:t.

Då nu ifrågavarande kostnader emellertid endast avsåge ersättningar av arvodens natur, ansåge arméförvaltningen sig böra ifrågasätta, om icke medlen borde uppföras under avlöningsanslaget och i beräkningen av detta anslag upptagas under särskild rubrik: »Arvoden för upprätthållande av veterinärvården vid infanteriet».

Beträffande anslagspostens storlek ansåge arméförvaltningen, att för varje truppförband i medeltal borde beräknas 300 kronor för år, utom till Karlskrona och Vaxholms grenadjärregementen samt Hallands regemente, där man syntes böra räkna med ett belopp av 500 kronor, samt till Norrbottens regemente, för vilket inga särskilda kostnader behövde upptagas.

Härutöver och för de fall hästarnas antal vid något truppförband komme att överstiga 30, eller då någon av ovan angivna omständigheter gäve anledning till högre ersättning vid visst regemente, borde ett mindre belopp stå till Kungl. Maj:ts förfogande.

På grund av vad sålunda anförts, hemställde arméförvaltningen, att under beräkningen av avlöningsanslaget för år 1919 måtte upptagas ett belopp av 10,000 kronor under rubrik: »Arvoden för upprätthållande av veterinärvården vid infanteriet».

Departements-
chefen.

Såsom förut nämnts, har jag för avsikt att föreslå avlåtande av proposition till årets riksdag angående omorganisation av militärveterinärväsendet, innefattande jämväl lönereglering för fältveterinärkåren från och med år 1919. Såsom villkor för åtnjutande av de nya avlöningsförmånerna torde därvid böra stadgas bland annat, att ordinarie veterinär vid truppförband eller formation skall vara skyldig att jämte utövandet av sin egen befattning utan särskild gottgörelse bestrida veterinärvården vid till samma ort förlagt infanteritruppförband. Av arméns 28 infanteriregementen äro emellertid 13 regementen förlagda eller avsedda att förläggas till platser, där beridet truppförband icke finnes och veterinärvården följaktligen icke kan av ordinarie militärveterinär bestridas. Dessa regementen äro följande: Västgöta regemente, Karlskrona grenadjärregemente, Södermanlands och Kronobergs regementen,

Dalregementet, Hälsinge, Älvsborgs, Hallands, Bohusläns, Västmanlands och Värmlands regementen, Södra skånska infanteriregementet samt Vaxholms grenadjärregemente. Vid ifrågavarande truppförband torde, på sätt hittills skett, avtal böra träffas med civil veterinär angående veterinärvårdens ombesörjande. Då, enligt vad jag inhämtat, förslag föreligger om tilldelande av hästar åt kustartilleriet, torde, därest en dylik anordning varder genomförd, veterinärvården vid Karlskrona och Vaxholms grenadjärregementen böra ordnas gemensamt med Karlskrona och Vaxholms kustartilleriregementen.

[16.]

För bestridande av kostnaderna för veterinärvården vid förenämnda 13 infanteriregementen torde medel nu böra av riksdagen äskas. I enlighet med vad arméförvaltningen föreslagit, synes för varje truppförband böra beräknas i medeltal 300 kronor för år eller således tillhoppa ($13 \times 300 =$) 3,900 kronor. I avvaktan på vad som kan varda beslutat angående hästarnas tilldelande åt kustartilleriet ävensom med hänsyn tagen till att den nya organisationen av fältveterinärkåren icke kan redan från och med år 1919 fullt genomföras, torde man dock tillvidare böra räkna med ett något högre belopp eller i runt tal förslagsvis 5,000 kronor.

Ifrågavarande belopp torde böra upptagas under avlöningsanslaget under titel: »Arvoden för upprätthållande av veterinärvården vid vissa infanteritruppförband».

Arvoden till civil stallpersonal vid statens från generalstabens officerskår inlösta stalletablissemang i Stockholm.

Med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning medgav 1917 års riksdag, att för inlösen för statsverkets räkning av generalstabens officerskårs stalletablissemang i Stockholm finge av fjärde huvudtiteln's allmänna besparingar tagas i anspråk ett belopp av 56,600 kronor.

Riksdagens
beslut om
stalletablissemangets
inlösen.

I sammanhang härmed förklarade riksdagen sig icke hava något att erinra beträffande de av officerskåren för överlåtelsen uppställda villkor, nämligen att kronan övertog dels kårens rättigheter och skyldigheter enligt två kontrakt av den 1 mars 1909, varigenom Djurgårdsförvaltningen till officerskåren mot en årlig avgift av 20 kronor till den 31 mars 1929 utarrenderat de områden, varå ifrågavarande stalletablissemang samt ridhus och ett bostadshus vore uppförda, dels furagering och skötsel av de i stallet uppställda, officerare vid generalstabens tillhöriga tjänstehästar enligt de om officerares tjänstehästar härutinnan gällande bestämmelser, dels ock officerskårens skyldigheter gent emot

- [16.] den av kåren anställde stallföreståndaren och övrig hos kåren anställd personal, därvid riksdagen dock uttalade önskvärdheten av, att icke större personal övertoges, än som lämpligen kunde för framtiden vid stallet sysselsättas, varom förslag borde föreläggas 1918 års riksdag.

Kungl. Maj:ts
beslut den 29
juni 1917.

Med anledning härav bemyndigade Kungl. Maj:t genom brev den 29 juni 1917 arméförvaltningens fortifikationsdepartement att, räknat från och med den 1 augusti 1917, inlösa ifrågavarande stalletablissemang för ett belopp av 56,600 kronor, att gäldas av fjärde huvudtitelns allmänna besparingar.

Därjämte föreskrev Kungl. Maj:t, bland annat, att de av kronans övertagande av officerskårens skyldigheter mot den av kåren vid stallet anställda personalen föranledda utgifter skulle från och med den 1 augusti 1917, intill dess särskilda medel för personalens avlönande kunde varda i behörig ordning å riksstaten beräknade, av arméförvaltningens civila departement förskjutas för att framdeles hos Kungl. Maj:t anmälas till ersättande.

Slutligen anbefalldes arméförvaltningen att, med beaktande av riksdagens därutinnan gjorda uttalande, i samband med angivande av lantförsvarets medelsbehov för år 1919 avgiva förslag till stat för avlöning av den vid ifrågavarande stalletablissemang för stallvärden erforderliga personalen.

Arméförvaltningens framställning den 24 juli 1917.

Uti underdånig skrivelse den 24 juli 1917 fann arméförvaltningen sig böra till Kungl. Maj:ts prövning häusksjuta vissa ekonomiska frågor i samband med stalletablissemangets disponerande för uppställande av hästar, och angav arméförvaltningen därvid jämväl de grunder, efter vilka den ekonomiska förvaltningen vid etablissemanget syntes böra handhavas.

Med förmälan att den vid stalletablissemang av generalstabens officerskår anställda personalen utgjordes av 1 stallföreståndare, 1 fodermarsk samt 12 hästkötare, anförde därvid arméförvaltningen, att de inkomster stallpersonalen åtnjöt icke alla vore av den art, att de kunde sägas vara en följd av förpliktelser, som generalstabens officerskår åtagit sig gent emot personalen. Så kunde till exempel lektionspenningar icke dit hänföras. Men å andra sidan hade sistnämnda inkomster möjliggjorts endast därigenom, att stallet med tillhörande ridhus varit i privat ägo, och då officerskåren såsom villkor för stallets överlåtelse framställt, att icke någon minskning i stallpersonalens sammanlagda inkomster av staltjänsten finge ifrågakomma, liksom det ock

syntes hava varit Kungl. Maj:ts och riksdagens mening, att personalen icke skulle bliva lidande i ekonomiskt avseende på grund av etablissemangets försäljning till kronan, syntes ersättning i någon form för nämnda inkomster, vilka bortföle, sedan stallet övergått till staten, böra beredas ifrågavarande personal. Arméförvaltningen ägde emellertid icke befogenhet att härutinnan besluta ens för tiden, intill dess riksdagens beslut om avlöning kunde bliva fattat, utan vore särskilt beslut av Kungl. Maj:t härför erforderligt.

Beträffande den vid stalletablissemanget anställda personalens avlöningsförmåner hänvisade arméförvaltningen till skrivelsen närslutna uppgifter, utvisande de inkomstbelopp och naturaförmåner, stallpersonalen haft under tiden den 1 juli 1916 — den 30 juni 1917. Då ungefär samma inkomster syntes böra beredas stallpersonalen som ditills, ansåge arméförvaltningen, att dessa lämpligen kunde tillsvidare utgå såsom arvoden med följande belopp, nämligen

för stallföreståndaren	kronor 3,600: —
» fodermarsken	» 2,100: —
» 8 äldre hästskötare	» 1,900: —
» 1 yngre hästskötare	» 1,700: —
» 3 yngre hästskötare (endast år 1917)	» 1,600: —

Stallföreståndaren och fodermarsken borde därjämte åtnjuta fri bostad med bränsle samt de yngre hästskötarna enahanda förmåner ävensom lyse och sängservisersedlar.

För åvägabringande av överensstämmelse mellan ifrågavarande stallpersonals och övriga statstjänares nuvarande förmåner borde stadgas, att personalen skulle äga att från den 1 augusti 1917, då den inträdde i statstjänst, åtnjuta krigstidstillägg enligt bestämmelserna i kungl. kungörelsen den 29 maj 1917 såsom övriga befattninghavare, vilkas avlöning till siffran bestämts av Kungl. Maj:t. Skulle krigstidstillägget för år 1918 komma att av Kungl. Maj:t och riksdagen bestämmas till lägre belopp än för år 1917, borde i fråga om arvoden för förstnämnda år inträda motsvarande förhöjning.

Vad personalens övriga förmåner beträffade, hade till hästskötare under kommenderingar utom Stockholm utgått dagtraktamente med under sista tiden minst 5 kronor för dag. Dylika dagtraktamenten syntes hädanefter icke böra ifrågakomma, enär vid de tillfällen, då officer kommenderades beriden till tjänstgöring utanför huvudstaden, militär hästskötarpersonal torde samtidigt beordras.

[16.] All personal vore försäkrad i riksförsäkringsanstalten och erhöle vid sjukdom 1 krona om dagen med bibehållande av full avlöning. Denna försäkring syntes böra tillsvidare bibehållas.

All stallpersonal hade erhållit fri läkarvård hos privat läkare. Fri läkarvård och fria medikamenter syntes böra beredas personalen vid det truppförband av fjärde arméfördelningen, som arméfördelningschefen bestämde.

Tjänstledighet med bibehållen avlöning hade dittills årligen tilldelats stallföreståndaren under en månad, fodermarsken under 14 dagar och hästskötare under 7 dagar. Hädanefter syntes tjänstledighet, därest förhållandena sådant medgäve och särskild kostnad därigenom ej föranleddes, böra medgivas personalen enligt chefens för fjärde arméfördelningen närmare bestämmande.

På grund av vad sålunda och i övrigt anförts, hemställde arméförvaltningen, att Kungl. Maj:t måtte utfärda vissa av ämbetsverket närmare angivna bestämmelser beträffande den ekonomiska förvaltningen samt avlöning m. m. vid det av generalstabens officerskår inköpta etablissemanget.

Kungl. Maj:ts
beslut den 14
september
1917.

Efter det chefen för fjärde arméfördelningen och chefen för generalstabens, var för sig, avgivit utlåtande i ärendet, förordnade Kungl. Maj:t genom brev den 14 september 1917, bland annat,

att den vid ifrågavarande stalletablissemanget anställda personalen skulle — jämte naturaförmåner — åtnjuta arvoden med följande be-
lopp, nämligen:

Stallföreståndaren — förutom fri bostad och bränsle — 3,600 kronor;

fodermarsken — förutom fri bostad och bränsle — 2,100 kronor;

8 hästskötare (äldre) 1,900 kronor;

1 hästskötare (yngre) — förutom fri bostad med bränsle och lyse samt sängservispersedlar — 1,700 kronor; samt

3 hästskötare (yngre) — förutom fri bostad med bränsle och lyse samt sängservispersedlar — 1,600 kronor (endast under år 1917);

att såsom villkor för åtnjutande av dessa avlöningsförmåner skulle gälla, att personalen icke ägde mottaga s. k. lektionspenningar;

att stallpersonalen skulle äga att från och med den 1 augusti 1917, då den inträtt i statstjänst, åtnjuta krigstidstilläg enligt bestämmelserna i kungörelsen den 29 maj 1917 såsom övriga befattningshavare, vilkas avlöning till siffran av Kungl. Maj:t bestämts;

att nämnda personal skulle tillsvidare vara försäkrad i riksförsäkringsanstalten enligt dittills gällande grunder;

att personalen skulle erhålla fri läkarvård och fria medikamenter vid det truppförband, tillhörande fjärde arméfördelningen, som arméfördelningsschefen ägde bestämma; [16.]

att tjänstledighet finge, såvitt förhållandena det medgäve och särskild kostnad därigenom icke föranleddes, tilldelas stallpersonalen, stallföreståndaren högst en månad årligen, enligt bestämmande av chefen för generalstaben respektive den regementsofficer, han kunde hava beordrat att handhava förvaltningen;

att samtliga på grund av nu nämnda och i övrigt meddelade föreskrifter eller eljest uppkommande utgifter vid etablissemang, däri jämväl inräknade kostnaderna för byggnadens underhåll, skulle av arméförvaltningens civila departement förskjutas för att framdeles hos Kungl. Maj:t anmälas till ersättande; samt

att de sålunda meddelade bestämmelserna skulle gälla från och med den 1 augusti 1917 och tillsvidare, intill dess särskilda medel för vederbörliga ändamål bleve i behörig ordning å riksstaten beräknade.

Till åtlydnad av den i förutnämnda kungl. brev den 29 juni 1917 givna anbefallningen har nu arméförvaltningen inkommit med förslag till stat för avlöning av den vid ifrågavarande stalletablissemang för stallvården erforderliga personalen samt därvid anfört följande: Arméförvaltningens förvarande framställning.

Av det utav arméförvaltningen i dess underdåniga skrivelse den 24 juli 1917 framställda förslaget framginge, att av den vid stalletablissemangets övertagande av staten därstädes anställda personalen 3 yngre hästskötare vore avsedda att kvarstå allenast till utgången av år 1917. Då för erforderliga medels uppförande å riksstaten kostnaderna för stallpersonalens avlöning från och med år 1919 skulle beräknas, behövde således hänsyn icke tagas till nämnda tre befattningshavare.

Med iakttagande härav och med anmälan, att arméförvaltningen icke funne anledning att föreslå högre arvoden från och med år 1919 än de förut bestämda, hemställde arméförvaltningen, att för ändamålet måtte beräknas särskilda medel i riksstaten för år 1919 sålunda:

Arvode till	1 stallföreståndare	kronor	3,600: —
»	» 1 fodermarsk	»	2,100: —
»	» 1 hästskötare (äldre)	»	1,900: —
»	» 6 »	»	11,400: —
»	» 1 » (yngre)	»	1,700: —
»	» 1 »	»	1,700: —
Summa kronor			22,400: —

[16.] Stallföreståndaren och fodermarsken borde fortfarande såsom hittills äga åtnjuta rätt till fri bostad och bränsle samt de 2 yngre hästskötarna rätt till fri bostad med bränsle och lyse samt sängservispersedlar. För den händelse krigstidstillägg till statens befattningshavare under år 1919 icke alls komme att utgå eller till lägre belopp, än som genom kungörelsen den 29 maj 1917 vore för samma år bestämt, borde Kungl. Maj:t äga rätt att förordna om en sådan förhöjning i arvoden, som svarade mot den minskning i förmåner, som därigenom förorsakades stallpersonalen.

Beträffande sättet för uppförandet å riksstaten av ifrågavarande arvoden hemställde arméförvaltningen, att de, liksom det från och med år 1919 utgående lönetillägget för vissa furirer, måtte upptagas under beräkningen av anslaget till avlöning och rekrytering m. m. såsom en särskild rubrik av följande lydelse: »Arvoden åt civil stallpersonal vid statens från generalstabens officerskår inlösta stalletablissemang i Stockholm, förslagsvis kronor 22,400: —.»

Departements-
chefen.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, funnos vid tiden för ifrågavarande stalletablissemangs inlösen av kronan vid detsamma anställda 1 stallföreståndare, 1 fodermarsk och 12 hästskötare. Från och med innevarande år har emellertid denna personal, vilken jämlikt den mellan kronan och generalstabens officerskår träffade överenskommelsen övergick i kronans tjänst, minskats med 3 hästskötare, så att personalen för närvarande utgöres av 1 stallföreståndare, 1 fodermarsk och 9 hästskötare, därav 7 äldre och 2 yngre. Då efter genomförandet av de nya bestämmelserna angående hästhållningen för officerare vid armén uti ifrågavarande stalletablissemang skola uppställas hästar icke blott såsom hittills för generalstabens officerare utan jämväl för inspektören för infanteriet, inspektören för militärläroverken m. m., fjärde och femte arméfördelningsstaberna m. fl., torde någon ytterligare minskning av stallpersonalen icke kunna äga rum.

Vad personalens avlöningsförmåner angår, hava dessa enligt förenämnda brev den 14 september 1917 tillsvidare bestämts till 3,600 kronor för stallföreståndaren, 2,100 kronor för fodermarsken, 1,900 kronor för äldre hästskötare och 1,700 kronor för yngre hästskötare, allt för år räknat. Dessutom åtnjuta stallföreståndaren och fodermarsken fri bostad och bränsle samt de båda yngre hästskötarna enahanda förmåner ävensom lyse och sängservispersedlar. Då ifrågavarande löneförmåner blivit bestämda med hänsyn till de inkomster, personalen uppburit före dess övergång i statens tjänst, och dessutom icke kunna

anses annat än skäliga, torde någon ändring uti de sålunda fastställda löneförmånerna icke böra äga rum. [16.]

Den personalen tillkommande kontanta lönen torde såsom hittills få utgå i form av arvode, och torde vad i kungl. brevet den 14 september 1917 stadgats rörande villkoren för de fastställda avlöningsförmånernas åtnjutande, personalens rätt till olycksfallsförsäkring, fri läkarvård och fria medikamenter samt till tjänstledighet allt fortfarande få gälla.

Jämlikt föreskrifterna i nyssnämnda kungl. brev har personalen under tiden den 1 augusti — den 31 december 1917 åtnjutit krigstidstillägg enligt bestämmelserna i kungl. kungörelsen den 29 maj 1917 såsom övriga befattningshavare, vilkas avlöning blivit till siffran av Kungl. Maj:t bestämd. I den mån krigstidstillägg kommer att utgå jämväl under innevarande år och under år 1919, bör personalen givetvis komma i åtnjutande av sådant tillägg. Skulle emellertid icke så bliva fallet eller skulle krigstidstillägg komma att utgå med lägre belopp än hittills, torde, med hänsyn till de förpliktelser staten åtagit sig gentemot ifrågavarande personal, på Kungl. Maj:t få ankomma att förordna om en sådan förhöjning av arvodena, som svarar mot den minskning i löneförmåner, som därigenom förorsakas stallpersonalen.

Det för ifrågavarande personals avlönande erforderliga beloppet, 22,400 kronor, torde, i enlighet med vad arméförvaltningen föreslagit, lämpligen böra upptagas såsom en särskild post under avlöningsanslaget.

Huru stallvården vid ifrågavarande stalletablissemang lämpligen bör ordnas, i den mån den nuvarande personalen avgår från sina befattningar, torde böra bliva föremål för särskild prövning efter därom av arméförvaltningens intendentsdepartement och chefen för generalstaben avgivet förslag. Jag anser mig emellertid redan nu böra framhålla, att därest en särskild stallföreståndarbefattning jämväl för framtiden anses böra finnas, densamma lämpligen synes böra besättas med en pensionerad underofficer eller en underofficer å reservstat, i vilket fall det med befattningen förenade arvodet torde kunna avsevärt nedsättas.

Personligt lönetillägg åt förste vaktmästaren vid fortifikationen.

Å staten för fortifikationen finnes för närvarande uppförd en förste vaktmästarbeställning med en lön av 1,100 kronor. Beställningen är icke förenad med rätt till ålderstillägg. Den nuvarande förste vaktmästaren åtnjuter fri bostad i arméförvaltningens ämbetshus.

Enligt 1914 års härordningsbeslut skall efter genomförd härordning vid fortifikationen i stället för den i nu gällande stat upptagna förste

- [16.] vaktmästaren finnas en vaktmästare vid fortifikationsstabens huvudstation. Uti de vid 1914 års härordningsproposition fogade och av riksdagen i förevarande hänseende utan erinran lämnade kostnadsberäkningarna upptogos avlöningsförmånerna för denna beställningshavare lika med vaktmästarnas vid arméförvaltningen, generalstabem m. fl. staber och formationer avlöning eller lön 700 kronor, tjänstgöringspenningar 350 kronor, ortstillägg 150 kronor, tillhoppa 1,200 kronor, ävensom två ålderstillägg å lönen å 100 kronor, det ena efter fem och det andra efter tio års väl vitsordad tjänstgöring.

Ansökning av
förste vakt-
mästaren om
personligt
ålderstillägg
från och med
år 1916.

Under år 1915 gjorde den nuvarande förste vaktmästaren vid fortifikationen P. E. Bergqvist, vilken, född den 3 maj 1858, den 31 augusti 1887 antagits till vaktmästare vid fortifikationen och den 31 december 1901 förordnats till förste vaktmästare därstädes, framställning om att komma i åtnjutande av ett personligt ålderstillägg å 200 kronor, att utgå från och med ingången av år 1916.

Vid ansökningens överlämnande till arméförvaltningen hemställde chefen för fortifikationen, att ämbetsverket måtte utverka, att Bergqvist bleve i avlöningshänseende likställd med arméförvaltningens vaktmästare och därjämte redan från och med år 1916 komme i åtnjutande av de med arméförvaltningens vaktmästarbefattningar förenade båda ålderstilläggen.

Arméförvalt-
ningens
yttrande den
16 november
1915.

Med underdånig skrivelse den 16 november 1915 överlämnade arméförvaltningen den gjorda ansökningen till Kungl. Maj:t samt anförde därvid, att därest Bergqvists löneförmåner varit bestämda lika med ämbetsverkets vaktmästares, Bergqvist skulle, med inräknande av tiden för hans tidigare anställning i befattningen, redan med ingången av år 1912 hava intjänat båda ålderstilläggen. Vid det förhållande att Bergqvist med hänsyn till pensionsförhållandena skulle komma i sämre ställning, om hans avlöning reglerades i allo lika med övriga vaktmästares, funne arméförvaltningen sig icke kunna avgiva något förslag i sådant hänseende. I stället ifrågasatte arméförvaltningen, huruvida det ej kunde anses skäligt, att Bergqvist erhöle ett personligt avlöningstillägg att utgå från och med ingången av år 1916. För att åvåga bringa likställighet borde detta avlöningstillägg för Bergqvist bestämmas till (1,400—1,100 =) 300 kronor, vilket belopp, för den händelse Bergqvist i sin egenskap av vaktmästare fortfarande komme att åtnjuta fri bostad, borde minskas med 165 kronor, motsvarande det avdrag av ortstillägg jämte 15 kronor av lönen, som annan vaktmästare i liknande fall skulle vidkännas.

Arméförvaltningen funne sig alltså böra hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att såsom personligt avlöningstillägg

åt Bergqvist finge från och med år 1916 utbetalas ett årligt belopp av 300 kronor, därest Bergqvist icke i sin egenskap av förste vaktmästare åtnjöte fri bostad, men eljest 135 kronor. [16.]

För beredande av ifrågavarande lönetillägg borde i staten för fortifikationen från och med år 1917 vidtagas de ändringar, att under rubriken »Lön, arvode, lönetillägg» det för förste vaktmästaren upptagna belopp, 1,100 kronor, höjdes till 1,400 kronor samt att därvid fogades en not av följande lydelse:

»Därav utgöra 300 kronor personligt lönetillägg för nuvarande tjänstinnehavaren. Därest denne i sin egenskap av förste vaktmästare åtnjuter fri bostad, skall dock, så länge denna förmån kvarstår, nämnda lönetillägg icke utgå med högre belopp än 135 kronor årligen.»

Därest det ifrågasatta personliga lönetillägget bleve av riksdagen godkänt, syntes de för dess utgående under år 1916 erforderliga medel kunna av Kungl. Maj:t anvisas från fjärde huvudtitelns anslag till extra utgifter eller eljest tillgängliga medel.

Vid ärendets anmälan inför Kungl. Maj:t den 27 november 1915 fann Kungl. Maj:t den gjorda framställningen icke föranleda någon åtgärd. Kungl. Maj:ts beslut den 27 november 1915.

Uti underdånig skrivelse den 10 augusti 1917 har nu chefen för fortifikationen med anledning av den utav nästlidet års riksdag beslutade löneregleringen för de inom statsdepartementen anställda vaktmästarna ansett sig böra fästa Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på förste vaktmästarens vid fortifikationen avlöningsförhållanden samt därvid hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att nämnde förste vaktmästare finge från och med år 1918 åtnjuta avlöning till lika belopp med vaktmästarna i statsdepartementen, d. v. s. lön 700 kronor, tjänstgöringspenningar 450 kronor, och ortstillägg 150 kronor, tillhoppa 1,300 kronor, ävensom tre ålderstillägg å lönen å 100 kronor efter respektive 5, 10 och 15 års väl vitsordad tjänst. Framställning av chefen för fortifikationen.

Uti häröver avgivet yttrande har arméförvaltningen till en början erinrat, att riksdagen i skrivelse den 6 juni 1917 (nr 238) med anledning av Kungl. Maj:ts proposition (nr 342) angående reglering av löneförhållanden m. m. för vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare vid de centrala ämbetsverken m. fl. verk och inrättningar anfört, att riksdagen ansett en definitiv lönereglering för sistnämnda befattningshavare icke böra från och med år 1918 genomföras, samt att ifrågavarande proposition därför icke blivit av riksdagen bifallen. Arméförvaltningens yttrande.

[16.] Då vid sådant förhållande vaktmästarna hos lantförsvaret underlydande verk, anstalter m. m. i allmänhet icke för år 1918 komme att få sina avlöningsförmåner bestämda i enlighet med dem, som från och med sagda år utginge till statsdepartementens vaktmästare, funne arméförvaltningen sig icke kunna i anledning av den föreliggande framställningen göra annan hemställan, än dels att Kungl. Maj:t måtte till 1918 års riksdag avlåta framställning angående personligt lönetillägg åt nuvarande förste vaktmästaren vid fortifikationen P. E. Bergqvist i enlighet med arméförvaltningens förslag i dess förenämnda skrivelse den 16 november 1915, dels ock att frågan om Bergqvists avlöningsförhållanden måtte beaktas vid den förnyade utredning angående reglering av löneförhållanden m. m. för vaktmästare m. fl. vid de centrala ämbetsverken, vartill 1917 års riksdags ovanberörda skrivelse kunde giva anledning. Därest vid blivande löneroglering för dessa vaktmästare summan av till dem utgående lön och ålderstillägg skulle komma att uppgå minst till belopp motsvarande den lön, som nu åtnjotes av Bergqvist, och han förty vid övergång till ändrad stat icke komme att vidkännas minskning i den pension, vartill han vid avgång från sin befattning vore berättigad enligt nu gällande bestämmelser, torde det föreslagna personliga lönetillägget då kunna bortfalla och Bergqvists avlöning i staten för fortifikationen böra uppföras lika med för vaktmästare i övrigt vid lantförsvaret tillhörande verk, anstalter m. m.

Departements-
chefen.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, skall enligt 1914 års härordningsbeslut den nuvarande förste vaktmästarbeställningen vid fortifikationen utbytas mot en vaktmästarbeställning vid fortifikationsstabens huvudstation. Med hänsyn därtill, att den nuvarande förste vaktmästaren icke kunnat förväntas vara villig att övergå till den nya beställningen på grund av den minskning i pension han därigenom skulle få vidkännas, har denna ännu icke blivit å staten uppförd, och torde av enahanda skäl därmed lämpligen böra tillsvidare anstå.

Emellertid synes det mig vara med billighet överensstämmande, att förste vaktmästaren Bergqvist, vilken alltsedan år 1901 innehaft sin nuvarande beställning, kommer i åtnjutande av ett sådant tillägg i sina avlöningsförmåner, att dessa komma att uppgå till samma belopp, som de skulle hava gjort, därest beställningen varit förenad med enahanda löneförmåner som de för vaktmästare hos arméförvaltningen, generalstaben m. fl. staber och formationer bestämda, eller till 1,400 kronor om året. Jag finner mig därför böra, i enlighet med vad arméförvaltningen föreslagit, tillstyrka, att framställning göres till riksdagen om

beredande av ett personligt lönetillägg åt Bergqvist, så länge han kvarstår i sin nuvarande befattning. Ifrågasatt lönetillägg, vilket lämpligen synes kunna utgå från avlöningsanslaget, torde, på sätt arméförvaltningen hemställt, böra bestämmas till 135 kronor om året, därest Bergqvist i sin egenskap av förste vaktmästare åtnjuter fri bostad, men eljest till 300 kronor om året. Lönetillägget torde få utgå redan från och med innevarande år. [16.]

Anslagets beräkning.

I enlighet med vad jag nu anfört, har jag låtit uppgöra förslag till nya stater för truppförband av infanteriet, kavalleriet och artilleriet, för militärbefälet på Gottland, för överstelöjtnanter och majorer vid de sex fördelningskavalleriregementena, för artilleriets fabriker och tyganstalter, för fortifikationen, för ingenjörkårerna och Fälttelegrafkåren, för officerare och underofficerare med vederlikar vid trängen samt för trängkårerna (se bil. 11—71). De i dessa stater ävensom i staten för polispersonalen i Boden och å Karlsborg upptagna avlöningsförmånerna uppgå till sammanlagt 18,393,896 kronor 75 öre.

Under anslaget böra vidare, i enlighet med vad förut anförts, beräknas dels 50,000 kronor för genomförande av den ifrågasatta nya organisationen av fältveterinärkåren, dels 561,595 kronor till gottgörelse för egna tjänstehästar, dels 5,000 kronor för upprätthållande av veterinärvården vid vissa infanteritruppförband, dels ock 22,400 kronor för årsarvoden åt civil stallpersonal vid statens från generalstabens officerskår inlösta stalletablissemang i Stockholm.

Slutligen bör såsom vanligt under anslaget beräknas dels dagavlöning till indelt manskap, dels rekryteringskostnader, dels kostnader för musikelever vid infanteriet dels ock lönetillägg åt vissa furirer.

Vad dagavlöning åt indelt manskap angår, bör sådan först och främst beräknas för den tid, dylikt manskap fullgör dem åliggande vanlig tjänstgöring. Därjämte bör, i anslutning till vad jag längre fram under punkten 22 kommer att föreslå, beräknas dagavlöning för korpraler, vice korpraler och beställningsmän under 23,000 tjänstgöringsdagar och för andra meniga under likaledes 23,000 tjänstgöringsdagar under tjänstgöring i egenskap av underbefäl, instruktörer eller beställningsmän vid skolor och övningar utom vanliga repetitionsövningar.

Rekryteringskostnader böra beräknas enligt vanliga grunder för det i vederbörande stater uppförda antalet volontärer. Därjämte bör, i likhet med vad under de senare åren ägt rum, utöver de ordinarie rekryteringskostnaderna, upptagas ytterligare ett belopp av 200,000 kronor till dylika kostnader.

[16.]

Beträffande kostnaderna för musikelever vid infanteriet torde dessa, i avvaktan på en blivande omorganisation av musiken, böra beräknas enligt hittills följda grunder.

För beredande av lönetillägg för gifta furirer torde böra upptagas enahanda belopp som för innevarande år eller förslagsvis 40,000 kronor.

I anslutning härtill har jag låtit uppgöra en beräkning över samtliga utgifter från anslaget till avlöning och rekrytering m. m. år 1919. Denna beräkning (se bil. 72) slutar å 19,540,809 kronor 22 öre.

Med anledning av under året inträffande vakanser i såväl befäls- som manskapsgraderna komma emellertid utgifterna under anslaget att understiga de beräknade. Liksom för de senare åren ägt rum, torde därför avlöningsanslaget böra i riksstaten upptagas med något lägre belopp än det beräknade. I överensstämmelse med vad som hittills ägt rum beträffande motsvarande anslag under femte huvudtiteln, torde anslaget kunna nedsättas med 5 procent av det beräknade beloppet.

Anslaget skulle följaktligen för år 1919 uppgå till 18,563,768 kronor 76 öre, vilket belopp torde böra avrundas till 18,563,800 kronor.

Jag får alltså hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

dels att, med godkännande av de uppgjorda förslagen till nya stater (se bil. 11—71), öka ordinarie förslagsanslaget till avlöning och rekrytering m. m.,

nu	kronor 18,551,672: —
med	» 12,128: —

till	kronor 18,563,800: —
------------	----------------------

dels medgiva, att de 11 radiotelegrafistbeställningar, som enligt 1914 års härordning skola uppföras å fortifikationens stat, må utbytas mot 3 fanjunkarbeställningar, 2 sergeantbeställningar av första klassen och 2 sergeantbeställningar av andra klassen å fortifikationens stat samt mot 2 furirer av första klassen och 2 furirer av andra klassen å Fälttelegrafkårens stat;

dels medgiva, att beträffande användningen av de under förevarande anslag beräknade medlen till gottgörelse för egna tjänstehästar skall gälla vad därom stadgas i kungl. brevet den 19 juni 1917;

dels ock medgiva, att från förevarande anslag må från och med innevarande år till förste vaktmästaren vid fortifikationen P. E. Bergqvist, så länge han kvarstår i sin nuvarande beställning, såsom personligt lönetill-

lägg utbetalas ett årligt belopp av 135 kronor, därest Bergqvist i sin egenskap av förste vaktmästare åtnjuter fri bostad, men eljest 300 kronor.

[16.]

2. Anställnings- och avskedspremier.

Ifrågavarande anslag är i riksstaten för innevarande år upptaget med 360,600 kronor.

Anslagets
beräkning för
år 1918.

Anslaget är avsett för utbetalande av dels *anställningspremier* till värnpliktiga, som under pågående utbildning taga fast anställning, dels *avskedspremier* till fast anställt manskap, som vid avgång från tjänsten har en tjänstetid av minst sex år. För det förra ändamålet har för innevarande år beräknats 96,600 kronor och för det senare 264,000 kronor.

För utbetalande av anställningspremier torde för år 1919 böra beräknas samma belopp som för innevarande år eller 96,600 kronor. Det för utbetalande av avskedspremier avsedda beloppet plägar beräknas i förhållande till sammanlagda antalet fast anställt underbefäl av manskapet (beställningsmän, men ej indelta eller musikunderbefäl inräknade) det år, anslaget avser. Detta antal är visserligen för år 1919 något högre än för innevarande år, men inverkar detta (se bil. 74) icke på det för ändamålet erforderliga beloppet, vilket fortfarande bör upptagas med 264,000 kronor.

Anslagets
beräkning för
år 1919.

I riksstaten för år 1919 torde följaktligen böra upptagas **Anställnings- och avskedspremier, oförändrat ordinarie**

förslagsanslag ..... kronor 360,600: —

3. Ökad avlöning för de till tjänstaldern äldsta bataljonsläkarna.

Förevarande anslag, vilket är avsett att bereda visst tillskott i lönen för de till tjänstaldern äldsta bataljonsläkarna och bataljonsveterinärerna, är i riksstaten för år 1918 upptaget med 35,475 kronor.

[17.]

I samband med läkarpersonalens vid truppförbanden successiva övergång till den år 1911 beslutade nya organisationen av fältläkarkåren har detta anslag efter hand kunnat nedsättas. Ursprungligen måste det, vad läkarna beträffar, lämna tillgång att åt 45 bataljonsläkare bereda dels ett tillskott till lönen av 1,380 kronor, dels ett tillägg till dagavlöningen av 1 krona om dagen. Efter läkarpersonalens fullständiga övergång till den nya organisationen erfordras endast att åt 27 bataljonsläkare bereda ett tillägg i lön av 1,000 kronor.

Arméförvaltningen har anmält, att sedan denna övergång numera fortskridit så långt, att endast en bataljonsläkare kvarstode å äldre stat

Arméförvalt-
ningens fram-
ställning.

[17.] och denne tillhörde de 27 äldsta, behovet under denna anslagstitel låte sig beräkna på följande sätt:

Av de 27 till tjänstaldern äldsta bataljonsläkarna åtnjöte 26 avlöning enligt 1911 års organisation av fältläkarkåren. De vore följaktligen berättigade till tillägg i avlöningen om 1,000 kronor.

Den återstående av dessa 27 bataljonsläkare hade fått sig tilldelad den enligt den tidigare organisationen åt de äldre bataljonsläkarna medgivna förhöjningen i avlöningen om (1,380 + 365 =) 1,745 kronor.

Av bataljonsveterinärerna skulle 13 uppbära ökad avlöning med 480 kronor var.

Medelsbehovet under anslaget utgjorde således

26 bataljonsläkare	å 1,000 kronor	.....	26,000 kronor
1 »	å 1,745 »	.....	1,745 »
13 bataljonsveterinärer	å 480 »	.....	6,240 »

eller tillhopa 33,985 kronor

Om det föreliggande förslaget till omorganisation av fältveterinärkåren komme att av Kungl. Maj:t framläggas för nästa riksdag och av denna bleve antaget, komme anslaget att minskas med 6,240 kronor till 27,745 kronor.

Departements-
chefen.

Sedan den å äldre stat kvarstående bataljonsläkaren i slutet av år 1917 befordrats till regementsläkare, komma samtliga de 27 äldsta bataljonsläkarna att åtnjuta avlöningstillägg enligt den nya organisationen med 1,000 kronor. Det för ifrågakvarande ändamål erforderliga beloppet utgör alltså 27,000 kronor.

Såsom jag förut omnämnt, har jag för avsikt att föreslå avlåtande av proposition till årets riksdag angående omorganisation av fältveterinärkåren, innefattande jämnväl lönereglering för kåren från och med år 1919. Enligt denna skulle de äldre bataljonsveterinärerna erhålla kaptens av andra klassen löneförmåner och de yngre bataljonsveterinärerna löjtnants av första klassen löneförmåner. Något särskilt tillägg å lönen skulle följaktligen icke vidare utgå. Med anledning härav torde förevarande anslag böra minskas med det för beredande av lönetillägg åt yngre bataljonsveterinärer beräknade beloppet eller (13 × 480 =) 6,240 kronor.

Såsom en följd härav torde anslaget hädanefter böra i riksstaten upptagas under benämning »Ökad avlöning för de till tjänstaldern äldsta bataljonsläkarna».

Jag får alltså hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

dels att i riksstaten för år 1919 upptaga förevarande anslag under titel »Ökad avlöning för de till tjänstaldern äldsta bataljonsläkarna, förslagsanslag»,
dels ock minska detta anslag,

[17.]

nu	kronor 35,475: —
med	» 8,475: —
till	kronor 27,000: —

4. **Avlöning till bataljonsläkare vid fältläkarkåren, oförändrat ordinarie förslagsanslag** ..... kronor 88,000: —

5. Extra lönetillägg.

Under åberopande av vad chefen för finansdepartementet till statsrådsprotokollet över finansärenden denna dag anfört i fråga om beredande åt en del av statens tjänstemän och betjänte av extra lönetillägg för år 1919, får jag hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

[18.]

att till beredande, i enlighet med de i statsrådsprotokollet över finansärenden denna dag angivna grunder, av *extra lönetillägg* åt vissa betjänte, som åtnjuta avlöning från fjärde huvudtitelns medel, å extra stat för år 1919 anvisa ett förslagsanslag av 205 kronor.

6. Ersättning åt vissa löntagare i följd av arméns omorganisation.

Ifrågavarande anslag är i 1918 års stat upptaget med 2,584 kronor.

[19.]

Arméförvaltningen har anmält, att sadelmakaren vid Livregementets husarer C. J. Hoff, vilken åtnjuter avlöningsförmåner med tillhoppa 460 kronor från förevarande anslag, under år 1917 erhållit avsked samt att förre furiren vid Marinregementet G. Dahlberg, vilkens avlöningsförmåner jämväl utgått från detta anslag med 233 kronor, numera avlidit.

Med hänsyn till vad arméförvaltningen sålunda upplyst, torde anslaget böra minskas med förenämnda belopp, tillhoppa 693 kronor. Jag får alltså hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

Departements-
chefen.

att *minska* ordinarie förslagsanslaget till ersättning åt vissa löntagare i följd av arméns omorganisation,
nu högst ..... kronor 2,584: —
med ..... » 693: —
till högst ..... kronor 1,891: —

[20.]

7. Arméns reservstater.

Enligt 1914 års härordningsbeslut äro två särskilda reservstater under uppsättning, nämligen en för arméns officerare och underofficerare och en för fältläkarkåren.

Den för innevarande år fastställda *staten för officerare och underofficerare å reservstat* upptager 1 generalsperson, 5 överstar, därav 2 i högre och 3 i lägre löneklassen, 17 majorer, 70 kompaniöfficerare, därav 15 i högsta, 26 i mellersta och 29 i lägsta löneklassen, samt 72 underofficerare, därav 33 i högre och 39 i lägre löneklassen.

Enligt de av Kungl. Maj:t den 13 november 1914 fastställda planerna för övergången till den nya härordningen skola för år 1919 å staten tillkomma 1 överste i lägre löneklassen, 6 majorer, 22 kompaniöfficerare, därav 5 i högsta, 8 i mellersta och 9 i lägsta löneklassen, samt 24 underofficerare, därav 11 i högre och 13 i lägre löneklassen.

I enlighet härmed har jag låtit upprätta förslag till stat för officerare och underofficerare å reservstat vid armén år 1919 (se bil. 75), och slutar denna å 331,800 kronor.

Enligt gällande bestämmelser skall personal å reservstat under tjänstgöring åtnjuta dagavlöning, dagtraktamente och annan tillfällig avlöning enligt de för personal å aktiv stat gällande föreskrifter ävensom rese- och traktamentsersättning för resor till och från tjänstgöringsorten. Med hänsyn därtill, att tjänstgöringsskyldigheten är bestämd, icke till viss tid för varje år, utan till ett visst antal dagar under loppet av en 2-års- eller 3-årsperiod av tjänstetiden, kan uppenbarligen icke bestämt angivas, huru mycket som för ifrågavarande ändamål för varje år erfordras, utan kunna dessa poster endast förslagsvis beräknas. Med tillämpning av de grunder, som följts uti de för riksdagen hittills framlagda kostnadsberäkningarna, skulle under år 1919 erfordras till dagavlöning, förslagsvis ..... kronor 17,682: —
till rese- och traktamentsersättning, förslagsvis ..... » 7,292: —

Staten för fältläkarkårens reservstat upptager för innevarande år 1 fältläkare, 7 regementsläkare och 4 bataljonsläkare.

Enligt de fastställda övergångsplanerna skola för år 1919 tillkomma 1 fältläkare, 2 regementsläkare och 1 bataljonsläkare.

I överensstämmelse härmed har jag låtit uppgöra förslag till stat för fältläkarkårens reservstat år 1919 (se bil. 76), slutande å ett belopp av 46,800 kronor.

Med tillämpning av förut nämnda grunder skulle därjämte erfordras till dagavlönning, förslagsvis ..... kronor 2,185: — [20.]

» rese- och traktamentsersättning, förslagsvis ..... » 642: —

I anslutning till vad ovan anförts, har jag låtit uppgöra beräkning av kostnaderna för arméns reservstater år 1919 (se bil. 77), och slutar denna å ett belopp av 406,401 kronor.

Motsvarande beräkning för år 1918 slutade å 308,502 kronor. Då emellertid icke samtliga nytillkomna beställningar kunde beräknas bliva besatta redan från och med årets början och med hänsyn tagen till under året eventuellt inträffande vakanser, ansågs nämnda belopp kunna nedsättas med ett, för anslaget avjämnande, till 35,502 kronor beräknat belopp. I enlighet härmed upptogs anslaget i riksstaten endast med 273,000 kronor.

Av nyss angivna skäl torde de för år 1919 beräknade utgifterna kunna nedsättas med ett, för anslaget avjämnande, till 39,901 kronor beräknat belopp. I enlighet härmed skulle anslaget upptagas med 366,500 kronor.

Jag får alltså hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att, med godkännande av bifogade förslag till stater för officerare och underofficerare å reservstat vid armén samt för fältläkarkårens reservstat (se bil. 75 och 76), öka ordinarie förslagsanslaget till arméns reservstater,

nu ..... kronor 273,000: —

med ..... » 93,500: —

till ..... kronor 366,500: —

8. Arméns personal över stat, oförändrat ordinarie förslagsanslag ..... kronor 240,000: —

9. Väg- och vattenbyggnadskåren.

Uti en till nästlidet års riksdag avlåten proposition (nr 149) föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att, med godkännande av de i det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet angivna grunder för omorganisation av väg- och vattenbyggnadskåren, å riksstaten under fjärde huvudtiteln uppföra ett nytt ordinarie anslag av 36,000 kronor, benämnt »Väg- och vattenbyggnadskåren, förslagsanslag». [21.]

[21.] Uti skrivelse den 18 juni 1917 angående regleringen av utgifterna under riksstatens fjärde huvudtitel anmälde riksdagen, att vederbörande utskott i anledning av en i ämnet väckt motion jämlikt § 46 riksdagsordningen infordrat yttranden från väg- och vattenbyggnadsstyrelsen samt chefen för väg- och vattenbyggnadskåren. Dessa yttranden hade emellertid inkommit till utskottet först den 23 maj 1917. På grund härav och med hänsyn till den mångfald ärenden, som riksdagen särskilt under senare delen av riksdagstiden haft att handlägga, hade det icke varit riksdagen möjligt att ägna föreliggande fråga den ingående behandling, som erfordrades. Riksdagen hade därför funnit Kungl. Maj:ts framställning angående omorganisation av väg- och vattenbyggnadskåren icke för det dåvarande böra av riksdagen bifallas.

Då jag har för avsikt att föreslå avlåtande till riksdagen av förnyad proposition i ämnet, men ärendet ännu icke föreligger i det skick, att det nu kan underställas Kungl. Maj:ts prövning, får jag hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att, i avvaktan på den proposition, som kan komma att avlåtas angående *omorganisation av väg- och vattenbyggnadskåren*, tillsvidare under fjärde huvudtiteln för ändamålet beräkna ett ordinarie förslagsanslag av 36,000 kronor.

10. Dagavlöningsstillägg åt indelt manskap.

[22.] Till beredande av ersättning åt indelt manskap för den ökade tjänstgöring, som till följd av 1901 års härordning ålagts detsamma, har riksdagen, på Kungl. Maj:ts förslag, alltsedan år 1902 årligen anvisat ett förslagsanslag på extra stat. Ersättningen har utgått i form av tillägg till dagavlöningen med visst belopp för dag för tjänstgöring i egenskap av underbefäl, instruktör eller beställningsman vid skolor och övningar utom vanliga repetitionsövningar. Från och med år 1908 har riksdagen medgivit, att dagavlöningsstillägget får utgå med 2 kronor till korporal, vice korporal och menig beställningsman samt 2 kronor 10 öre till annan menig för tjänstgöring i nyss angiven egenskap.

För ifrågavarande ändamål är i riksstaten för år 1918 upptaget ett belopp av 94,300 kronor.

Att indelt manskap hittills behövt i sådan utsträckning, som skett, inkallas till tjänstgöring utöver vanliga repetitionsövningar, har haft sin grund i det synnerligen stora antalet vakanser bland underbefälet av

manskapet. Under de senare åren hava emellertid åtskilliga åtgärder vidtagits för att i möjligaste mån säkerställa underbefälsbehovets fyllande. I den mån man genom dessa åtgärder kan få underbefälsbeställningarna besatta, kommer indelt manskap icke vidare att behöva inkallas för sådan tjänstgöring, varom här är fråga. [22.]

Då man emellertid icke kan förvänta, att förenämnda åtgärder omedelbart skola visa sina verkningar, måste man tillsvidare räkna med, att indelt manskap allt fortfarande behöver i viss utsträckning inkallas för tjänstgöring såsom underbefäl, instruktörer eller beställningsmän vid skolor och övningar utom vanliga repetitionsövningar. Anslag för ifrågavarande ändamål torde därför böra äskas jämväl för år 1919.

Antalet tjänstgöringsdagar av förevarande slag har för år 1918 beräknats förslagsvis till 23,000 dagar för korpraler, vice korpraler och beställningsmän samt till 23,000 dagar för meniga. Med hänsyn till de vidtagna åtgärderna för säkerställande av underbefälstillgången vid truppförbanden har jag låtit undersöka, huruvida icke antalet tjänstgöringsdagar av förevarande slag skulle kunna nedbringas under det för innevarande år beräknade. Jag har emellertid därvid kommit till det resultat, att detta icke låter sig göra. På grund av de å arbetsmarknaden för närvarande rådande förhållandena har nämligen volontärrekryteringen för fyllande av 1918 års stater mött synnerligen stora svårigheter, och vid flertalet truppförband förefinnas talrika vakanser. Man har följaktligen att under år 1919 emotse en avsevärd brist å underbefäl av manskapet. Med hänsyn härtill torde under nämnda år indelt manskap behöva inkallas till tjänstgöring, varom här är fråga, i lika stor utsträckning som under innevarande år. Det för år 1919 erforderliga anslagsbeloppet torde därför böra beräknas sålunda:

23,000 tjänstgöringsdagar å 2 kronor.....	kronor	46,000:—
23,000 » å 2 » 10 öre.....	»	48,300:—
	Summa kronor	94,300:—

Jag får alltså hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att för utbetalande av *tillägg till dagavlöning åt indelt manskap* med 2 kronor till korpral, vice korpral och menig beställningsman samt 2 kronor 10 öre till annan menig för tjänstgöring i egenskap av underbefäl, instruktör eller beställningsman vid skolor och övningar utom vanliga repetitionsövningar å extra stat för år 1919 anvisa ett förslagsanslag av 94,300 kronor.

[23.]

11. Hyra, expenser m. m. vid truppförbanden.

Förevarande anslag, som för år 1918 bestämts till 133,000 kronor, innefattar

dels 12,000 kronor för hyra, eldning och belysning samt städning vid militärbefälhavarens på Gottland och inspektörens för trängen expeditioner samt vid de icke kasernerade infanteriregementenas expeditioner ävensom för oförutsedda utgifter (titel I),

dels ock 121,000 kronor för expenser vid samtliga truppförband m. m. (titel II).

Titel I.

För hyra, eldning och belysning samt städning vid de icke kasernerade infanteriregementenas expeditioner har för år 1918 beräknats ett belopp av 7,000 kronor, utgörande i medeltal 1,000 kronor för varje regemente.

Arméförvalt-
ningens
framställning.

Arméförvaltningen har anmält, att enligt meddelande från arméns kasernbyggnadsnämnd syntes kasernetablissemang för något av de hittills icke kasernerade infanteriregementena, möjligen med undantag för Kalmar regemente, icke komma att färdigställas under år 1918. Vid sådant förhållande komme behov för ifrågavarande regementen att förhyra lokaler även för år 1919 att föreligga.

De alltjämt ökade stegringarna i hyres-, bränsle- m. fl. kostnader hade nödvändiggjort anvisande för år 1917 av särskilda medel till ett belopp av inemot 2,700 kronor utöver den till oförutsedda utgifter upptagna anslagsposten. Dessa kostnader syntes icke kunna beräknas nedgå i högre grad ens efter världskrigets upphörande. Då svårigheter emellertid föreläge att tillförlitligt beräkna, i vad mån dessa ökade utgifter, som förorsakats av, bland annat, rådande dyrtidsförhållanden, framdeles komme att fortfara, ansåge arméförvaltningen sig ej för närvarande böra ifrågasätta någon förhöjning av den till oförutsedda utgifter under titeln beräknade posten om 2,000 kronor.

Departements-
chefen.

Med hänsyn till vad arméförvaltningen sålunda anfört, torde under titel I böra beräknas samma belopp som för innevarande år eller 12,000 kronor.

Titel II.

Ökat expensanslag åt Norrbottens regemente.

För Norrbottens regemente har hittills beräknats ett expensanslag av 1,800 kronor.

Uti underdånig skrivelse den 28 september 1917 anmälde regementschefen, att regementets expensanslag icke lämnade tillgång till bestridande av expenskostnaderna vid de bataljons- och kompaniexpeditioner, som upprättats för de till särskild utbildning vid regementet från andra inskrivningsområden uttagna värnpliktiga. Regementschefen hemställde därför, att ett belopp av ytterligare 600 kronor måtte anvisas för år 1917 till bestridande av ifrågavarande kostnader.

[23.]
Framställning
av regements-
chefen.

Uti häröver den 16 oktober 1917 avgivet yttrande tillstyrkte arméförvaltningen den gjorda framställningen samt föreslog, att det för ändamålet erforderliga beloppet måtte anvisas från anslaget till extra utgifter. Då emellertid förevarande behov syntes bliva konstant, hemställde arméförvaltningen, att en ökning med motsvarande belopp i regementets expensanslag måtte beräknas i 1918 års statsverksproposition.

Arméförvalt-
ningens
yttrande.

Genom brev den 16 november 1917 medgav Kungl. Maj:t, att, utöver de i gällande stat uppförda medel till expenser m. m. för Norrbottens regemente, ett belopp av ytterligare högst 600 kronor finge för ovan angivna ändamål ställas till regementschefens förfogande för år 1917 från fjärde huvudtitelns anslag till extra utgifter.

Departements-
chefen.

Då ett dylikt tillskott i regementets expensanslag jämväl för framtiden torde vara erforderligt, finner jag mig böra till styrka, att härför erforderliga medel nu beräknas under förevarande anslag.

Expensanslag åt Norrbottens kavallerikår.

För vart och ett av de sex fördelningskavalleriregementena har beräknats ett expensanslag av i medeltal 1,600 kronor.

Under erinran att enligt planen för genomförandet av 1914 års härordning Norrbottens kavallerikår skulle vara uppsatt vid 1919 års ingång, har arméförvaltningen hemställt om beräkning av expensanslag för nämnda kår. Då denna komme att bestå av två skvadroner, syntes för ändamålet endast böra beräknas förslagsvis 1,000 kronor.

Arméförvalt-
ningens
framställning.

Mot vad sålunda föreslagits har jag icke något att erinra.

Departements-
chefen.

Sammanfattning.

I enlighet med vad sålunda anförts, har jag låtit uppgöra beräkning av anslaget till hyra, expenser m. m. vid truppförbanden (se bil. 78).

[23.] Denna beräkning slutar å 134,600 kronor eller 1,600 kronor mera än för innevarande år beräknats. Jag får alltså hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att öka ordinarie reservationsanslaget till hyra, expenser m. m. vid truppförbanden,
 nu ..... kronor 133,000: —
 med ..... » 1,600: —
 till ..... kronor 134,600: —

[24.]

12. Landstormen.

Beräkningen
 av medels-
 behovet för
 år 1918.

Detta anslag var i riksstaten för år 1917 upptaget med 277,935 kronor samt enligt den av Kungl Maj:t fastställda staten för anslagets användande fördelat å följande utgiftstitlar, nämligen:

till arvoden och expenser å landstormsområdesbefälhavare och landstomsförrådsförvaltare	kronor 134,805: —
» förhöjning av arvodena åt ordinarie landstormsområdesbefälhavare, företrädesvis inom sjätte arméfördelningen	» 8,220: —
» reseersättning åt landstormsområdesbefälhavare	» 24,350: —
» underhåll av förrådsbyggnader	» 20,000: —
» transport och vård av gevär och ammunition m. m.	» 20,560: —
» frivilliga landstormsövningar	» 70,000: —
	<hr/>
	Summa kronor 277,935: —

I dessa anslagsposter ägde för år 1918 icke någon annan förändring rum, än att posten för transport och vård av gevär och ammunition m. m. ökades med 933 kronor. Medelsbehovet för år 1918 beräknades alltså utgöra 278,868 kronor. Då emellertid reservationerna å anslaget till landstormen den 31 december 1915 uppgingo till 533,436 kronor 80 öre, ansågs förenämnda för år 1918 erforderliga belopp, 278,868 kronor, lämpligen kunna utgå av de å anslaget förefintliga reservationerna. I överensstämmelse härmed blev anslaget uteslutet ur riksstaten för år 1918.

Arméförvaltningens framställning.

Arméförvaltningen har nu anmält, att behållningen å anslaget vid utgången av år 1916 ökats till 638,314 kronor 50 öre. Med dessa medel hade sedermera enligt kungl. brev den 27 augusti 1915 bestritts

vissa kostnader för materialanskaffning med ett sammanlagt belopp av 158,286 kronor 15 öre. Besparingarna hade därigenom minskats till 480,028 kronor 35 öre. Under förutsättning att ungefär samma belopp komme att utgöra anslaget behållning till år 1918, samt att utgifterna sistnämnda år icke överskredde det belopp, 278,868 kronor, som, enligt vad ovan nämnts, beräknats då komma att tagas i anspråk av besparingarna, kunde det antagas, att dessa vid utgången av år 1918 skulle uppgå till i runt tal 200,000 kronor. Av denna tillgång syntes ett belopp av 150,000 kronor böra disponeras till minskande av anslagsbehovet för år 1919.

[24.]

Under de senare åren hade omfattande utredningar pågått rörande förändringar i landstormens organisation, och riksdagen hade delvis godkänt i sammanhang därmed framlagda förslag. Bland annat hade sålunda 1917 års riksdag medgivit, att för bestridande av förrådsförvaltar-tjänsten vid de 23 landstormsområden, varest förråden skulle anordnas vid eller i närheten av vederbörande infanteriregementens förråd, finge å dessa regementens stater uppföras en sergeantsbeställning av första klassen i stället för förrådsförvaltare.

Även inom övriga landstormsområden påkallades emellertid ganska väsentliga förändringar i förrådsskötselns anordnande, beroende huvudsakligen därpå, att förrådspersedlarnas antal i hög grad ökats genom de beslut, som vid de senare riksdagarna fattats rörande landstormens förseende med viss munderingsutrustning m. m. Någon jämkning i de arvodesbelopp, som varit bestämda för de särskilda landstormsförvaltarna, syntes därför behöva äga rum, och syntes riksdagens medgivande därtill böra inhämtas, enär de nuvarande arvodesbeloppens storlek anmälts för riksdagen, när frågan om landstormens organisation år 1904 för första gången underställts riksdagens prövning. Då emellertid summan av dessa arvoden med all säkerhet icke behövde överskridas, vore någon ändring av anslagsposten till arvoden och expenser åt landstormsområdesbefälhavarna och landstorms förrådsförvaltarna, nu 134,805 kronor, icke behövlig.

Uti övriga anslagsposter erfordrades icke heller någon ändring. Medelsbehovet för år 1919 vore därför detsamma som för år 1918 eller 278,868 kronor.

Enär de beräknade reservationerna å anslaget vid 1918 års utgång i första hand syntes böra användas till täckande av de ordinarie utgifterna, behövde anslaget för år 1919 icke i riksstaten upptagas till högre belopp än 128,868 kronor.

[24.]
Departements-
chefen.

Såsom ovan nämnts, är för arvoden och expenser åt landstomsområdesbefälhavare och landstomsförrådsförvaltare beräknat ett belopp av 134,805 kronor. Härav utgå enligt den av Kungl. Maj:t fastställda staten för landstormen till landstomsförrådsförvaltarna uti de 108 landstomsområden, där dylika befattningshavare finnas tillsatta, såsom arvoden tillhopa 38,820 kronor och såsom expenser tillsammans 1,310 kronor. De särskilda arvodena liksom expensbeloppen äro bestämda med hänsyn till de göromål, som påvila respektive förvaltare. Arvodena utgöra lägst 240 kronor och högst 540 kronor. Expensanslagen utgå med i regel 10 à 15 kronor.

Därest, såsom arméförvaltningen framhållit, en jämkning av de till landstomsförrådsförvaltarna sålunda utgående arvodena skulle finnas vara av förhållandena påkallad, har jag icke något att däremot erinra. Då, enligt vad arméförvaltningen upplyst, en dylik jämkning av arvodena kan äga rum utan någon ökning av anslagsposten i fråga, torde densamma för år 1919 böra beräknas till samma belopp som för innevarande år eller till 134,805 kronor.

Då någon ändring uti övriga anslagsposter icke heller ifrågasatts, torde alltså medelsbehovet för år 1919 böra beräknas sålunda:

till arvoden och expenser åt landstomsområdesbefälhavare och landstomsförrådsförvaltare	kronor 134,805: —
» förhöjning av arvodena åt ordinarie landstomsområdesbefälhavare, företrädesvis inom sjätte arméfördelningen	» 8,220: —
» reseersättning åt landstomsområdesbefälhavare	» 24,350: —
» underhåll av förrådsbyggnader	» 20,000: —
» transport och vård av gevär och ammunition m. m.	» 21,493: —
» frivilliga landstomsövningar	» 70,000: —
	<hr/>
	Summa kronor 278,868: —

Med hänsyn till vad arméförvaltningen anfört rörande storleken av de under anslaget förefintliga reservationerna, finner jag mig böra tillstyrka ämbetsverkets förslag, att 150,000 kronor av desamma tagas i anspråk för täckande av medelsbehovet under år 1919. Å riksstaten för samma år torde alltså endast böra äskas ett belopp av (278,868 — 150,000 =) 128,868 kronor.

Jag får alltså hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att i riksstaten för år 1919 åter uppföra ordinarie reservationsanslaget till landstormen och därå anvisa .....

kronor 128,868: —

13. De värnpliktigas avlöning, inskrivning och redovisning m. m.

[25.]

Detta anslag är i riksstaten för år 1918 upptaget med 7,412,393 kronor. Därav hava beräknats

till rullföringsväsendet å fastlandet.....	kronor	283,130: —
» » m. m. å Gottland.....	»	13,000: —
» färdkostnader	»	367,800: —
» inskrivnings- och mönstringskostnader samt expenser	»	170,000: —
» penningbidrag	»	5,428,759: —
» penningtillskott	»	79,104: —
» understöd åt vissa värnpliktigas familjer.....	»	1,070,600: —
Summa kronor		7,412,393: —

Uti de sålunda beräknade posterna torde för år 1919 ingen ändring erfordras av dem, som avse rullföringsväsendet å fastlandet och å Gottland, färdkostnader samt inskrivnings- och mönstringskostnader.

Penningbidrag.

Enligt riksdagens beslut skall det värnpliktig jämlikt § 35 mom. 2 och § 39 mom. 1 värnpliktslagen tillkommande penningbidraget utgå under tjänstgöring i linjen med 50 öre om dagen och under reservtruppövning och landstormsövning med 1 krona om dagen.

Vid beräkningen av antalet tjänstgöringsdagar för de värnpliktiga hava från och med år 1916 tillämpats de uti 1914 års härordningsproposition (nr 58, sid. 145—151) angivna och av riksdagen utan erinran lämnade grunderna för beräkningen av tillgången å värnpliktiga. Av den med ledning av värnpliktsstatistiken för åren 1905—1911 — de år, vilka vid utarbetandet av 1914 års härordningsproposition närmast kunde komma i betraktande — till 35,400 man uppskattade årliga kontingenten krigsdugliga värnpliktiga i beväringen har sålunda beräknats, att 30,800 man, därav 27,000 vapenföra och 3,800 icke vapenföra, tilldelades hären. Med iakttagande av den avgång, som äger rum mellan inskrivningen och de särskilda vapenövningsomgångarna, har därefter antalet under året i tjänstgöring varande värnpliktiga beräknats.

[25.] Vidare har landstormskontingenten beräknats uppgå till i runt tal 20,000 man. Slutligen har för officers- och reservofficersaspiranter beräknats även den tid, de för sin utbildning till officerare eller reservofficerare tjänstgöra utöver den för värnpliktiga studenter fastställda tiden.

I enlighet med nu angivna grunder beräknades antalet tjänstgöringsdagar för värnpliktiga under år 1918 till sammanlagt 9,670,578. Med anledning av den på grund av rådande utrikespolitiska förhållanden stegrade värnpliktskontingenten ansågs dock nyssnämnda antal böra ökas med 729,430 tjänstgöringsdagar. Antalet tjänstgöringsdagar för innevarande år har alltså beräknats till 10,400,008.

Arméförvaltningens framställning.

Arméförvaltningen har nu anmält, att, enligt vad erfarenheten givit vid handen, det efter förenämnda grunder beräknade antalet tjänstgöringsdagar visat sig vara allt för lågt. För år 1916 hade sålunda tjänstgöringsdagarna för de värnpliktiga beräknats till 9,212,454 men i verkligheten uppgått till 11,637,440. Bristen utgjorde alltså icke mindre än 2,424,986 dagar. Följden härav hade blivit, att avsevärda brister uppstått å de anslag, vilka beräknades efter antalet tjänstgöringsdagar.

Med anledning härav hade arméförvaltningen haft för avsikt att göra framställning därom, att antalet tjänstgöringsdagar måtte få beräknas efter mera tillförlitliga grunder än hittills, exempelvis med ledning av det verkliga antalet tjänstgöringsdagar under det senast föregående år, då detta varit till siffran känt. Enär emellertid statsregleringsplanen numera måste uppgöras så tidigt, att tjänstgöringsdagarnas antal då ännu icke vore bekant, skulle följden härav bliva, att anslagen skulle komma att bestämmas efter antalet tjänstgöringsdagar tre år före det år, under vilket anslagen skulle disponeras. Denna tidsskillnad bleve så stor, att även i dylikt fall betydande olikheter mellan beräkningarna och de verkliga förhållandena kunde uppstå. Arméförvaltningen ansåge sig därför icke kunna föreslå några ändrade beräkningsgrunder, utan syntes enda utvägen bliva att, när brister uppstode, anmäla dessa till ersättande hos riksdagen.

Departementschefen.

Med hänsyn till vad arméförvaltningen anfört, torde det vara nödvändigt, att antalet tjänstgöringsdagar hädanefter beräknas efter mera tillförlitliga grunder än de under de senaste åren tillämpade. Bland de olika utvägar, som därvid kunna ifrågakomma, synes mig den mest tillförlitliga vara att vid anslagsberäkningen utgå från det verkliga an-

talet tjänstgöringsdagar under det senast föregående år, då detta varit till siffran känt, d. v. s. i fråga om år 1919 från tjänstgöringsdagarnas antal under år 1916. Visserligen komma, på sätt arméförvaltningen framhållit, vederbörande anslag att därigenom bestämmas efter förhållandena tre år före det, under vilket anslagen skola disponeras, men denna omständighet anser jag icke böra tillmätas någon avgörande betydelse. I fråga om förslagsanslagen spelar det uppenbarligen icke någon större roll, därest utgifterna komma att något överstiga eller understiga de beräknade, och vad reservationsanslagen angår, kommer tydligen efter ett och annat år en utjämning att äga rum i så måtto, att en brist det ena året kompenseras av ett överskott ett följande.

Jag anser därför, att antalet tjänstgöringsdagar för år 1919 bör beräknas till i jämnt tal 11,637,000. Därav böra (se bil. 79) 11,132,000 dagar upptagas med ett penningbidrag av 50 öre och 505,000 dagar med ett penningbidrag av 1 krona. I enlighet härmed bör penningbidraget för år 1919 beräknas till $(11,132,000 \times 0.50 + 505,000 \times 1 =) 6,071,000$ kronor.

Penningtillskott.

Enligt § 35 mom. 2 värnpliktslagen äger till beväringen hörande värnpliktig, vilken tjänstgör såsom underbefäl, under tiden för sådan tjänstgöring åtnjuta, förutom övriga förmåner, ett särskilt tillskott i penningar. Penningtillskottet utgår enligt riksdagens beslut med 25 öre om dagen utom under tredje repetitions- (regements-)övningen vid fotfolket, då detsamma utgår med 50 öre om dagen till dem, som tjänstgöra såsom underbefäl och uttagits enligt § 26 mom. 2 värnpliktslagen.

På grundvalen av tjänstgöringsdagarnas antal under år 1916 har jag låtit verkställa beräkning av det belopp, som under år 1919 skulle för ifrågavarande ändamål erfordras, och utvisar denna beräkning (se bil. 79), att penningtillskott skulle behöva utgå under 196,000 dagar med 25 öre och under 66,000 dagar med 50 öre.

Penningtillskottet för år 1919 bör alltså upptagas till $(196,000 \times 0.25 + 66,000 \times 0.50 =) 82,000$ kronor.

Familjeunderstöd.

Jämlikt bestämmelserna i § 2 av förordningen den 1 juni 1912 om understöd i vissa fall åt värnpliktigs hustru och barn (familjeunderstöd),

[25.] sådan denna § lyder enligt kungörelsen den 17 september 1914, utgår i förekommande fall understöd för varje dag, den värnpliktige äger räkna sig tillgodo såsom tjänstgöringsdag, in- och uttryckningsdagarna inräknade, med följande belopp, nämligen:

till arbetsför hustru och ett barn	75 öre
» » » två eller flera barn	100 »
» mindre arbetsför hustru	75 »
» » » och ett barn	100 »
» » » » två eller flera barn	125 »
» ett barn, om fadern är änkring eller frånskild, ...	75 »
» två eller flera barn, om fadern är änkring eller frånskild, ...	100 »

Under den tid, värnpliktig deltagar i reservtruppövning eller landstormsövning, höjes understödet med 40 procent.

I enlighet härmed beräknades i förra årets statsverksproposition för bestridande av ifrågavarande utgifter under år 1918 ett belopp av 410,600 kronor.

Mot den sålunda uppgjorda beräkningen framställde riksdagen icke någon erinran. Emellertid ansåg riksdagen, att med hänsyn till den av kriget förorsakade stegringen i levnadskostnaderna ifrågavarande efter normala förhållanden beräknade understöd numera vore otillräckliga och behövde avsevärt höjas, därest det med förordningen avsedda ändamålet skulle vinnas. Då understöden icke, såsom förhållandet vore med statstjänarnas avlöningar, vore avsedda att täcka hela levnadskostnaden för ifrågavarande värnpliktigas familjer, utan att utgöra ett bidrag till levnadskostnadernas bestridande, borde höjningen av understödet icke hållas inom de jämförelsevis trånga gränser, som bestämts beträffande krigstidstillägg och krigstidshjälp åt befattningshavare i statens tjänst. Riksdagen ansåge därför, att höjningen borde bestämmas till 75 procent, med avrundning uppåt till hela 5-tal öre. Då ökningen emellertid vore påkallad allenast av de i följd av kriget stegrade levnadskostnaderna, ansåge riksdagen det föreslagna tillägget i understödet böra för det dåvarande beviljas endast för åren 1917 och 1918, eller med andra ord att § 2 i förordningen den 1 juni 1912 borde lämnas orubbad, men att ett tillägg till densamma av ovan antydda innehåll borde göras att gälla under åren 1917 och 1918. I sammanhang härmed borde värnpliktsanslaget för år 1918 för ifrågavarande ändamål höjas med belopp, som — med hänsyn därtill, att de värnpliktiga vore skyldiga att till understöden, sådana de för närvarande vore bestämda, bidra med en femte-

del av penningbidraget — syntes kunna beräknas till omkring 660,000 kronor. [25.]

Med anledning av vad sålunda anförts, medgav riksdagen,

a) att såsom tillägg till de understödsbelopp, som utginge jämlikt § 2 i förordningen den 1 juni 1912 om understöd i vissa fall åt värnpliktigs hustru och barn, sådan nämnda § lydde enligt kungörelsen den 17 september 1914, finge för tjänstgöring, som infallit eller infölle under åren 1917 eller 1918, utgå för dag räknat följande belopp, nämligen

till arbetsför hustru och ett barn	60 öre
» » » » två eller flera barn	75 »
» mindre arbetsför hustru	60 »
» » » » och ett barn	75 »
» » » » » två eller flera barn	95 »
» ett barn, om fadern är änkring eller frånskild, ...	60 »
» två eller flera barn, om fadern är änkring eller frånskild, ...	75 »

b) att den höjning av understödet, som jämlikt föreskrift i berörda § ägde rum under den tid värnpliktig deltog i reservtruppövning eller landstormsövning, finge beräknas jämväl å förut angivna tillägg;

c) att värnpliktsanslaget, om vars ökning med visst belopp Kungl. Maj:t gjort framställning, finge för nu ifrågavarande ändamål ökas med ytterligare 660,000 kronor; samt

d) att Kungl. Maj:t finge under år 1917 av tillgängliga medel förskjuta vad som för ändamålet erfordrades.

I överensstämmelse med riksdagens sålunda fattade beslut har Kungl. Maj:t den 13 augusti 1917 utfärdat kungörelse i ämnet.

Då de skäl, som legat till grund för riksdagens ifrågavarande beslut om beviljande av tillägg till de under normala förhållanden utgående familjeunderstöden, torde komma att föreligga jämväl under år 1919, synes dylikt tillägg böra även under samma år utgå. Utöver det för de ordinarie familjeunderstöden erforderliga beloppet eller 410,600 kronor torde därför jämväl böra i enlighet med förenämnda av riksdagen bestämda grunder beräknas tillägg å samma understöd med 330,000 kronor.

I överensstämmelse härmed bör förenämnda anslagspost upptagas till 740,600 kronor.

Sammanfattning.

I enlighet med vad sålunda anförts, har jag låtit uppgöra beräkning av värnpliktsanslaget för år 1919 (bil. 80). Enligt denna skulle

[25.] anslaget uppgå till 7,727,530 kronor eller 315,137 kronor mera än för innevarande år.

Jag får alltså hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

	att öka ordinarie förslagsanslaget till de värn-
	pliktigas avlöning, inskrivning och redovisning m. m.,
nu	kronor 7,412,393: —
med	» 315,137: —
till	kronor 7,727,530: —

14. Ersättning för rustning och rotering.

Anslaget till ersättning för rustning och rotering är i riksstaten för år 1918 upptaget med 425,000 kronor.

Med skrivelse den 11 december 1917 har statskontoret överlämnat en inom arméförvaltningens intendentsdepartement uppgjord beräkning av ifrågavarande anslag för år 1919 enligt av vederbörande truppförbandschefer lämnade uppgifter om förhållandena den 31 december 1918. Denna beräkning slutar å 452,870 kronor.

Statskontoret har meddelat, att vid inom ämbetsverket verkställd granskning av beräkningen ingen anmärkning förekommit.

Departements-
chefen.

Då beräkningen hänför sig till förhållandena den 31 december 1918, men under loppet av år 1919 som vanligt sker avgång av personal och hästar, för vilka beräknad full ersättning icke utgår, torde anslaget i riksstaten för år 1919 icke behöva upptagas till hela det beräknade beloppet. Enligt vad från intendentsdepartementet meddelats, torde det kunna nedsättas till 425,000 kronor eller samma belopp som för innevarande år.

I riksstaten för år 1919 torde alltså böra upptagas

Ersättning för rustning och rotering, oförändrat ordi-

narie förslagsanslag ..... kronor 425,000: —

15. Intendenturkåren.

[26.]

Enligt 1914 års härordning med däri av 1917 års riksdag beslutad ändring skola vid intendenturtrupperna efter genomförd härordning finnas, förutom viss annan personal,

1914 års härordning, 1918 års stat och 1914 års övergångsplaner.

- 51 kaptener av första klassen,
- 34 kaptener av andra klassen,
- 12 löjtnanter av första klassen,
- 76 förvaltare,
- 10 furirer av första klassen,
- 15 furirer av andra klassen samt
- 1 vaktmästare vid generalintendentens expedition.

Den för innevarande år fastställda staten upptager i förenämnda grader

- 51 kaptener av första klassen,
- 32 kaptener av andra klassen,
- 13 löjtnanter av första klassen,
- 76 förvaltare,
- 8 furirer av första klassen,
- 12 furirer av andra klassen samt
- 3 vaktmästare.

Enligt de av Kungl. Maj:t fastställda planerna för övergången till den nya härordningen skall staten för år 1919 *ökas* med 2 kaptensbeställningar av andra klassen, men *minskas* med 1 löjtnantsbeställning av första klassen. I överensstämmelse med vad för 1917 års riksdag anmäldes, böra vidare å staten för år 1919 tillkomma 2 furirer av första klassen och 3 furirer av andra klassen. De båda övertaliga vaktmästarbeställningarna skola i mån av avgång indragas.

Med underdånig skrivelse den 1 september 1917 har nu chefen för intendenturkåren överlämnat förslag till stat för kåren år 1919 samt därvid hemställt dels om uppförande av vissa nya beställningar å staten dels ock om beredande av ökade avlöningsförmåner åt kårens officerare och underofficerare.

Det överlämnade förslaget till stat slutar å 861,931 kronor 20 öre, eller 140,280 kronor mera än för innevarande år.

[26.]

Nya beställningar.

Chefen för
intendentur-
kåren.

Under hänvisning till de av Kungl. Maj:t fastställda planerna för *övergången till den nya härordningen* samt 1917 års riksdags beslut angående korpralsbeställningarnas utbytande mot furirsbeställningar har chefen för intendenturkåren hemställt, att kårens stat måtte för år 1919 ökas med 2 kaptensbeställningar av andra klassen, 2 furirsbeställningar av första klassen och 3 furirsbeställningar av andra klassen samt minskas med 1 löjtnantsbeställning av första klassen.

Vid beräkandet av personalbehovet för *nya förplägnadsanstalter* hade år 1914 hänsyn tagits endast till den förplägnadsanstalt, som skulle upprättas i Östersund. Sedan dess hade emellertid 1916 och 1917 års riksdagar beviljat medel till uppförande av ytterligare en förplägnadsanstalt i Hässleholm. I underdånig skrivelse den 26 januari 1917 hade arméförvaltningens fortifikations- och intendentsdepartement föreslagit upprättandet av dylika anstalter även i Falun och Linköping samt beräknat det på grund av varje sådan anstalt tillkommande personalbehovet till 1 kapten och 2 underofficerare. Uti sin framställning angående lantförsvarets medelsbehov för år 1919 hade arméförvaltningen hemställt om anvisande av medel för uppförande av de sist nämnda anstalterna. Med uppförande å intendenturkårens stat av de nya beställningar, som bleve behövlige för förplägnadsanstalterna i Falun och Linköping, kunde tillsvidare anstå. Däremot erfordrades, att personal för anstalten i Hässleholm stode till förfogande vid 1919 års ingång, vadan kårens stat för nämnda år borde ökas med 1 kapten av första klassen och 2 förvaltare.

Uti den 5 december 1916 avgivet yttrande över av särskilt utsedda sakkunniga upprättat förslag till *ny normalportionsstat m. m.* hade arméförvaltningens intendents- och civila departement samt sjukvårdsstyrelse framhållit behovet av, att en å intendentsdepartementets underhållsbyrå placerad intendenturofficer kunde avses såsom ständig målsman för arméns fredsförplägnad samt såsom ledare för den utbildning, som härtinnan kunde komma att anordnas, samt med anledning härav föreslagit, att på intendenturkårens stat måtte för år 1918 uppföras en ny kaptensbeställning av första klassen. Ifrågavarande anordning vore utan allt tvivel den bästa lösningen av frågan om överinseendet över truppernas proviantering, proviantens tillredning och utspisning samt övriga till fredsförplägnadstjänsten hörande ärenden. Åtgärden kunde emellertid till följd av kårens i förhållande till föreliggande upp-

gifter otillräckliga personal icke genomföras, utan att en ny beställning för ändamålet uppfördes å intendenturkårens stat. Då för befattningen borde avses en officer med stor erfarenhet, erfordrades, att för densamma år 1919 uppfördes 1 kaptensbeställning av första klassen. [26.]

Enligt vad arméförvaltningen uti sin underdåniga framställning angående lantförsvarets medelsbehov för år 1919 anmält, hade ämbetsverket för avsikt att senare inkomma med framställning angående upprättande av en *central uniformsverkstad*, för vars drift beräknades erforderliga 1 kapten såsom chef, 1 kapten som intendent och redogörare samt 1 förvaltare. Med hänsyn till den ifrågasatta verkstadens stora uppgifter och den där sysselsatta personalens talrikhet syntes en be tryggande ledning av densamma icke kunna åstadkommas, med mindre den militära personalen erhöle åtminstone den av arméförvaltningen beräknade styrkan. På intendenturkårens stat för år 1919 borde alltså ytterligare uppföras 1 kapten av första klassen, 1 kapten av andra klassen och 1 förvaltare.

I upprepade framställningar och yttranden hade alltsedan år 1913 framhållits behovet av *departementsskrivare* för anställande vid den tekniska revisionen å intendentsdepartementet. I underdånig skrivelse den 19 oktober 1916 hade chefen för intendenturkåren sålunda framhållit, att det icke kunde vara ändamålsenligt, att ett arbete av dylik art, som krävde så mycken stadga och kontinuitet samt stor förtrogenhet och vana med dithörande angelägenheter, i längden anförtroddes åt annan än härför kvalificerad, fast anställd personal. Man syntes därför icke längre böra dröja med att uppföra avlöningsförmåner å stat åt den för berörda revisionsarbete erforderliga personalen. I sammanhang därmed hade föreslagits, att 6 departementsskrivare skulle uppföras på intendenturkårens stat.

Dåvarande statsrådet och chefen för lantförvarsdepartementet hade emellertid ansett sig icke kunna tillstyrka den gjorda framställningen, dels på grund därav att frågan varit föremål för Kungl. Maj:ts och riksdagens prövning i samband med utarbetandet och antagandet av 1914 års härordning, men därvid icke ansetts böra föranleda någon åtgärd, dels därför att den nuvarande anordningen att för ifrågavarande revisionsarbete anlita erforderligt antal extra revisionsbiträden borde, intill dess tillräcklig erfarenhet vunnits angående berörda arbetes omfattning, kunna utan någon större olägenhet tillämpas.

Då enligt chefens för intendenturkåren uppfattning erfarenheterna alltjämt bekräftade behovet av fast anställd personal för ifrågavarande revisionsarbets utförande å intendentsdepartementet, i likhet med vad

[26.] som redan ägde rum å arméförvaltningens artilleri- och fortifikationsdepartement, syntes frågan om inrättandet på intendenturkårens stat av 6 departementsskrivarbefattningar icke längre böra undanskjutas. Med hänsyn till personalens rekrytering syntes lämpligt att å staten uppföra 3 departementsskrivare år 1919 och 3 år 1920.

Någon indragning av de å gammal stat kvarstående båda *vaktmästarna* kunde ännu icke äga rum.

Den alltjämt fortgående stegringen av *regementsintendenternas arbetsbörda* hade under den senaste tiden antagit en sådan omfattning, att enligt samstämmig erfarenhet en mans krafter icke längre försloge för ett tillfredsställande upprätthållande av regementsintendentsbefattningarna särskilt vid infanteriregementena. För att i någon mån bereda dessa en lättnad hade hos Kungl. Maj:t gjorts framställningar, åsyftande ett mera rationellt utnyttjande av de värnpliktiga krigskassörerna. Det kunde emellertid redan nu med bestämdhet fastslås, att åtgärder inom en icke avlägsen framtid måste vidtagas för ökande av de fast anställda arbetskrafterna vid infanteriets regementsintendenter. Då denna fråga kunde lösas endast genom en omfattande kaderökning, ansågo chefen för intendenturkåren sig dock icke beredd att nu göra någon framställning härutinnan.

Uti förutnämnda skrivelse den 19 oktober 1916 hade chefen för intendenturkåren anmält, att samtliga *förrådsförvaltare vid truppförbanden* i sinom tid lämpligen borde överflyttas från intendenturkårens till vederbörande truppförbands stater. Då även denna frågas lösning innebure en omfattande organisationsåtgärd, syntes densamma emellertid lämpligast böra upptagas till prövning i ett sammanhang med frågan om beredande av ökade arbetskrafter vid infanteriets regementsintendenter.

Arméförvaltningens yttrande.

Uti den 24 september 1917 avgivet yttrande har arméförvaltningen förklarat sig icke hava något att erinra mot vad chefen för intendenturkåren sålunda föreslagit.

Någon förhöjning för år 1919 av förslagsanslaget till inkvarteringskostnader eller av annat än anslaget till intendenturkåren funne arméförvaltningen icke vara erforderlig.

Departementschefen.

Vad först angår de på grund av övergången till den nya härordningen föreslagna ändringarna i staten, har jag icke något att däremot erinra. Staten torde alltså för år 1919 böra ökas med 2 kaptensbeställningar av andra klassen, 2 furirsbeställningar av första klassen

och 3 furirsbeställningar av andra klassen samt minskas med 1 löjtnantsbeställning av första klassen. [26.]

Jämlikt beslut av 1916 års riksdag skall en förplägnadsanstalt uppföras i Hässleholm. På grund av inträffade prisstegringar har emellertid det för ändamålet beviljade anslaget visat sig otillräckligt, varför byggnadsarbetena ännu icke kunnat igångsättas. Då det är av vikt, att anstalten snarast möjligt kommer till utförande, har jag för avsikt att föreslå, att av riksdagen nu äskas erforderligt fyllnadsanslag, avsett att utgå redan under innevarande år. Därest denna framställning varder av riksdagen bifallen, är, enligt vad jag inhämtat, avsikten att bedriva arbetet med anstaltens uppförande så, att densamma kan träda i full verksamhet den 1 oktober 1919. Med hänsyn härtill torde den för anstalten erforderliga personalen böra uppföras å 1919 års stat. Vid sådant förhållande och då jag icke har något att erinra mot det beräknade personalbehovet, torde intendenturkårens stat nu böra ökas med 1 kapten av första klassen och 2 förvaltare.

Med hänsyn till vikten av att å intendentsdepartementets underhållsbyrå kunna placera en erfaren intendenturofficer i och för handhavandet av överinseendet över truppernas proviantering, proviantens tillredning och utspisning samt övriga till fredsförplägnadstjänsten hörande ärenden finner jag mig jämväl böra tillstyrka, att å intendenturkårens stat från och med år 1919 uppföres ytterligare 1 kaptensbeställning av första klassen.

Såsom jag får tillfälle att i annat sammanhang närmare omnämna, har arméförvaltningens intendentsdepartement uti underdånig skrivelse den 28 september 1917 gjort framställning om anordnande av en central beklädnadsverkstad för armén, avsedd att träda i verksamhet den 1 oktober innevarande år. Enligt det föreliggande förslaget skulle i och för handhavandet av ledningen och förvaltningen av ifrågavarande verkstad vid densamma anställas 1 kapten av första klassen såsom chef, 1 kapten av andra klassen såsom intendent, redogörare och chefens ställföreträdare samt 1 förvaltare för skötseln av materiel- och persedelförråd m. m. Då jag har för avsikt att föreslå avlåtande av proposition till riksdagen angående anvisande av medel för anordnande av ifrågavarande beklädnadsverkstad och då jag icke har något att erinra angående den för verkstadens administration beräknade militära personalen, får jag tillstyrka, att å intendenturkårens stat från och med år 1919 uppföres förenämnda tre nya beställningar.

Vad slutligen angår förslaget om inrättande av departementsskrivare i och för utförande av den tekniska revisionen å intendentsdeparte-

[26.] mentet, vill jag till en början erinra därom, att enligt den för arméförvaltningen gällande instruktionen ämbetsverkets revision är av dels kameral och dels teknisk natur.

Den kamerala revisionen, vilken äger rum å civila departementets revisionskontor och verkställes av revisionskommisssarier och revisorer med biträde av amanuenser och andra extra ordinarie tjänstemän, har till uppgift att kontrollera, att utgifterna stå i överensstämmelse med gällande författningar och föreskrifter samt äro behörigen bokförda och verifierade, tillse, att inflytande medel bliva uppdebiterade eller inlevererade, samt undersöka, att givna förvaltningsföreskrifter, i vad de angå fjärde huvudtitelns medel, iakttagas.

Den tekniska revisionen åter äger rum å vart och ett av artilleri-, fortifikations- och intendentsdepartementen samt å sjukvårdsstyrelsen och verkställes av därstädes tjänstgörande militär eller civilmilitär personal. Denna revision har till uppgift att granska, huruvida penningmedlen blivit med omtanke och på ett med hänsyn till statens intresse ändamålsenligt sätt använda, samt huruvida erlagda pris stå i överensstämmelse med varans beskaffenhet och gällande marknadsläge, kontrollera persedelvården samt handhavandet av materiel och förnödenheter, övervaka, att upphandlad eller försåld materiel m. m. blivit vederbörligen uppdebiterad eller avförd i materiel- (persedel-) redogörelse, jämföra de särskilda förvaltningsmyndigheternas hushållning i olika detaljer samt föreslå åtgärder, som kunna leda till besparingar eller till avhjälpande av befintliga missförhållanden.

Den tekniska revisionen verkställes å artilleri- och fortifikationsdepartementen av särskilda departementsskrivare. Å intendentsdepartementet utföres däremot samma arbete av extra biträden (underofficerare i reserven). Revisionen sker under ledning av särskilda för ändamålet beordrade officerare.

Enligt vad chefen för intendenturkåren anfört, kräver ifrågavarande revisionsarbete mycken stadga och kontinuitet samt stor förtrogenhet och vana med dithörande angelägenheter. Givetvis är det även ur ekonomisk synpunkt av mycket stor betydelse, att den tekniska revisionen utföres med all den omsorg förhållandena påkalla. Det torde därför icke vara i längden lämpligt, att för ifrågavarande arbete avses uteslutande extra personal. På grund härav och med hänsyn tagen jämväl till den av chefen för intendenturkåren vid upprepade tillfällen framhållna bristen på intendenturofficerare finner jag mig böra i så måtto tillstyrka den gjorda framställningen, att å intendenturkårens stat från och med år 1919 uppföras 2 departementsskrivarbeställningar,

vilkas innehavare skola tjänstgöra såsom biträdande ledare vid den tekniska revisionen å intendentsdepartementet. [26.]

Ökade avlöningsförmåner.

De avlöningsförmåner, som för närvarande utginge till intendenturkårens personal, vore, yttrar chefen för nämnda kår, desamma som för arméns befäl i övrigt. Någon hänsyn till det med det övervägande flertalet intendenturbefattningar förenade högst betydande ekonomiska ansvaret hade således icke tagits vid förmånernas bestämmande. Den utveckling intendenturtjänsten efter antagandet av den nya härordningen tagit hade emellertid ytterligare framhåvt det obilliga häri, och torde såsom belysande härför förtjäna framhållas, att de statsanslag, förutom avlöningsmedel m. m., som under år 1918 skulle i egentlig mening förvaltas av intendenturpersonalen, belöpte sig sammanlagt till minst 50,000,000 kronor, varjämte statens under samma personals förvaltning och vård stående materiel och annan egendom uppginge till ett värde av omkring 140,000,000 kronor. Särskilt skarpt fölle det nu påpekade förhållandet i ögonen, om man jämförde personalens avlöning med de förmåner, som av enskilda arbetsgivare bereddes innehavare av sysslor med motsvarande ekonomiska ansvar. Konkurrensen med den enskilda marknaden hade redan gjort sig på ett kännbart sätt gällande och torde för framtiden komma att göra det i allt högre grad, enär intendenturpersonalen genom sin utbildning och arten av sin verksamhet ägde särskild användbarhet i enskild tjänst.

Chefen för
intendentur-
kåren.

Det vore därför i hög grad önskvärt, att åtgärder med det snaraste vidtoges för att, så vitt möjligt, motväga detta missförhållande. Den särskilda avlöning, som i detta syfte borde tillkomma intendenturpersonalen, kunde självfallet icke föreslås så hög, att densamma skulle utgöra en equivalent ersättning för vederbörandes ekonomiska ansvarighet enligt i det civila livet gängse uppfattning. Fastmera syntes densamma i stort sett bära uppfattas som ett erkännande av, att ett betydande sådant ansvar påvilade intendenturpersonalen.

Det hade tagits under omprövning, huruvida de ifrågakvarande förmånerna lämpligast borde vara förenade med de olika befattningarna och därvid bestämmas till högre eller lägre belopp, beroende på olika förvaltningsansvar, eller om de borde tilläggas själva beställningarna. I betraktande av att personalen i regel vore och måste vara underkastad ofta förekommande förflyttningar mellan olika befattningar, vore det senare alternativet att föredraga, ehuru väl därav bleve en följd, att förmånernas belopp icke kunde uppnå vad som med hänsyn till de mest krävande befattningarna skulle kunnat vara önskvärt.

[26.] Utgående från denna ståndpunkt hade chefen för intendenturkåren uti ett till statsrådet och chefen för lantförsvarsdepartementet överlämnat förslag till grunder för definitiv löneroglering för intendenturkåren uttalat sig för, att för överstelöjtnanter, majorer, kaptener och förvaltare lönen borde bestämmas 500 kronor samt för löjtnanter och sergearter 300 kronor högre än för motsvarande beställningar vid armén i övrigt. För generalintendenten och överstarna, vilka beställningar vore förenade med viss befattning, ävensom för furirerna, vilka uteslutande tjänstgjorde vid trupp, hade någon ökning utöver de förmåner, som kunde komma att bestämmas för motsvarande beställningar vid armén i övrigt, icke ifrågasatts.

För att betrygga en fortsatt tillfredsställande rekrytering av intendenturkåren under de närmaste åren syntes det emellertid vara av allra största betydelse, att man utan att avvakta en definitiv löneroglering redan nu beredde kårens personal i den utsträckning, som sålunda föreslagits, en såsom ersättning för det ekonomiska ansvaret avsedd särskild förmån. Med anledning härav borde på intendenturkårens stat för år 1919 uppföras sammanlagt 182 arvoden å 500 kronor och 28 arvoden å 300 kronor.

Det uppgjorda förslaget till stat vore i övrigt grundat på nu gällande avlöning, utan hänsyn till ifrågasatt provisorisk löneroglering. Beträffande denna senare syntes man böra utgå från, att intendenturkårens personal bereddes fullt samma förmåner som arméns övriga personal av motsvarande tjänstegrader. Något särskilt förslag i detta hänseende hade därför icke utarbetats.

Som en av de punkter, där avlöningsförhållandenas otillräcklighet vore mest framträdande, ville chefen för intendenturkåren framhålla det till personalen utgående inkvarteringsbidraget. Olägenheterna härav framträdde särskilt beträffande intendenturkårens i Stockholm placerade underofficerare. Medan det stora flertalet underofficerare, tillhörande i huvudstaden förlagda truppförband, kunde beredas bostad in natura, vore detta, vad intendenturkårens utanför regementena placerade underofficerare beträffade, möjligt endast i jämförelsevis ringa utsträckning. Följden härav vore, att svårigheter uppstode vid placering av gifta underofficerare till tjänstgöring vid till Stockholm förlagda staber o. s. v. ävensom i viss mån vid arméns intendenturförråd och intendenturkompaniet, eftersom en dylik placering försatte personalen i en avsevärt sämre ställning än övrig likställd personal. Det syntes därför vara särskilt angeläget, att den provisoriska lönerogleringen inriktades på att även beträffande inkvarteringsbidraget bringa avlöningsförmånerna i bättre överensstämmelse med det rådande prisläget såväl i fråga om

officerare som underofficerare, och gällde detta alldeles särskilt intendenturkårens underofficerare. Det för Stockholm utgående inkvarteringsbidraget syntes icke böra sättas lägre än till 600 kronor för förvaltare och 500 kronor för sergeanter.

[26.]

På grund av vad sålunda anförts, hemställde chefen för intendenturkåren,

att å kårens stat måtte för år 1919 uppföras 182 arvoden à 500 kronor och 28 arvoden à 300 kronor, samt

att inkvarteringsbidraget för intendenturkårens i Stockholm placerade underofficerare ökades med:

för förvaltare 300 kronor och

för sergeanter 260 kronor och att sålunda det sammanlagda inkvarterings- och servisbidraget uppginge till:

för i Stockholm placerade förvaltare 600 kronor och

för i Stockholm placerade sergeanter 500 kronor.

Arméförvaltningen har uti sitt förenämnda yttrande förklarat sig icke hava något att erinra mot vad chefen för intendenturkåren sålunda föreslagit.

Arméförvaltningens yttrande.

Då frågan, huruvida och i vad mån intendenturkårens officerare och underofficerare böra, med hänsyn till de med deras befattningar förenade åliggandenas art och omfattning, erhålla högre avlöningsförmåner än motsvarande beställningshavare vid armén i övrigt, torde böra tagas i övervägande i samband med en blivande utredning angående definitiv lönereglering för arméns personal i dess helhet, finner jag mig icke kunna tillstyrka bifall till vad chefen för intendenturkåren i föresvarande hänseende föreslagit.

Departementschefen.

Sammanfattning.

I enlighet med vad sålunda anförts, har jag låtit uppgöra förslag till ny stat för intendenturkåren för år 1919 (se bil. 81), slutande å 759,336 kronor 20 öre eller 37,685 kronor mera än den för innevarande år fastställda.

Jag får alltså hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att, med godkännande av berörda förslag till stat (se bil. 81), öka ordinarie anslaget till intendenturkåren,

nu ..... kronor 721,652: —

med ..... » 37,685: —

till ..... kronor 759,337: —

[27.]

16. Ålderstillägg.

Med anledning därav, att å staten för krigshögskolan uppförts 1 förste vaktmästarbeställning, bör enligt sedvanliga grunder under förevarande anslag beräknas ålderstillägg med $\frac{100}{2} = 50$ kronor.

Vidare bör till följd av de föreslagna ändringarna i staten för artilleriets fabriker och tyganstalter beräknas ålderstillägg för 1 tygförvaltare av andra klassen med $\frac{300}{2} = 150$ kronor. Å andra sidan kan anslaget nedsättas med följande belopp, nämligen:

för 1 tygförvaltare av första klassen	$\frac{2 \times 500}{2} = 500$	kronor
» 1 tygskrivare	$\frac{300}{2} = 150$	»
» 2 tyghantverkare	$2 \times \frac{2 \times 150}{2} = 300$	»
	<hr/>	
	eller tillhopa	950 kronor

De föreslagna ändringarna i staten för artilleriets fabriker och tyganstalter medföra således en minskning av anslaget med $(950 - 150 =)$ 800 kronor.

Slutligen bör med anledning av de föreslagna nya beställningarna å staten för intendenturkåren under anslaget beräknas ålderstillägg med följande belopp, nämligen:

för 3 förvaltare	$3 \times \frac{300}{2} = 450$	kronor
» 2 departementsskrivare	$2 \times \frac{2 \times 500}{2} = 1,000$	»
	<hr/>	
	eller tillhopa	1,450 kronor

Anslaget till ålderstillägg, i 1918 års stat upptaget med 111,300 kronor, skulle alltså behöva ökas med $[(50 + 1,450) - 800 =]$ 700 kronor.

Jag får alltså hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

	att öka ordinarie förslagsanslaget till ålderstillägg,
nu	..... kronor 111,300: —
med	..... » 700: —
till	<hr/> ..... kronor 112,000: —

17. Mötesbidrag.

[28.]

Under de senare åren har å riksstaten varit upptaget ett extra förslagsanslag för tilldelande av mötesbidrag åt vissa officerare och underofficerare med vederlikar. Anslaget utgör för innevarande år 114,615 kronor.

Beträffande anslagets användning har Kungl. Maj:t genom brev den 19 juni 1917 förordnat,

att till de gifta officerare och underofficerare med vederlikar vid Första och Andra livgrenadjärregementena, Södermanlands, Kronobergs och Kalmar regementen samt Norra och Södra skånska infanteriregementena, vilka icke äga sitt stadigvarande hemvist vid eller i omedelbar närhet till vederbörligt regementes mötesplats, skall under år 1918 samt i förekommande fall jämväl för år 1917 för varje dag, de äro beordrade att för deltagande i bevärningsrekrytskola, repetitionsövning, reservtruppövning, landstormsövning eller årligen anordnade skolor för utbildning till underbefäl av fast anställt manskap tjänstgöra å mötesplatsen, utgå ett särskilt mötesbidrag med följande belopp, nämligen: till överste, överstelöjtnant, major och kapten med vederlikar 2 kronor samt till löjtnant, underlöjtnant, fanjunkare och sergeant med vederlikar 1 krona 50 öre;

att enahanda bidrag ock skall utgå till gifta officerare och underofficerare med vederlikar vid nämnda regementen, som äga sitt stadigvarande hemvist vid eller i omedelbar närhet till regementets mötesplats, för den tid de äro beordrade att för deltagande i ovan omförmälda skolor och övningar tjänstgöra å regementets å annan plats belägna förläggningssort;

att med gift skall likställas den, som varit gift och fortfarande har minderåriga barn hos sig;

att mötesbidrag ock skall enligt ovan angivna grunder under år 1918 utgå till officerare och underofficerare med vederlikar, tillhörande Första eller Andra livgrenadjärregementena, under tjänstgöring vid volontärskolan i Norrköping mellan vinterrekrytskolorna; samt

att i fråga om åtnjutande och utbetalande av ifrågavarande mötesbidrag skall i tillämpliga delar gälla, vad i reglementet för arméns avlöning under fred stadgas rörande åtnjutande och utbetalande av dagavlöning.

[28.]
Arméförvalt-
ningens
framställning.

Arméförvaltningen har nu anmält, att anslag för utbetalande av mötesbidrag erfordras jämväl för år 1919. Beträffande grunderna för anslaget användande syntes icke erfordras några ändringar av vad genom brevet den 19 juni 1917 stadgats i fråga om 1918 års anslag.

Med avseende å det antal truppförband, för vilka anslaget för år 1919 borde beräknas, hade arméförvaltningen hos arméns kasernbyggnadsnämnd inhämtat, att det för närvarande icke syntes vara möjligt, att något av kasernetablissemangen för ovanberörda 7 infanteriregementen kunde bliva färdigt under år 1918, om icke möjligtvis Kalmar regementes etablissemang. På grund härav syntes anslaget i riksstaten för år 1919 böra upptagas med oförändrat belopp, eller 114,615 kronor.

Departements-
chefen.

Avsikten med ifrågavarande mötesbidrag är att för officerare och underofficerare med vederlikar vid de icke kasernerade infanteriregementena i någon mån underlätta bärandet av de olägenheter, varmed tjänstgöringen å regementets vanliga övningsplats är förenad. Då någon förändring i nämnda personals tjänstgöringsförhållanden icke är att påräkna under år 1919, torde mötesbidrag enligt ovan omförmälda grunder böra till densamma utgå jämväl under nämnda år.

Med hänsyn till vad arméförvaltningen anfört, torde anslaget böra för år 1919 upptagas med oförändrat belopp eller 114,615 kronor.

Jag får alltså hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att för tilldelande av *mötesbidrag* åt vissa officerare och underofficerare med vederlikar enligt i kungl. brevet den 19 juni 1917 angivna grunder å extra stat för år 1919 anvisa ett förslagsanslag av 114,615 kronor.

[29.] 18. **Provisoriskt avlöningstillägg till officerare m. fl. vid till Boden förlagda truppförband och formationer.**

Allt sedan år 1915 har å riksstaten å extra stat varit uppfört ett förslagsanslag för beredande av provisoriskt avlöningstillägg åt officerare och underofficerare med vederlikar vid till Boden förlagda truppförband och formationer. Anslaget är för innevarande år upptaget med 67,600 kronor.

Beträffande anslaget användning har Kungl. Maj:t genom brev den 19 juni 1917 förordnat, att under år 1918 skall till officerare och

underofficerare med vederlikar vid till Boden förlagda truppförband och formationer under tjänstgöring därstädes utgå ett provisoriskt avlöningstillägg, beräknat efter 200 kronor om året för såväl officer som underofficer med vederlikar. I fråga om åtnjutande och utbetalande av detta avlöningstillägg skall i tillämpliga delar gälla, vad i reglementet för arméns avlöning under fred stadgas om åtnjutande och utbetalande av arvode. [29.]

Arméförvaltningen har nu anmält, att de skäl, som legat till grund för anvisande av nämnda avlöningstillägg för år 1918, komme att föreligga även under år 1919. Arméförvaltningens framställning.

Då de av genomförandet av 1914 års härordning betingade ökning i antalet av den personal, som under år 1919 borde komma i åtnjutande av avlöningstillägg, icke vore av den omfattning, att däri genom syntes behöva föranledas en ökning av anslagets belopp, ansåge arméförvaltningen, att anslaget för år 1919 borde beräknas till enahanda belopp som för innevarande år.

Under åberopande av vad arméförvaltningen sålunda anfört, får jag hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:ts föreslå riksdagen Departementschefen.

att för beredande av *provisoriskt avlöningstillägg åt officerare m. fl. vid till Boden förlagda truppförband och formationer* enligt i kungl. brevet den 19 juni 1917 angivna grunder å extra stat för år 1919 anvisa ett förslagsanslag av 67,600 kronor.

F. Intendenturen m. m.

1. Arméns mathållning.

[30.]

Till grund för beräkningen av ordinarie anslaget till arméns mathållning har alltsedan år 1914 legat ett medelpris av 60 öre för man och tjänstgöringsdag.

Redan uti sin framställning angående lantförsvarets medelsbehov för år 1916 hemställde arméförvaltningen, att mathållningsanslaget måtte, med hänsyn till de betydligt stegrade kostnaderna för anskaffningen av de i portionen ingående ingredienserna samt utgifterna för bränsle

[30.] och lyse m. m., för nämnda år beräknas efter 65 öre för man och tjänstgöringsdag. Denna framställning blev i så måtto beaktad, att anslaget, beräknat efter dittills följda grunder, ökades med 300,000 kronor. I enlighet härmed upptogs anslaget i 1916 års riksstat med 8,833,885 kronor.

Enahanda förfaringssätt tillämpades vid beräkningen av 1917 års anslag, och uppfördes detsamma i riksstaten för nämnda år med 9,059,971 kronor.

Uti sin framställning angående lantförsvarets medelsbehov för år 1918 anmälde arméförvaltningen, att kostnaden för manskapsportionen, utspisad i matinrättningarna, under år 1915 uppgått i medeltal till 94 öre för dag. Sannolikt komme även under år 1918 portionspriset att betydligt överstiga det beräknade priset 60 öre. Då det emellertid icke vore möjligt att med någon grad av visshet förutsäga, huru högt detta pris i själva verket komme att ställa sig, syntes icke någon ändring i beräkningsgrunderna för det ordinarie anslaget böra äga rum utan i stället särskilda medel ställas till Kungl. Maj:ts förfogande. Arméförvaltningen ansåge dock, att detta icke borde ske på samma sätt som för år 1917 eller genom beviljande av ett extra tillägg till det ordinarie anslaget, utan i stället medelst anvisande av ett särskilt förslagsanslag å extra stat. Detta extra anslag borde beräknas efter en kostnad av 30 öre för man och dag.

Av vissa i det vid 1917 års statsverksproposition fogade statsrådsprotokollet närmare angivna skäl ansåg dåvarande departementschefen, att kostnaderna för arméns mathållning under år 1918 skulle kunna begränsas till 80 öre för man och dag. Utöver förut beräknade 60 öre för manskapstjänstgöringsdag skulle således erfordras ett tillskott av 20 öre i stället för av arméförvaltningen föreslagna 30 öre. I likhet med arméförvaltningen höll departementschefen före, att det belopp, varmed mathållningsanslaget sålunda skulle förstärkas, borde utgå i form av extra anslag.

Mot de sålunda angivna beräkningsgrunderna framställde riksdagen icke någon erinran. I enlighet härmed har i riksstaten för år 1918 upptagits

dels ordinarie förslagsanslaget till arméns mat- hållning	kronor 9,169,433: —
dels till förstärkning av samma anslag å extra stat ett förslagsanslag av högst	» 3,056,500: —

eller tillhopa kronor 12,225,933: —

Arméförvaltningen har nu anmält, att mathållningsanslaget för år 1916 vid samma års utgång visat en brist av 7,904,369 kronor 70 öre, och sannolikt komme anslaget för år 1917 att minst lika mycket överskridas. Detta förhållande berodde huvudsakligen på de ökade livsmedelspriserna, men också i ej ringa grad på ökningen i tjänstgöringsdagarnas antal utöver den av Kungl. Maj:t och riksdagen följda beräkningen.

[30.]
Arméförvaltningens framställning.

Kostnaden för manskapsportionen, utspisad i matinrättningarna, hade under år 1916 uppgått i medeltal till 107 öre för dag. Sannolikt komme även under år 1919 portionspriset att betydligt överstiga det för det ordinarie anslaget beräknade priset, 60 öre. Då det emellertid ej vore möjligt att redan nu med någon grad av visshet förutsäga, huru högt detta pris i själva verket komme att ställa sig, syntes icke någon ändring i beräkningsgrunden för det ordinarie anslaget böra äga rum, utan, i likhet med vad bestämts för år 1918, i stället särskilda medel — motsvarande 50 procent av anslaget — ställas till Kungl. Maj:ts förfogande. Detta borde ske på samma sätt som för 1918 eller genom anvisande av ett särskilt förslagsanslag å extra stat, beräknat, i enlighet med vad nyss nämnts, efter en kostnad av 30 öre för man och dag.

Arméförvaltningen hemställde därför, att i 1919 års riksstat måtte upptagas dels det ordinarie anslaget till arméns mathållning efter en beräknad kostnad av 60 öre för man och tjänstgöringsdag, dels ock till förstärkning av det ordinarie anslaget ett extra förslagsanslag, beräknat efter 30 öre för man och tjänstgöringsdag.

Då, såsom arméförvaltningen framhållit, det för närvarande icke är möjligt att med någon grad av visshet förutsäga, till vilket belopp portionspriset under år 1919 kan komma att uppgå, torde någon ändring icke nu böra vidtagas i den hittills alltsedan år 1914 följda grunden för det ordinarie mathållningsanslagets beräkning. Först sedan normala förhållanden åter inträtt, torde böra tagas under övervägande, i vad mån en höjning av det nuvarande till 60 öre för man och dag bestämda grundpriset för framtiden bör äga rum.

Departementschefen.

Liksom för innevarande år torde emellertid jämväl för år 1919 en förstärkning av det efter nyssnämnda grund beräknade anslaget bliva oundgängligen erforderlig. Såsom ovan nämnts, har årets förstärkningsanslag beräknats efter ett belopp av 20 öre för man och dag. Med hänsyn till den stegring livsmedelspriserna under det sistförflutna året undergått torde en höjning av nyssnämnda belopp vara av behovet påkallad.

[30.] Jag finner mig därför böra tillstyrka, att förstärkningsanslaget i enlighet med arméförvaltningens hemställan beräknas efter 30 öre för man och tjänstgöringsdag.

Beträffande antalet manskapstjänstgöringsdagar har jag redan under punkten 25 yttrat mig, i vad rör de *värnpliktiga*. För dem skulle antalet tjänstgöringsdagar beräknas till 11,637,000.

Vid beräkningen av tjänstgöringsdagarna för det *fast anställda manskapet* har från och med år 1916 tillämpats enahanda grunder som uti de för riksdagen i sammanhang med 1914 års härordningsproposition framlagda och av riksdagen i förevarande hänseende utan erinran lämnade kostnadsberäkningarna. Det fast anställda manskapet, utom musikmanskap och indelt manskap, har sålunda upptagits till samma antal som uti staterna för det år, beräkningen avser, och beräknats vara i tjänst under hela året. Från det därvid erhållna antalet tjänstgöringsdagar har därefter visst avdrag gjorts för hel- och halvårsvakanser. Musikmanskapet har ävenledes upptagits till samma antal som i vederbörande stater samt beräknats vara i tjänst vid specialtruppslagen under hela året och vid infanteriet till en större del under hela året och till en mindre del under en kortare tid. Indelt manskap har, i den mån det ännu kvarstår i tjänst, beräknats vara i tjänstgöring under repetitionsövningarna. Därjämte har, med ledning av från truppförbanden under statsverkspropositionens utarbetande infordrade uppgifter, en mindre del av samma manskap vid infanteriet beräknats tjänstgöra viss tid såsom underbefäl, instruktörer och beställningsmän.

Emellertid har det visat sig, att det verkliga antalet tjänstgöringsdagar för fast anställt manskap väsentligen understigit det efter nyssnämnda grunder beräknade. Enligt vad arméförvaltningen anmält, uppgingo sålunda tjänstgöringsdagarna för år 1916 endast till 4,110,230 i stället för enligt beräkningarna till 5,010,687. Beräkningen visade alltså ett överskott av icke mindre än 900,457 tjänstgöringsdagar. Anledningen härtill har man naturligen att söka uti det synnerligen stora antalet vakanser bland manskapsbeställningarna.

Med hänsyn till den osäkerhet, som sålunda visat sig vidlåda de efter nyssnämnda grunder uppgjorda beräkningarna, anser jag, att dessa icke vidare böra tillämpas, utan torde man vid beräkningen av tjänstgöringsdagarna för det fast anställda manskapet, i överensstämmelse med vad jag föreslagit beträffande de värnpliktiga, hädanefter böra utgå från det verkliga antalet tjänstgöringsdagar under det senast föregående år, då detta varit till siffran känt. I enlighet härmed böra tjänstgöringsdagarna för det fast anställda manskapet under år 1919

upptagas till 4,110,230 eller samma antal, vartill de under år 1916 uppgått. [30.]

Hela antalet tjänstgöringsdagar för *allt* manskap år 1919 bör alltså beräknas till $(11,637,000 + 4,110,230 =) 15,747,230$.

I enlighet med vad nu anförts, har jag låtit uppgöra beräkning av ordinarie anslaget till arméns mathållning för år 1919 (se bil. 82), och slutar denna å ett belopp av 9,448,338 kronor.

För förstärkning av det ordinarie anslaget skulle erfordras ett belopp av $(15,747,230 \times 0,30 =) 4,724,169$ kronor, vilket torde böra avjämnas till 4,724,200 kronor.

Kostnaderna för arméns mathållning under år 1919 skulle alltså uppgå till $(9,448,338 + 4,724,200 =) 14,172,538$ kronor eller 1,946,605 kronor mera än för innevarande år beräknats.

Jag får alltså hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att öka ordinarie förslagsanslaget till arméns mathållning,

nu	kronor 9,169,433: —
med	» 278,905: —
till	kronor 9,448,338: —

2. Förstärkning av förslagsanslaget till arméns mathållning. [31.]

Under åberopande av vad jag under nästföregående punkt anför, får jag hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att till förstärkning av ordinarie förslagsanslaget till arméns mathållning å extra stat för år 1919 anvisa ett förslagsanslag av högst 4,724,200 kronor.

3. Furagering av arméns hästar. [32.]

Detta anslag har under en följd av år beräknats efter 1 krona för häst och dag för de vid truppförbanden befintliga hästarna. Vid remontdepåerna har däremot beräknats en årlig utfodringskostnad av endast 309 kronor för varje häst.

[32.] Med hänsyn till rådande osäkra förhållanden och därmed följande svårighet att kunna tillförlitligt beräkna furageprisen ansågs emellertid, att till anslaget för år 1917, beräknat enligt förenämnda grunder, borde för mötande av oförutsedda omständigheter läggas ett belopp av 200,000 kronor. I enlighet härmed upptogs anslaget i riksstaten för nämnda år med 4,466,052 kronor.

Uti sin framställning angående lantförsvarets medelsbehov för år 1918 anmälde arméförvaltningen, att medelkostnaden för ration, utfodrad å förläggningssorterna, för år 1915 uppgått till 1 krona 76 öre. Ehuru furageprisen på grund av god fodertillgång vore något lägre under år 1916 än under föregående år, ansåge arméförvaltningen dock försiktigheten kräva, att 50 procent förhöjning i den vanliga beräkningsgrunden antoges såsom erforderlig. Arméförvaltningen hemställde därför, dels att ordinarie furageringsanslaget måtte beräknas enligt dittills följda grunder, dels ock att till förstärkning av samma anslag måtte anvisas ett extra förstärkningsanslag, uppgående till halva beloppet av det ordinarie anslaget.

Med hänsyn därtill, att rationspriset vid tiden för statsverkspropositionens avfattande kunde beräknas till i medeltal 1 krona 40 öre, ansåg dåvarande departementschefen, att det av arméförvaltningen äskade extra förstärkningsanslaget kunde nedsättas från 50 till 40 procent av det ordinarie anslaget.

Häremot framställde riksdagen icke någon erinran. Uti riksstaten för år 1918 har därför upptagits

dels ordinarie förslagsanslaget till furagering av arméns hästar.....	kronor 4,367,245: —
dels till förstärkning av samma anslag å extra stat ett förslagsanslag av högst.....	» 1,746,900: —
	<hr/>
	eller tillhopa kronor 6,114,145: —

Arméförvalt-
ningens fram-
ställning.

Arméförvaltningen har nu anmält, att furageringsanslaget för år 1916, i riksstaten upptaget till 3,888,376 kronor, vid nämnda års utgång utvisat en brist av 2,480,195 kronor 33 öre. Detta överskridande berodde huvudsakligen på de ökade foderprisen, vilket framginge därav, att medelkostnaden för ration, utfodrad å förläggningssorterna, för år 1916 uppgått till 173 öre. Anslagets överskridande berodde dessutom fast i mindre grad på ökning i underhållsdagarnas antal utöver den av Kungl. Maj:t och riksdagen följda beräkningen.

I vad mån furageringskostnaden under år 1919 komme att överskrida det för det ordinarie anslaget beräknade priset, 1 krona, kunde under nuvarande osäkra förhållanden å fodermarknaden givetvis icke nu beräknas. Försiktigheten syntes dock kräva, att 50 procent förhöjning i den vanliga beräkningsgrunden antoges såsom erforderlig för år 1919.

[32.]

I likhet med vad som anförts under anslaget till arméns mathållning, ansåge arméförvaltningen, att detta ökade anslagsbehov borde tillgodoses genom anvisande av ett förslagsanslag å extra stat. Arméförvaltningen hemställde därför, att i 1919 års riksstat måtte uppföras dels det ordinarie anslaget till furagering av arméns hästar efter en beräknad kostnad av 1 krona för häst och dag, utom för de vid remontdepåerna befintliga hästarna, vilkas utfodringskostnad borde beräknas efter 309 kronor om året för varje häst, dels ock till förstärkning av ovannämnda ordinarie anslag ett extra förslagsanslag, uppgående till halva beloppet av det ordinarie anslaget.

Med hänsyn till vad arméförvaltningen anført, torde någon ändring av de hittills följda grunderna för det ordinarie anslagets beräkning icke böra vidtagas. Jag har därför med tillämpning av dessa grunder låtit beräkna anslaget för år 1919 (se bil. 83 och 84), och skulle anslaget enligt denna beräkning uppgå till 4,583,270 kronor eller 216,025 kronor mera än för innevarande år.

Departements-
chefen.

Såsom arméförvaltningen framhållit, torde emellertid ifrågavarande belopp icke vara tillräckligt för bestridande av utgifterna under anslaget för år 1919. Detta torde därför likasom för innevarande år böra förstärkas genom anvisande av erforderliga medel å extra stat. I saknad av några säkra hållpunkter för bedömandet av, huru rationspriset kan under år 1919 komma att ställa sig, finner jag mig böra tillstyrka, att förstärkningsanslaget beräknas i enlighet med vad arméförvaltningen föreslagit eller till hälften av det ordinarie anslaget. För ändamålet skulle alltså erfordras 2,291,635 kronor.

Kostnaderna för furagering av arméns hästar under år 1919 skulle alltså uppgå till (4,583,270 + 2,291,635 =) 6,874,905 kronor eller 760,760 kronor mera än för innevarande år beräknats.

Enligt 1914 års härordningsbeslut skola samtliga kompanichefer vid infanteriet göras beridna på kronan tillhöriga stamhästar. Denna anordning beräknas bliva fullt genomförd under loppet av år 1919. För den händelse så emellertid icke skulle bliva förhållandet, torde, för att kompanicheferna må bliva i möjligaste mån jämnställda i förevarande

- [32.] hänseende, i överensstämmelse med vad för innevarande år medgivits, jämväl under år 1919 få antingen utlämnas furage in natura eller ock utbetalas furageersättning enligt gällande rationspris åt de kompanichefer, som under repetitionsövningarna göra sig beridna på egen bekostnad. Någon höjning av anslaget torde icke av denna anledning vara erforderlig.

På grund av vad sålunda anförts, får jag hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att öka ordinarie förslagsanslaget till furagering av arméns hästar,

nu	kronor 4,367,245: —
med	» 216,025: —
till	kronor 4,583,270: —

- [33.] 4. Förstärkning av förslagsanslaget till furagering av arméns hästar.

Under åberopande av vad jag under nästföregående punkt anför, får jag hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att till förstärkning av ordinarie förslagsanslaget till furagering av arméns hästar å extra stat för år 1919 anvisa ett förslagsanslag av högst 2,291,635 kronor.

- [34.] 5. Arméns munderingsutrustning.

Från och med år 1915 har detta anslag beräknats efter 33 öre om dagen för varje man samt 10 öre om dagen för var och en av infanteriets, kavalleriets och trängens hästar. Kostnaderna för sadelmundering och hästutredning vid artilleriet och ingenjörtrupperna utgå från dessa truppslags egna övningsmedel, ingående i respektive ordinarie vapenslaget och ordinarie byggnadsanslaget.

Anslaget upptogs i riksstaten för år 1917 med 5,574,455 kronor. Häri var dock på grund av den till följd av världskriget inträdda stegringen av vissa materialpriser inräknat ett särskilt tillägg av 500,000 kronor för mötande av oförutsedda omständigheter.

Uti sin framställning angående lantförsvarets medelsbehov för år 1918 framhöll arméförvaltningen, att med de alltjämt högst betydligt

ökade materialpriserna, särskilt å läder och yllevävnader, det vore otvivelaktigt, att om anslaget för år 1918 allenast skulle beräknas efter dittills tillämpade grunder, detsamma skulle bliva alldeles otillräckligt. En höjning av anslaget med 25 procent vore av behovet oundgängligen påkallad. Arméförvaltningen hemställde därför, att i 1918 års riksstat måtte uppföras dels det ordinarie anslaget till arméns munderingsutrustning efter oförändrad beräkningsgrund, dels ock till förstärkning av samma anslag ett extra anslag, uppgående till en fjärdedel av det ordinarie anslagets behov.

[34.]

Vad arméförvaltningen sålunda föreslagit, funno Kungl. Maj:t och riksdagen sig böra biträda. I enlighet härmed har uti riksstaten för år 1918 upptagits

dels ordinarie reservationsanslaget till arméns munderingsutrustning	kronor 5,307,764: —
dels till förstärkning av samma anslag å extra stat	
ett förslagsanslag av högst	» 1,326,950: —
	<hr/>
	eller tillhopa kronor 6,634,714: —

Arméförvaltningen har anmält, att de under krigsåren högst betydligt ökade kostnaderna för persedelanskaffningar givetvis föranledde, att den hittills följda beräkningsgrunden för det ordinarie munderingsanslaget för närvarande vore alldeles för låg. Med inräknande av det för år 1918 beviljade extra förstärkningsanslaget komme de särskilda dagsbeloppen för man och häst att under samma år uppgå till respektive 41,25 öre och 12,5 öre.

Arméförvaltningens framställning.

Hos Kungl. Maj:t hade arméförvaltningen anhållit, att för de till skyddande av rikets neutralitet tjänstgörande trupperna finge beräknas en munderingsslitningsersättning av 50 öre om dagen för varje man och 15 öre om dagen för varje häst. Denna högre ersättning vore behöflig till följd av den hårdare slitning, varför dessa truppers munderingsutrustning vore utsatt under den oavbrutna tjänstgöringen och med ofta ogynnsamma förhållanden i avseende å persedelvård.

Det hade nu visat sig, att denna högre ersättning måste sättas såsom norm för slitningsersättningen i allmänhet. Prisstegringarna å alla för persedeltillverkningen erforderliga råämnen — främst ylleveror och läder — syntes ännu icke hava nått sin höjdpunkt. Arméförvaltningen ansåge sig dock böra antaga, att den normala beräkningsgrunden för anslaget möjligen åter skulle visa sig lämpligen avvägd, då nu rådande undantagsförhållanden upphörde. Det torde i varje fall icke heller för

[34.] nu ifrågavarande statsregleringsperiod vara lämpligt att ändra nämnda beräkningsgrund för det ordinarie munderingsanslaget, utan borde i stället ett extra anslag till förstärkning av det ordinarie av riksdagen äskas och beloppet av detsamma bestämmas till skillnaden mellan medelsbehovet enligt den högre och den lägre beräkningsgrunden.

Slutligen ville arméförvaltningen anmäla, att från munderingsanslaget hädanefter borde bestridas kostnaderna för sadelmundering och hästutredningspersedlar såväl för stambästar, utlämnade till tjänstebruk åt officerare, som ock för officerares tjänstehästar. Enligt kungl. brev den 4 augusti 1916 hade dessa tillsvidare endast undantagsvis förekommande kostnader fått bestridas från anslaget till extra utgifter, men då utgifterna i fråga bleve mera konstanta, borde de givetvis utgå från vederbörligt underhållsanslag. Beräkningsgrunden för dessa utgifter vore densamma som för sadelmundering och hästutredningspersedlar i övrigt.

Behållningen å anslaget till arméns munderingsutrustning hade den 31 december 1916 utgjort 1,193,894 kronor 43 öre. Denna behållning hade dock endast varit skenbar och berott därpå, att vid årsskiftet funnits hos arméförvaltningen ineliggande för truppförbandens behov år 1916 avsedda materialier för persedel tillverkning, vilka på grund av bristande förrådsutrymme kunnat uttagas endast successivt. Redan under februari månad 1917 hade hela nämnda behållning tagits i anspråk.

I anslutning till vad sålunda anförts, hemställde arméförvaltningen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för år 1919 bevilja medel till arméns munderingsutrustning efter en beräkningsgrund av 50 öre om dagen för varje man och 15 öre om dagen för var och en av infanteriets, kavalleriets och trängens hästar, ävensom att härav å ordinarie stat anvisa vad som motsvarade medelsbehovet efter 33 öre om dagen för man och 10 öre om dagen för häst samt å extra stat bevilja återstoden.

Departements-
chefen.

På grund av de avsevärda prisstegringar, som inträtt å sådana förbrukningsartiklar, som skola bekostas av förevarande anslag, torde det, särskilt med hänsyn till munderingsanslagets natur av reservationsanslag, icke vara tillrådligt att för år 1919 räkna med lägre slitningssättning än arméförvaltningen föreslagit eller 50 öre om dagen för varje man och 15 öre om dagen för varje häst.

Då, enligt vad arméförvaltningen framhållit, den möjligheten icke är utesluten, att den hittills följda grunden för det ordinarie anslaget beräknande eller 33 öre om dagen för man och 10 öre om dagen för

[34.]

häst kan, efter det normala förhållanden åter inträtt, visa sig lämpligt avvägd, torde det ordinarie anslaget fortfarande böra beräknas efter samma grund. Vad som ytterligare erfordras eller ett efter 17 öre om dagen för varje man och 5 öre om dagen för varje häst beräknat belopp torde böra anvisas å extra stat såsom förstärkning åt det ordinarie anslaget.

I enlighet härmed har jag låtit uppgöra beräkning å såväl det ordinarie munderingsanslaget för år 1919 som det för samma år erforderliga förstärkningsanslaget (se bil. 85 och 86); och skulle enligt denna beräkning det förra uppgå till 5,471,241 kronor 10 öre och det senare till 2,814,356 kronor 70 öre.

Hela kostnaden för arméns munderingsutrustning under år 1919 skulle alltså belöpa sig till 8,285,597 kronor 80 öre eller 1,650,883 kronor 80 öre mera än för innevarande år.

Jag får alltså hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att öka ordinarie reservationsanslaget till arméns munderingsutrustning,

nu	kronor 5,307,764: —
med, i jämnt krontal	» 163,477: —
till	kronor 5,471,241: —

6. Förstärkning av reservationsanslaget till arméns munderingsutrustning.

[35.]

Under åberopande av vad jag under nästföregående punkt anført, får jag hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att till förstärkning av ordinarie reservationsanslaget till arméns munderingsutrustning å extra stat för år 1919 anvisa ett förslagsanslag av högst 2,814,357 kronor.

7. Arméns diverse intendenturbehov.

[36.]

Detta anslag har under de senare åren beräknats efter en kostnad av 6 öre för man och tjänstgöringsdag.

I 1918 års riksstat är anslaget upptaget till 916,943 kronor.

[36.]
Arméförvalt-
ningens fram-
ställning.

Arméförvaltningen har anmält, att anslaget under åtskilliga år före 1917 lämnat ganska avsevärda överskott huvudsakligen beroende därpå, att anskaffning av fordonsmateriel, som skolat bekostas av detta anslag, fått anstå, till dess så stor medelstillgång samlats, att beställningar av dylik materiel kunde ske i större omfattning och därigenom även med större ekonomisk fördel för kronan. Den 31 december 1915 hade reservationerna å anslaget uppgått till 843,983 kronor 34 öre. Vid samma tidpunkt nästföljande år hade de emellertid nedgått till 219,210 kronor 94 öre och torde numera till största delen vara tagna i anspråk.

Såsom arméförvaltningen redan i sin framställning angående medelsbehovet under fjärde huvudtiteln för år 1918 anmält, måste hädanefter från detta anslag bestridas betydande utgifter för drift och underhåll av den nyanskaffade strålkastarmaterielen för infanteritruppförbanden. Underhållskostnaden beräknades uppgå till 3,600 kronor om året och driftkostnaderna, efter 2 kronor i timmen under 80 drifttimmar för varje aggregat, till sammanlagt 28,800 kronor. Tillhoppa komme alltså den årliga kostnaden för denna materiel att uppgå till omkring 32,000 kronor. Arméförvaltningen ifrågasatte tillsvidare icke någon ökning av intendenturanslaget på grund av denna tillkomna utgiftspost.

Vidare hade arméförvaltningen i berörda framställning föreslagit, att från detta anslag måtte få bestridas traktamentsersättning till de i truppförbandens befälsövningar deltagande officerarna och underofficerarna. Denna framställning hade av Kungl. Maj:t och riksdagen bifalits, men icke föranlett någon anslagsförhöjning.

Fråga föreläge nu, att ytterligare en grupp av utgifter skulle hänföras till detta anslag, nämligen kostnaderna för transport av stambästar, som jämlikt bestämmelserna i kungörelsen den 14 juni 1916 angående hästhållningen för officerare och vederlikar vid armén antingen tilldelades vissa officerare såsom tjänstebästar eller utlämnades för tjänstebruk. I båda dessa fall inträffade det ofta, att hästen i fråga måste uttagas från truppförband å annan ort än officerares tjänstgöringsstation och att alltså transportkostnader uppkomme. Genom kungl. brev den 4 augusti 1916 hade medgivits, att i de fall, då dessa kostnader stode i sammanhang med transport av stambästar, som tilldelades officerare i stället för egna tjänstebästar, desamma tillsvidare skulle bestridas av anslaget till extra utgifter. Då emellertid dessa kostnader rätteligen borde utgå från anslaget till diverse intendenturbehov, som bekostade andra dylika utgifter, borde medgivande härtill av riksdagen begäras.

[36.]

Samtliga nu omförmälda kostnader föranledde, att den hittills följda beräkningsgrunden för anslaget icke längre vore tillfyllest, så framt icke anslaget å andra sidan kunde befrias från andra utgifter. Så syntes emellertid kunna ske, därigenom att de under senaste tiden från anslaget bestridda utgifterna för sjötransportmateriel vid Vaxholms och Karlskrona grenadjärregementen hädanefter finge bekostas av andra medel. Enligt kungl. breven den 30 december 1916 och den 2 mars 1917 hade berörda kostnader uppgått till sammanlagt 69,926 kronor, och syntes sannolikt än större belopp hädanefter behöva tagas i anspråk för detta ändamål. Utredning påginge härom, och ämnade arméförvaltningen inom den närmaste tiden hos Kungl. Maj:t göra den framställning, vartill densamma kunde föranleda. I alla händelser vore det icke längre möjligt att från intendenturanslaget bereda tillgång till dessa utgifter, utan måste medel härför anskaffas på annat sätt.

Därest arméförvaltningens under statsanslaget till lega av hästar för truppförbandens övningar framställda förslag om uppförande under detta anslag av en särskild post för lejning av hästar för intendenturtrupperna bleve av Kungl. Maj:t och riksdagen godkänt, komme utgifterna från anslaget till arméns diverse intendenturbehov att minskas med omkring 6,000 kronor årligen.

Under förutsättning att dessa utgiftsminskningar verkligen komme att äga rum, behövde någon ändring i beräkningsgrunden för anslaget till diverse intendenturbehov icke nu ifrågasättas.

Såsom arméförvaltningen framhållit, skola från förevarande anslag hädanefter bestridas utgifter för drift och underhåll av infanteritruppförbandens strålkastarmateriel ävensom traktamentsersättning till officerare och underofficerare under deltagande i befälsövningar. Vid sådant förhållande och då från anslaget jämväl torde böra utgå förekommande kostnader för transport av stamhästar, som tilldelas officerare såsom tjänstehästar eller utlämnas för tjänstebruk, finner jag mig böra tillstyrka, att från anslaget utbrytas de från detsamma hittills utgående utgifterna för sjötransportmateriel vid Karlskrona och Vaxholms grenadjärregementen, och kommer jag att längre fram göra framställning om anvisande av särskilt anslag för ifrågavarande ändamål.

Departements-
chefen.

Uti 1914 års härordningsproposition ifrågasattes icke någon lejning av hästar för intendenturtrupperna, ej heller upptogos några särskilda medel härför i de för riksdagen framlagda kostnadsberäkningarna rörande lantförsvaret efter genomförd härordning. Jag anser mig därför icke kunna tillstyrka, att några medel för sådant ändamål uppföras under

[36.] ordinarie hästlejningsanslaget. I den mån lejning av hästar för intendenturtrupperna skulle finnas vara av behovet oundgängligen påkallad, torde kostnaderna härför bära såsom hittills bestridas av förevarande anslag.

Då sistnämnda kostnader icke äro av beskaffenhet att bära föranleda någon ändring i den hittills följda grunden för anslagsberäkningen eller 6 öre för man och tjänstgöringsdag, har jag med tillämpning av denna beräkningsgrund låtit beräkna medelsbehovet för år 1919 (se bil. 87), och skulle detta utgöra 944,833 kronor 80 öre.

Jag får alltså hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att öka ordinarie reservationsanslaget till arméns diverse intendenturbehov,

nu	kronor 916,943: —
med, i jämnt krontal	» 27,891: —
till	kronor 944,834: —

[73.] 8. Arméns kasernutredning samt ved, ljus och vatten.

Detta anslag har under de senare åren beräknats dels för ved och lyse till underofficerare och vederlikar med 130 kronor till fanjunkare och likställd samt 100 kronor till sergeant och likställd,

dels med 12 öre om dagen för varje man,

dels ock med 3 öre om dagen för varje häst vid truppförbanden.

På grund av de efter världskrigets utbrott alltjämt stegrade materialpriserna — särskilt å bränsle och lyse — hemställde arméförvaltningen uti sin framställning angående lantförsvarets medelsbehov för år 1918, att till anslaget förstärkning måtte för nämnda år å extra stat anvisas ett belopp av 800,000 kronor. Detta belopp ansågs emellertid av Kungl. Maj:t och riksdagen kunna begränsas till 725,000 kronor.

Uti riksstaten för år 1918 hava alltså upptagits	
dels ordinarie reservationsanslaget till arméns kasernutredning samt ved, ljus och vatten	kronor 2,246,939: —
dels till förstärkning av samma anslag å extra stat ett förslagsanslag av högst	» 725,000: —
	eller tillhopa kronor 2,971,939: —

Arméförvaltningen har nu anmält, att från ifrågavarande anslag borde hädanefter bestridas jämväl de ökade kostnader för underhåll av stallutredningspersedlar samt ved, ljus och vatten, som uppkomme därigenom, att kronan successivt skulle övertaga underhållet av officerarnas tjänstehästar. Dessa kostnader borde liksom för övriga hästar beräknas till 3 öre om dagen.

[37.]
Arméförvalt-
ningens fram-
ställning.

Vid utgången av år 1916 hade å anslaget förefunnits en behållning av 4,989 kronor 72 öre, vilken uppkommit därigenom, att till anslaget, jämlikt av Kungl. Maj:t uti brev den 16 april 1917 lämnat bemyndigande, för täckande av beräknad brist å detsamma överförts ett belopp av 915,125 kronor.

Enligt vad arméförvaltningen i sin framställning angående lantförsvarets medelsbehov för år 1918 anmält, hade det ur hygienisk synpunkt befunnits nödvändigt att vidtaga den förändring beträffande sängutredningspersedlarna vid armén, att de därtill hörande filtarna under användning inneslötes i ett fodral, som kunde ombytas och tvättas. Innan någon större anskaffning i detta hänseende skedde, borde försök med dylika fodral äga rum vid några truppförband. Dylika försök hade nu anställts och bestyrkt lämpligheten av den föreslagna åtgärden. Arméförvaltningen föresloge därför i annat sammanhang, att medel måtte anvisas till anskaffning av dylika filtöverdrag för hela armén. Om denna framställning bleve av Kungl. Maj:t och riksdagen bifallen, kunde det ifrågasättas, ifall icke ökade medel erfordrades för bekostande av tvätt och underhåll av dessa överdrag. Så vore emellertid icke förhållandet, ty vid användandet av sådana bleve filtarna vida mera hållbara, och kunde överlakan uteslutas ur sängutredningen. Därigenom besparade medel syntes räcka till för överdragens tvätt och underhåll.

Någon anledning att ändra beräkningsgrunden för detta anslag förefunnes icke, så länge extra ordinarie medel ställdes till förfogande för mötande av de under dyrtiden rådande höga pris å bränsle- och belysningsämnen. Dessa extra medel syntes böra på grund av erfarenheterna under år 1917 bestämmas till minst 1,700,000 kronor.

Arméförvaltningen hemställde alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att dels med tillämpning av vanliga beräkningsgrunder bevilja anslag å ordinarie stat för arméns kasernutredning samt ved, ljus och vatten, dels ock att till förstärkning av detta ordinarie anslag å extra stat för år 1919 bevilja ett förslagsanslag, högst 1,700,000 kronor.

Då någon ändring av de hittills tillämpade grunderna för anslagets beräkning icke för närvarande torde böra vidtagas, har jag i enlighet

Departements-
chefen.

[37.] härmed låtit uppgöra beräkning av anslaget för år 1919 (se bil. 88 och 89). Denna slutar å 2,307,724 kronor 80 öre, innebärande en ökning av anslaget med 60,785 kronor 80 öre.

Med hänsyn till den avsevärda prisstegring å materialier av olika slag, som under de senare åren inträtt, kommer emellertid förenämnda belopp icke att vara tillräckligt för bestridande av utgifterna under anslaget. En förstärkning av anslaget torde därför i betraktande av dess natur av reservationsanslag vara oundgängligen erforderlig jämväl för år 1919.

Då arméförvaltningens framställning icke innehåller någon närmare utredning angående beräkningen av det för ifrågavarande ändamål äskade beloppet, 1,700,000 kronor, har jag anmodat intendentsdepartementet att inkomma med utredning i berörda hänseende.

Med anledning härav har intendentsdepartementet uti skrivelse den 16 november 1917 anfört, att det under nu rådande förhållanden givetvis icke vore möjligt att åstadkomma någon exakt beräkning av ett anslag som det ifrågavarande, vilket närmast vore avsett att möta prisstegringar å bränsle och belysningsämnen. Å ena sidan kunde man nämligen av naturliga skäl icke i allt för stor omfattning inskränka eldningen och belysningen i arméns kasernetablissemang; och å andra sidan vore prissförhållandena så osäkra och beroende av så många omständigheter, vilka nu omöjligt kunde överblickas, att redan av denna anledning hela beräkningen måste bliva blott och bart en sannolikhetskalkyl, beträffande vilken avsevärda jämkningar mycket väl kunde komma att framdeles bliva erforderliga. För att emellertid erhålla någon beräkningsgrund hade departementet utgått från, att förhållandena år 1917 i huvudsak skulle bliva rådande även under år 1919. Denna förutsättning bleve naturligtvis värdelös, om prisstegringen under åren 1918 och 1919 fortginge i samma grad som hittills, men det finge väl dock icke anses uteslutet, att sådana förhållanden kunde inträffa, vilka satte en gräns för vidare prissförhöjningar. Att före år 1919 större prissänkuingar skulle inträda, syntes man däremot icke vara berättigad att under några förhållanden antaga.

Vid avgivandet av framställningen angående medelsbehovet för år 1919 hade departementet icke haft tillgång till några officiella uppgifter angående utgifterna år 1917 vid armén för eldning, belysning och vattenförbrukning. Departementet hade också ansett det för tidigt att då från truppförbanden infordra dylika uppgifter, enär dessa ju blott för omkring halva året skulle bliva exakta, under det att de för senare hälften av året blott skulle bliva approximativa. Med stöd av de

underhandsupplysningar departementet förskaffat sig från truppförbanden samt den kännedom om prisförhållandena departementet ägde hade departementet emellertid ansett sig kunna antaga, att utgifterna för hela året, utöver inflytande extra uppbörd, skulle komma att uppgå till i runt tal 3,100,000 kronor, d. v. s. omkring 1,700,000 kronor mera, än som enligt av Kungl. Maj:t fastställd stat för kasernutredningsanslagets användande brukade avses för ifrågavarande slag av utgifter (ved-, ljus- och inventarieanslaget) eller omkring 1,300,000 å 1,400,000 kronor. Detta antagande hade jämväl visat sig riktigt. Departementet hade nämligen numera från truppförbanden infordrat uppgifter i ämnet, och av dessa uppgifter — exakta för tiden den 1 januari—den 31 oktober och approximativa för återstoden av året — framginge, att efter avdrag av extra uppbörd utgifterna för år 1917 uppginge till 3,096,533 kronor 61 öre. [37.]

På grund av vad sålunda anförts och under ytterligare framhållande av det osäkra i beräkningen, då det gällde år 1919, hemställde departementet, att det erforderliga förstärkningsanslaget måtte beräknas till 1,700,000 kronor.

Med hänsyn till vad intendentsdepartementet sålunda anført, finner jag mig böra tillstyrka, att för förstärkning av det ordinarie anslaget å extra ståt för år 1919 äskas ett förslagsanslag av högst 1,700,000 kronor.

Kostnaderna för arméns kasernutredning samt ved, ljus och vatten skulle alltså för år 1919 uppgå till (2,307,724:80 + 1,700,000 =) 4,007,724 kronor 80 öre eller 1,035,785 kronor 80 öre mera än för innevarande år beräknats.

Jag får alltså hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att öka ordinarie reservationsanslaget till arméns kasernutredning samt ved, ljus och vatten,

nu	kronor 2,246,939:—
med, i jämnt krontal	» 60,786:—
till	kronor 2,307,725:—

9. Förstärkning av reservationsanslaget till arméns kasernutredning samt ved, ljus och vatten. [38.]

Under åberopande av vad jag under nästföregående punkt anført, får jag hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

[38.]

att till förstärkning av ordinarie reservationsanslaget till arméns kasernutredning samt ved, ljus och vatten å extra stat för år 1919 anvisa ett förslagsanslag av högst 1,700,000 kronor.

10. **Premiering av lastautomobiler, oförändrat ordinarie reservationsanslag** ..... kronor 40,000: —

[39.]

11. Anskaffning av överdrag till filter.

Uti sin underdåniga skrivelse den 30 september 1916 angående lantförsvarets medelsbehov för år 1918 anmälde arméförvaltningen, att det visat sig vara ur hygienisk synpunkt nödvändigt att förse de i sängutredningen för arméns manskap ingående filtarna med lösa överdrag, vilka kunde ombytas och tvättas. Denna åtgärd hade vidtagits inom utländska arméer, och den påfordrades av medicinska auktoriteter såsom oundgängligen nödvändig även hos oss särskilt med hänsyn till förekommande av epidemiska sjukdomar inom kasernerna. Emellertid syntes, enligt vad arméförvaltningen i samma skrivelse vidare framhöll, försök böra anställas med dylika överdrag vid några få truppförband, innan större anskaffning i detta hänseende ägde rum.

Arméförvaltningens framställning.

Arméförvaltningen har nu anmält, att intendentsdepartementet, i anslutning till vad sålunda anförts, låtit utlämna filtöverdrag av bomull att försöksvis användas vid några kompanier av Göta livgarde, Västgöta regemente, Upplands infanteriregemente, Kronobergs och Kalmar regementen samt Jämtlands fältjägarregemente. Rapporter hade numera till departementet inkommit rörande erfarenheterna vid användandet av dylika överdrag. Dessa erfarenheter hade genomgående befunnits vara mycket goda. Filtarna hade skyddats mot damm och smuts. Till följd därav hade de ej så ofta behövt piskas, varigenom deras slitning minskats. En annan fördel, som medföljde användandet av filtöverdrag, vore, att även hårt slitna filter kunde användas. Vidare hade framhållits, att överdragen i många fall komme att göra användandet av dubbla filter vintertiden obehövligt. Dessa ekonomiska fördelar syntes fullt uppväga, att, enligt vad från flera håll anmälts, filtöverdragen behövde ombytas och tvättas oftare än lakanen. Då i alla händelser tvätt och underhåll av överlakanen bortföle, bleve den ökade kostnaden oväsentlig.

Erfarenheterna från de anställda försöken hade alltså givit vid handen, att mycket beaktansvärda fördelar vore att vinna genom införandet av filtöverdragen. Därtill komme ovan omförmälda, snart sagt oeftergivliga fordran ur hygienisk synpunkt på användandet av dessa överdrag. Arméförvaltningen finge alltså livligt förorda, att medel av riksdagen äskades för anskaffande av filtöverdrag för hela armén.

Med hänsyn till behovet av nödigt ombyte erfordrades två filtöverdrag för varje man under rekrytskolorna och ett dylikt under repetitionsövningarna. Det antal överdrag, som för första uppsättningen måste anskaffas, vore alltså följande:

för ett infanteriregemente	2,400 st.
» 27 infanteriregementen.....	64,800 »
» ett mindre kavalleriregemente	1,000 »
» fem mindre kavalleriregementen.....	5,000 »
» Skånska husarregementet	2,000 »
» Skånska dragonregementet ..	2,000 »
» ett artilleriregemente	2,000 »
» sju artilleriregementen	14,000 »
» Gottlands artillerikår	1,000 »
» en ingenjörkår	1,000 »
» tre ingenjörkårer.....	3,000 »
» en trängkår.....	1,500 »
» fem trängkårer.....	7,500 »
» intendenturtrupperna	2,800 »
	<hr/>
	eller tillhopa 110,000 st.

Då priset å varje överdrag vore 8 kronor, erfordrades en medelsanvisning av 880,000 kronor.

På grund av vad sålunda anförts, hemställde arméförvaltningen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för anskaffning av överdrag till filter på extra stat för år 1919 anvisa 880,000 kronor.

Vid upprepade tillfällen har arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse framhållit nödvändigheten av att till förebyggande av epidemiska sjukdomars spridning inom kasernetablissemangen förse de i manskapets sängutredningspersedlar ingående filtarna med ett bomullsöverdrag, som kan ombytas och tvättas. Enligt vad jag inhämtat, har denna åtgärd även visat sig synnerligen verksam inom de utländska arméer, där densamma blivit vidtagen. Vid sådant förhållande och då av arméförvalt-

Departements-
chefen.

[39.] ningens framställning framgår, att avsevärda fördelar jämväl i andra hänseenden skulle vinnas genom införande av dylika filtöverdrag, finner jag mig böra tillstyrka, att sådana anskaffas i den av arméförvaltningen föreslagna utsträckningen.

Mot den beräknade anskaffningskostnaden har jag icke något att erinra. Av statsfinansiella skäl och med hänsyn till svårigheten att för närvarande anskaffa den erforderliga materielen torde det för ändamålet beräknade beloppet böra fördelas att utgå under loppet av fyra år.

Jag får alltså hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att för *anskaffning av överdrag till filtar* bevilja ett anslag av 880,000 kronor samt därav å extra stat för år 1919 såsom reservationsanslag anvisa ett belopp av 220,000 kronor.

[40.] **12. Förhyrande av sjötransportmateriel för Karlskrona och Vaxholms grenadjärregementens övningar.**

Sedan år 1906 hava genom särskilda kungl. brev anvisats erforderliga årsanslag till bestridande av kostnader för förhyrning av sjötransportmateriel för Karlskrona och Vaxholms grenadjärregementens övningar.

Dessa anslag hava bestritts sålunda: för *Karlskrona grenadjärregemente*: för år 1906 från anslaget till arméns diverse intendentur- och sjukvårdsbehov, för åren 1907—1910 från fjärde huvudtiteln's allmänna besparingar samt för åren 1911—1917 från anslaget till arméns diverse intendenturbehov; för *Vaxholms grenadjärregemente*: för åren 1906—1909 med hälften från anslaget till arméns diverse intendentur- och sjukvårdsbehov och hälften från anslaget till arméns mathållning samt för åren 1910—1917 från anslaget till arméns diverse intendenturbehov, dock med det förbehåll, att därest transportmaterielen jämväl användes till forslande av proviant från Stockholm, kostnaden för det kol, som vid forsling åtginge, skulle gottgöras berörda anslag från anslaget till arméns mathållning.

Anslagen utgjorde 1906 för Karlskrona grenadjärregemente 1,200 kronor och för Vaxholms grenadjärregemente 2,604 kronor samt hava under årens lopp stigit, så att de för år 1917 uppgingo till respektive 2,000 och 67,926 kronor.

Uti sin underdåniga skrivelse den 31 augusti 1917 angående lantförsvarets medelsbehov för år 1919 anmälde arméförvaltningen, att det icke längre vore möjligt att från intendenturanslaget bereda tillgång till bestridande av utgifter av ifrågavarande slag, utan att medel därför måste på annat sätt anskaffas, samt att utredning härom påginge och att arméförvaltningen ämnade inom den närmaste tiden hos Kungl. Maj:t göra den framtställning, vartill densamma kunde föranleda.

[40.]
Arméförvalt-
ningens
framtställning.

Arméförvaltningens intendentsdepartement har nu i underdånig skrivelse den 28 september 1917 anfört, att departementet för frågans allsidiga utredning och i syfte att kunna för framtiden nedbringa de för ifrågavarande ändamål erforderliga årliga hyres- m. fl. kostnader från cheferna för Karlskrona och Vaxholms grenadjärregementen infordrat uppgift å den för ifrågavarande truppförbands övningar oundgängligen erforderliga sjötransportmaterielen jämte förslag till och kostnadsberäkning för materieleus anskaffande. Av nämnda utredning framginge, att en anskaffning av för ifrågavarande bägge truppförband erforderlig fartygsmateriel under nu rådande oerhört stegrade priser skulle kräva en utgift av mer än 400,000 kronor förutom kostnader vid Vaxholms grenadjärregemente för hamnanläggning liksom bostäder åt fartygspersonal. Vid sådant förhållande och då marinförvaltningen meddelat, att endast ett mindre antal smärre farkoster kunde för ändamålet av marinen avstås, ansåge intendentsdepartementet, att ifrågavarande anskaffning borde tillsvidare anstå och de båda truppförbandens behov av sjötransportmateriel fortfarande och intill dess normala förhållanden åter inträdde tillgodoses genom förhyrning av erforderligt antal båtar, prämar m. m. Med hänsyn till de stegrade prisen å kol samt även ersättningsbeloppen för förhyrda fartyg ansåge departementet, att det anslag, som för ifrågavarande ändamål borde anvisas Karlskrona och Vaxholms grenadjärregementen, för år 1919 ej kunde beräknas lägre än till 100,000 kronor.

Med stöd av vad sålunda blivit anfört, hemställde intendentsdepartementet, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att på extra stat för år 1919 anvisa ett belopp av högst 100,000 kronor till förhyrning av sjötransportmateriel för ifrågavarande båda regementens övningar under nämnda år.

Såsom ovan nämnts, uppgingo kostnaderna för förhyrning av sjötransportmateriel för ifrågavarande regementen under år 1917 till 2,000 kronor för Karlskrona grenadjärregemente och 67,926 kronor för Vaxholms grenadjärregemente. Anledningen till att kostnaderna för det

Departements-
chefen.

[40.] senare truppförbandet ställa sig så avsevärt mycket högre än för det förra är att söka uti regementets förläggningsförhållanden. Regimentet, som är förlagt å Rindöns västra del, förfogar därstädes över ett övningsområde av omkring 200 å 300 meters bredd och 1,200 meters längd. Återstående del av ön innehaves av kustartilleriet, lantbrukare och villaägare. Ön är sålunda sönderstyckad i en mängd mindre gårdar och därigenom oanvändbar för övningar. Regimentets eget område möjliggör knappast utveckling av kompani, än mindre av bataljon och regimente. Skjutövningar kunna ej heller därstädes äga rum, utan har regimentets skjutbana måst förläggas till den närbelägna Värmdön. På grund av nu angivna förhållanden försiggår regimentets utbildning huvudsakligen på den regimentet tillhöriga, å Värmdön belägna egendomen Mytinge. För att utbildningen skall kunna fortgå något så när ostörd, erfordras följaktligen tillgång på en efter olika årstider avpassad båtmaterial i och för truppernas förflyttning mellan Rindön och Värmdön. Båtmaterialen är emellertid även avsedd för transporter av alla de slag, för vilka eljest för tillfället förhyrda bogserbåtar måste anskaffas, såsom för transporter av kol, ved, furage, proviantartiklar, intendenturmateriel, torvströ, träull, sand m. m. Under åren 1906—1914 förhyrdes erforderlig båtmaterial endast från och med våren till och med tiden för regementsövningarna på hösten, och uppgingo de årliga kostnaderna då till omkring 17,000 kronor. Från och med år 1916 har emellertid båtmaterial måst förhyras för hela året med undantag av tiden för jul och nyår, enär tjänstgöringen vid regimentet jämlikt den nya härordningen utsträckts till att omfatta hela året. På grund härav och till följd av de ständigt stegrade bränslepriserna hava hyreskostnaderna från och med år 1915 år från år ökats.

Då behovet av tillgång på sjötransportmateriel för ifrågavarande båda truppförbands övningar är av stadigvarande natur, synes det icke vara förenligt med en god ekonomi, att detta materielbehov för framtiden alltjämt tillgodoses genom förhyrning. I synnerhet sedan utgifterna för ifrågavarande ändamål under de senare åren alltmera sprungit i höjden, framstår det såsom en angelägenhet av allt större vikt att ersätta den förhyrda materielen med för kronans räkning anskaffad sådan. Då emellertid en dylik materielanskaffning med nu rådande högt uppdrivna priser skulle, enligt vad arméförvaltningen meddelat, medföra oskäligt höga engångskostnader, torde man, i avvaktan på en härför lämpligare tidpunkt, nödgas att ännu någon tid fortgå på den hittills anlitade vägen.

Intendentsdepartementet har beräknat det för år 1919 erforderliga

beloppet till 100,000 kronor eller omkring 30,000 kronor mera än för år 1917 för ändamålet anvisats. Med hänsyn till vad departementet anfört, anser jag mig emellertid icke kunna häri föreslå någon nedsättning. Enär intendenturanslaget icke vidare lämnar tillgång till gäldande av ifrågavarande kostnader, torde framställning böra göras till riksdagen angående anvisande av särskilda medel för ändamålet. [40.]

Jag får alltså hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att till förhyrande av sjötransportmateriel för Karlskrona och Vaxholms grenadjärvegementens övningar å extra stat för år 1919 anvisa ett förslagsanslag av högst 100,000 kronor.

13. Anskaffande av intendenturutrustning för landstormen. [41.]

Uti den för 1914 års senare riksdag framlagda propositionen nr 138 angående engångskostnaderna för lantförsvarets ordnande utgick Kungl. Maj:t från att dittills följda planer för landstormens förseende med intendenturutrustning fortfarande skulle tillämpas. På grund härav beräknades för anskaffande av intendenturmateriel åt landstormen endast ett belopp av 1,789,000 kronor.

1914 Års
senare
riksdags
beräkningar.

Inom riksdagen gjordes emellertid av enskilda motionärer framställningar om landstormens förseende med fullständigare utrustning än dittills ägt rum. Dessa framställningar föranledde dock icke annan ändring i Kungl. Maj:ts förslag än att riksdagen ansåg, att landstormens utrustning borde ökas med bärbara kokkärl och ett mindre antal kappor, avsedda huvudsakligen att användas av vakter och poster, för en sammanlagd kostnad av 300,000 kronor.

I överensstämmelse härmed beräknade riksdagen engångskostnaderna för landstormens förseende med intendenturutrustning till (1,789,000 + 300,000 =) 2,089,000 kronor. Ifrågavarande belopp skulle utgå av värnskattemedel.

På grund av de kännbara olägenheter den knapphändiga intendenturutrustningen visade sig medföra under den på hösten år 1914 företagna landstormsmobiliseringen tillkallades jämlikt den 21 januari 1915 givet bemyndigande sakkunniga för att inom lantförvarsdepartementet biträda med utredning och avgiva förslag angående landstormens utrustning m. m.

Anslag vid
1915 års
riksdag.

[41.] Med anledning av ett utav nämnda sakkunniga uti skrivelse den 30 mars 1915 framställt förslag och då värnskatten, enligt en inom finansdepartementet verkställd undersökning, beräknades komma att lämna ett odisponerat överskott av 11,525,000 kronor, föreslog Kungl. Maj:t 1915 års riksdag att för anskaffande av intendenturmateriel åt landstormen för år 1916 bevilja ett belopp av 5,315,000 kronor, att utgå av statsverkets värnskattefond.

Denna framställning blev av riksdagen i så måtto bifallen, att riksdagen för ändamålet beviljade ett belopp av 3,362,000 kronor.

Landstormssakkunnigas förslag.

Den 1 november 1915 avgåvo förenämnda sakkunniga slutligt förslag angående landstormens förseende med intendenturutrustning. De sakkunniga beräknade därvid kostnaderna för den utrustning, som borde för statsmedel anskaffas utöver vad som avsetts med nyssnämnda av 1915 års riksdag för ändamålet anvisade belopp av 3,362,000 kronor, till 15,313,254 kronor 93 öre. Detta belopp borde enligt de sakkunnigas mening fördelas på tre särskilda perioder, nämligen

1:sta perioden, omfattande år 1916.....	kronor	6,244,802: 67
2:dra » » åren 1917—1920.....	»	6,856,102: 26
3:dje » » » 1921—1924.....	»	2,212,350: —
Summa kronor		15,313,254: 93

För bestridande av kostnaderna under första perioden, 6,244,802 kronor 67 öre, kunde i första hand påräknas det av 1914 års senare riksdag för intendenturutrustning åt landstormen av värnskattemedel beräknade beloppet av 2,089,000 kronor. Framställning borde därför göras hos riksdagen om, att detta belopp finge disponeras redan under år 1916. Vidare funnes att tillgå besparingar å förenämnda av 1915 års riksdag av värnskattemedel beviljade 3,362,000 kronor, vilka besparingar förslagsvis kunde beräknas komma att uppgå till 575,000 kronor. Med frånräknande av ifrågavarande båda belopp, tillhoppa 2,664,000 kronor, skulle således återstå 3,580,802 kronor 67 öre. Detta belopp borde äskas av 1916 års riksdag, med rätt för Kungl. Maj:t att utbetala detsamma redan under nämnda år.

De å andra perioden fallande kostnaderna, 6,856,102 kronor 26 öre, borde med lika belopp fördelas på vart och ett av de fyra år, perioden omfattade, samt i form av årligt extra anslag av 1,714,026 kronor äskas av riksdagen.

Kostnaderna under tredje perioden, 2,212,350 kronor, borde jämväl med lika belopp eller i runt tal 553,088 kronor fördelas på de särskilda

år, perioden omfattade, samt i form av extra anslag äskas av riksdagen. [41.]

Då frågan om landstormens förseende med utrustning på det närmaste sammanhänge med frågan om anskaffande av erforderliga förrådsutrymmen för denna utrustning, avgåvo de sakkunniga den 31 mars 1916 särskilt yttrande härutinnan. Kostnaderna för landstormsförrådets ordnande beräknades därvid av de sakkunniga till 1,126,300 kronor. Anvisandet av dessa medel borde i huvudsak följa den ordning, de sakkunniga föreslagit för materielanskaffningen. Hela den föreslagna ny- eller tillbyggnaden på ett och samma ställe borde utföras på en gång och icke fördelas på de olika perioderna. Under den första perioden måste i anledning därav förrådsutrymme beredas för större styrka än den, för vilken utrustningen anskaffades eller fullständigades under samma period.

Under dessa förutsättningar beräknade de sakkunniga för ordnande av landstormsförråd under första perioden ett belopp av 559,300 kronor. Då emellertid redan funnes tillgängliga dels ett av 1914 och 1915 års riksdagar för uppförande av landstormsförråd anvisat belopp av 150,100 kronor, dels besparingar å förut för samma ändamål anvisade anslag, uppgående till 43,611 kronor 51 öre, skulle för ändamålet hos riksdagen endast behöva till anvisning under första perioden äskas ett belopp av 365,589 kronor.

Av det för landstormsförrådets ordnande av de sakkunniga beräknade beloppet borde återstoden, eller 567,000 kronor, äskas av riksdagen för andra perioden av den uppgjorda planen för intendenturmaterielens anskaffning.

Med anledning av vad de sakkunniga sålunda föreslagit, gjorde Kungl. Maj:t framställning i ämnet till 1916 års riksdag, avseende anskaffande av den på första perioden fallande utrustningen ävensom den på samma period belöpande delen av de erforderliga förrådsbyggnaderna.

Sålunda föreslog Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen, under titel Engångskostnader för försvaret, riksdagen att

dels för anskaffande av intendenturmateriel för landstormen för år 1917 anvisa det av 1914 års senare riksdag för ändamålet beräknade beloppet 2,089,000 kronor, att utgå av statsverkets värnskattefond,

dels ock medgiva, att de behållningar, som kunde uppstå å det av 1915 års riksdag för anskaffande av viss intendenturmateriel för år 1916 beviljade anslaget å 3,362,000 kronor, finge användas för anskaffande av ytterligare utrustning åt landstormen.

Anslag vid
1916 års
riksdag.

[41.] Vidare föreslog Kungl. Maj:t uti den till riksdagen avlätna propositionen, nr 220, angående vissa åtgärder för lantförsvarets stärkande riksdagen att

dels av medel, som särskilt skulle beredas, för anskaffande av intendenturmateriel åt landstormen bevilja ett anslag av 3,580,800 kronor,

dels ock för uppförande av landstormsförråd bevilja, utöver förut av riksdagen anvisade medel, ett anslag av 365,589 kronor, att av Kungl. Maj:t utav omhänderhavande medel förskottsvis utanordnas för att sedermera ersättas av lantförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål eller annan fond, dit köpeskillingarna för till lantförsvaret anslagna fastigheter, vilka med riksdagens samtycke försåldes, kunde komma att inflyta.

Vad Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen föreslagit blev av riksdagen bifallet.

Kungl. Maj:ts uti propositionen nr 220 gjorda framställning blev däremot endast på det sätt av riksdagen bifallen, att riksdagen beviljade för anskaffande av intendenturmateriel för landstormen ett anslag av 2,400,000 kronor och för uppförande av landstormsförråd, utöver förut av riksdagen anvisade medel, ett anslag av 240,000 kronor. Ifrågasvarande båda belopp skulle redan under år 1916 av tillgängliga medel av Kungl. Maj:t förskjutas för att framdeles hos riksdagen anmälas till ersättande.

De sålunda förskjutna beloppen hava sedermera blivit ersatta genom beviljande av erforderligt anslag under fjärde huvudtiteln för år 1918.

Framställning
till 1917 års
riksdag.

Uti sitt den 21 september 1916 avgivna betänkande upptogo de inom lantförvarsdepartementet tillkallade sakkunniga för verkställande av utredning angående de lantförvarsbehov, som, enligt vad krigets erfarenhet givit vid handen, i främsta rummet borde tillgodoses, jämväl till behandling frågan om landstormens förseende med erforderlig munderingsutrustning. Med utgångspunkt från landstormens persedeltillgång den 1 januari 1916 beräknade de sakkunniga behovet av intendenturutrustning för landstormen, som i första hand borde tillgodoses, till ett värde av 19,530,970 kronor. Från detta belopp borde emellertid dragas dels värdet av vissa persedelslag, som för det dåvarande ej kunde i någon större utsträckning anskaffas, dels värdet av vissa äldre persedlar, vilka kunde beräknas överförda från linjen till landstormen, dels slutligen vad 1916 års riksdag beviljat för landstormens utrustning. För tillgodoseende av de krav i fråga om landstormens inten-

denturutrustning, som borde i främsta rummet tillgodoses, borde alltså, enligt de sakkunnigas mening, upptagas ett belopp av 9,061,875 kronor. [41.]

I överensstämmelse härmed blev jämväl den av Kungl. Maj:t till riksdagen avlätna propositionen, nr 72, angående vissa åtgärder för lantförsvarets stärkande avfattad.

Kungl. Maj:ts i förevarande hänseende gjorda framställning blev emellertid icke av riksdagen bifallen.

Arméförvaltningen har nu gjort framställning om anvisande av ytterligare medel för anskaffande av intendenturutrustning för landstormen samt därvid till en början meddelat, att det av 1915 års landstormssakkunniga gjorda antagandet, att en besparing av 575,000 kronor skulle uppkomma å det av 1915 års riksdag för anskaffande av intendenturutrustning åt landstormen beviljade anslaget å 3,362,000 kronor, icke motsvarades av verkliga förhållandet. Någon behållning hade nämligen icke å anslaget uppstått.

Armé-
förvaltningens
förevarande
framställning.

Vid bedömandet av vad som för landstormens utrustning ytterligare erfordrades ansåge arméförvaltningen sig bära utgå från den av 1915 års landstormssakkunniga verkställda utredningen, i vad den avsåge åren 1916—1920. Enligt denna utredning skulle kostnaderna för anskaffande av utrustning åt landstormen under dessa fem år uppgå till (6,244,802: 67 + 6,856,102: 26 =) 13,100,904: 93. Drogas härifrån av riksdagen redan anvisade belopp (2,089,000 + 2,400,000 =) 4,489,000 kronor, skulle till anvisande återstå i runt tal 8,611,900 kronor, eller något mindre än vad 1916 års sakkunniga ansett behövt för fyllande av de största bristerna.

Med hänsyn därtill att under den alltjämt ökade svårigheten att erhålla råmaterialier för ifrågavarande munderingsutrustning det icke torde låta sig göra att under ett år använda hela nu ifrågavarande summa, ansåge sig arméförvaltningen bära föreslå, att densamma fördelades på två statsregleringsperioder med ungefär halva beloppet å vardera, samt att alltså för år 1919 begärdes 4,306,000 kronor och för år 1920 4,305,900 kronor. Vid bifall härtill komme vid utgången av år 1920 att för landstormens intendenturutrustning vara taget i anspråk det belopp, som 1915 års landstormssakkunniga för samma tid ansett erforderligt.

På grund av vad sålunda anförts, hemställde arméförvaltningen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för anskaffande av intendenturutrustning för landstormen bevilja ett anslag av 8,611,900 kronor samt därav å extra stat⁴ för år 1919 anvisa ett belopp av 4,306,000

- [41.] kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att därav redan under år 1918 använda 2,306,000 kronor.

Departements-
chefen.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, har behovet av landstormens förseende med en ändamålsenlig och med hänsyn till dess uppgifter anpassad utrustning redan blivit av riksdagen godkänt genom dess åren 1915 och 1916 fattade beslut om anvisande av medel för anskaffande av dylik utrustning. Dessa beslut vila på den förutsättningen, att landstormen skall erhålla en beklädnadsutrustning, som med avseende å beskaffenheten i det väsentligaste sammanfaller med linjens och som beträffande fullständigheten i huvudsak lämpas efter arten av den tjänstgöring, som enligt uppgjorda planer åligger de olika landstormskategorierna. De av riksdagen hittills för ändamålet anvisade medlen utgöra emellertid endast en mindre del av de beräknade anskaffningskostnaderna. Vid sådant förhållande och med hänsyn till den stora betydelse utrustningsfrågan har för landstormens militära användbarhet torde framställning nu åter böra göras till riksdagen om beviljande av erforderliga medel för anskaffningens fortsättande.

I likhet med arméförvaltningen anser även jag, att till grund för denna anskaffning bör läggas den av 1915 års landstormssakkunniga uppgjorda planen. Av statsfinansiella skäl ävensom med hänsyn till svårigheterna att under nu rådande förhållanden anskaffa de för ifrågasvarande munderingsutrustning erforderliga råmaterialierna torde emellertid en avvikelse från nämnda plan böra göras i så måtto, att anskaffningstiderna något framskjutas och man för närvarande inskränker sig till fyllandet av det behov, som enligt planen skulle tillgodoses under den första perioden.

Enligt de sakkunnigas beräkningar skulle för ifrågasvarande period erfordras ett belopp av 6,244,802 kronor 67 öre. Då riksdagen härav redan anvisat tillhoppa (2,089,000 + 2,400,000 =) 4,489,000 kronor, återstår således av de å perioden belöpande kostnaderna ett belopp av i jämnt tal 1,755,800 kronor. Såsom förut nämnts, har tidigare beräknats, att en behållning av förslagsvis 575,000 kronor skulle uppstå på det av 1915 års riksdag anvisade anslaget för anskaffande av utrustning för landstormen och att detta belopp skulle tagas i anspråk för bestridande av de å ifrågasvarande period belöpande kostnaderna. Då emellertid, enligt vad arméförvaltningen meddelat, någon behållning å berörda anslag icke uppstått, torde framställning böra göras till riksdagen om beviljande av hela förenämnda belopp om

1,755,800 kronor. Härav torde halva beloppet bära utgå under år 1919 och återstoden under år 1920. [41.]

Jag får alltså hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att för *anskaffande av intendenturtrustning åt landstormen* bevilja ett anslag av 1,755,800 kronor samt därav å extra stat för år 1919 såsom reservationsanslag anvisa ett belopp av 877,900 kronor.

Ifrågasatt anskaffning av klövjeustrustning.

Under återopande av vad därom i särskild underdånig skrivelse den 31 augusti 1917 av intendentsdepartementet anförts, har arméförvaltningen uti sin framställning angående medelsbehovet för år 1919 hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för anskaffande av klövjeustrustning för vissa truppförband bevilja ett anslag av 2,120,000 kronor samt därav på extra stat för år 1919 anvisa 1,060,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1918 härav använda halva beloppet, 530,000 kronor.

Vid framläggande för 1914 års senare riksdag av förslag till ny härordning ifrågasattes icke anskaffande av någon klövjeustrustning för truppförbanden. Några härfor erforderliga medel blevo följaktligen icke heller inräknade bland engångskostnaderna för lantförsvarets ordnande. Vid sådant förhållande och av statsfinansiella skäl torde med prövningen av ifrågavarande anslagskrav bära tillsvidare anstå.

G. Inkvarterings-, rese- och traktamentskostnader.

1. Inkvarteringskostnader, <i>oförändrat ordinarie förslagsanslag</i>	kronor 1,088,307: —
2. Inkvarteringsordnande i Stockholm, <i>oförändrat ordinarie reservationsanslag</i>	» 21,450: —
3. Rese- och traktamentspenningar, <i>oförändrat ordinarie förslagsanslag</i>	» 220,000: —

[42.]

4. Höjning av dagtraktamentena.

Nuvarande
bestämmelser.

Enligt resereglementet den 13 december 1907 skall för extra för-
rättning i statens tjänst, där ej genom instruktioner eller särskilda
föreskrifter annorlunda är stadgat, den, åt vilken dylikt uppdrag lämnas,
åtnjuta traktamentsersättning, olika för olika tjänstegrader, med vissa
närmare angivna belopp.

Uti § 6 mom. 2 av gällande avlöningsreglemente för armén stadgas,
att dagtraktamente utgår enligt resereglementet, där ej i avlönings-
reglementet stadgas, att det skall utgå med det lägre belopp, vilket
angives i den vid samma reglemente fogade tariff, bil. A.

Enligt nämnda tariff utgår dagtraktamente med följande belopp
(inom parentes angives traktamentet enligt resereglementet):

för generalspersoner av alla grader samt

civilmilitärer av motsvarande rangklasser	kronor 9: —	(kronor 15: — 13: —)
» överste och civilmilitär av överstes rang- klass	» 7: —	(» 13: —)
» överstelöjtnant och civilmilitär av överste- löjtnants rangklass ävensom cheferna för krigsskolan och krigshögskolan ..	» 6: —	(» 11: —)
» major och civilmilitär av majors rang- klass ävensom stabschef och che- ferna för ridskolan samt skjutskolan för infanteriet och kavalleriet, såvitt de icke redan på grund av sin be- ställning på stat tillhöra högre rang- klass	» 5: —	(» 11: —)
» kapten, ryttmästare och civilmilitär av kaptens rangklass	» 4: —	(» 8: —)
» löjtnant, underlöjtnant och civilmilitär av löjtnants eller underlöjtnants rang- klass	» 3: —	(» 8: —)
» fanjunkare, styckjunkare och civilmilitär av fanjunkares rangklass	» 2: 50	(» 6: —)
» sergeant samt civilmilitär av sergeants rangklass	» 2: —	(» 6: —)
» manskap samt civilmilitär av manskaps- klass ävensom hästskötare	» 1: 50	(» 4: —)

Beträffande dagtraktamentets beräkning stadgas i § 36 avlöningsreglementet följande: [42.]

»För tjänstgöring å annan ort än egen förläggningssort åtnjuter officer och underofficer, där ej annorlunda är i §§ 37, 38 och 39 stadgat, dagtraktamente, beräknat, om tjänstgöringen äger rum å plats, där den tjänstgörande på kronans bekostnad antingen beredes bostad in natura eller förlägges i tältläger eller annorledes tillsammans med trupp, enligt tariffen i bil. A, eljest enligt resereglementet. Pågår i senare fallet tjänstgöringen på samma ort längre tid än åtta dagar, utgår dock dagtraktamentet från och med nionde förrättningsdagen enligt nämnda tariff.»

Uti underdånig skrivelse den 14 december 1916 gjorde arméförvaltningens civila departement framställning om en revision av tariffen i bil. A till avlöningsreglementet samt anförde därvid följande:

Arméförvaltningens civila departements skrivelse den 14 december 1916.

Beträffande officerares och underofficerares tjänstgöring utom förläggningssorten, under sådana förhållanden att dagtraktamente därunder utginge, hade erfarenheten ådagalagt, att den omständigheten, att den särskilda tariffen icke upptog olika belopp för de fall, då kommenderad personal bereddes bostad på kronans bekostnad och då personalen själv måste bekosta sin inkvartering, medförde påtagliga orättvisor. Såsom exempel härå kunde framhållas, hurusom vid de till vissa truppförband förlagda, fördelningsvis sammandragna kompanierna för utbildning av värnpliktiga studenter av personal från annat truppförband, som erhållit den mer än årslånga kommenderingen såsom befäl vid dylikt kompani, den, som icke kunnat få bostad i kronans hus, i allt fall ej erhöle högre kontant ersättning under den huvudsakliga delen av kommenderingen än den, som tillkomme personal, som beretts sådan förmån. Endast under de åtta första tjänstgöringsdagarna utginge något högre ersättning, utgörande för kapten tillhopa 32 kronor, för subalternofficer 40 kronor, för fanjunkare 27 kronor och för sergeant 32 kronor. Under den övriga tiden utginge den extra avlöningen med 4 kronor om dagen till kapten, 3 kronor till subalternofficer, 2 kronor 50 öre till fanjunkare och 2 kronor till sergeant, vare sig de erhöle bostad eller ej. Det kunde icke vara lämpligt att, sedan så långa kommenderingar numera årligen återkomme, låta personalen tjänstgöra under så olika ekonomiska förhållanden.

Denna ojämnhet i avlöningshänseende hade för den personal, som kommenderats såsom befäl vid de vinterrekrytskolor för värnpliktiga vid vissa infanteriregementen, som förlades till andra regementens

[42.] etablissemang eller till andra vinterkaserner, undvikits därigenom, att Kungl. Maj:t från och med hösten 1915, då vinterrekrytskolorna först organiserats, enligt riksdagens medgivande föreskrivit, att till dylik personal skulle utbetalas icke blott dagtraktamente enligt merberörda särskilda traktamentstariff utan jämväl, i den mån personalen icke komme i åtnjutande av inkvartering i kronans hus eller eljest på kronans bekostnad, hyresbidrag med i kungl. brevet den 28 september 1907 angivna belopp, d. v. s. 1 krona 50 öre för officerare och 1 krona för underofficerare.

En utjämning i avseende å förmånernas utgående i överensstämmelse med sistnämnda beslut syntes böra åvägabringas för alla likartade fall. Detta kunde lämpligast ske därigenom, att i tariffen bil. A vid avlöningsreglementet intoges alternativa traktamentsbelopp, på sätt ett skrivelsen bifogat förslag till ny tariff närmare utvisade.

I detta förslag hade under Tab. I upptagits traktamente med tariffens nuvarande belopp för den personal, vilken under kommendering på kronans bekostnad bereddes bostad in natura eller förlades i tältläger eller annorledes tillsammans med trupp. Under Tab. II hade för den personal, som icke erhöle nyssnämnda förmån, upptagits dagtraktamente med belopp, utgörande summan av vederbörligt traktamentsbelopp enligt Tab. I samt av det genom brevet den 28 september 1907 medgivna hyresbidraget.

Det borde framhållas, att traktamente enligt Tab. II endast i undantagsfall komme att utgå till personal i högre officersgrader, när kommendering av sådan art, att dylikt traktamente till dem skulle utgå, högst sällan torde förekomma. Den ifrågasatta avlöningsförbättringen skulle i huvudsak tillkomma subalternofficerare och underofficerare.

I händelse departementets förslag till den sålunda ifrågasatta ändringen i tariffen komme till stånd, borde givetvis de stadganden, som de senare åren plägat meddelas rörande tillfällig avlöning åt officerare och underofficerare under kommendering till vissa vinterrekrytskolor vid de infanteriregementen, som ej hade egna kaserner, undergå den ändring, att därunder finge utgå allenast dagtraktamente enligt tillämplig Tab. i traktamentstariffen.

Utredning
inom civil-
departementet
angående
höjning av
dagtraktaments-
beloppen.

Såsom chefen för civildepartementet uti sitt till statsrådsprotokollet över civilärendena denna dag avgivna yttrande anført, har inom nämnda departement genom revisionskommisarien R. Vide verkställt utredning angående en av rådande dyrtid betingad höjning i de dagtraktamenten, som jämlikt resereglementet och därmed jämförliga, av Kungl. Maj:t

utfärdade författningar utgå till statens befattningshavare vid extra förrättningar i statens tjänst. [42.]

Uti sitt den 8 september 1917 i ämnet avgivna yttrande har revisionskommissarien Vide föreslagit,

dels att de dagtraktamenten, om vilka bestämmelser meddelats i resereglementet den 13 december 1907, finge tillsvidare höjas med 2 kronor,

dels ock att de dagtraktamenten, vilka utginge jämlikt bil. A till gällande reglemente för arméns avlöning under fred, finge tillsvidare höjas med 1 krona.

Uti häröver den 8 oktober 1917 avgivet yttrande har statskontoret på anförda skäl föreslagit, att de enligt resereglementet utgående dagtraktamentena måtte höjas sålunda, nämligen: Statskontorets
förslag.

i första klassen från	15 kronor	till	20 kronor	
i andra	»	»	13	»
i tredje	»	»	11	»
i fjärde	»	»	8	»
i femte	»	»	6	»
i sjätte	»	»	4	»
				» 50 öre.

Därest en dylik förhöjning av dagtraktamentena enligt resereglementet vidtoges, borde, yttrade statskontoret, givetvis en motsvarande höjning äga rum i de enligt § 36 i reglementet för arméns avlöning under fred utgående lägre dagtraktamentena. För den högsta arvodesklassen syntes emellertid höjningen böra begränsas så, att det reducerade traktamentet efter förhöjningen komme att utgöra en jämförelsevis mindre del av motsvarande förhöjda traktamente enligt resereglementet, än vad beträffande de lägre klasserna vore fallet. Statskontoret ville för sin del förorda, att ifrågavarande traktamenten tillsvidare höjdes sålunda, nämligen

för generalpersoner m. fl.	från 9 kronor	till 10 kronor	
» överstar m. fl.	» 7 »	» 9 »	
» överstelöjtnanter m. fl.	» 6 »	» 8 »	
» majorer m. fl.	» 5 »	» 7 »	
» kaptener m. fl.	» 4 »	» 6 »	
» löjtnanter m. fl.	» 3 »	» 4 »	50 öre
» fanjunkare m. fl.	» 2 »	» 3 »	75 »
» sergeanter m. fl.	» 2 »	» 3 »	
» manskap m. fl.	» 1 »	» 2 »	50 »

[42.] Vad anginge de åtgärder, som i budgetshänseende erfordrades till följd av traktamentsförhöjningen, syntes det statskontoret ej lämpligt, att särskilt riksstatsanslag uppfördes för ändamålet. En sådan anordning skulle medföra väsentliga olägenheter i tillämpningen, då den skulle leda till att olika poster i vederbörande reseräkningar måste fördelas på olika räkenskapstitlar. Statskontoret ansåge för den skull, att i stället erforderliga höjningar borde vidtagas i de under vederbörande huvudtitlar uppförda anslagen till rese- och traktamentspenningar.

Enligt verkställd beräkning ansåge statskontoret, att för fjärde till och med sjunde huvudtitlarna samt för nionde huvudtiteln en höjning med 50 procent borde vidtagas. I enlighet härmed borde fjärde huvudtitelns anslag till rese- och traktamentspenningar höjas från 220,000 kronor till 330,000 kronor.

Då utgifterna under sistnämnda anslag för år 1916 stigit till ej mindre än 374,783 kronor 25 öre, skulle det möjligen kunna ifrågasättas att för år 1919 höja anslaget för ändamålet utöver vad statskontoret ovan förordat. Att utgifterna för år 1916 likasom för år 1914 och 1915 stigit till ovanlig höjd, finge emellertid antagas till ej ringa del bero på de extraordinära förhållandena vid försvarsväsendet under dessa år. Då för år 1919 en återgång till normala förhållanden å detta område ej torde få anses utesluten, hade statskontoret ansett sig icke böra för fjärde huvudtiteln föreslå starkare anslagshöjning än för andra huvudtitlar.

Arméförvalt-
ningens ytt-
rande.

Uti den 15 oktober 1917 i ärendet avgivet yttrande har arméförvaltningen anfört, att ämbetsverket, som under hand tagit kännedom om de traktamentsbelopp, statskontoret föreslagit, för sin del funne dessa innebära en skälig höjning, erforderlig för att förrättningsman måtte få sina extra kostnader under resor och förrättningar i tjänsten behörigen täckta.

Arméförvaltningen funne sig därför för sin del böra förorda en tillfällig förhöjning i dagtraktamentena i enlighet med statskontorets förenämnda förslag, dock med den jämkning av beloppen beträffande tariffen i bil. A. till avlöningsreglementet för armén, som betingades av bifall till det förslag till ändringar i nämnda tariff, som arméförvaltningens civila departement föreslagit i sin förberörda underdåniga skrivelse den 14 december 1916. Denna jämkning borde enligt ämbetsverkets mening ske sålunda, att för de nu angivna fallen tillämpades en tariff, som upptog, förutom de av arméförvaltningen nu före-

slagna tillfälligt förhöjda dagtraktamentena, en ytterligare ökning med 1 krona 50 öre för officerare och 1 krona för underofficerare. Enligt denna särskilda tariff skulle alltså dagtraktamentena utgå med följande belopp: [42.]

för generalsperson m. fl.	11 kronor	50 öre
» överstar m. fl.	10 »	50 »
» överstelöjtnanter m. fl.	9 »	50 »
» majorer m. fl.	8 »	50 »
» kaptener m. fl.	7 »	50 »
» löjtnanter m. fl.	6 »	»
» fanjunkare m. fl.	4 »	75 »
» sergeanter m. fl.	4 »	»
» manskap m. fl.	2 »	50 »

Att enligt denna tariff någon ytterligare ökning ej vore beräknad för manskap, följde därav, att manskap bereddes inkvartering in natura eller förlades i tältläger.

Beträffande frågan, huruvida för gäldande av kostnaderna för de förhöjningar i dagtraktamentena, som kunde bli fastställda, ökning av vederbörande förslagsanslag erfordrades eller särskilt anslag borde anvisas, ansåge arméförvaltningen, att uppförandet av särskilt anslag för ändamålet ej borde ifrågakomma, enär en sådan åtgärd skulle medföra praktiska olägenheter i redovisningshänseende. Under framhållande att den ifrågasatta anordningen kunde föranleda till höjning av andra anslag än förslagsanslag, ville arméförvaltningen uttala, att det syntes ändamålsenligt, att såväl vederbörande förslagsanslag som även de anslag under fjärde huvudtiteln, vid vilkas beräkning hänsyn tagits till ifrågakommande traktamentskostnader, höjdes med belopp, som motsvarade traktamentsförhöjningarna.

Enligt verkställd approximativ beräkning borde följande anslag höjas med nedan angivna belopp:

Generalstabens	kronor	3,000: —
Krigshögskolan (praktiska övningar)	»	2,700: —
Artilleri- och ingenjörhögskolan:		
a) praktiska övningar	»	1,500: —
b) reseersättningar	»	400: —
Ridskolan	»	1,600: —
Infanteriskjutskolan	»	1,850: —
Artilleriskjutskolan	»	3,000: —

Transport kronor 14,050: —

[42.]

	Transport kronor	14,050: —
Krigsskolan:		
a) officerskursens praktiska övningar	»	1,875: —
b) reservofficerskursens praktiska övningar	»	125: —
Volontärskolor	»	10,000: —
Landstormen	»	3,000: —
Värnpliktsanslaget (värnpliktigas färder samt in- skrivnings- och mönstringskostnader)	»	75,000: —
Reseanslaget	»	75,000: —
Vapenanslaget	»	3,000: —
Byggnadsanslaget	»	4,000: —
Anordnandet av flygövningar	»	10,000: —
Arméns fält- och fälttjänstövningar	»	20,000: —
Vinterövningar	»	20,000: —
Vinterrekrytskolor	»	20,000: —
Kaderövningar vid landstormen	»	2,500: —
Remontering m. m.	»	5,000: —
Hästlejningsanslaget	»	1,800: —
	<u>Summa kronor</u>	<u>265,350: —</u>

Departements-
chefen.

Vid anmälan av frågan om höjning av de enligt resereglementet utgående dagtraktamentena har chefen för civildepartementet, såsom av hans till statsrådsprotokollet över civilärenden denna dag avgivna yttrande närmare framgår, funnit sig böra tillstyrka det av statskontoret härutinnan framlagda och av arméförvaltningen biträdda förslaget.

Den förhöjning av dagtraktamentena enligt resereglementet, som sålunda skulle inträda, medför givetvis, att en motsvarande höjning bör äga rum av de enligt gällande avlöningsreglemente för armén i vissa fall utgående lägre dagtraktamentena. Vid sådant förhållande och då jag vid granskning av det utav statskontoret härutinnan framställda förslaget, i likhet med arméförvaltningen, icke funnit anledning till någon erinran, anser jag mig böra tillstyrka, att ifrågavarande dagtraktamenten tillsviðare få utgå med de av statskontoret angivna beloppen.

Vad härefter angår det av arméförvaltningen framställda förslaget om viss uppdelning av de enligt tariffen i bil. A. till avlöningsreglementet utgående dagtraktamentena, avser detta, såsom av den lämnade redogörelsen framgår, att bereda de officerare och underofficerare, som under kommenderingen själva måste bekosta sin inkvartering, någon särskild gottgörelse härför för att ej komma i sämre ställning än de

officerare och underofficerare, vilka under kommenderingen erhålla bostad in natura eller förläggas i tältläger eller annorledes tillsammans med trupp. Denna särskilda gottgörelse har beräknats till 1 krona 50 öre om dagen för officerare och 1 krona om dagen för underofficerare. Då jag, med hänsyn till vad arméförvaltningen därom anfört, anser den sålunda föreslagna särskilda ersättningen vara av förhållandena betingad och till sitt belopp skälig, finner jag mig böra tillstyrka bifall till vad ämbetsverket härutinnan föreslagit.

I enlighet med vad sålunda anförts, torde i stället för den nuvarande tariffen i bil. A. till avlöningsreglementet tillsvidare få tillämpas följande

Tariff

utvisande det belopp, varmed dagtraktamente skall enligt avlöningsreglementet i vissa fall utgå.

Personal	Tab. I.		Tab. II.	
	Dagtraktamentes belopp, då den tjänstgörande på kronans bekostnad antingen beredes bostad in natura eller förlägges i tältläger eller annorledes tillsammans med trupp		Dagtraktamentes belopp, då den tjänstgörande icke erhåller in-kvartering på sätt i Tab. I angives	
	kronor.	öre.	kronor.	öre.
Generalsperson	10	—	11	50
Överste	9	—	10	50
Överstelöjtnant ävensom chef för krigsskolan eller krigshögskolan	8	—	9	50
Major ävensom stabschef eller chef för ridskolan eller skjutskolan för infanteriet och kavalleriet, såvitt de icke redan på grund av sin beställning på stat tillhöra högre tjänstegrad ..	7	—	8	50
Kapten (ryttmästare)	6	—	7	50
Löjtnant, underlöjtnant eller fänrik	4	50	6	—
Fanjunkare (styckjunkare, förvaltare vid intendenturkåren)	3	75	4	75
Sergeant	3	—	4	—
Manskap	2	50	2	50

För civilmilitär personal utgår traktamente enligt tariff med samma belopp, som här ovan bestämts för militär personal i beställning, motsvarande vederbörandes tjänsteklass.

Anm. Det i denna tariff bestämda dagtraktamente åtnjutes efter den tjänstegrad (tjänsteklass), vartill den tjänstgörandes beställning å stat är att hänföra, såvida dagtraktamentet icke utgår för tjänstgöring i befattning, som är särskilt upptagen i tariffen, eller enligt allmänna föreskrifter tillhör högre beställning, i vilket fall det får beräknas efter denna senare.

[42.]

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, är den föreslagna höjningen av dagtraktamentena icke avsedd att vara definitiv utan endast en av rådande dyrtid påkallad tillfällig åtgärd. Vid sådant förhållande och med hänsyn till den av Kungl. Maj:t och riksdagen hittills tillämpade principen i fråga om beviljande av medel för tillgodoseende av andra på grund av kristiden uppkomna behov, kan jag icke biträda statskontorets och arméförvaltningens förslag, att de på grund av ifrågavarande tillfälliga höjning| av dagtraktamentena erforderliga medel skulle beredas genom höjning av vederbörande ordinarie anslag. Häremot talar, vad fjärde huvudtiteln angår, dessutom den omständigheten, att i dylikt fall en höjning måste äga rum icke endast av anslaget till rese- och traktamentspenningar utan även av icke mindre än femton andra ordinarie anslag. På grund av nu angivna omständigheter synes det mig lämpligast, att det för ändamålet erforderliga beloppet upptages såsom ett enda anslag och anvisas å extra stat. Enligt vad jag förvissat mig om, behöver en dylik anordning icke medföra några praktiska olägenheter i redovisningshänseende. Saken synes mycket väl kunna ordnas på det sättet, att reseräkningarnas hela belopp av kassaförvaltningarna i vanlig ordning påföras vederbörande anslag, vilka därefter, i den mån de icke visa sig vara för ändamålet tillräckliga, gottskrivs överskjutande belopp å det extra anslaget. Detta kommer följaktligen att få karaktären av ett gemensamt förstärkningsanslag för alla de anslag, vid vilkas beräkning hänsyn tagits till ifrågakommande traktamentskostnader.

Enligt statskontorets beräkning skulle för ifrågavande ändamål erfordras ett belopp av 110,000 kronor. Härvid har emellertid statskontoret, såsom av arméförvaltningens yttrande jämväl framgår, uppenbarligen förbiset, att, vad fjärde huvudtiteln angår, traktamentskostnader äro beräknade under åtskilliga andra anslag än anslaget till rese- och traktamentspenningar. Enligt den av arméförvaltningen uppgjorda approximativa beräkningen skulle den föreslagna höjningen av dagtraktamentena medföra en ökad årlig kostnad av 265,350 kronor. Mot de uti denna beräkning upptagna särskilda posterna har jag icke någon annan erinran att framställa, än att någon förstärkning av anslaget till volontärskolor icke synes erforderlig, enär detta med sitt nuvarande belopp säkerligen kommer att lämna tillgång till de högre traktamentenas utbetalande. På grund härav och med hänsyn till att den uppgjorda beräkningen endast är att anse såsom approximativ, torde det för ändamålet erforderliga anslaget kunna begränsas till i runt tal 250,000 kronor.

Såsom chefen för civildepartementet uti sitt förutnämnda yttrande framhållit, skulle, i händelse av riksdagens bifall, den föreslagna förhöjningen av traktamentsersättningen träda i kraft så snart som möjligt under år 1918. För bestridande av de under nämnda år uppkommande merkostnaderna torde erforderligt anslag böra äskas å tillägsstat för år 1918. Med hänsyn till att förhöjningen icke kan tillämpas redan från årets början, torde detta anslag kunna begränsas till förslagsvis 200,000 kronor. Till frågan om anvisande av nämnda belopp återkommer jag i annat sammanhang. [42.]

På grund av vad sålunda anförts, får jag hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att för *höjning* av de enligt resereglementet samt reglementet för arméns avlöning under fred utgående *dagtraktamentena* å extra stat för år 1919 anvisa ett förslagsanslag av 250,000 kronor.

5. **Flyttningshjälp, oförändrat ordinarie förslagsanslag** kronor 12,000: —

6. **Hyresbidrag åt vissa underofficerare.**

[43.]

Uti en till 1917 års riksdag avlåten proposition (nr 155) föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att för beredande av särskilt hyresbidrag åt gifta underofficerare med vederlikar vid armén under åren 1917 och 1918 å extra stat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag å 72,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att under år 1917 av tillgängliga medel förskjuta vad för ändamålet erfordrades.

Såsom skäl härför anförde vederbörande departementschef till statsrådsprotokollet, bland annat, att det måste anses billigt, att inkvarteringsförhållandena, däruti nu en viss ojämnhet vore rådande vid olika truppförband, så ordnades, att vid de särskilda truppförbanden så många bostadslägenheter bleve tillgängliga, att de motsvarade antalet underofficerare, musikunderofficerare undantagna, samt att därvid särskilt syntes böra eftersträvas att, så vitt möjligt vore, åvägabringa likartade inkvarteringsförhållanden för arméns gifta underofficerare. Erforderlig utredning i förevarande hänseende borde därför snarast åvägabringas genom arméförvaltningens fortifikationsdepartements försorg. Då emellertid en avsevärd tid kunde antagas komma att förflyta, innan de byggnadsarbeten, som bleve erforderliga, hunne utföras, ansåge de-

[43.] partementschefen billigheten fordra, att, i avvaktan därpå, en utjämning av de mest framträdande olikheterna i fråga om bostads och inkvarterings åtnjutande borde komma till stånd beträffande samtliga arméns gifta underofficerare med vederlikar, och syntes denna utjämning böra äga rum på det sättet, att ett särskilt extra hyresbidrag tilldelades alla de gifta underofficerare med vederlikar vid armén, som icke åtnjöte bostad in natura utan endast kontant inkvarteringsersättning.

Riksdagen biföll vad Kungl. Maj:t sålunda föreslagit, och genom kungl. brev den 19 juni 1917 föreskrevs,

att till gift underofficer med vederlike vid armén, vilken icke åtnjöte bostad in natura utan endast kontant inkvarteringsersättning, skulle för vartdera av åren 1917 och 1918 utgå särskilt hyresbidrag, motsvarande 25 procent av inkvarterings- och servisbidragens sammanlagda belopp;

att dylikt hyresbidrag skulle för nämnda år jämväl utgå till gift förrådsvaktmästare, åt vilken inkvartering in natura ej kunde beredas; samt

att arméförvaltningens civila departement skulle äga att meddela närmare bestämmelser rörande utbetalningen av ifrågavarande särskilda hyresbidrag.

Dessförinnan hade Kungl. Maj:t genom brev den 20 april 1917 anbefallt arméförvaltningens fortifikationsdepartement att verkställa utredning rörande erforderliga åtgärder för åvägabringande av likhet i fråga om bostadslägenheter för arméns gifta underofficerare med vederlikar samt att till Kungl. Maj:t inkomma med det förslag, vartill utredningen kunde giva anledning.

Arméförvalt-
ningen.

Arméförvaltningen har nu anmält, att den sålunda anbefallda utredningen, vilken toge en avsevärd tid i anspråk, ännu icke hunnit avslutas samt att vid sådant förhållande medel för ifrågavarande ändamål efter 1919 års ingång bleve behövlige. Arméförvaltningen hemställde därför, att för beredande av särskilt hyresbidrag åt gifta underofficerare med vederlikar vid armén under år 1919 å extra stat för år 1919 måtte anvisas ett förslagsanslag å 36,000 kronor.

Beträffande den personal, som borde komma i åtnjutande av ifrågavarande förmån, syntes, utöver vad genom brevet den 19 juni 1917 blivit bestämt, böra utverkas medgivande, att med gift personal skulle likställas den, som varit gift och fortfarande hade minderårigt barn hos sig, ävensom att personal, som med frånträdande av fredsavlöningsförmåner uppbure krigslön, i allt fall skulle äga uppbära ifrågavarande särskilda hyresbidrag under i övrigt stadgade villkor.

På grund av vad arméförvaltningen anfört, torde anslag för beredande av särskilt hyresbidrag åt gifta underofficerare enligt de i kungl. brevet den 19 juni 1917 angivna grunder böra äskas jämväl för år 1919. [43.]
Departements-
chefen.

Arméförvaltningens förslag, att med gift personal skall likställas den, som varit gift och fortfarande har minderårigt barn hos sig, finner jag mig böra biträda. Jag tillåter mig erinra därom, att enahanda bestämmelse gäller i fråga om utbetalande av mötesbidrag åt vissa officerare och underofficerare med vederlikar ävensom av lönetillägg åt vissa furirer. Då vidare vid bestämmandet av krigslönens storlek hänsyn icke tagits till ifrågavarande särskilda hyresbidrag utan endast till det ordinarie inkvarterings- och servisbidraget, torde det jämväl vara i sin ordning, att personal, som med frånträdande av fredsavlöningsförmåner uppbär krigslön, i allt fall skall äga åtnjuta särskilt hyresbidrag under i övrigt stadgade villkor.

Jag får alltså hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att för beredande, i enlighet med ovan angivna grunder, av *särskilt hyresbidrag åt gifta underofficerare med vederlikar vid armén* å extra stat för år 1919 anvisa ett förslagsanslag av 36,000 kronor.

H. Artilleribehov.

1. Arméns vapen, ammunition och målskjutningsmateriel samt artilleriets övningar och materiel. [44.]

Förevarande anslag var i riksstaten för år 1917 upptaget med 2,708,850 kronor. Därjämte var till förstärkning av anslaget på extra stat för samma år anvisat ett belopp av 600,000 kronor. Anslags-
beräkningen
för år 1918.

Med anledning av 1916 års riksdags därom gjorda uttalande anbefalldes arméförvaltningens artilleridepartement genom kungl. brev den 21 juni 1916 att i sammanhang med angivandet av lantförsvarets medelsbehov för år 1918 verkställa en fullständig omräkning av ordinarie vapenanslaget.

Sedan jämlikt nådigt bemyndigande den 18 september 1916 inom lantförvarsdepartementet tillkallade sakkunniga verkställt utredning och avgivit förslag angående det årliga behovet av 6,5 m. m. ammuni-

[44.] tion för meddelande av erforderlig skjututbildning vid arméns olika trupp-
slag samt generalfälttygmästaren och inspektören för artilleriet avgivit
förslag till beräkning å för övningsskjutning med artilleripjäser erfor-
derligt antal skarpa och lösa skott, överlämnade arméförvaltningen med
underdånig skrivelse den 12 januari 1917 beräkning av ordinarie vapen-
anslaget för år 1918. Enligt denna beräkning skulle anslaget uppgå
till 4,141,476 kronor. För mötande av de på grund av dyrtiden in-
träffade prisstegringarna äskade arméförvaltningen därjämte ett extra
förstärkningsanslag av 3,040,300 kronor.

Vid ärendets anmälan inför Kungl. Maj:t den 16 mars 1917 yttrade
dåvarande departementschefen till statsrådsprotokollet bland annat, att
arméförvaltningen vid sina beräkningar tagit hänsyn till samtliga de
organisationsförändringar, som enligt 1914 års härordning skulle genom-
föras. Ehuru det kunde synas önskvärt att beräkna vapenanslaget till
dess slutliga belopp efter 1914 års härordning, redan innan övergången
till densamma ännu blivit slutförd, föreläge dock åtskilliga omständig-
heter, som försvårade eller rent av omöjliggjorde detta. Vissa av dessa
omständigheter stode i direkt sammanhang med den nya härordningens
genomförande; andra åter och de mera väsentliga hade framkallats av
den genom världskriget förorsakade kristiden. Vid sådant förhållande
ansåge departementschefen sig böra avstå från att söka beräkna medels-
behovet under vapenanslaget efter genomförd härordning och inskränka
sig till enbart en beräkning av det för år 1918 oundgängligen erforderliga
behovet. I överensstämmelse härmed fann departementschefen sig böra
föreslå åtskilliga minskningar, uppgående till sammanlagt 351,476 kronor,
i det av arméförvaltningen beräknade medelsbehovet för år 1918, var-
jämte det av arméförvaltningen äskade extra förstärkningsanslaget ansågs
böra nedsättas till 2,000,000 kronor.

I enlighet härmed föreslog Kungl. Maj:t riksdagen (proposition
nr 113) att

dels i riksstaten för år 1918 upptaga ordinarie vapenanslaget med
3,790,000 kronor

dels ock till förstärkning av samma anslag å extra stat för år 1918
anvisa ett förslagsanslag av högst 2,000,000 kronor.

Vad Kungl. Maj:t sålunda föreslagit fann sig riksdagen icke kunna
i allo biträda. Riksdagen ansåg nämligen, att vissa nedsättningar kunde
göras uti det av Kungl. Maj:t äskade ordinarie anslagsbeloppet. De
av riksdagen vidtagna reduceringarna uppgingo till sammanlagt 107,800
kronor. Uti det av Kungl. Maj:t begärda förstärkningsanslaget ansåg
riksdagen sig däremot icke kunna göra någon nedsättning. I enlighet
härmed uppfördes i riksstaten för år 1918

dels ordinarie vapenanslaget med	kronor 3,682,200: —	[44.]
dels till förstärkning av samma anslag å extra stat	» 2,000,000: —	
ett förslagsanslag av högst	» 2,000,000: —	
	<hr/>	
	eller tillhopa kronor 5,682,200: —	

I sammanhang med behandlingen av frågan om medelsbehovet under ordinarie vapenanslaget uttalade riksdagen önskvärdheten av att, om så lämpligen låte sig göra, innan ifrågavarande anslagsäskande ett kommande år ånyo förelades riksdagen, en uppdelning skedde av vapenanslaget uti tvenne särskilda reservationsanslag, avseende det ena artilleriets vapen, ammunition och målskjutningsmateriel ävensom övningar och materiel samt det andra motsvarande behov för infanteriet och övriga truppdrag.

Sedan Kungl. Maj:t genom brev den 19 juni 1917 anbefallt arméförvaltningens artilleridepartement att i samråd med inspektören för infanteriet inkomma med yttrande rörande lämpligheten av den utav riksdagen ifrågasatta uppdelningen av vapenanslaget i två särskilda anslag, avgav artilleridepartementet den 24 augusti 1917 det begärda yttrandet. Departementet fann sig därvid böra på anförda skäl avstyrka vapenanslagets uppdelning på föreslaget sätt, medan däremot inspektören för infanteriet ansåg en sådan uppdelning lämplig och befogad.

Emellertid hade jämlikt nådigt bemyndigande den 19 juni 1917 inom lantförvarsdepartementet tillkallats särskilda sakkunniga för granskning av ett utav arméförvaltningen den 15 januari 1917 avgivet förslag till en mera rationell uppställning av utgifterna under riksstatens fjärde huvudtitel. Då frågan om en uppdelning av ordinarie vapenanslaget stod i nära samband med de sakkunnigas uppdrag, blev artilleridepartementets och inspektörens för infanteriet förberörda skrivelse den 7 september 1917 överlämnad till de sakkunniga för att av dem tagas i övervägande vid fullgörandet av det dem meddelade uppdraget. Detta uppdrag är ännu icke slutfört.

Enligt den av Kungl. Maj:t den 7 september 1917 fastställda staten för ordinarie vapenanslagets användande under år 1918 är anslaget, liksom under en följd av år, uppdelat på nio titlar, nämligen

Stater för
anslagens
användande
under år
1918.

Titel I. Artillerimateriel:

a) för fältartilleriet	kronor 240,000: —	
b) » fästnings- och positionsartilleriet	» 75,000: —	kronor 315,000: —

[44.]	Titel II. Handvapen samt kulsprutemateriel för infanteriet och kavalleriet.....	kronor	270,300: —	
	Titel III. Ammunition:			
	a) för fältpjäser	kronor	597,200: —	
	b) » fästnings- och positionspjäser	»	291,400: —	
	c) för handvapen och kulsprutor.....	»	1,255,500: —	
	d) kruttillverkning	»	408,600: —	» 2,552,700: —
	Titel IV. Övningar:			
	a) övningar för artilleriet	kronor	124,000: —	
	b) målskjutningsmateriel för handvapen och kulsprutor m. m.	»	171,000: —	» 295,000: —
	Titel V. Fabriker:			
	a) Karl Gustafs stads gevärsfaktori	kronor	15,000; —	
	b) ammunitionsfabriken	»	15,000: —	
	c) Åkers krutbruk	»	4,100: —	» 34,100: —
	Titel VI. Byggnader	»	80,000: —	
	Titel VII. Skjutfält	»	54,100: —	
	Titel VIII. Transporter	»	33,000: —	
	Titel IX. Diverse behov	»	48,000: —	
				Summa kronor 3,682,200: —

Beträffande användandet av det å extra stat för år 1918 anvisade förstärkningsanslaget om 2,000,000 kronor har Kungl. Maj:t genom brev den 7 september 1917 förordnat, att detsamma skall fördelas på följande sätt, nämligen

Titel I. Artillerimateriel:				
a) för fältartilleriet	kronor	141,300: —		
b) » fästnings- och positionsartilleriet.....	»	40,000: —		
Titel II. Handvapen samt kulsprutemateriel för infanteriet och kavalleriet	»	63,300: —		

Titel III. Ammunition:

[44.]

a) för fältpjäser	kronor	311,600: —
b) » fästnings- och positionspjäser	»	192,200: —
c) » handvapen och kulsprutor	»	848,900: —
d) kruttillverkning	»	301,200: —
Titel IV. Övningar:		
a) övningar för artilleriet	»	8,300: —
b) målskjutningsmateriel för handvapen och kulsprutor m. m.	»	33,300: —
Titel VI. Byggnader	»	26,600: —
Titel VII. Skjutfält	»	14,000: —
Titel VIII. Transporter	»	2,000: —
Titel IX. Diverse behov	»	17,300: —
		Summa kronor 2,000,000: —

Då frågan om en uppdelning av ordinarie vapenanslaget i två särskilda reservationsanslag ännu icke kunnat underställas Kungl. Maj:ts prövning, torde vid beräkningen av medelsbehovet för år 1919 anslaget böra såsom hittills uppdelas på nio särskilda titlar.

Titel I. Artillerimateriel.

Beträffande förevarande titel föreslog Kungl. Maj:ts nästlidet års riksdag bland annat, att undertiteln a) artillerimateriel för fältartilleriet måtte ökas med 25,000 kronor, avsedda för

underhållskostnad för två haubitsbatterier	kronor	6,000: —
underhåll av vintermateriel	»	16,800: —
ökad slitning av eldlednings- och signalmateriel	»	2,200: —

Summa kronor 25,000: —

Då underhållskostnaden för fältartilleriet efter genomförandet av 1901 års härordning beräknats till 150,000 kronor om året samt någon ökning av fältartilleriet i fråga om antalet pjäser under de senare åren icke skett och 1914 års härordning icke medfört någon förlängd övningstid för fältartilleriets del, ansåg sig emellertid riksdagen icke kunna bevilja den föreslagna ökningen.

Arméförvaltningen har nu anfört, att ifrågavarande titel erfordrat vida större omkostnader än den för 1901 års härordning beräknade.

Arméförvalt-
ningens fram-
ställning.

[44.] Riksdagen hade även bestämt beloppet för titeln till 315,000 kronor för år 1918. Då sedan 1901 års beräkning uppgjorts, helt och hållet ny artilleriemateriel, såsom vintermateriel och eldlednings- samt signalmateriel tillkommit, och då förlängd övningstid i avsevärd grad trätt i kraft genom reservtruppövningarnas införande, i det att materielslitning årligen uppkomme för en hel årsklass övning under 25 dagar, ansåge sig arméförvaltningen böra hemställa om titelns ökande med förenämnda 25,000 kronor, som 1917 års riksdag icke ansett sig kunna bevilja.

Departement-
chefen.

Då nästlidet års riksdag icke ansett sig kunna bevilja ifrågavarande av Kungl. Maj:t då föreslagna ökning av anslagstiteln samt några nya skäl härför icke blivit av arméförvaltningen förebragta, finner jag mig icke kunna tillstyrka bifall till den gjorda framställningen.

Titel I torde följaktligen böra för år 1919 beräknas till samma belopp som för innevarande år eller till 315,000 kronor.

Titel II. Handvapen samt kulsprutemateriel för infanteriet och kavalleriet.

Det under förevarande titel upptagna beloppet är avsett till underhåll och rengöring av gevärspersedlar samt kulsprutemateriel för infanteriet och kavalleriet, till inventarier, materialier och förbrukningspersedlar samt till kurser för utbildning i vapenvård.

Anslagstitelns
beräkning för
år 1918.

Uti sin framställning angående medelsbehovet för år 1918 föreslog arméförvaltningen, att underhållskostnaderna för *handvapen*, vilka före år 1914 uppgått till omkring 0,0135 kronor för tjänstgöringsdag, måtte med hänsyn till den ökade slitning, som bleve en följd av den nya härordningens tillämpning, beräknas till 0,016 kronor för tjänstgöringsdag, samt att för underhåll av *kulsprutematerielen* måtte beräknas 3,000 kronor för kulsprutebatteri vid infanteriet och 1,000 kronor för kulsprutetropp vid kavalleriet.

Kungl. Maj:t ansåg emellertid, att underhållskostnaderna för handvapen allt fortfarande borde beräknas efter 0,0135 kronor för tjänstgöringsdag samt att för underhållet av kulsprutematerielen vid infanteriet ett belopp av 2,000 kronor vore tillräckligt. Dessa beräkningsgrunder blevo jämväl av riksdagen godkända.

Arméförvalt-
ningens fram-
ställning.

Arméförvaltningen har nu anmält, att ehuru den nästlidet år beräknade kostnaden för tjänstgöringsdag eller 0,016 kronor icke vore för hög, ämbetsverket dock icke ansåge sig böra föreslå någon ändring i den av Kungl. Maj:t och riksdagen följda beräkningsgrunden, då det under nuvarande extraordinära förhållanden ej låte sig göra att exakt

beräkna kostnaden för tjänstgöringsdag. Däremot ansåge sig arméförvaltningen böra vidhålla sitt tidigare förslag, att underhållskostnaden av kulsprutematerielen vid infanteriet beräknades till 3,000 kronor för kulsprutekompani. Anslagstiteln borde därför ökas med $(1,000 \times 28 =) 28,000$ kronor. [44.]

Då någon ändring av grunden för beräkningen av underhållskostnaderna för handvapen icke ifrågasatts samt tjänstgöringsdagarna för år 1919 beräknats till 15,747,230, skulle alltså för dessa kostnaders bestridande erfordras ett belopp av i avrundat tal $(15,747,230 \times 0,0135 =) 212,600$ kronor. Departementschefen.

Vad beträffar kostnaderna för underhåll av kulsprutematerielen vid infanteriet, finner jag icke anledning att redan nu föreslå ett frångående av den utav Kungl. Maj:ts och riksdagen fastställda grunden för dessa kostnaders beräkning. Ifrågavarande kostnader torde därför böra upptagas till enahanda belopp som för innevarande år eller till $(28 \times 2,000 + 8 \times 1,000 =) 64,000$ kronor.

Medelsbehovet under förevarande anslagstitel skulle alltså för år 1919 utgöra $(212,600 + 64,000 =) 276,600$ kronor, innebärande en ökning av 6,300 kronor i jämförelse med innevarande års stat.

Titel III. Ammunition.

Såsom förut nämnts, är denna anslagstitel uppdelad på fyra särskilda undertitlar, nämligen a) ammunition för fältpjäser, b) ammunition för fästnings- och positionspjäser, c) ammunition för handvapen och kulsprutor samt d) kruttillverkning. Till grund för beräkningen av undertitlarnas belopp ligger det under året erforderliga antalet skarpa och lösa skott.

I enlighet med Kungl. Maj:ts därom framställda förslag beräknade nästlidet års riksdag undertiteln a) *ammunition för fältpjäser* till 597,235 kronor. Anslagstitelns beräkning för år 1918.

Undertiteln b) *ammunition för fästnings- och positionspjäser* föreslog Kungl. Maj:ts måtte beräknas till 307,523 kronor. Riksdagen ansåg emellertid detta belopp kunna nedsättas med vad som beräknats för ammunition till viss tung artillerimateriel, som icke blivit anskaffad, samt till vissa äldre pjäser eller 16,100 kronor. Följaktligen borde för ändamålet beräknas 291,423 kronor.

Beträffande undertiteln c) *ammunition för handvapen och kulsprutor* hade arméförvaltningen med stöd av de utredningar, som de jämlikt

[44.] nådigt bemyndigande den 18 september 1916 tillkallade sakkunniga verkställt, beräknat det årliga behovet av 6,5 m. m. patroner till 23,000,000 skarpa, 6,000,000 kammar- och 14,000,000 lösa patroner. Med hänsyn till angelägenheten av att under rådande förhållanden begränsa utgifterna ansåg emellertid Kungl. Maj:t, att den sålunda beräknade ammunitionsmängden kunde minskas till 19,000,000 skarpa, 5,700,000 kammar- och 12,000,000 lösa patroner. Årsbehovet av skarpa patroner till enhandsvapen (pistol och revolver) beräknades i enlighet med arméförvaltningens förslag till 1,000,000 stycken.

I enlighet med arméförvaltningens hemställan föreslog Kungl. Maj:t vidare, att för övningar med teknisk utrustning måtte beräknas:

för handgranater	kronor 15,000:—
» ammunition för granatkastare	» 21,000:—
» projektiler att kastas från aeroplan	» 4,000:—
» lysgranater	» 10,000:—
» ammunition för lypistoler	» 10,000:—
	<hr/>
	eller tillhopa kronor 60,000:—

Slutligen föreslog Kungl. Maj:t, att för ammunitionens vård, transport, oförutsedda utgifter m. m. måtte beräknas 70,000 kronor.

Mot vad Kungl. Maj:t sålunda föreslagit framställde riksdagen icke annan erinran än att, då medel icke blivit av riksdagen anvisade till s. k. teknisk utrustning, riksdagen icke funnit anledning att för det dåvarande bevilja ett särskilt belopp för övningar med denna utrustning. I enlighet härmed upptog riksdagen ifrågavarande undertitel till 1,255,500 kronor.

Vad slutligen undertiteln d) *kruttillverkning* anginge, föreslog Kungl. Maj:t densamma till 415,210 kronor. Med anledning av den utav riksdagen beslutade nedsättningen i ammunitionsmängden för vissa artilleripjäser ansåg riksdagen denna post böra minskas med 6,650 kronor till 408,560 kronor.

Å titel III borde följaktligen beräknas sammanlagt 2,552,718 kronor eller i avrundat tal 2,552,700 kronor.

Arméförvaltningens framställning.

Arméförvaltningen har nu hemställt, att undertiteln a) *ammunition för fältpjäser* måtte för år 1919 beräknas till samma belopp som för innevarande år.

Vad undertiteln b) *ammunition för fästnings- och positionspjäser* anginge, hade i stället för den tunga artillerimateriel, som vid arméförvaltningens beräkning av medelsbehovet för år 1918 varit avsedd att

anskaffas, andra pjäser blivit beställda. Då dessa komme att levereras under innevarande och nästkommande år, borde övningsammunition nu beräknas för dessa pjäser. Det härför erforderliga beloppet uppginge till 14,500 kronor. Vidare vore det nödvändigt att, så länge de äldre pjäser, för vilka nästlidet års riksdag icke ansett sig böra bevilja ammunition, inginge i bestyckningen och ej kunnat ersättas med andra, övningsskjutningar med dessa pjäser företoges. Kostnaden härför beräknades till 600 kronor. Förevarande undertitel borde därför ökas med $(14,500 + 600 =)$ 15,100 kronor.

Beträffande undertiteln *c) ammunition för handvapen och kulsprutor* ansåge arméförvaltningen, att antalet erforderliga 6,5 m.m. patroner borde beräknas i enlighet med förenämnda sakkunnigas förslag utan de av Kungl. Maj:t för år 1918 gjorda inskränkningarna. Då den normala kostnaden utan krut borde beräknas till 0,05 kronor för skarp patron, till 0,015 kronor för kammarpatron och till 0,01 kronor för lös patron, erfordrades alltså för den skarpa ammunitionen $(23,000,000 \times 0,05 =)$ 1,150,000 kronor, för kammarammunitionen $(6,000,000 \times 0,015 =)$ 90,000 kronor och för den lösa ammunitionen $(14,000,000 \times 0,01 =)$ 140,000 kronor. För patroner till enhandseldvapen erfordrades i likhet med för år 1918 30,000 kronor.

Då s. k. teknisk utrustning redan vore införd i armén, ansåge arméförvaltningen, att övningar med dylik materiel borde företagas. Härför erfordrades samma belopp, som av Kungl. Maj:t vid nästlidet års riksdag äskats, eller 60,000 kronor.

För ammunitionsvård, transporter, oförutsedda utgifter m. m. borde beräknas samma belopp som för innevarande år eller 70,000 kronor.

Medelsbehovet å förevarande undertitel uppginge alltså till 1,540,000 kronor eller till 284,500 kronor mera än för år 1918.

Vad slutligen undertiteln *d) kruttillverkning* anginge, hade arméförvaltningen i sin framställning angående medelsbehovet för år 1918 beräknat den normala kostnaden för under a) upptagen fältartilleriammunition till 130,995 kronor, för under b) upptagen fästnings- och positionsartilleriammunition till 77,202 kronor 50 öre samt för under c) upptagen ammunition för eldhandvapen, kulsprutor, kavalleriets sprängmedel m. m. till 242,000 kronor eller för hela undertiteln $(130,995 + 77,202: 50 + 242,000 =)$ i jämnt tal 450,198 kronor. Genom den av Kungl. Maj:t föreslagna reduceringen av antalet 6,5 m. m. patroner hade detta belopp minskats med 34,988 kronor, varjämte genom riksdagens ytterligare reducering beloppet vidare minskats med 6,650 kronor. För den av arméförvaltningen här ovan under a), b) och c) för år 1919 föreslagna ammunitionen erfordrades för ifrågavarande

[44.] undertitel (130,995 + 76,703 + 242,000 =) 449,698 kronor eller avrundat 449,700 kronor.

I anslutning till vad sålunda anförts, hemställde arméförvaltningen, att titel III måtte för år 1919 ökas från 2,552,700 med 340,800 kronor till 2,893,500 kronor.

Departements-
chefen.

Med hänsyn till vad arméförvaltningen anført, torde undertiteln a) *ammunition för fältpjäser* böra upptagas till samma belopp som för år 1918 eller till 597,200 kronor.

Då, enligt vad arméförvaltningen upplyst, viss tung artillerimateriel, vartill riksdagen anvisat medel, kommer att levereras under loppet av innevarande år, torde för denna materiel erforderlig övningsammunition nu böra beräknas. Likaledes finner jag mig böra tillstyrka, att dylik ammunition upptages för de i bestyckningen ännu ingående äldre pjäserna. De av arméförvaltningen för ifrågavarande övningsammunition beräknade kostnaderna giva mig icke anledning till någon erinran. Undertiteln b) *ammunition för fästnings- och positionspjäser*, för närvarande upptagen till 291,400 kronor, torde alltså böra ökas med (14,500 + 600 =) 15,100 kronor till 306,500 kronor.

Beträffande undertiteln c) *ammunition för handvapen och kulsprutor* håller jag före, att antalet erforderliga 6,5 m. m. patroner bör av enahanda skäl som för innevarande år beräknas till 19,000,000 skarpa, 5,700,000 kammar- och 12,000,000 lösa patroner. Kostnaderna torde alltså böra upptagas för den skarpa ammunitionen till (19,000,000 × 0,05 =) 950,000 kronor, för kammarammunitionen till (5,700,000 × 0,015 =) 85,500 kronor och för den lösa ammunitionen till (12,000,000 × 0,01 =) 120,000 kronor. För patroner till enhandsvapen torde böra beräknas samma belopp som för innevarande år eller 30,000 kronor.

Arméförvaltningens förslag om anvisande av medel för övningar med s. k. teknisk utrustning finner jag mig icke kunna för närvarande tillstyrka.

För ammunitionsvård m. m. torde böra beräknas enahanda belopp som för innevarande år eller 70,000 kronor.

Medelsbehovet å förevarande undertitel skulle alltså uppgå till följande belopp, nämligen:

för 6,5 m.m. skarpa patroner	kronor	950,000: —
» 6,5 m.m. kammarpatroner	»	85,500: —
» 6,5 m.m. lösa patroner	»	120,000: —
» patroner till enhandsvapen	»	30,000: —
» ammunitionsvård m. m.	»	70,000: —

eller tillhopa kronor 1,255,500: —

Vad slutligen undertiteln *d) kruttillverkning* angår, bör kostnaden för kruttillverkning för fältartilleriammunitionen beräknas till samma belopp som för innevarande år eller till 130,995 kronor. Däremot torde kostnaden för kruttillverkning för fästnings- och positionsartilleriammunition, för innevarande år beräknad till 70,553 kronor, med anledning av den nu föreslagna ökningen av ammunitionsmängden böra ökas med 6,150 kronor eller till 76,703 kronor. Slutligen bör med anledning av den utav mig föreslagna reduceringen av antalet 6,5 m.m. patroner kostnaden för kruttillverkning för eldhandvapen och kulsprutor upptagas till samma belopp som för innevarande år eller till 207,012 kronor. [44.]

För kruttillverkningen skulle alltså erfordras ett belopp av (130,995 + 76,703 + 207,012 =) 414,710 kronor eller i jämnt tal 414,700 kronor.

Medelsbehovet under titel III skulle alltså utgöra

a) för fältpjäser	kronor	597,200: —
b) för fästnings- och positionspjäser	»	306,500: —
c) för handvapen och kulsprutor	»	1,255,500: —
d) för kruttillverkning	»	414,700: —
		<hr/>
Summa kronor		2,573,900: —

Anslagstiteln torde alltså för år 1919 böra upptagas med 2,573,900 kronor, innebärande en ökning i jämförelse med innevarande års stat av 21,200 kronor.

Titel IV. Övningar.

Såsom förut nämnts, är det i årets stat under förevarande titel upptagna beloppet fördelat sålunda

a) övningar för artilleriet	kronor	124,000: —
b) målskjutningsmateriel för handvapen och kulsprutor m. m.	»	171,000: —
		<hr/>
Summa kronor		295,000: —

Till grund för beräkningen av undertiteln b) ligger årliga antalet lossade skarpa 6,5 m.m. patroner. Kostnaden för ifrågavarande målskjutningsmateriel har beräknats uppgå till 0,009 kronor för patron.

Arméförvaltningen har nu hemställt, att undertiteln b) måtte, med hänsyn därtill att antalet skarpa 6,5 m.m. patroner av ämbetsverket

Arméförvaltningens framställning.

Fjärde huvudtiteln.

[44.] för år 1919 beräknats till 23,000,000, höjas till ett belopp av (23,000,000 $\times$ 0,009 =) 207,000 kronor.

Departements-
chefen.

Då, enligt vad förut nämnts, för år 1919 bör beräknas samma antal skarpa 6,5 m.m. patroner som för innevarande år, torde undertiteln b) fortfarande bära upptagas med (19,000,000 $\times$ 0,009 =) 171,000 kronor.

Titel IV bör alltså även för år 1919 beräknas till 295,000 kronor.

Titel V. Fabriker.

Uti förevarande titel har icke ifrågasatts någon ändring. Titeln torde därför bära beräknas till samma belopp som för innevarande år eller 34,100 kronor.

Titel VI. Byggnader.

Förevarande titel har alltsedan år 1905 varit upptagen med 80,000 kronor. Beloppet är avsett till underhåll av byggnader, tillhörande artilleriförråden, fabriker och skjutfälten m. m.

Vid den omräkning av vapenanslaget, som nästlidet år verkställdes, ansåg arméförvaltningen sig icke bära föreslå någon höjning av förevarande titel.

Arméförvalt-
ningens fram-
ställning.

Arméförvaltningen har emellertid nu gjort framställning om titelns höjning. Intill år 1914 hade densamma i allmänhet visat sig tillräcklig. Sedan nämnda år hade dock tillkommit en del under artilleridepartementets förvaltning stående byggnader, vilka erfordrade visst underhållsanslag. Kostnaderna för uppförandet av ifrågavarande byggnader, av vilka en del bleve färdiga först under innevarande år, uppginge till sammanlagt 1,539,335 kronor enligt en i arméförvaltningens skrivelse intagen specifikation. För underhåll av desamma beräknades ett belopp av 10,000 kronor vara erforderligt.

Departements-
chefen.

Med hänsyn till angelägenheten av att under nu rådande dyrtid i möjligaste mån begränsa utgifterna för bland annat lantförsvarets byggnader har Kungl. Maj:t genom brev den 7 september 1917 föreskrivit, att reparations- och andra underhållsarbeten skola inskränkas till sådana, vilka äro oundgängligen nödvändiga för att icke äventyra byggnadernas framtida bestånd. Vid sådant förhållande anser jag mig icke nu kunna tillstyrka den av arméförvaltningen föreslagna höjningen

av förevarande anslagstitel, utan torde härmed få tillsvidare anstå. Titeln torde alltså bära för år 1919 upptagas till samma belopp som för innevarande år eller till 80,000 kronor.

[44.]

Titel VII. Skjutfält. Titel VIII. Transporter.

Förevarande båda titlar, i vilka någon förändring av arméförvaltningen icke föreslagits, torde bära beräknas till samma belopp som för innevarande år eller till 54,100 kronor, respektive 33,000 kronor.

Titel IX. Diverse behov.

Det under denna titel upptagna beloppet är avsett till instrument för besiktning av artillerimateriel m. m., modellers anskaffande, artilleriförsök, underhåll av artillerimuseum, kostnader för artillerikommittén, expenser vid generalfälttygmästarens expedition, kostnader för inköp av böcker, underhåll av inventarier, skriv- och ritmaterialier m. m. vid artilleridepartementets militärbyrå, expenser vid tygstationer och tygverkstäder, tillfälliga arvoden m. m.

Uti sin framställning angående medelsbehovet för år 1918 föreslog arméförvaltningen, att anslagstiteln, vilken dittills utgått med 38,750 kronor, måtte höjas till 58,000 kronor. Med hänsyn till angelägenheten av att i möjligaste mån begränsa utgifterna ansåg emellertid Kungl. Maj:t, att ökningen borde begränsas till 9,250 kronor och titeln således upptagas till 48,000 kronor. Detta belopp blev jämväl av riksdagen beviljat.

Arméförvaltningen har nu framhållit betydelsen av, att tillräckliga medel finnes för anställande av erforderliga försök med ny materiel. Först därigenom kunde säkerhet vinnas, att endast fullgod materiel anskaffades, och därigenom kunde även anskaffningskostnaderna avsevärt reduceras. De summor, som särskilt under de senare åren inbesparats staten, genom att efter noggranna försök konstruktionsförbättringar införts i stället för att anskaffa i utlandet antagen materiel, hade varit betydande. Även komme de under senare åren inom artilleridepartementet utförda anordningarna för industrins mobilisering att för framtiden väsentligt öka kostnaderna för anskaffning av modeller, besiktningssinstrument och ritningar, avsedda att ställas till industriverkens förfogande. Arméförvaltningen ansåge därför, att titelns ordinarie belopp borde för 1919 beräknas till 58,000 kronor.

Arméförvaltningens framställning.

[44.] Med hänsyn till den höjning, anslagstiteln nästlidet år undergick, anser jag mig icke nu kunna tillstyrka en ytterligare höjning av densamma.

Departements-
chefen.

Sammanfattning.

I enlighet med vad förut under de särskilda anslagstitlarna anförts, skulle ordinarie vapenanslaget för år 1919 alltså beräknas sålunda.

Titel	I upptages med oförändrat belopp.....	till kronor	315,000:—
»	II nu 270,300 kronor ökas med 6,300 kronor	till »	276,600:—
»	III nu 2,552,700 kronor ökas med 21,200 kronor	till »	2,573,900:—
»	IV upptages med oförändrat belopp.....	» »	295,000:—
»	V » » » »	» »	34,100:—
»	VI » » » »	» »	80,000:—
»	VII » » » »	» »	54,100:—
»	VIII » » » »	» »	33,000:—
»	IX » » » »	» »	48,000:—
		Summa kronor	3,709,700:—

Det ordinarie anslagsbehovet skulle alltså för år 1919 uppgå till 3,709,700 kronor eller 27,500 kronor mera än för innevarande år.

Såsom förut nämnts, hemställde arméförvaltningen uti sin framställning angående medelsbehovet för år 1918, att för förstärkning av ordinarie vapenanslaget måtte å extra stat anvisas ett belopp av 3,040,300 kronor. Detta belopp ansågs emellertid av Kungl. Maj:t och riksdagen böra nedsättas till 2,000,000 kronor.

Arméförvaltningen har nu anført, att den sålunda företagna nedsättningen med största sannolikhet komme, såvida ej ändrade prisförhållanden snart inträdde, att förorsaka vapenanslagets och anslagets för dess förstärkning överskridande under 1918, enär priserna å materialier och arbete hittills stigit i ännu högre grad, än som framginge av arméförvaltningens beräkning med vid tiden för beräkningens uppgörande gällande priser. Det torde nämligen icke kunna förutsättas, att re-

parationer å materiel och byggnader m. m. skulle inställas eller ske i otillräcklig grad eller att skjutövningar och andra övningar skulle till sitt omfång minskas.

[44.]

Vid uppgörandet av beräkningen av erforderlig extra förstärkning till vapenanslaget, som blivit beräknat med före kriget gällande kostnads-läge, borde förutsättas, först och främst att med samma beräkningsgrund beträffande vapenanslagets ordinarie del en väsentlig förstärkning å extra stat under närmaste åren bleve erforderlig, ända tills prisläget stadgat sig efter avslutad fred och vapenanslagets del å ordinarie stat kunnat regleras med hänsyn till detta nya prisläge. Beträffande kostnadsläget under 1919 kunde för närvarande inga bestämda utgångslägen för beräkningarnas uppgörande bestämmas. Arméförvaltningen ansåge dock, under förutsättning att de nuvarande priserna avsevärt nedginge till år 1919, att mindre belopp, än som av riksdagen anvisats som förstärkning till vapenanslaget, eller 2,000,000 kronor, ej kunde antagas bära beräknas för 1919 till samma ändamål, och föresloge under nämnda förutsättning detta belopp till anvisande å extra stat för 1919.

Då de högst avsevärda prisstegringar, som efter krigets utbrott inträtt å materialier av olika slag, med all sannolikhet komma att göra sig gällande jämväl under år 1919, torde det med hänsyn till vapenanslagets natur av reservationsanslag vara nödvändigt att, på sätt arméförvaltningen föreslagit, för mötande av de utav dyrtiden förorsakade ökade utgifterna även för nämnda år beräkna ett visst belopp för det ordinarie anslaget förstärkning. Huru mycket som för ändamålet kan komma att erfordras, är av helt naturliga skäl icke möjligt att med någon som helst säkerhet nu angiva. Med hänsyn till vad arméförvaltningen anført, torde förstärkningsanslaget emellertid icke kunna sättas lägre än till 2,000,000 kronor. Detta belopp torde i likhet med övriga förstärkningsanslag bära anvisas å extra stat.

I detta sammanhang torde följande bära bringas till riksdagens kännedom.

Sedan på grund av den i Eskilstuna alltjämt ökade bostadsbristen fråga uppkommit om vidtagande av åtgärder för anskaffande av bostadslägenheter för arbetare vid Karl Gustafs stads gevärsfaktori samt arméförvaltningens artilleridepartement i avgivet utlåtande den 23 april 1917 över en av stadsfullmäktige i nämnda stad i ämnet gjord, av Kungl. Maj:ts befallningshavande i Södermanlands län överlämnad framställning

[44.] hemställt om äskande hos riksdagen av medel för uppförande av bostadshus för ifrågavarande ändamål enligt angiven plan, inkom artilleridepartementet, enär förslag framkommit om byggnadsfrågans realiserande på annat än föreslaget sätt, med skrivelse den 26 maj 1917 med den i anledning härav verkställda utredning, därvid departementet förklarade sig vidhålla sin i nyssberörda utlåtande gjorda framställning. Därest emellertid Kungl. Maj:t skulle anse det vara för sent att hos den då församlade riksdagen göra framställning om anvisande å extra stat av anslag för ändamålet, hemställde departementet, att Kungl. Maj:t måtte på grund av föreliggande verkliga behov av tillgängliga medel förskottsvis anvisa det för byggnadsföretaget erforderliga beloppet eller högst 400,000 kronor. Då icke något av de under artilleridepartementets förvaltning ställda anslag kunde för ändamålet anlitas, föresloge departementet, att beloppet måtte få förskjutas från fjärde huvudtitelnns arrende-, jordskylds- och tomtöresmedel.

Över denna framställning avgav arméförvaltningens civila departement den 24 juli 1917 utlåtande och överlämnade därvid en till artilleridepartementet ingiven och av samma departement jämte eget yttrande till civila departementet insänd skrift, däri »Föreningen faktoribostäder utan personlig ansvarighet» — som bildats bland arbetare vid Karl Gustafs stads gevärsfaktori med ändamål att, efter avtal med Kungl. Maj:t och kronan om upplåtelse med ägande- eller nyttjanderätt av byggnadstomter å den under gevärsfaktoriets lydande utmarken till kronohemmanet Gredby, därstädes bereda bostäder för sina medlemmar — anhöll, att Kungl. Maj:t måtte medgiva, att föreningen för uppförande av bostadshus finge av statsmedel, på sätt och under villkor Kungl. Maj:t ville föreskriva, erhålla lån i mån av behov intill ett belopp av 300,000 kronor mot skyldighet att erlägga ränta och efter tillgång verkställa amortering å lånet av inflytande arrendeavgifter.

I sitt nyssberörda yttrande förklarade artilleridepartementet, att behovet av bostadshus för arbetare vid faktoriets vore oavvisligt, samt meddelade, att redan över ett tiotal arbetare vore utan möjlighet att till hösten 1917 anskaffa bostad i Eskilstuna eller så närliggande samhällen, att de, med bostad därstädes, kunde fortsätta sin anställning vid faktoriets. I anslutning till ovannämnda förenings förevarande framställning och sitt i merberörda skrivelse den 26 maj 1917 gjorda förslag ansåge departementet sig därför böra hemställa om medgivande, att försträckning för uppförande av bostadshus finge på sätt, varom föreningen hemställt, lämnas densamma från arrende-, jordskylds- och tomtöresmedlen, mot villkor att arrendeavgifterna för de sålunda

uppförda bostadshusen, vilka borde fastställas till minst 300 kronor årligen för hus med ett rum och kök samt minst 375 kronor årligen för hus med två rum och kök, inginge till nämnda fond. Endast oundgängligen nödvändiga bostadshus borde uppföras. Departementet ämnade ock taga i övervägande, om eller i vad mån framställning komme att göras om försäljning av utmarken till Gredby och i sammanhang därmed även om försäljning av därå befintliga bostadshus, varom överenskommelse med föreningen skulle i sådant fall träffas. [44.]

I sitt ovannämnda utlåtande anförde civila departementet för egen del, att något formellt hinder icke syntes förefinnas mot att av arrende-, jordskylds- och tomtöresmedlen disponera det belopp intill 300,000 kronor, som kunde finnas bära såsom försträckning lämnas föreningen för uppförande av bostadshus.

Vid ärendets föredragning den 13 augusti 1917 fann Kungl. Maj:t, med anledning av vad sålunda förekommit, gott medgiva, att ett belopp intill 300,000 kronor från fjärde huvudtitelns arrende-, jordskylds- och tomtöresmedel finge för nu ifrågavarande ändamål såsom lån tillhandahållas omförmälda förening under villkor,

att räntan å lånet skulle utgå med $\frac{1}{2}$ procent utöver gällande positionsränta,

att medel finge försträckas endast i den mån, byggnadsverksamheten fortskrede, och efter artilleridepartementets beprövande,

att tomt med därå uppförda bostadshus ej finge uthyras mot lägre hyra, än som av artilleridepartementet bestämdes,

att föreningen förbunde sig att använda alla inflytande arrende- och hyresmedel, efter det nödiga reparationer bekostats, till ränta och amortering å det lånade kapitalet,

att fördenskull förfallna arrenden och hyror skulle inbetalas till Karl Gustafs stads gevärsfaktori för att på angivna sätt handhas av dess kassaförvaltning för föreningens räkning,

att såväl byggnadsmateriel som byggnader brandförsäkrades på tillfredsställande sätt och i enlighet med de anvisningar, som lämnades av styresmannen för gevärsfaktoret, samt

att brandförsäkringsbrevet förvarades hos gevärsfaktoriets kassaförvaltning såsom säkerhet för de till föreningen försträckta medlen;

och skulle artilleridepartementet äga rätt att utfärda de närmare föreskrifter, som till befrämjande av säkerheten för de försträckta medlen eller eljest kunde anses erforderliga.

Uti underdånig skrivelse den 13 augusti 1917 anmälde arméförvaltningens artilleridepartement, att för erhållande av kraft och belys-

[44.] ning till ammunitionsfabrikens avdelning å Karlsborg fabriken disponerade en egen ångkraftcentral. Den därtill hörande ångmaskinen vore emellertid gammal och försliten samt i en nära framtid i behov av omfattande reparationer, vilket vore förhållandet jämväl med det till centralen hörande accumulatorbatteriet, som kunde beräknas vara förbrukat inom tre år. Härtill komme, att ett eventuellt ökat kraftbehov för fabriken räknat icke kunde tillgodoses med den nuvarande ångcentralen. För ett rationellt ordnande av fabriken kraftfråga hade departementet satt sig i förbindelse med vattenfallsstyrelsen, som därvid erbjudit sig att leverera erforderlig kraft från Trollhättans kraftverk. En jämförande beräkning av kostnaderna för ammunitionsfabrikens drift med begagnande av den nuvarande ångcentralen och samma kostnader med anlåtande av elektrisk kraft från Trollhättan utvisade, att med normala kolpris kostnaderna i förra fallet visserligen obetydligt understeg kostnaderna i det senare, men att med nu rådande höga bränslepris de årliga driftkostnaderna ställde sig i det förra fallet omkring 30,000 kronor högre än i det senare. Då dels höga bränslepris vore att påräkna under flera år framåt och dels behovet av reservkraft för fabriken vore ur flera synpunkter ofrånkomligt, ansåge departementet både lämpligt och nödvändigt, att åtgärder för införande vid fabriken av elektrisk drift med kraft från Trollhättan vidtoges snarast möjligt. Ett ytterligare stöd för denna sin uppfattning hade artilleridepartementet i en av statens handelskommissions kolbyrå den 28 juni 1917 avlåten skrivelse, däri framhållits, att anordnandet av elektrisk drift för ifrågasatt fabrik måste i nuvarande tider av oviss bränsletillgång anses synnerligen välbetänkt, och att ett skyndsamt avgörande av denna fråga syntes vara av stor vikt, för att anläggningen redan under hösten 1917 skulle kunna bli färdig och ammunitionsfabriken därigenom bli för sitt kraftbehov oberoende av bränsletillförseln från utlandet. De för den ifrågasatta omläggningen till elektrisk drift vid fabriken erforderliga anläggningskostnaderna (d. v. s. för ledningar, transformatorstation, instrumentering, motorer m. m.), vilka med ledning av infordrade kostnadsförslag beräknats till 125,000 kronor, ansåge departementet böra kunna under loppet av förslagsvis fem år täckas genom nyssberörda, på grund av omläggningen beräknade besparing i driftkostnaderna på det sätt, att 25,000 kronor disponerades å de för år 1917 tillgängliga medel för ammunitions-tillverkning samt att återstoden, 100,000 kronor, anvisades såsom förskott, att sedermera under fyra års tid årligen amorteras med 25,000 kronor från medel, som å ordinarie eller extra ordinarie anslag bleve

[44.]

tillgängliga för tillverkning av ammunition. I detta sammanhang ville artilleridepartementet anmäla, att, enligt vad fortifikationsdepartementet upplyst, den föreslagna anläggningen icke komme att vålla något störande ingrepp i den plan för hela Karlsborgs fästnings förseende med elektrisk kraft från Trollhättan, som vore under utarbetande inom sistnämnda departement. På grund av vad artilleridepartementet sålunda anför, hemställde departementet

dels om bemyndigande att omedelbart vidtaga erforderliga åtgärder för införande av elektrisk kraft från Trollhättans kraftverk i och för belysning och drift vid ammunitionsfabrikens avdelning å Karlsborg,

dels ock om föreskrift, att av härför erforderliga, till 125,000 kronor beräknade kostnader 25,000 kronor skulle bestridas av medel, som under år 1917 finnes tillgängliga för tillverkning av ammunition, och att återstående 100,000 kronor skulle av arméförvaltningens civila departement förskjutas för att under åren 1918—1921 med 25,000 kronor årligen ersättas av medel, som under respektive år bleve tillgängliga å ordinarie eller extra ordinarie anslag för ammunitionstillverkning.

Vid ärendets föredragning den 24 augusti 1917 fann Kungl. Maj:t, med hänsyn till förekommande omständigheter, gott lämna artilleridepartementet det sålunda begärda bemyndigandet samt föreskrev, att härav föranledda kostnader, tillhopa högst 125,000 kronor, skulle med 25,000 kronor bestridas av de för år 1917 tillgängliga medel för tillverkning av ammunition samt till återstående belopp eller högst 100,000 kronor av arméförvaltningens civila departement förskjutas för att framdeles anmälas till ersättande, därav 25,000 kronor från de för år 1918 anslagna medel för ammunitionstillverkning.

Under återopande av vad jag sålunda anför, får jag hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att öka ordinarie reservationsanslaget till arméns vapen, ammunition och målskjutningsmateriel samt artilleriets övningar och materiel,

nu	kronor 3,682,200: —
med	» 27,500: —
till	kronor 3,709,700: —

[45.] 2. **Förstärkning av reservationsanslaget till arméns vapen, ammunition och målskjutningsmateriel samt artilleriets övningar och materiel.**

Under åberopande av vad jag under nästföregående punkt anført, får jag hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att till förstärkning av ordinarie reservationsanslaget till arméns vapen, ammunition och målskjutningsmateriel samt artilleriets övningar och materiel å extra stat för år 1919 anvisa ett förslagsanslag av högst 2,000,000 kronor.

[46.] 3. **Anskaffning av gevärshantverkarkistor.**

Med hänsyn till nödvändigheten att förse truppförbanden med erforderliga verktyg och materialier i och för mindre vapenreparationers utförande gjorde arméförvaltningen uti sin underdåniga skrivelse den 30 september 1916 angående lantförsvarets medelsbehov för år 1918 framställning om anvisande av 129,000 kronor för anskaffning av visst antal gevärshantverkarkistor. Uti särskild skrivelse samma dag framlade arméförvaltningen plan för ifrågavarande materielanskaffning. Enligt denna plan skulle 59,000 kronor utgå under år 1918 och 70,000 kronor under år 1919.

Med hänsyn till vad i ärendet blivit upplyst, fann dåvarande departementschefen sig böra tillstyrka, att för anskaffning av materiel, varom här vore fråga, begärdes ett anslag av 59,000 kronor eller det av arméförvaltningen för år 1918 beräknade beloppet.

Kungl. Maj:ts i överensstämmelse härmed till riksdagen gjorda framställning blev av riksdagen bifallen; och anvisades beloppet på extra stat.

Arméförvaltningens framställning.

Arméförvaltningen har nu hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att enligt förenämnda anskaffningsplan för ifrågavarande ändamål för år 1919 anvisa ett extra anslag av 70,000 kronor.

Departementschefen.

Vad arméförvaltningen sålunda föreslagit finner jag mig böra tillstyrka. Jag får alltså hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att för anskaffning av gevärshantverkarkistor å extra stat för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 70,000 kronor.

4. Fortsatt anskaffning av handvapen och kulsprutemateriel.

[47.]

Uti särskild underdånig skrivelse den 5 juli 1916 framlade arméförvaltningens artilleridepartement plan för anskaffning under åren 1917—1921 av erforderligt antal handvapen. Enligt denna plan skulle erfordras sammanlagt 7,267,400 kronor. Härav har hittills för åren 1917 och 1918 anvisats ett belopp av tillhopa 4,667,400 kronor. För ändamålet skulle alltså ytterligare erfordras 2,600,000 kronor.

Arméförvaltningen har nu anmält, att enligt nämnda plan skulle för år 1919 utgå ett belopp av 1,250,000 kronor. Med hänsyn till den efter planens uppgörande inträffade prisstegringen borde emellertid nämnda belopp ökas med omkring 20 procent eller 250,000 kronor. Arméförvaltningen hemställde därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för fortsatt anskaffning av handvapen för år 1919 anvisa ett belopp av 1,500,000 kronor.

Vidare har arméförvaltningen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för år 1919 anvisa

dels för fortsatt anskaffning av kulsprutemateriel ett belopp av 3,292,000 kronor,

dels ock för komplettering m. m. å befintlig kulsprutemateriel och för viss utrustning, avsedd för landstormens kulsprutor, ett belopp av 349,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under innevarande år få såsom förskott disponera detta belopp.

Uti särskild underdånig skrivelse den 31 augusti 1917 har arméförvaltningen närmare motiverat ifrågavarande anslagsäskanden.

Vid granskningen av de till grund för ifrågavarande anslagsäskanden liggande handlingarna har jag kommit till det resultatet, att för komplettering av arméns behov av handvapen och kulsprutor jämte utredning erfordras ett belopp av sammanlagt 4,616,000 kronor. Med hänsyn till angelägenheten av att kunna så vitt möjligt utan tvångsavskedande successivt minska den vid Karl Gustafs stads gevärsfaktori för närvarande pågående forcerade tillverkningen torde ifrågavarande belopp böra fördelas på åren 1919—1922 sålunda:

Departements-
chefen.

år 1919	kronor	2,000,000: —
» 1920	»	1,516,000: —
» 1921	»	700,000: —
» 1922	»	400,000: —

Summa kronor 4,616,000: —

[47.]

I och för anskaffande av viss utredningsmateriel för arméns kulsprutor torde därjämte böra äskas ett belopp av sammanlagt 621,400 kronor. Detta belopp torde böra fördelas till utgående under åren 1920—1922 sålunda:

år 1920	kronor	121,400: —
» 1921	»	200,000: —
» 1922	»	300,000: —
		<hr/>
Summa kronor		621,400: —

För fortsatt anskaffning av handvapen och kulsprutemateriel skulle alltså erfordras ett anslag av tillhoppa (4,616,000 + 621,400 =) 5,237,400 kronor. Härav torde, i enlighet med vad ovan nämnts, böra för år 1919 anvisas 2,000,000 kronor.

Uti ovannämnda beräkning hava tillverkningskostnaderna för handvapen beräknats efter normala förhållanden. För den händelse den nu rådande dyrtiden skulle komma att under hela anskaffningsperioden fortfara, skulle med nuvarande tillverkningspriser för vart och ett av de i perioden ingående åren erfordras ytterligare följande belopp, nämligen:

för år 1919	kronor	160,000: —
» » 1920	»	140,000: —
» » 1921	»	140,000: —
» » 1922	»	80,000: —
		<hr/>
eller tillhoppa		kronor 520,000: —

Huruvida de nuvarande höga priserna komma att kvarstå under hela anskaffningsperioden, kan av helt naturliga skäl icke nu med någon som helst säkerhet bedömas. Att detta kommer att bliva förhållandet under år 1919, torde däremot få anses som ganska visst. För att tillverkningen må kunna bedrivas i avsedd omfattning, synas därför medel nu jämväl böra äskas för bestridande av de under år 1919 beräknade merkostnaderna eller 160,000 kronor.

Det synes mig icke lämpligt att vidare än nu skett till statsrådsprotokollet redogöra för detta ärende; riksdagens vederbörande utskott torde därom erhålla närmare upplysning genom de handlingar, som tillhandahållas utskottet.

Jag får alltså hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

dels att för fortsatt anskaffning av handvapen och kulsprutemateriel bevilja ett anslag av 5,237,400 kronor

samt därav å extra stat för år 1919 såsom reservations- [47.]
anslag anvisa ett belopp av 2,000,000 kronor;

dels ock för bestridande av för samma anskaffning
under år 1919 uppkommande *merkostnader* å extra stat
för år 1919 anvisa ett förslagsanslag av högst 160,000
kronor.

Vissa artilleribehov.

Uti sin underdåniga framställning angående lantförsvarets medels-
behov för år 1919 har arméförvaltningen gjort framställning om an-
visande av medel för tillgodoseende av följande artilleribehov, nämligen

för fortsatt anskaffning av mobiliseringsammunition		
till eldhandvapen och kulsprutor	kronor	2,477,800: —
» anskaffning av viss artillerimateriel	»	6,000,000: —
	Summa kronor	8,477,800: —

Därjämte har generalfälttygmästaren och inspektören för artilleriet
uti underdånig skrivelse den 31 augusti 1917 gjort framställning om
beviljande av ett extra anslag om 16,724,882 kronor för uppsättande
av ett nytt tungt artilleriregemente.

Med prövningen av ifrågakvarande anslagsbehov torde böra tills-
vidare anstå.

I. Fortifikationsbehov.

1. Arméns byggnader, mötesfält och kommandantskapsutgifter samt [48.] fortifikationens övningar och materiel.

Detta anslag är i riksstaten för år 1918 upptaget med 1,871,350
kronor.

Jämlikt den av Kungl. Maj:t fastställda staten för anslagets an-
vändande är detsamma fördelat sålunda:

Tit. I. Lantförsvarets under arméförvaltningens fortifikationsdepartements vård och uppsikt ställda fastigheter.....	kronor	1,482,000: —
Tit. II. Kommandantskapsutgifter	»	92,750: —
Tit. III. Fortifikationens övningar	»	177,000: —
Tit. IV. Fortifikationens materiel	»	119,600: —
	Summa kronor	1,871,350: —

[48.]

Titel I.

Underhållsmedel.

Under ifrågavarande titel äro beräknade bland annat de årliga underhållskostnaderna för arméns byggnader och fästningar.

Enligt de grunder för anslagstitelns beräkning, som framlades för 1916 års riksdag, upptagas kostnaderna för byggnadernas årliga underhåll till $\frac{1}{2}$ procent av anläggningskostnaden under 1—4 året, $\frac{3}{4}$ procent under 5—8 året och 1 procent efter det nionde året.

Arméförvalt-
ningens fram-
ställning.

Arméförvaltningen har anmält, att enligt meddelande från arméns kasernbyggnadsnämnd komme under år 1918 Kronobergs och Kalmar regementens kasernetablissemang att fullbordas och överlämnas till fortifikationsdepartementet. Då vardera av ifrågavarande båda etablissemang ursprungligen beräknats draga en anläggningskostnad av i runt tal 2,200,000 kronor, erfordrades följaktligen enligt förenämnda grunder för anslagstitelns beräkning för etablissemangens underhåll under år 1919 (11,000 + 11,000 =) 22,000 kronor.

Genom fortifikationsdepartementets försorg komme i enlighet med 1914 års härordningsbeslut en del andra byggnader och förråd att färdigställas till och under år 1918. Då anläggningskostnaderna för dessa beräknats till 1,623,300 kronor, borde årliga underhållet efter $\frac{1}{2}$ procent härav upptagas till i runt tal 8,100 kronor.

Enligt nämnda beräkningsgrunder borde slutligen underhållskostnaderna för Jönköpings och Älvsborgs regementens kasernetablissemang, som med ingången av år 1919 varit i bruk över 4 år, höjas med ytterligare $\frac{1}{4}$ procent av anläggningskostnaderna eller för båda etablissemangen tillsammans (5,500 + 5,500 =) 11,000 kronor.

I sammanhang härmed har arméförvaltningen anmält, att beräkningen av underhållskostnadernas storlek, vad beträffade kasernetablissemangens m. fl. byggnader, grundade sig på de förhållanden, som varit rådande å byggnadsmarknaden före år 1914. Dessa kostnader komme därför under nuvarande förhållanden givetvis att avsevärt stiga, även om underhållsarbetena inskränktes till de mest nödvändiga. De merkostnader, som i anledning härav bleve erforderliga, syntes dock ej böra upptagas i ordinarie medelsbehovet, utan borde extra anslag här för anvisas.

Departements-
chefen.

Då, enligt vad jag inhämtat, Kronobergs och Kalmar regementens kasernetablissemang med all sannolikhet icke komma att bli färdiga

och till fortifikationsdepartementet överlämnade förr än under år 1919, torde några medel för dessa etablissemangs underhåll under samma år icke nu böra av riksdagen äskas.

Mot arméförvaltningens beräkningar i övrigt har jag icke någon erinran att framställa.

Förevarande anslagstitel torde alltså för bestridande av underhållskostnader böra ökas med $(8,100 + 11,000 =)$ 19,100 kronor.

Till frågan om anvisande av medel för bestridande av de på grund av rådande kristid uppstående ökade underhållskostnaderna torde jag få återkomma längre fram i annat sammanhang.

Ökning av anslagstiteln med anledning av kassaförlagskommitténs förslag.

Uti sitt den 25 november 1913 avgivna yttrande i anledning av väckt fråga angående omläggning av anslaget till avlöning och rekrytering m. m. från fast anslag till förslagsanslag anförde arméförvaltningen, att då genom en dylik omläggning av anslaget fjärde huvudtiteln allmänna besparingar komme att högst väsentligt nedgå, medel borde under ordinarie byggnadsanslaget beräknas för bestridande av sådana kostnader för uppförandet av byggnader eller förändring av dylika, som dittills plägat bestridas av allmänna besparingarna, såframt det ej gällde större byggnadsbehov, i vilket fall erforderliga medel borde äskas av riksdagen. Från byggnadsanslaget borde sålunda utgå kostnaderna för erforderlig ökning av förrådsutrymme, för ökat verkstadsutrymme, för ökat sjukvårdsutrymme, för ökning av ledningar av olika slag, för uppförandet av nya byggnader i stället för gamla lokaler, som ej längre lönade sig att reparera och underhålla, för större förändringsarbeten av olika slag m. m. dylikt, allt byggnadsbehov, som ständigt komme att göra sig gällande. För att kunna bestrida ifrågasvarande slag av utgifter borde titel I av ordinarie byggnadsanslaget ökas med minst 150,000 kronor.

Sedan avlöningsanslaget från och med år 1915 omlagts från fast anslag till förslagsanslag, beslöt 1915 års riksdag efter därom av Kungl. Maj:t gjord framställning att från och med år 1916 öka byggnadsanslaget med bland annat 150,000 kronor för bestridande av förutnämnda slag av utgifter.

Oaktat den sålunda företagna höjningen har emellertid byggnadsanslaget icke kunnat lämna tillgång till bestridande av en hel del mindre byggnads- och ändringsarbeten. Härför erforderliga medel hava därför måst beredas på annat sätt, och har detta skett genom anvisningar dels

[48.] å allmänna besparingarna, så länge behållningen å dessa sådant medgivit, dels å förskottstitel.

Armé-
förvaltningens
framställning.

Uti sitt den 1 november 1917 avgivna utlåtande över kassaförlagskommitténs betänkande har nu arméförvaltningen anfört, att beloppen av de besparingar å ordinarie anslag, som efter avlöningsanslagets omläggning till förslagsanslag tillgodoförts fjärde huvudtitelns allmänna besparingar, varit obetydliga och utgjort 31,195 kronor 39 öre år 1915 och 34,232 kronor 87 öre år 1916. Följden hade också blivit, att denna fonds behållning för närvarande i det närmaste helt och hållet tagits i anspråk. I likhet med kommittén ansåge därför arméförvaltningen, att därest mindre förskott för utgifter av oförutsedd natur skulle upphöra, i fjärde huvudtitelns anslag till extra utgifter erfordrades en höjning. En dylik förhöjning borde emellertid enligt ämbetsverkets åsikt även göras av ordinarie byggnadsanslaget. Med det stora antal byggnader av skilda slag, som erfordrades för lantförsvaret, samt de olikartade övningsgrenar, som numera förekomme vid armén, följde nämligen, att tillfälligt behov av smärre byggnaders uppförande eller ombyggande ofta kunde uppkomma av så trängande beskaffenhet, att frågan härom ej hunne underställas riksdagens prövning. Ordinarie byggnadsanslaget vore emellertid så knappt beräknat, att det för närvarande ej lämnade tillgång till dylika tillfälliga utgifters bestridande. Arméförvaltningen ansåge därför, att om förskott för sådant ändamål skulle kunna undvikas eller väsentligen inskränkas, en förhöjning av ordinarie byggnadsanslaget vore nödvändig. Den erforderliga förhöjningen hade inom fortifikationsdepartementet uppskattats till 100,000 kronor, och hemställde arméförvaltningen, att i händelse av bifall till vad kassaförlagskommittén föreslagit, ordinarie byggnadsanslaget måtte höjas med nämnda belopp.

Departements-
chefen.

Med hänsyn till vad arméförvaltningen sålunda andragit och under åberopande av vad chefen för finansdepartementet till statsrådsprotokollet över finansärenden den 31 december 1917 anfört rörande avvecklingen av det hittills tillämpade förskotts-förfarandet, finner jag mig böra tillstyrka bifall till arméförvaltningens ifrågavarande förslag. Förvarande anslagstitel torde alltså böra ökas med 100,000 kronor utöver förut beräknat belopp.

För bestridande av kostnader av ifrågavarande slag under år 1918 torde å tilläggsstat för samma år böra äskas ett reservationsanslag av likaledes 100,000 kronor. Härtill återkommer jag i annat sammanhang.

Sammanfattning.

I enlighet med vad sålunda anförts, skulle således förevarande titel ökas med följande belopp, nämligen

för bestridande av underhållskostnader	..... kronor	19,100: —
» smärre byggnaders uppförande eller ombyggnad	»	100,000: —
	eller tillhopa kronor	119,100: —

Titel I, för närvarande upptagen med 1,482,000 kronor, bör alltså för år 1919 beräknas till 1,601,100 kronor.

Titel II.

Av de under denna titel beräknade kommandantskapsutgifterna äro 83,970 kronor avsedda för Bodens fästning.

Sedan 1916 års riksdag efter därom av Kungl. Maj:t gjord framställning beslutit viss ändrad organisation av polispersonalen i Boden och å Karlsborg att träda i kraft från och med år 1917 samt kommandanten i Boden med anledning härav gjort underdånig framställning angående utrustning åt fästningspolispersonalen i Boden, hemställde arméförvaltningens artilleri-, fortifikations-, intendents- och civila departement uti häröver den 16 februari 1917 avgivet utlåtande bland annat, att för bestridande av kostnaderna under år 1917 för underhåll av skidor och velocipeder åt polispersonalen måtte från fjärde huvudtitelns anslag till extra utgifter anvisas ett belopp av 800 kronor. I sammanhang härmed meddelade departementen, att de vid avgivande av förslag å medelsbehoven för år 1919 komme att hemställa, att ifrågasvarande kostnader måtte uppföras under förevarande titel av ordinarie byggnadsanslaget.

Genom brev den 12 maj 1917 anvisade Kungl. Maj:t för bestridande av ifrågasvarande kostnader under år 1917 det äskade beloppet samt anbefalldes därvid arméförvaltningen att i sammanhang med angivande av medelsbehovet för år 1919 avgiva förslag angående bestridande för framtiden av berörda kostnader.

Arméförvaltningen har nu anmält, att kommandanten i Boden efter därom erhållen anmodan uti skrivelse den 13 juli 1917 meddelat, att kostnaderna för underhåll av skidor och velocipeder åt polispersonalen kunde beräknas uppgå till 800 kronor för år, och har arméförvaltningen hemställt, att detta belopp, mot vilket ämbetsverket icke hade något

Arméförvaltningens framställning.

[48.] att erinra, måtte uppföras under förevarande anslagstitel, i likhet med vad som skett uti 1917 års stat beträffande liknande utgifter för fästningspolisen å Karlsborg.

Departements-
chefen.

Vad arméförvaltningen sålunda föreslagit finner jag mig böra tillstyrka.

Ifrågavarande anslagstitel torde alltså böra upptagas med (92,750 + 800 =) 93,550 kronor.

Titel III.

Övningsmedel.

Enligt de av Kungl. Maj:t i samband med förslag till ny härordning för 1914 års senare riksdag framlagda och av riksdagen i förevarande hänseende utan erinran lämnade kostnadsberäkningarna skulle ifrågavarande titel, vilken för år 1915 beräknats till 143,750 kronor, efter genomförd härordning upptagas till 186,000 kronor. Den å titeln under övergången till den nya härordningen fallande ökningen skulle följaktligen uppgå till (186,000 — 143,750 =) 42,250 kronor.

I enlighet med av chefen för fortifikationen uppgjorda beräkningar angående övningsmedlen under övergångstiden hava av sistnämnda belopp 31,750 kronor upptagits för 1918. Därjämte hava, för anordnande vart annat år av en stabskurs för underofficerare vid fortifikationen för en kostnad av 3,000 kronor, från och med år 1916 under titeln beräknats härför erforderliga medel eller 1,500 kronor. På grund härav utgör titelns slutsumma för år 1918 (143,750 + 31,750 + 1,500 =) 177,000 kronor.

Arméförvalt-
ningens fram-
ställning.

Arméförvaltningen har nu anmält, att förevarande titel bör, jämlikt nämnda beräkningar angående övningsmedlen under övergångstiden, för år 1919 ökas med (42,250 — 31,750 =) 10,500 kronor.

Departements-
chefen.

Då den av arméförvaltningen föreslagna ökningen är en följd av 1914 års härordningsbeslut, har jag icke något att mot densamma erinra.

Flygtillägg.

Uti underdånig skrivelse den 29 september 1914 framhöll chefen för fortifikationen, att det visat sig omöjligt för den till flygtjänst kommenderade personalen att under antagliga villkor erhålla försäkring

i svenska liv- och olycksfallsförsäkringsbolag samt att med anledning härav och då, särskilt under senare tid, åtskilliga olycksfall inträffat under flygskolans övningar, det vore att befara, att intresset för flygkonsten komme att inom armén betänkligt nedgå, om den vid flygvapnet tjänstgörande personalen ej komme i åtnjutande av ökade avlöningsförmåner. På grund härav och då inom andra arméer ökad avlöning för flygpersonal sedan länge utgått, hemställde chefen för fortifikationen, dels att för flygpersonal, tillhörande armén, utöver vederbörande enligt gällande bestämmelser tillkommande dagtraktamente, ett flygtillägg, beräknat efter 10 kronor för flygmaskinsförare, 8 kronor för spaningsofficerare och 3 kronor för mekanici, allt för dag räknat, måtte få tillsvidare utgå vid all tjänstgöring vid flygskola eller vid andra övningar i och för flygning, dels ock att ifrågavarande personal måtte förklaras berättigad till erhållande av flygtillägget från och med flygskolans början år 1914.

Genom brev den 21 november 1914 medgav Kungl. Maj:t, att av chefen för fortifikationen sålunda föreslagna flygtillägg finge enligt ovan angivna grunder utgå tillsvidare från och med den 2 februari 1914, dock med den inskränkning, att därest uppkommen skada å vid skolan använd materiel eller materielens beskaffenhet i övrigt utgjorde hinder för flygmaskinsförare eller spaningsofficer att deltaga i flygning under en tidsföljd av mer än sju dagar, flygtillägg ej finge till honom utgå för större del av den tid, hindret varat, än nämnda sju dagar; och skulle härav föranledda kostnader av arméförvaltningens civila departement förskjutas för att framdeles anmälas till ersättande.

Några särskilda medel för bestridande av ifrågavarande kostnader hava sedermera icke å riksstaten beräknats, utan utgå desamma allt fortfarande å förskottstitel.

Uti sitt över kassaförlagskommitténs betänkande den 1 november 1917 avgivna utlåtande har nu arméförvaltningen hemställt, att kostnaderna för flygtillägg till personal vid armén måtte för framtiden beräknas under förevarande titel av ordinarie byggnadsanslaget. Ifrågavarande kostnader kunde approximativt beräknas till 100,000 kronor för år.

Under återopande av vad chefen för finansdepartementet till statsrådsprotokollet över finansärenden den 31 december 1917 anfört rörande avvecklingen av det hittills tillämpade förskotts-förfarandet, finner jag mig böra tillstyrka, att för beredande av flygtillägg till personal vid armén under förevarande anslagstitel beräknas det av arméförvaltningen uppgivna beloppet eller 100,000 kronor.

[48.] För bestridande av kostnaderna för flygtillägg under år 1918 torde å tilläggsstat för samma år böra äskas enahanda belopp eller 100,000 kronor. Härtill återkommer jag i annat sammanhang.

Sammanfattning.

I enlighet med vad sålunda anförts, skulle alltså förevarande titel ökas med följande belopp, nämligen

för bestridande av övningarna	kronor	10,500: —
» » » kostnader för flygtillägg	»	100,000: —
		<hr/>
	eller tillhopa kronor	110,500: —

Titel III, för närvarande upptagen med 177,000 kronor, torde alltså för år 1919 böra beräknas till 287,500 kronor.

Titel IV.

Enligt de för riksdagen i samband med 1914 års härordningsproposition framlagda och av riksdagen härutinnan utan anmärkning lämnade kostnadsberäkningarna skulle förevarande titel efter genomförd härordning upptagas till 127,500 kronor. Då titeln för år 1915 beräknats till 100,600 kronor, utgjorde ökningen således (127,500—100,600 =) 26,900 kronor.

Jämlikt beräkningar, utförda med hänsyn till planen för materielanskaffningen under övergångstiden, hava av detta belopp 19,000 kronor beräknats för år 1918. Titelns slutsumma för detta år utgör alltså (100,600 + 19,000 =) 119,600 kronor.

Arméförvaltningens framställning.

Arméförvaltningen har nu föreslagit, att anslagstiteln måtte, i enlighet med nyssnämnda beräkningar för år 1918, ökas med (26,900—19,000 =) 7,900 kronor.

Departementschefen.

Vad sålunda föreslagits, finner jag mig böra tillstyrka. Anslagstiteln torde alltså böra upptagas med (119,600 + 7,900 =) 127,500 kronor.

Anslaget i dess helhet.

Sammanfattas de ändringar, som jag under de olika titlarna förordat, bliver resultatet följande:

titel I	höjning från kronor 1,482,000: —	till kronor 1,601,100: —	[48.]
» II	» » » 92,750: —	» » 93,550: —	
» III	» » » 177,000: —	» » 287,500: —	
» IV	» » » 119,600: —	» » 127,500: —	

---

total höjning från kronor 1,871,350: — till kronor 2,109,650: —

Med anledning härav får jag hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att öka ordinarie reservationsanslaget till arméns byggnader, mötesfält och kommandantskapsutgifter samt fortifikationens övningar och materiel,

nu	kronor 1,871,350: —
med	» 238,300: —
till	kronor 2,109,650: —

2. Förstärkning av reservationsanslaget till arméns byggnader, mötesfält och kommandantskapsutgifter samt fortifikationens övningar och materiel. [49.]

Ordinarie byggnadsanslaget upptogs i riksstaten

för år 1917 till	1,800,920 kronor
» » 1918 »	1,871,350 »

Enligt vad under nästföregående punkt föreslagits, skulle anslaget uppföras i riksstaten för år 1919 med 2,109,650 kronor.

Anslaget har för såväl åren 1917 och 1918 som år 1919 beräknats utan hänsyn till de högst avsevärda prisstegringar, som under den rådande kristiden inträtt på materialier av olika slag.

Arméförvaltningen har nu gjort framställning om anvisande av medel för bestridande av de på grund av dyrtiden uppkommande merkostnaderna under förevarande anslag. Beräkningen av dessa merkostnader hänför sig till de särskilda titlar, vari det ordinarie anslaget är uppdelat, nämligen

Tit. I. Lantförsvarets under arméförvaltningens fortifikationsdepartements vård och uppsikt ställda fastigheter.

Tit. II. Kommendantskapsutgifter.

Tit. III. Fortifikationens övningar.

Tit. IV. Fortifikationens materiel.

[49.]

Titel I.

Förevarande titel var uti den för år 1917 fastställda staten upptagen med 1,428,000 kronor.

Uti innevarande års stat är titelns slutsumma 1,482,000 kronor.

Enligt vad under nästföregående punkt anförts, har titeln för år 1919 beräknats till 1,601,100 kronor.

Arméförvalt-
ningens
framställning.

Arméförvaltningen har nu anmält, att det på grund av ökade material- och arbetskostnader visat sig omöjligt att med det ordinarie byggnadsanslaget på ett tillfredsställande sätt underhålla arméns byggnader. Sålunda hade det visat sig, att under år 1917 stora brister i anslaget skulle uppstått, om alla de enligt plan fastställda underhållsarbetena skulle komma till utförande. För att anslaget ej skulle överskridas, hade departementet därför måst meddela vederbörande, att endast de arbeten, vilkas underlåtande skulle äventyra byggnadernas bestånd, nu finge utföras. Ett uppskjutande av övriga i underhållsplanerna till utförande upptagna arbeten hade sålunda skett. Dessa kunde emellertid icke fortfarande undanskjutas, utan måste ett följande år verkställas.

För att underhållet av lantförsvarets fastigheter skulle kunna tillräckligt tillgodoses, måste det för normala prislägen beräknade underhållsanslaget å titel I ökas. Enligt verkställd undersökning erfordrades nu en ökning av 33 procent, oberäknat nedan upptagna ökning för underhåll av fästningsverk.

Merkostnaderna bleve med denna ökning i runda tal för

år 1917	471,000 kronor
» 1918	489,000 »
» 1919	503,000 »

I sin framställning den 30 september 1916 angående medelsbehovet för år 1918 hade arméförvaltningen närmare angivit de skäl, varför anslaget till underhållet av fästningsverken i Boden och på Tingstäde behövde ökas med ett extra anslag för år 1918 av 13,750 kronor respektive 3,450 kronor. Riksdagen hade även godkänt behovet och anvisat de begärda medlen. Av samma skäl och för samma ändamål erfordrades även för år 1919 ett lika stort anslag eller tillsammans 17,200 kronor. Då den beräknade ökningen till stor del berodde på nu rådande ovanligt höga materialpriser, syntes den föreslagna anslagshöjningen även för år 1919 böra begäras såsom extra anslag.

[49.]

Uti särskild underdånig skrivelse den 21 januari 1917 hade kommandanten i Boden gjort framställning angående anslag till underhåll av vissa befästningar m. m. vid Boden. Sedan denna framställning genom remiss den 8 juni 1917 överlämnats till arméförvaltningen för att tagas under omprövning i sammanhang med angivandet av lantförsvarets medelsbehov för år 1919, ville ämbetsverket nu anmäla, att för ifrågavarande ändamål erfordrades 41,000 kronor för vardera av åren 1918 och 1919 eller tillsammans 82,000 kronor.

För täckandet av erforderliga merkostnader å titel I av ordinarie byggnadsanslaget erfordrades alltså för underhållsarbeten, som plan enligt bort utföras under år 1917, men av brist på medel ej kunnat utföras ..... kronor 471,000:—
 Merkostnader år 1918 (489,000+41,000) ..... » 530,000:—
 » » 1919 (503,000+17,200+41,000).. » 561,200:—
 eller tillhopa kronor 1,562,200:—

Under återopande av vad sålunda anförts, hemställde arméförvaltningen, att för bestridande av uppkommande merkostnader å förevarande anslagstitel måtte å extra stat för år 1919 anvisas ett belopp av 1,562,200 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att av tillgängliga medel under år 1918 förskjuta 1,001,000 kronor för att sedermera ersättas av vad sålunda anvisats.

Att ordinarie byggnadsanslaget, vilket hittills beräknats efter de före världskrigets utbrott rådande förhållandena, icke skall med den under kristiden inträffade avsevärda stegringen å såväl arbets- som materialpriser lämna tillgång till bestridande av samtliga anslaget påvilande utgifter, torde vara uppenbart. Såsom arméförvaltningen framhållit, hava också på grund härav åtskilliga underhållsarbeten måst tillsvidare undanskjutas. För att förebygga detta likasom vissa andra reservationsanslags överskridande, har även Kungl. Maj:t genom brev den 7 september 1917 föreskrivit, att nybyggnads- och förändringsarbeten, vilka icke äro oundgängligen nödvändiga för personalens hälsa och andra lika viktiga förhållanden, skola uppskjutas, ävensom att reparations- och andra underhållsarbeten skola inskränkas till sådana, vilka äro oundgängligen nödvändiga för att icke äventyra krigsberedskapen eller materielens, byggnaders m. m. framtida bestånd.

Departements-
chefen.

Det ligger emellertid i sakens natur, att nödiga underhållsarbeten icke kunna utan skada någon längre tid undanskjutas. Med hänsyn här-

[49.] till torde det vara nödvändigt att även för detta anslag äska erforderligt förstärkningsanslag, såsom redan förut skett för åtskilliga andra underhållsanslag.

Merkostnaden för de underhållsarbeten, som borde utförts under år 1917 men uppskjutits till innevarande år, har av arméförvaltningen beräknats till 471,000 kronor. Då jag icke har något att mot den sålunda uppgjorda beräkningen erinra, torde nämnda belopp böra anvisas å tilläggsstat för år 1918.

Då man, så länge den nuvarande kristiden fortfar, givetvis måste i möjligaste mån inskränka underhållsarbetena, torde jämväl under år 1918 åtskilliga dylika arbeten böra uppskjutas till år 1919. Det för 1918 års anslag beräknade förstärkningsbeloppet, eller 489,000 kronor, mot vilket jag icke heller har något att erinra, torde därför böra utgå först under år 1919 såsom förstärkning av detta års ordinarie anslag. Något ytterligare förstärkningsbelopp torde icke nu behöva äskas.

Vad härefter angår frågan om ökade underhållskostnader under år 1919 för fästningsverken i Boden och på Tingstäde, finner jag mig böra tillstyrka, att härför äskas samma belopp, som riksdagen för innevarande år beviljat, eller 17,200 kronor.

Under den pågående neutralitetstjänstgöringen hava vid Boden utförts vissa nödigbefunna befästningsarbeten. Då dessa givetvis böra för framtiden underhållas, torde för ändamålet böra äskas 41,000 kronor å tilläggsstat för år 1918 och enahanda belopp å extra stat för år 1919.

För förstärkning av förevarande anslagstitel skulle alltså äskas (471,000 + 41,000 =) 512,000 kronor å tilläggsstat för år 1918 och (489,000 + 17,200 + 41,000 =) 547,200 kronor å extra stat för år 1919.

Titel II.

Av de under förevarande titel för år 1918 upptagna kommandantskapsutgifterna voro enligt den för anslaget användande fastställda staten 83,140 kronor avsedda för Bodens fästning.

Arméförvalt-
ningens
framställning.

Arméförvaltningen har anmält, att bränsle- och belysningsmaterialerna för Bodens fästning, som vid normala prislägen beräknats draga en årlig kostnad av i runt tal 55,000 kronor, erfordrade, enligt detaljerad uppgift från kommandanten, numera till följd av de höga enhetsprisen en merkostnad av i runt tal 73,000 kronor. Att merkostnad trots höga enhetspris ej uppstått även under år 1917 och föregående år, ej heller beräknats för år 1918, berodde, enligt fortifikationsbefälhava-

rens i Boden uppgift, i första rummet därpå, att fästningens mobiliseringsförråd av nämnda materialier kunnat och ännu kunde användas. [49.]

I skrivelse den 26 juli 1917 hade emellertid kommandanten begärt, att framställning måtte göras hos riksdagen om ökning av det under förevarande titel beräknade anslaget till 160,000 kronor för år 1919.

Arméförvaltningen, som ansåge, att erforderlig ökning såsom beroende av tillfälliga omständigheter ej borde begäras å ordinarie stat, hölle före, att det av kommandanten begärda beloppet, utgörande (160,000 — 83,140 =) 76,860 kronor, borde kunna minskas till 73,000 kronor.

På grund av vad sålunda anförts, hemställde arméförvaltningen, att för bestridande av uppkommande merkostnader under förevarande titel måtte å extra stat för år 1919 anvisas ett belopp av 73,000 kronor.

Mot vad arméförvaltningen sålunda föreslagit har jag icke någon erinran att framställa. Departements
chefen.

Titel III.

Uti den för innevarande år fastställda staten har under förevarande titel upptagits ett belopp av 177,000 kronor.

Enligt vad under nästföregående punkt anförts, har titeln för år 1919 beräknats till 287,500 kronor.

Arméförvaltningen har framhållit, att för närvarande gällande höga material- och arbetspriser givetvis inverkat även på utgifterna för fortifikationens övningar. Då emellertid virket till övningarna dels erhöles från skogslotter, å vilka rättighet till avverkning mot billig avgift erhållits för flera år sedan, dels ofta köptes å rot och fälldes av truppen, behövde å övningsmedlen — medel till flygövningar, som särskilt begärdes, undantagna — endast räknas med en ökning av omkring 20 procent å de av ingenjörtrupperna direkt disponerade anslagen eller

Arméförvalt-
ningens
framställning.

för år 1918	.....	kronor 17,000: —
» » 1919	.....	» 19,000: —
		eller tillsammans kronor 36,000: —

Arméförvaltningen hemställde därför, att för bestridande av uppkommande merkostnader under förevarande titel måtte å extra stat för år 1919 anvisas ett belopp av 36,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att av tillgängliga medel under år 1918 förskjuta 17,000 kronor för att sedermera ersättas av vad sålunda anvisats.

[49.] Vad arméförvaltningen sålunda föreslagit giver mig icke anledning till annan erinran, än att det för år 1918 erforderliga beloppet, 17,000 kronor, bör upptagas å tilläggsstat för samma år och det för år 1919 beräknade, 19,000 kronor, utgå såsom extra anslag för sistnämnda år.

Departements-
chefen.

Titel IV.

Under förevarande titel har i den för innevarande år fastställda staten upptagits ett belopp av 119,600 kronor.

Enligt vad av nästföregående punkt framgår, hava utgifterna under titeln för år 1919 beräknats till 127,500 kronor.

Arméförvalt-
ningens
framställning.

Arméförvaltningen har anmält, att till följd av den stora stegringen å material- och arbetspriser utgifterna å förevarande titel enligt gjord beräkning under första halvåret 1917 stegrats med omkring 80 procent utöver motsvarande utgifter år 1915. Med frånräknande av utgifterna för flygmaterielens underhåll, vilka särskilt upptoges, utgjorde anslagssummorna enligt plan i runda tal

för år 1918	.....	kronor	82,000: —
» » 1919	.....	»	90,000: —

Vid en ökning av 80 procent bleve alltså merkostnaderna

för år 1918	.....	kronor	65,600: —
» » 1919	.....	»	72,000: —

eller tillsammans kronor 137,600: —

Under åberopande av vad sålunda anförts, hemställde arméförvaltningen, att för bestridande av uppkommande merkostnader under förevarande titel måtte å extra stat för år 1919 anvisas ett belopp av 137,600 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att av tillgängliga medel under år 1918 förskjuta 65,600 kronor för att sedermera ersättas av av vad sålunda anvisats.

Departements-
chefen.

Den av arméförvaltningen under förevarande titel beräknade merkostnaden kan förefalla högt tilltagen. Enligt vad jag inhämtat, utgör emellertid den upptagna merkostnadsprocenten ett medeltal för prisstegringarna å de olika materialslag, som erfordras för fortifikationsmaterielens underhåll. Vid sådant förhållande anser jag mig icke kunna föreslå någon nedsättning av det utav arméförvaltningen äskade beloppet. Härav torde 65,600 kronor böra anvisas å tilläggsstat för år 1918 och 72,000 kronor å extra stat för år 1919.

Sammanfattning.

[49.]

I enlighet med vad sålunda anförts, skulle för ordinarie byggnadsanslagets förstärkning erfordras

å tilläggsstat för år 1918		
under titel I	.....	kronor 512,000: —
» » III	.....	» 17,000: —
» » IV	.....	» 65,600: —
		<hr/>
		eller tillhopa kronor 594,600: —
å extra stat för år 1919		
under titel I	.....	kronor 547,200: —
» » II	.....	» 73,000: —
» » III	.....	» 19,000: —
» » IV	.....	» 72,000: —
		<hr/>
		eller tillhopa kronor 711,200: —

Till frågan om äskande av de å tilläggsstat för år 1918 erforderliga medel återkommer jag i annat sammanhang.

Jag får alltså hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att till förstärkning av ordinarie reservationsanslaget till arméns byggnader, mötesfält och kommandantskapsutgifter samt fortifikationens övningar och materiel å extra stat för år 1919 anvisa ett förslagsanslag av högst 711,200 kronor.

3. Fullbordande av kasernetablissemang för femton infanteriregementen.

[50.]

Vid 1906 års riksdag beslöts, att nya kasernetablissemang skulle uppföras för följande femton infanteriregementen, nämligen: Livregimentets grenadjärer, Första och Andra livgrenadjärregementena, Västgöta regemente, Upplands infanteriregemente, Skaraborgs, Södermanlands, Kronobergs, Jönköpings, Älvsborgs, Bohusläns, Kalmar och Värmlands regementen samt Norra och Södra skånska infanteriregementena.

För bestridande av härav föranledda kostnader beviljade riksdagen ett anslag av 21,744.000 kronor. Detta belopp har sedermera av riksdagen anvisats till utgående under åren 1906—1916.

Sedan arméns kasernbyggnadsnämnd, som omhänderhar uppföran-

Anvisningar
under åren
1906—1916.

[50.] det av ifrågavarande kasernetablissemang, anmält, att för de beslutade byggnadsarbetenas fullbordande erfordrades, utöver det av 1906 års riksdag beviljade anslaget, ett ytterligare belopp av 11,021,000 kronor, föreslog Kungl. Maj:t 1915 års riksdag medgiva, att det å Kungsholmen i Stockholm belägna, kronan tillhöriga område, som disponerades av Svea ingenjörkår, ävensom de delar av det likaledes å Kungsholmen belägna, kronan tillhöriga s. k. Mariebergsområdet, som innehades av ammunitionsfabriken och Fälttelegrafskåren, finge försäljas och att av de genom försäljningen inflytande medel ett belopp av högst 11,021,000 kronor finge tagas i anspråk för fullbordande av ifrågavarande kasernetablissemang.

Denna Kungl. Maj:ts framställning blev av riksdagen i så måtto bifallen, att riksdagen medgav, att tre nya kasernetablissemang finge uppföras för en kostnad av tillsammans högst 6,503,400 kronor, ävensom att förenämnda av Svea ingenjörkår disponerade område finge i den ordning och med de undantag, som framdeles kunde varda av Kungl. Maj:t och riksdagen bestämda, försäljas samt att av de genom försäljningen inflytande medel ett belopp av högst 4,000,000 kronor finge tagas i anspråk för fortsatt arbete å ifrågavarande kasernetablissemang. Därjämte medgav riksdagen, att högst 4,000,000 kronor finge för ändamålet, i mån av behov, efter Kungl. Maj:ts beprövande av arméförvaltningen eller statskontoret förskjutas av tillgängliga medel.

Uti underdånig skrivelse den 7 oktober 1915 angående medelsbehovet för år 1917 anmälde kasernbyggnadsnämnden, att kostnaderna för samtliga femton kasernetablissemang komme att uppgå till 32,878,180 kronor. Då riksdagen för ändamålet dels år 1906 beviljat 21,744,000 kronor, vilket belopp dåmera jämväl anvisats, dels ock år 1915 medgivit utbetalning i förskott av högst 4,000,000 kronor, eller tillsammans 25,744,000 kronor, erfordrades alltså för uppförande av samtliga ifrågavarande kasernetablissemang ett ytterligare belopp av (32,878,180 — 25,744,000 =) 7,134,180 kronor eller i jämnt tal 7,134,000 kronor.

I sammanhang härmed ansåg sig emellertid nämnden böra framhålla, att den vid sina beräkningar utgått från, att arbetenas jämna fortgång icke komme att störas av större arbetsinställelser eller andra hindrande orsaker, ävensom att under byggnadstiden dels normala arbets- och marknadspriser rådde, dels ock då gällande avtal inom byggnads- och verkstadsindustrien endast utsattes för obetydliga rubbningar.

På grund av vad sålunda förekommit och då det för ifrågavarande kasernetablissemangs fullbordande ytterligare erforderliga beloppet en-

[50.]

ligt den för 1914 års senare riksdag framlagda och av riksdagen utan erinran lämnade planen för finansieringen av dessa byggnadsföretag syntes böra bestridas av tomtförsäljningsmedel, föreslog Kungl. Maj:t 1916 års riksdag medgiva, att förenämnda delar av det å Kungsholmen i Stockholm belägna s. k. Mariebergsområdet finge, i den ordning och med de undantag, som framdeles kunde varda av Kungl. Maj:t och riksdagen bestämda, försäljas, samt att av de genom försäljningen inflytande medel ett belopp av högst 7,134,000 kronor finge tagas i anspråk för fullbordande av ifrågasvarande femton kasernetablissemang. I avvaktan på försäljningsmedlens inflytande skulle erforderligt förskott få efter Kungl. Maj:ts beprövande lämnas av arméförvaltningen eller statskontoret.

Kungl. Maj:ts förevarande framställning om försäljning av det s. k. Mariebergsområdet blev emellertid icke av riksdagen bifallen. I stället beslöt riksdagen att för fullbordande av de utav 1906 års riksdag beslutade kasernetablissemang för femton infanteriregementen bevilja ett anslag av 7,134,000 kronor och därav på extra stat för år 1917 anvisa ett belopp av 500,000 kronor.

Uti sin framställning angående medelsbehovet för år 1918 anmälde kasernbyggnadsnämnden, att på grund av de under rådande kristid inträffade högst avsevärda stegringarna av materialpriserna kostnaderna för kasernetablissemangens fullbordande komme att uppgå till väsentligt högre belopp än det för 1916 års riksdag uppgivna. Enligt kasernbyggnadsnämndens beräkning uppginge denna merkostnad för de redan färdigställda eller i det närmaste fullbordade åtta första etablissemangen till 170,020 kronor och för de sju återstående etablissemangen till icke mindre än omkring 50 procent av den till 15,184,400 kronor förut beräknade kostnaden. För arbetenas slutförande erfordrades således, utöver de av riksdagen beviljade medlen, ett ytterligare belopp av $(170,020 + 7,592,200 =) 7,762,220$ kronor. Denna summa vore dock endast att anse såsom approximativ. På grund av de ständigt fluktuerande materialpriserna vore det nämligen icke möjligt att med någon större grad av tillförlitlighet beräkna den verkliga merkostnaden.

Anvisning vid
1917 års
riksdag.

Vid ärendets anmälan inför Kungl. Maj:t den 13 januari 1917 yttrade dåvarande departementschefen till statsrådsprotokollet bland annat, att det med hänsyn till de högst avsevärda kostnader, byggnadsarbetenas fullföljande under nu rådande förhållanden komme att medföra, skulle kunna ifrågasättas, huruvida man icke borde låta med ännu icke igångsatta byggnadsarbeten anstå, tills normala förhållanden å bygg-

[50.] nadsmarknaden åter inträdde. En dylik utväg kunde dock icke tillstyrkas. Ifrågavarande kasernbyggnadsarbeten hade redan blivit avsevärt fördröjda. Enligt den ursprungliga planen skulle nämligen samtliga arbeten varit slutförda med utgången av år 1914. Med hänsyn till de värnpliktigas utbildning vore det emellertid av största vikt, att byggnadsarbetet bedreves med all möjlig skyndsamhet. För de truppförband, vilka ännu icke fått sina kasernetablissemang färdigställda, medförde deras nuvarande provisoriska förläggning synnerligen stora olägenheter icke blott för utbildningsarbetets rätta och ändamålsenliga bedrivande utan även och icke minst för såväl befäl som manskap. Här till komme, såsom riksdagen jämväl framhållit, angelägenheten av byggnadsarbetenas bedrivande utan avbrott för att därigenom bereda ökad tillgång till arbetsmöjligheter inom byggnadsindustrien. Slutligen borde jämväl framhållas, att man för det dåvarande icke vore i stånd att bedöma, när och i vad mån en återgång till förut rådande prissförhållanden komme att äga rum.

Beträffande medelsbehovet för år 1918 fann sig departementschefen böra tillstyrka, att av det utav 1916 års riksdag beviljade anslaget anvisades ett belopp av 4,500,000 kronor. Då det för byggnadsarbetenas fullbordande utöver nyssnämnda anslag ytterligare erforderliga beloppet icke kunde för det dåvarande med någon tillförlitlighet beräknas, syntes någon framställning till riksdagen om beviljande av ytterligare medel för ändamålet icke då böra göras, utan syntes därmed få anstå till 1918 års riksdag.

I enlighet härmed blev jämväl Kungl. Maj:ts framställning till riksdagen avfattad.

Uti sin skrivelse den 18 juni 1917 angående regleringen av utgifterna under riksstatens fjärde huvudtitel anmälde riksdagen, att vederbörande utskott, med anledning av väckt förslag att under nu rådande förhållanden uppskjuta byggandet utav en del av ifrågavarande kasernetablissemang, med stöd av § 46 riksdagsordningen infortrat yttranden av arméförvaltningen och arméns kasernbyggnadsnämnd rörande årliga kostnaden för provisorisk förläggning av de för närvarande icke kasererade infanteriregementena och huruvida dylik efter 1918 kunde upprätthållas samt angående hittills vidtagna åtgärder beträffande kasernetablissemang för nämnda regementen ävensom i vad mån vid de olika regementena en fortsatt provisorisk förläggning kunde befaras komma att ogynnsamt inverka på de värnpliktigas hälsovård. Efter inhämtande av vad dessa yttranden innehölle rörande svårigheterna att efter 1918 upprätthålla en provisorisk förläggning och de vådor i sanitärt hänse-

ende, som vidlåde redan den nuvarande förläggningen, hade riksdagen icke kunnat motsätta sig Kungl. Maj:ts förslag. Riksdagen hade alltså av det utav 1916 års riksdag till fullbordande av de utav 1906 års riksdag beslutade kasernetablissemang för femton infanteriregementen beviljade anslaget, 7,134,000 kronor, å extra stat för år 1918 såsom reservationsanslag anvisat ett belopp av 4,500,000 kronor. [50.]

Uti underdånig skrivelse den 28 september 1917 har nu kasernbyggnadsnämnden gjort framställning rörande nämndens medelsbehov för år 1919, och har nämnden därvid överlämnat följande av byggnadschefen den 24 september 1917 upprättade

Kasernbyggnadsnämndens framställning angående medelsbehovet för år 1919.

Tablå

utvisande anslagsbehovet för uppförande av 15 infanterikasernetablissemang.

A. Extra ordinarie anslaget till uppförande av kasernetablissemang för 15 infanteriregementen.

1. Livregementets grenadjärers kasernetablissemang invid Örebro.

Etablissemangt fullt färdigt.
Kostnader enligt nämndens räkenskaper..... kronor 2,324,259: 71

2. Värmlands regementes kasernetablissemang invid Karlstad.

Etablissemangt fullt färdigt.
Kostnader enligt nämndens räkenskaper..... " 2,342,372: 08

3. Upplands infanteriregementes kasernetablissemang invid Uppsala.

Etablissemangt fullt färdigt.
Kostnader enligt nämndens räkenskaper..... " 2,085,291: 31

4. Bohusläns regementes kasernetablissemang invid Uddevalia.

Utgifter för etablissemangt t. o. m. den 31 december 1916 ..... kronor 2,080,890: 91

Skjutbana, kostnad enligt uppgift från arméförvaltningens fortifikationsdepartement ..... " 28,959: 59

Nämndens expedition ..... " 101,724: 28

Kostnader för resterande arbeten:

1. Massbyggnad för underofficerare och manskap:

Byggnadsarbeten enligt entreprenadkontrakt... kr. 72,840: —

Avgår ersättning för virke från äldre byggnader & Backamo ....

" 8,500: — kronor 64,340: —

Transport kronor 2,211,574: 78 kronor 6,751,923: 10

[50.]

Rörgravar enligt anbud	kronor	1,860: —	Transport kronor	2,211,574: 78	kronor	6,751,923; 10
Elektrisk belysningsanläggning enligt anbud	»	5,000: —				
Vatten- och avloppsledningar.....	»	7,000: —				
Värmeledningar	»	11,000: —				
Kontroll, besiktningar	»	1,800: —				
Oförutsedda utgifter m. m.....	»	2,625: 22				
			kronor	93,625: 22		
2. Återstående kostnader för relationsritningar	»	500: —			»	2,305,700: —

5. Skaraborgs regementes kasernetablissemang invid Skövde.

Utgifter för etablissemang t. o. m. den 30 juni 1917	kronor	1,813,902: 17				
Skjutbana, kostnad enligt uppgift från arméförvaltningens fortifikationsdepartement	»	36,000: —				
Nämndens expedition	»	101,724: 28				
Kostnader för resterande arbeten:						
1. Varmbad- och tvättinrättning, inklusive maskinella anordningar; tvättinrättningen gemensam för garnisonen i Skövde; summa kostnad enligt underdånig skrivelse den 11 augusti 1917 = 168,500 kronor; på byggnadskostnaderna för Skaraborgs regemente kommande del	»	117,565: —				
2. Kostnader för utvidgning av reningsverket enligt nådigt brev den 29 maj 1917	kronor	48,000: —				
Härav utbetalda	»	2,660: —				
			»	45,340: —		
3. Resterande kostnader för relationsritningar	»	268: 55	kronor	2,114,800: —		

6. Jönköpings regementes kasernetablissemang invid Jönköping.

Etablissemang fullt färdigt.						
Kostnader enligt nämndens räkenskaper.....	»	2,194,634: 06				

7. Älvsborgs regementes kasernetablissemang invid Borås.

Etablissemang fullt färdigt, endast avlämnande av relationsritningar återstår.						
Utgifter för etablissemang tills dato enligt nämndens räkenskaper	kronor	2,092,275: 03				
Skjutbana, kostnad enligt uppgift från arméförvaltningens fortifikationsdepartement	»	33,914: 63				
Nämndens expedition	»	101,724: 28				
Resterande kostnader för relationsritningar	»	486: 06			»	2,228,400: —

8. Västgöta regementes kasernetablissemang invid Vänersborg.

Utgifter för etablissemang tills dato enligt nämndens räkenskaper	kronor	2,260,908: 57				
Skjutbana, beräknad kostnad	»	36,000: —				
Nämndens expedition	»	101,724: 31				
			Transport kronor	2,398,632: 88	kronor	15,595,457: 16

	Transport kronor	2,398,632: 88	kronor	15,595,457: 16
Kostnader för resterande arbeten:				
1.	Mässbyggnad för underofficerare och manskap:			
	Byggnadsarbeten, återstående	kronor	31,000: —	
	Elektrisk belysningsanläggning	»	9,000: —	
	Vatten- och avloppsledningar	»	8,000: —	
	Värmeledningar	»	11,000: —	
		kronor	59,000: —	
2.	Inredningsarbeten i förråd	»	4,685: —	
3.	Resterande planeringsarbeten	»	1,700: —	
	Arbetsledning för förestående arbeten	»	3,000: —	
	Oförutsedda utgifter för »	»	2,482: 12	
4.	Relationsritningar och berättelse för etablissemang	»	1,500: —	
			»	2,471,000: —

	Summa kostnad för de 8 första etablissemangen kronor	18,066,457: 16
Häriifrån avgår Uddevalla stads bidrag till Bohusläns regementes etablissemang	»	50,000: —
	Summa kronor	18,016,457: 16

**9. Kronobergs regementes kasernetablissemang
invid Växjö.**

Kostnad enligt kungl. brev den 29 juni 1917	»	3,153,200: —
---	---	--------------

**10. Kalmar regementes kasernetablissemang
invid Eksjö.**

Kostnad enligt förenämnda kungl. brev	»	3,210,800: —
---	---	--------------

**11. Södermanlands regementes kasernetablissemang
invid Strängnäs.**

Kostnad enligt förenämnda kungl. brev	kronor	3,309,500: —	
Tilläggskostnad enligt kungl. brev av den 21 september 1917	»	37,000: —	
		»	3,346,500: —

**12 o. 13 Första och Andra Livgrenadjärregementenas
kasernetablissemang invid Linköping.**

Kostnader enligt kungl. brev den 29 juni 1917	»	6,508,000: —
---	---	--------------

**14. Norra skånska infanteriregementets kasern-
etablissemang invid Kristianstad.**

Kostnad enligt förenämnda kungl. brev	kronor	3,246,800: —	
Tilläggskostnad enligt kungl. brev av den 25 maj 1917 för tvättinrättning i Näsby ladugård	»	11,711: 13	
Tilläggskostnad enligt underdånig skrivelse av den 10 september 1917 för samma tvättinrättning	»	26,256: 47	
		»	3,284,767: 60

**15. Södra skånska infanteriregementets kasern-
etablissemang invid Lund.**

Kostnad enligt kungl. brev den 29 juni 1917	»	3,214,600: —
	Summa kronor	22,717,867: 60

[50.]

Förestående kostnader för de sju senare etablissemangen äro angivna i enlighet med de av Kungl. Maj:t på nämndens underdåniga förslag till dess disposition ställda medel.

Nämndens kostnadsförslag, vilket är grundläggande för Kungl. Maj:ts beslut enligt nådigt brev av den 29 juni 1917, var baserat på de i slutet av år 1916 gällande priserna å materialier och arbeten. Dessa priser äro tills dato avsevärt stegrade.

Approximativ beräkning av prisökningen för de sju senare etablissemangen sedan slutet av år 1916 giver följande tilläggskostnader för dessa etablissemang.

a. *Stegring av byggnadsmaterialkostnader:*

Cement, åtgång c:a 50,000 fat, prisstegring till dato kr. 4:75 per fat	kronor	237,500:—	
Tegel, åtgång c:a 20 millioner, stegring c:a kr. 10:— per tusen	»	200,000:—	
Kalk, åtgång c:a 80,000 hl, stegring kr. 0:50 pr hl ...	»	40,000:—	
Armeringsjärn, åtgång c:a 1,200 ton, stegring c:a 200 kronor per ton	»	240,000:—	
» , åtgång c:a 200 ton, stegring c:a 400 kronor per ton	»	80,000:—	
Taktegel, åtgång c:a 1,5 mill, stegring c:a 30 kronor per 1.000	»	45,000:—	
Plåt, c:a 130 ton, stegring kr. 500:— per ton	»	65,000:—	
Diverse materialier, såsom papp, glas, spik, materialier för målningsarbeten m. m. i runt tal	»	72,500:—	
Stegrade priser å arbetsmaskiner, decauvillematerial, vagnar, smörjoljor o. d.	»	30,000:—	
Ökade frakt- och transportkostnader för i runt tal 90,000 ton byggnadsmaterialier med ungefärligt medelpris av kr. 1:— per ton	»	90,000:—	1,100,000:—

b. *Ökade arbetskostnader:*

för c:a 1,200,000 dagsverken å 2:— .....

2,400,000:—

c. *Ökade kostnader för specialarbeten:*

Elektriska anläggningar, c:a 60 % stegring	kronor	367,000:—	
Yttre gas-, vatten- och avloppsledningar, stegring för 4 etablissemang c:a 100 %	»	160,000:—	
Inre gas-, vatten- och avloppsledningar, stegring c:a 100 %	»	680,000:—	
Värmeledningsanläggningar, stegring c:a 50 %	»	760,000:—	
Maskinella anordningar, 100 %	»	726,000:—	2,693,000:—

d. *Ökade administrationskostnader* .....

115,000:—

Summa kronor 6,308,000:—

Summa kostnad för de 7 senare etablissemangen:

22,717,867:60 + 6,308,000:— = 29,025,867:60.

Sammanställning öfver kostnaderna å extra ordinarie anslaget till uppförande av kasernetablissemang för 15 infanteriregementen.

Kostnad för de 8 första etablissemangen enligt 4-våningstyp	kronor	18,016,457: 16	
Kostnad för de 7 senare etablissemangen enligt 2-våningstyp	»	29,025,867: 60	kronor 47,042,324: 76

B. Anslaget till beredande av ökat stallutrymme för infanteriet:

För etablissemang i Vänersborg enligt kungl. brev den 11 juni 1915	kronor	22,300: —	
För de 7 senare etablissemangen enligt kungl. brev den 29 juni 1917	»	238,000: —	» 260,300: —

C. Anslaget till uppförande av förråd för vinterfordon m. m.

För etablissemang i Vänersborg enligt kungl. brev den 11 juni 1915	kronor	5,700: —	
För 4 stycken av de 7 senare etablissemangen enligt kungl. brev den 29 juni 1917	»	33,200: —	» 38,900: —

D. Anslaget till uppförande av förråd för andra fordon m. m.

För etablissemang i Vänersborg enligt kungl. brev den 11 juni 1915	kronor	28,000: —	
För de 7 senare etablissemangen enligt kungl. brev den 29 juni 1917	»	298,900: —	» 326,900: —

E. Anslag ur fjärde huvudtitelns allmänna besparingar.

För varmbad- och tvättinrättningen vid Skaraborgs regementes kasernetablissemang invid Skövde enligt underdånig skrivelse av den 11 augusti 1917	kronor	50,935: —	
För tvättinrättning vid Norra skånska infanteriregementets kasernetablissemang invid Kristianstad; tvättinrättningen jämväl avsedd för Vendes artilleriregemente; enligt underdånig skrivelse av den 10 september 1917	»	61,112: 40	» 112,047: 40
		Summa summarum kronor	47,780,472: 16

Härav har riksdagen anvisat:

A. Å extra ordinarie anslaget till uppförande av kasernetablissemang för 15 infanteriregementen.

Anvisat t. o. m. år 1917	kronor	22,244,000: —	
Under förskottstitel anvisade, ej disponerade medel	»	4,000,000: —	
Anvisade för år 1918	»	4,500,000: —	kronor 30,744,000: —